

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**ABD'DE LOBİCİLİK VE İSRAİL LOBİSİNİN ABD DIŞ POLİTİKASI
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Ali Ümit GÖNÜLAL

Ankara, 2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**ABD'DE LOBİCİLİK VE İSRAİL LOBİSİNİN ABD DIŞ POLİTİKASI
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Ali Ümit GÖNÜLAL

Tez Danışmanı:
Yrd.Doç.Dr.Gökhan ERDEM

Ankara, 2015

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

ABD'DE LOBİCİLİK

A) LOBİCİLİK, SİYASAL SİSTEMDEKİ YERİ VE UYGULAMALAR	7
1- Çıkar Grupları ve Lobicilik	7
2- Lobicilik, Halkla İlişkiler ve Politik Sürece Etkileri	13
3- Doğrudan ve Dolaylı Lobicilik	16
4- Lobicilik ve Demokratik Sistemdeki Yeri: Etik Konular	22
B) ABD'NİN POLİTİK YAPISI VE LOBİCİLİK	26
1- Genel	26
2- Siyasi Sistemin Temel Özellikleri	32
3- Kongre ve Politik Güç	35
4- Başkanlık	41
5- İcra Güçleri ve Bürokrasi	43
6- ABD'de Lobiciliğin Gelişmesi, Kurallar ve Önemi	46
7- ABD'de Etkili Lobi Grupları	58
8- ABD'de Lobiciliğin Başarısı, Etik ve Demokratik Boyutları	104
9- ABD'de Yabancıların Lobicilik Faaliyetleri ve Etnik Lobicilik	106

II. BÖLÜM

ABD'DE İSRAİL LOBİSİ'NİN EVRİMİ VE FİLİSTİN SORUNU ÇERÇEVESİNDE ABD DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ

A) ABD'DE İSRAİL LOBİSİ'NİN GEÇMİŞİ, YAHUDİ TOPLUMU, ABD SİYASETİNİ ETKİLEYEN ODAKLAR	134
1-Tarihçe	134
2- ABD'de Yahudi Topluluklarına Bakış Açısı	139

3- ABD`deki İsrail Lobisi ve ABD`nin Ortadoğu Siyasetini Etkileyen Odaklar	154
i) İsrail (Yahudi) Lobisi.....	155
ii) Pro-İsrail ve İsrail Lobilerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişmesi	156
iii) Resmi İsrail Lobisi.....	168
iv) Lobi`deki Siyasi Eğilimler	174
v) Gayri Resmi Lobi.....	179
vi) Yahudi Lobisinin Oy Gücü.....	180
vii) Kampanya Bağışları.....	185
viii) Ekonomik ve Mali Tablo	187
ix) Düşünce Kuruluşları ve İsrail Lobisinin Etkisi.....	188
x) Medya ve Halkla İlişkiler.....	192
xi) İsrail Hükümetleriyle Koordinasyon.....	195
xii) Üniversitelerde Faaliyet	196
xiii) Diğer Lobilerle Karşılaştırma	197
B) ABD DIŞ POLİTİKASI, FİLİSTİN SORUNU VE İSRAİL LOBİSİNİN ROLÜ.....	198
1-Birinci Dünya Savaşı Sonrası Ortadoğu Bölgesi`ndeki Gelişmeler ve ABD Dış Politikasındaki Öncelikler	200
2- Filistin Sorunu ve İsrail`in Kuruluşu	209
3- Soğuk Savaş Dönemi (1949-1990)	226
4-Soğuk Savaş Sonrası Dönemi	256
SONUÇ.....	278
KAYNAKÇA	289
ÖZET.....	320
ABSTRACT	322

GİRİŞ

İsrail/Yahudi lobiciliği, bir ülkedeki etnik azınlığın siyasi, ekonomik ve kültürel olarak organize olabildiği zaman, buldukları ülkenin iç ve dış siyasetini büyük ölçüde etkileyebildiğini göstermektedir. Daha da ilginç olanı bu etki sonucu ülkenin kısa ve uzun vadeli çıkarlarının zarar görebilmesidir. Kâr/zarar bilançosu incelendiği zaman maliyetin hem ülkeye hem de lider konumunda bulunan politikacılara çıktığı görülebilmektedir. Bu maliyet yalnız bu kapsamda kalmamakta, bölgeyi, dünyayı ve kararların alındığı, ve hedef aldığı ülkeleri etkilemektedir. ABD'deki İsrail/Yahudi lobisinin etkisini bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Burada ABD'nin siyasi ve toplumsal sisteminin ve kültürel özelliklerinin neden böylesine etkili bir lobiciliğe zemin hazırladığı, sistemin imkân ve zaafının lobiler tarafından ne şekilde kullanıldığı tarihsel bir perspektifle anlatılacaktır. Bu bağlamda Yahudi toplumunun görece az bir nüfusla, anti Semitist akımlara karşı durarak dünyanın siyasi ve ekonomik olarak büyük gücü olan ABD'nin siyasi karar mekanizmasını nasıl etkilediği incelenecektir. Bu açıdan Amerika'nın siyasi ve toplumsal kurumlarına ve yapısına, topluma yön veren temel özelliklere değinilecektir. 19. yüzyıldan başlayarak ve özellikle 1948 sonrası Amerikan siyasi hayatının nasıl Yahudi etnik topluluğunun ve İsrail lobisinin etkilerine açık hale geldiği, Arap-İsrail çatışması ve Filistin sorunu çerçevesinde değerlendirilecektir.

Çalışmadaki temel varsayım, lobinin ilgili tüm taraflar için olumlu etkileri olması beklenen barış sürecini yolundan çıkararak, kimi zaman da engelleyerek ve kilitlenmesine neden olarak bu yöndeki çabaları sonuçsuz çıkarması ve İsrail'in Amerikan yönetimlerini güç durumda bırakacak emrivaki askeri hareketlerinin

doğurduğu tepkileri ABD iç politikasındaki nüfuzunu kullanarak geçersiz kılması olgusuna dayanmaktadır. Bu etki, yalnız ABD Ortadoğu politikaları açısından değil, dünya barışı içinde kalıcı zararlara neden olmaktadır.

Amerika`ya 17. yüzyıldan itibaren yerleşmeye başlayan Yahudi toplulukları 19. yüzyıldan itibaren organize olarak ABD yürütme erki üzerinde etkilerini duyurmuşlardır. ABD ve dünyada “lobicilik” teriminin ilk defa kullanılması ABD İç Savaşı sonrası Başkan olan Ulysses S. Grant zamanında gerçekleşirken, Grant savaş sırasında Yahudilerin haklarını kısıtlayan bir emri Yahudi topluluğunun baskısı sonucu geri almış, başkanlık seçiminde de Yahudi azınlığın oylarını hesaba katmak zorunda kalmıştır. Yahudi topluluklarının Avrupa`da yaşadığı sıkıntılar o zamanki koşullarda dahi ABD yetkililerine intikal ettirilebilmiş, örneğin 1870`lerde Romanya`nın Yaş şehrinde Yahudi topluluklarına yapılan baskılara dair şikayetler ABD yetkililerine kadar ulaşmış ve Dışişleri Bakanlığı Romanya hükümetini uyarmıştır. Çarlık Rusyası`nda 1880`lerde ortaya çıkan pogromlar, Siyonist hareketlerin güçlenmesi ile sonuçlanmış ve Theodore Herzl`in Filistin topraklarında Yahudilere bir yurt ideali Avrupa hükümetlerinden ABD Başkanlığına kadar yetkililerin gündemine girmeye başlamıştır. Yahudi azınlığın organize olma başarısı, Louis Brandeis, Felix Frankfurter gibi yetenekli ve entellektüel yanları güçlü isimlerin Woodrow Wilson, Franklin Delano Roosevelt, Harry Truman`ın yakın danışman hatta arkadaş çevresine girmeleri ve onları Siyonist idealler doğrultusunda yönlendirmeleriyle ölçülebilir. Bu isimler, İsrail devletinin kurulmasına yönelik adımların atıldığı zamanlarda, örneğin Balfour Bildirisinin onaylandığı dönemde etkili olmuştur. Yakın zamanlarda, Bill Clinton`un yakın danışmanlarından birinin İsrail`in etkili lobi kuruluşu AIPAC eski yöneticilerinden olması veya George W.

Bush döneminde fikirleri İsrail lobisi amaçlarıyla örtüşen yeni muhafazakâr (*neo-con*) isimlerin dış politikada söz sahibi olması bu organizasyonun uzun vadeli ve sağlam temelli başarısını göstermektedir. Burada önemli nokta, ABD'nin dış politika realiteleriyle, Yahudi toplumunun hedef ve çıkarlarının her zaman kesişmemesi, hatta bazen büyük farklılıkların aşıkâr hale gelmesidir. ABD Dışışleri Bakanlığı'nın gündemi, perspektifleri ve stratejileri iç politikanın muğlak ortamı ve seçim hesaplarının rehini haline gelmektedir. Theodore Herzl'in İsrail ütopyasını dünya siyaset gündemine sokmasından itibaren Dışışleri bürokratları, Cordell Hull, James Baker gibi bakanlar Filistin ve İsrail konularına temkinli yaklaşmıştır. Herzl projesi ABD yetkililerine getirildiği zaman Dışışleri Bakanlığı Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkileri bozmamak için konuya müdahil olmak istememiş, İkinci Dünya Savaşı öncesi ve başlangıcında Nazi Almanyası'ndaki baskılarından kaynaklanan göçmen akımı nedeniyle ortaya çıkan ABD'de kotaların artırımı sorununda Dışışleri Bakanlığı ayak sürümüşür. Truman döneminde İsrail'in kuruluşundan Camp David görüşmelerine kadar bu çekişmeleri gözlemek mümkündür. ABD'nin İsrail'e yakın olmasının bedeli konusunda iç politikanın kaygan zemininden uzak olan Dışışleri Bakanlığı'nın muhtelif zamanlardaki yaklaşım ve tepkilerini izlemek önemli bir fikir verebilecektir.

ABD dış politika sisteminin yarattığı bütün sorunlara karşın lobicilik sistemi tarihsel perspektiften kaynaklanan tüm avantajlarını azami ölçüde kullanmıştır. Bunlar arasında Hristiyan-Yahudi kültürleri arasındaki yakınlık, dinsel mitlerdeki örtüşme ve Amerika'daki dinsel yapılanmanın ve Hristiyan Sağın bu yakınlığın gelişmesi için bereketli bir ortam sunması, tarihteki anti Semitist akımlar sonucu özellikle Doğu Avrupa'da Yahudilerin baskı görmesi ve katliama uğraması, İkinci

Dünya Savaşı'nda olan soykırıma tepki gösterilmekte geç kalınması nedeniyle Amerikan kamuoyunda oluşan vicdani baskılar sayılabilir. Diğer yandan Yahudilerin Amerika'daki potansiyelleri iyi kullanmaları, eğitime önem vererek bilimde, finans sektöründe, ekonomide, sanatta, medyada ön plana çıkabilmeleri, teknolojik imkânları yerinde kullanabilmeleri ve davaya agresif biçimde sahip çıkmaları lobinin gücünü arttıran olgulardır. Bunun ötesinde, buldukları ülkenin siyasi sistemine entegre olarak başka etnik gruplarda pek görülmeyen biçimde aktif ve enerjik siyasi katılım göstererek ülke politikasında karşı durulamayacak bir güç haline gelmişlerdir. Tez, bu kapsamda bu noktaları inceleyerek son tahlilde ABD dış politikasının lobinin (diğer faktörler ihmal edilmemek koşuluyla) baskısı sonucu karşı karşıya kaldığı maliyet ve açmazları ön plana çıkartacaktır. Bütün bunların ötesinde ABD'nin İsrail'in kendisine dış politika alanında yarattığı zararlara katlanmasının temel nedeni, Soğuk Savaş döneminde ekonomisinin ihtiyaç duyduğu petrol kaynaklarının olduğu Ortadoğu bölgesinde SSCB'ne karşı denge kurma ihtiyacıdır. Bu temel stratejinin başarısı da petrol kaynaklarını elinde bulunduran Arap ülkelerinin 1973 ambargosu gibi eylemlerle ABD ve sanayileşmiş ülkeleri sıkıştırması ve bu ülkelerin Filistin sorunu üzerinden Arap dünyasının husumetini kazanmaları nedeniyle tartışılır durumdadır. Nitekim Soğuk Savaş sonrası dönemde İslami akımların radikalleşmesinde çözülemeyen Filistin sorunu temel bir etkidir.

Bu temel etkenden bağımsız olarak, İsrail lobisinin ABD'yi İsrail yanında saf tutmaya yönelten başarısında manivela işlevi gören sistemin ve bu sistemin yer aldığı ABD siyasal yapısı ele alınacaktır. Bu çerçevede, birinci bölümde özellikle son elli yılda kayda değer bir gelişme gösteren lobicilik faaliyetlerinin temel esasları incelenecektir. Buradaki amaç, karmaşık ve finans gücüne dayalı lobiciliğin temsili

demokratik sistemde giderek belirleyici hale gelen rolünün altını çizmektedir. ABD, Anayasanın Birinci Tadilatı hükmünce söz söyleme ve fikir özgürlüğü kapsamında toplumda yer alan grup ve bireylerin lobcilik yaparak siyasi erke ve icra organlarına serbestçe ulaşmasına imkân ve hakkını vermektedir. Bu hak kullanılırken lobcilerin savunduğu tezlerin halkın genel çıkarları veya belli bir grubun özel çıkarları kapsamında olup olmadığı konusunun çok öncelik taşımadığı görülmektedir. Bunun yorumu “çıkar” kavramının sübjektif niteliğinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, tarımla ilgili lobilerin faaliyeti sonucu onaylanan genetik yapısı değiştirilmiş parazitlere karşı dayanıklı ürün yetiştirilmesi sektörde verimi arttıracak, böylece artan nüfusun talebi karşılanabilecektir ama halkın sağlığı da tehlikeye atılacaktır. Finans sektörünün lobisi sonucu yatırım bankacılığı ile ticari bankacılığı ayıran katı düzenleyici kurallar gevşetilecek ve tüketiciye yeni imkânlar sunulacaktır ama denetimsiz ve iyi disipline edilmemiş bir sektör de ülkeyi ekonomik krize götürebilecektir. Bu bağlamda, ABD`deki etkin lobi grupları ele alınırken çıkarların genel toplum çıkarları ile uyumlu, birey ve gruplara fırsat eşitliği tanıyan ancak maddi gücü olanların öne geçmediği, uzun vadeli çevre ve sağlık çıkarlarının kısa vadeli ekonomi ve istihdamla ilgili kaygılara göre öncelik kazandığı, medyanın mümkün olduğunca tarafsız ve baskı altında kalmadan kamuoyunu bilgilendirebildiği ve toplumun tüm katmanlarının sesini duyurmasına imkân verdiği, azınlık bir grubun sadece daha iyi organize olması nedeniyle toplumun iç ve dış politik çıkarlarını riske atmadığı şeffaf ve egalitaryen bir sistem içinde korunması ve izlenmesi gerektiği varsayılarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu noktadan hareketle, bu tezde ABD`deki lobcilik dünyasında geniş bir yelpazede ortaya çıkan görece büyük grupların yasama ve yürütme üzerinde ne ölçüde etkili olabildiği ve bu

nüfuzun toplumsal maliyetleri ele alınarak sistemin zaafı üzerinde odaklanılacaktır. Bu bağlamda söz konusu maliyetler, bir ülkedeki azınlık bir grubun sistemi kullanarak dış politika sürecini etkileyebilmekte ve ABD'deki İsrail lobisinin bu duruma iyi bir örnek oluşturduğu görülmektedir. Buradan hareketle İsrail lobisinin nasıl bu noktaya geldiği ve ABD'deki sistemin sağladığı avantajları değerlendirerek ABD dış politikası amaçları doğrultusunda etkileyebildiği incelenecektir. Bu çerçevede, İsrail / pro-İsrail lobisinin tarihçesi, beslendiği kaynaklar, Amerikan toplumunun kültürel yapısı ve Yahudi göçmenlerin toplumla kaynaşmasının lobiye sağladığı avantajlar ve lobinin ABD'nin siyasal, toplumsal, ekonomik yapısını ile zaafı değerlendirmekteki başarısı ele alınacak ve İsrail lobisinin, ABD'deki mevcut sistemin verdiği imkânları en az Ulusal Silah Birliği (*National Rifle Association*) kadar yasama ve yürütme nezdindeki hedeflerine ulaştırmak yönündeki başarısı değerlendirilecektir. Üçüncü bölümde, ABD'nin Ortadoğu politikasına yön veren etmenler kronolojik bir akış içinde ele alınacaktır. Özellikle 1948'de İsrail'in kuruluşu ile başlayarak, ve Filistin sorunu ekseninde hareket ederek, siyasal gelişmeler ve lobinin sahne aldığı ve müdahil olduğu dönemler, Soğuk Savaş sonrası dönem ağırlıklı olmak üzere incelenerek, lobinin bu dönemlerdeki kritik dönemeçlerde ABD politikalarını kalıcı barış ortamı ile ilgili hedeflerinden uzaklaşmasında oynadığı rol vurgulanacaktır.

I. BÖLÜM

ABD'DE LOBİCİLİK

A) LOBİCİLİK, SİYASAL SİSTEMDEKİ YERİ VE UYGULAMALAR

1- Çıkar Grupları ve Lobıcılık

Demokrasilerde, halk topluluklarının tercih, talep ve eğilimlerini dile getirerek kamu politikasının oluşması ve uygulanması ülke yönetiminde söz sahibi olmayı amaçlayan siyasi partiler aracılığıyla olmakta; iktidarı bilfiil elinde bulundurmadan yürütme ve yasama erkleri ile ilişki kurarak bu mercilerden çıkan kararları temsil ettikleri toplulukların çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışan baskı grupları, iç ve dış politika alanlarında karar verme mekanizmasında önemli bir rol oynamaktadır. Baskı grupları, siyasi partiler gibi seçimlerde aday gösterme, iktidara geçme, parlamentoda temsilci bulundurma olanaklarına sahip olmadıklarından, temel amaçları güç kümelerini çıkarlar etrafında örgütleyerek, iktidarla ilişki kurmaktır.¹

Çıkar gruplarının toplumda oynadığı roller konusunda değişik görüşler mevcuttur:

Bazı siyaset bilimi kuramcılarına göre çıkar grupları hükümetler üzerinde etkili olmaya başladıkları zaman “Baskı Grubu” haline dönüşürler. Bu şekilde dönüşen gruplar “Plütokrasi” tanımına girdikleri için eleştirilmektedir. Plütokrasi, bir tanıma göre, varlıklı sınıfların ülkeyi veya toplumu yönetmesidir. Ya da gücünü maddi varlığından alan elit bir zümre veya yönetici sınıftır.² Bu eleştiriler çerçevesinde ABD’de büyük şirket grupları ve lobıcılık yapan özel çıkar gruplarının (bazı yabancı

¹ Müjde Ker Dinçer, **Lobicilik**, İstanbul, Alfa Yayınları, 1999, s. 9.

² <http://www.oxforddictionaries.com/>

birim temsilcileri dahil), ülkenin halkın değil kendi önceliklerine göre yönetilmesi için seçim kampanyalarında adaylara büyük tutarlı bağışlar yaptıkları iddia edilmektedir.³ Bu çerçevede grupların veya kişilerin nüfuzları politik süreç üstündeki önemli ve adil olmayan bir etkiye dönüşmektedir. ABD’de sosyal liberalizmin yükselişine karşın, gerçek (politik) gücün plütokratlar ve muhafazakâr söylemi savunanlar arasındaki geleneksel ittifakta kalmaya devam ettiğine ilişkin başka bir görüş de öne sürülmektedir.⁴

Daha olumlu bir yaklaşıma göre ise, çıkar grupları toplumun çeşitli kesimlerinin parlamentolarda tam olarak temsili mümkün olmayacak görüş ve taleplerinin kanun koyuculara ve yürütmeye iletilmesini sağlanması nedeniyle demokrasiye katkıda bulunan oluşumlardır. 1960’lardan sonra, geleneksel siyasi parti yapılanmaları vatandaşların değişen (ve farklılaşan) beklentilerini ve değişen sınıf yapısını karşılanmakta zorlanmışlardır.⁵ Bu durumda, değişen teknoloji, e-posta gibi doğrudan iletişim araçları grupların ve bireylerin taleplerini doğrudan iletmeleri açısından parlamentolar dışındaki bu yapılanmalara çoğulcu demokratik düzene bir katkı olarak bakılabilir.

Ancak, bu katkının sağlanması için toplumun gerek seçim zamanında gerek olağan dönemlerde ideale yakın ve şeffaf bir şekilde organize olması lazımdır. Başka bir deyişle, söz konusu çıkar gruplarının varlık ve faaliyetlerinin görünür bir şekilde toplumun çeşitli katmanları tarafından gözlenebilmesiyle çıkar gruplarının ideal demokrasi içindeki yeri açıklığa kavuşabilir. Bu açıdan, politik partilerle çıkar

³ Jordan Bailey, “*The United States of Plutocracy*”, <http://economyincrisis.org/content/the-1-percent-not-our-elected-officials-are-governing-the-united-states> **Economy In Crisis**, 4 Mayıs 2014 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁴ Paul Krugman, “*Phosphorus and Freedom, The Libertarian Fantasy*”, **The New York Times**, (10 Ağustos 2014).

⁵ Allan J. Cigler, Burdett A. Loomis, **Interest Group Politics**, 2. B., Washington DC, CQ Press, 1986, s. 16.

grupları arasındaki başlıca farkın, çıkar gruplarının siyasi gücü bilfiil iktidarı eline geçirmeden sürdürmeyi (kendi hedefleriyle sınırlı olarak) hedeflemesi olduğu düşünülmektedir. Burada yasal ve görünürdeki sorumluluk politikacıya ait olurken, olası kazanımlar ise çıkar gruplarında kalmaktadır. Bu denklemde politikacının doğal beklentisi ise seçimi kazanmaktır.

Çıkar gruplarının politik arenada dikkate değer bir rol oynadıklarını vurgulamak gerekir; devletin uygulamalarından etkilenen seçmen tabanını organize ederek haklarını korur, çıkarlarını savunur ve onların siyasi süreçte söz hakkına sahip olmasını sağlarlar.⁶ Bu açıdan bakıldığında çıkar grupları, temelde kamu yararını gözetenler ve özel çıkarlarla ilgili olanlar şeklinde ikiye ayrılabilir. Kamu yararına çalışan gruplar tüm topluma katkı sağlamak amacıyla sorunlarla uğraşırken, özel gruplar yalnızca kendi grup üyelerine çıkar sağlayacak işler üzerinde odaklanırlar. Örneğin, meslek birlikleri sadece kendi üyelerinin mesleklerini daha rahat uygulayabilmeleri veya onların daha yüksek ücret alabilmeleri için ilgili yasa ve kuralları değiştirmeye çalışabilirler.⁷ Bu konuyla bağlantılı Peter Willetts'in önerdiği diğer bir görüş ise, baskı grubunu çıkar grubu ile karşılaştırarak baskı gruplarını insan hakları, çevre sorunları gibi grup üyelerine doğrudan çıkar sağlamayacak (ama statü ve prestij sağlayabilecek) amaçları hedefleyen geniş kapsamlı bir tanım içinde ele almayı önermektedir.⁸

⁶ Paul S. Herrnson, Ronald G. Shaiko, Clyde Wilcox, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, 2.B., Washington DC., CQ Press, 2005, önsöz, s. xiii.

⁷ "Interest Groups", <http://imej.wfu.edu/articles/index.asp> 1999 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁸ Peter Willetts, "What is a Non-Governmental Organization?", Civil Society Networks in Global Governance Araştırma Projesi Raporu, 1. Kısım <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/cs-ntwks/NGO-ART.HTM> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

Politik sürece katılım açısından en faal çıkar grupları şunlardır: Sendikalar, özel sektör birlik ve dernekleri, çeşitli meslek gruplarının birlik ve temsilcilikleri, gönüllü yardım kuruluşları, etnik grup ve topluluklar, basın grup ve holdingleri, sivil toplum kuruluşları.

Çıkar grubu üyelerinin tek bir gruba mensup olması şart değildir. Örneğin, ABD’de bir birey Posta Görevlileri Federasyonu’nun bir üyesiyken aynı zamanda Yaban Hayatın Korunması Derneği gibi amacı varlık nedeni olan tamamen farklı bir kuruluşun görevlisi olarak da çalışabilir.

Bu çerçevede aşağıda sıralanan faktörler, çıkar gruplarının ve lobilerin siyasi partilerin hantal yapısından kaynaklanan boşlukları doldurmasında etken olmaktadır:

- Politik sistemlerde seçmenlerin sayısız taleplerine cevap verecek oluşumlar gözlenmektedir. Özellikle 20 yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknolojinin gelişmesine de paralel olarak siyasi partilerin strateji oluşturacak bilgi ve uzmanlık birikiminin ötesinde geniş bir yelpazede ortaya çıkan konular, büyük küçük birçok devletin hükümrancılık alanı ile kesişen ve münhasıran ekonomi ile ilgili faaliyetlerin artması ile ilgili gelişmeler gözlenmektedir. (Küreselleşmenin yol açtığı ekolojik sorunlar, tüketici talepleri, sosyal güvenlik, iş dünyası ve endüstrinin çıkarları, siberetik sorunları, sağlık konuları, engellilerin hakları, güvenlik konuları, ulaştırma, enerji ve iletişim projeleri, küçük ve orta ölçekli işletmelerin rekabet mücadelesi, medya tekelleşmesi vb.) . Bu konular giderek artan biçimde çeşitli baskı gruplarının faaliyet alanlarını genişletmiştir.

Bu çerçevede yukarıda sayılan konular ve ayrıca yayın hakları, spor alanındaki çekişmeler, etnik ve dini grupların talepleri, ve kadın ile eğitim hakları gibi konular demokratik ülkelerde yasama ve yürütme organlarının gündemine bazen profesyonel uzmanlar, bazen de sayıları giderek artan sivil toplum kuruluşları ve gönüllü dernekler tarafından getirilmektedir.

- Çeşitli sektörlerin sunduğu hizmetlerin sayısındaki ve niteliğindeki artış (iletişim, medya),
- Bilginin önemli hale gelmesi, bilgiye ulaşmanın yaygınlaşması ve sorunların yakından izlenebilmesi, internet yoluyla iletişimin artması, karar alıcıya ulaşılabilmesi,
- Bu çerçevede siyasi partilerin çok çeşitli üretici, tüketici ve sosyal grupların haklarını koruma ve bunlar konusunda bilgi alıp hızlı hareket etme yeteneklerinin azalması ve hantallaşmaları, partilerin klasik söylemlerini sorgulayabilecek yeni ve eğitilmiş bir kitlenin ortaya çıkması,
- İnsanların partilerde çalışmak yerine kitle basın yayın organlarında kendi görüşlerini ifade etmeyi yeğlemeleri,
- Hükümetler için karmaşık sorunlara cevap verebilecek çözümleri formüle edilmesinde ortaya çıkan güçlükler, taleplerin giderek artması.

Bu çerçevede, lobicilik faaliyetleri uluslararası politikanın önemli bir yerine oturmuş, dünya politikasını etkileyen ülke ve uluslararası kuruluşların yasama ve yürütme organları nezdindeki lobicilik faaliyetleri, ülkelerin iç politik dinamiklerini de etkileyerek, ülkelerin dış politika oluşturmasında etken bir faktör haline gelmiştir.

Lobicilik faaliyetlerinin önemli ölçüde kurumsallaştığı ABD’de çıkar grupları seçmen bölgelerinde örgütlenerek bunların çıkarlarını savunmakta ve onlara politik süreç içinde bir söz hakkı tanımaktadır. Bu bağlamda örgütlenmiş çıkar grupları ABD’de gözlemlendiği üzere, Amerikan siyasi hayatını etkileyerek harcamalarda bulunmakta, Kongre nezdinde lobicilik yapmakta, Başkanlığı etkilemeye çalışmakta ve mahkemelere nüfuz etmektedir.⁹ Bu bağlamda ABD’de özel çıkarların baskın olduğu bir ortamdan şikâyet edilirken, karşı görüş, bu durumun fikirlerin ortak girişimlerle takibi ve yürütülmesinin Amerika’daki geleneksel yaklaşımla uyumlu olduğu ve her yurttaşın özel çıkarlarının ülkeye ilişkin bir yasanın oluşturulması sürecinde dikkate alınması gerektiği savunmaktadır. Buna göre gerçekte bugün bu süreçte en azından bir düzine çıkar grubu tarafından temsil edilmeyen bir Amerikalı (bunun farkında olsun ya da olmasın) bulunmamaktadır.¹⁰

ABD örneğinde bireylerin kimi zaman birden fazla çıkar grubu içinde yer almasıyla sonuçlanan bu süreçte, çıkar gruplarının oluşumunda ve lobicilik faaliyetinin başlamasında aşağıda sıralanan aşamalardan söz edilebilir:

- Harekete Geçiş: Belirli sayıdaki bireylerin ortak sorunlarının tespit edilmesinden sonra kolektif hareket konusunda mutabakat sağlanması,
- Kurumsallaşma: Grubun sürekliliği üzerinde odaklanma; istikrar ve devamlılığın sağlanması, güvenilir bir üye tabanının oluşturulması ve finansal kaynaklarının tespiti.

Bireylerin çıkar gruplarına katılımının nedenleri ise şöyle sıralanabilir:

⁹ Herrnson, Shaiko, Wilcox, ”önsöz” s. xiii,

¹⁰ Donald E. DeKieffer, **The Citizen’s Guide to Lobbying Congress**, Chicago, Chicago Review Press, 2007, s. 6.

- Maddi Çıkarlar: Gruba katılımın sağlayacağı ödüller, (bir gelir veya hizmet temini kapsamında.)
- Dayanışmadan Sağlanacak Çıkarlar: Sosyal ve görünür olmayan yararlar.
- Belli Bir Amaca Yönelik Ödüller: Belli bir siyasi veya sosyal hedefi desteklemekten sağlanacak ödüller.

Bu açılardan bakıldığında çıkar grupları üyelerine net ve kesin olarak belirlenen yararlar göstermelidir. Çıkar grupları homojen bir yapı oluşturmalı, üyelerin tümünün beklentilerini karşılayacak ortak bir hedef göstermeli, üye olmanın net ve kesin yararları açıklık kazanmalıdır. Aksi halde gruplar kağıt üstünde kalarak dağılma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bu tanımlardan yola çıkarak lobilerin çıkar gruplarının bir çeşidi olarak görülmektedir: Siyaset bilimi çerçevesinde incelendiğinde, lobiler çıkar grubunun bir türü veya alt grubu olarak sınıflandırılmaktadır; çıkar grupları lobiciliğin amaçlarına ulaşmak için bir yöntem veya organize olma biçimi olarak görebilirler.

2- Lobicilik, Halkla İlişkiler ve Politik Sürece Etkileri

Lobicilik, en geniş tanımıyla, “hükümet yetkililerin kararlarını etkilemeye yönelik olarak bir grubun veya bireyin çoğunlukla gayri resmi kayıt dışı iletişim ve temaslar kurmak suretiyle yaptığı girişimlerdir”.¹¹ Bu girişim yönetim birimindeki herhangi birinin veya grubun karar verme sürecini etkilemek suretiyle de olabilir. Daha pratik hayata yönelik bir tanıma göre ise, lobicilik karar verme gücünü sizden daha fazla elinde tutan birini istediğiniz yönde harekete geçmeye ikna etmektir.

¹¹ <http://www.answers.com/topic/lobbying> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

Eğer lobicilik bu alanda çalışan kişilere odaklanıyorsa o zaman lobicilik “hükümeti veya kamu politikası alanındaki yetkilileri müşterileri veya temsil ettiği gruplar adına onların çıkarı yönünde karar vermeye ikna etme faaliyeti” olarak tanımlanabilir. Lobicilik, karar vericiye yönelik direkt bir çaba olabileceği gibi kamuoyunu etkilemeye yönelik girişimleri de kapsayabilir. Bu noktada lobicilerin sosyal bir çıkar grubuna mensup olabilecekleri gibi herhangi bir grubu veya bireyi temsil eden profesyoneller olabileceğini hatırd tutmak gerekir.

Lobicilik dünyada son yıllarda önemli ölçüde kapsamı genişleyen bir faaliyet haline gelmiştir. 2009 itibariyle yalnız Washington DC’de 12.553 lobicinin kayıtlı olduğu belirtilmekte, uzmanlara göre kitle girişimleri ve reklam faaliyetleri de dikkate alındığında bu rakam yedi misline kadar çıkabilmektedir. Kayıt dışı çalışan lobicilerin sayısı bir tahmine göre destek hizmeti sağlayanlar dışarıda bırakılsa dahi 90.000’i bulmaktadır.¹²

Lobicilik, dünyada belli merkezlerde değişik kültürlere göre yürütülmesine karşın, giderek Washington stili bir görünüm almaktadır. Lobilerin yasama ve yürütme organlarını etkilemek için harcanan fonların maliyeti büyük rakamlara ulaşmıştır. 1998 yılında Kongre’ye bildirilen harcamaların tutarı 1.4 milyar dolarken bu rakam 2009’da 3.5 milyar dolara ulaşmıştır.¹³

ABD’de uygulandığı şekliyle bir sınıflandırma yapıldığında lobiciler beş grupta toplanmaktadır:

¹² “Factbox-How Many Lobbyists are There in Washington?”,

<http://www.reuters.com/article/2009/09/13/obama-lobbying-idUSN1348032520090913>

13 Eylül 2009 (Erişim tarihi: 21/24/2014).

¹³ T. W. Farnam, “Spending on Lobbying Hits Plateau for First Time in Decade”, **The Washington Post**, 2/2/2011.

1. Sözlüşmeli Lobciler (Bağımsızlar): Bunlara “Kiralık Silahlar” da (*Guns for Hire*) denmektedir. Bu profesyonel gruplar sadece tek bir organizasyonun değil aynı zamanda birkaç kuruluşun temsilcisi de olabilirler. 50-100 müşteriye temsil edenler dahi vardır. Bunlar hukuk firmalarının ortağı veya kendi adına çalışan kişiler olabilir.
2. Kuruluşların (Dernek) Lobcileri: İşadamları birliklerini, sendikaları ve meslek birliklerini temsil eden lobcilerdir.
3. Şirket Lobcileri: Geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Kuruluş lobcilerinden farklı olarak daha çok tek bir şirketin çıkarlarını korumak için istihdam edilirler.
4. Kamu Sektörü Lobcileri: Yerel yönetimleri, üniversite-okul yönetimleri, vergi daireleri (bürokraside geniş bir yelpazede yer alan birimler) temsil etmektedirler.
5. Amaç Lobileri: Bunlar da geniş bir yelpazede görünür: Aralarında kamunun ve halkın çıkarlarını koruma amacını taşıyan gruplar, (bazen bunlar “*White Hat*” olarak adlandırılmaktadır) , kar amacı gütmeyen veya tek bir sorunu ele alan veya amaca ulaşmayı hedefleyen (aralarında sivil toplum örgütlerini de barındıran) kuruluşlar bulunmaktadır. Bu gruplar felsefi ve ideolojik nitelikler taşıyan amaçlar üzerinde kurulmuştur (Kadın Seçmenler Birliği, çevreci amaçları olan Audoboun ve Sierra Club gibi gruplar, Kiliseler Konseyi, Yahudi Federasyonları Birliği, Katolik Konferansı vb.) . Bütün bu grupların çıkarılan yasalarla doğrudan ilgisi bulunmaktadır.

Eğer yukarıda sayılan kategorilerde lobiciliği yürüten gruplar profesyonel kariyer (tam veya yarım gün) gruplar olarak değerlendirilirse, diğer yanda bu işleri gönüllü olarak yürüten bir diğer kategori ortaya çıkmaktadır:

Amatör Lobiciler: Aslında bu grup lobiciliğin önemli ve güçlü bir boyutunu temsil etmektedir. Çıkar grupları, üyelerini veya sempatican (gönüllü) kitleleri mesajları doğrultusunda yönlendirerek politikacıları etkileyebilir. Örneğin sendikalar üyelerini yaşama ve yürütme organlarına mektup yazarak takip ettikleri bir sorun üzerinde etkilemeye teşvik edebilirler. Seçmenlerin politikacılar üzerindeki etkisi özellikle seçim dönemleri öncesi çok önemlidir. Dolayısıyla seçmen tabanı güçlü, organize ve kalabalık olan bir sivil toplum kuruluşu veya bir amaç etrafında toplanmış (etnik veya dini) teşekkülün politikacı üzerindeki kitlesel baskısı sonuç alıcı görünmektedir.¹⁴

3- Doğrudan ve Dolaylı Lobicilik

Lobicilik faaliyet alanları, çok temel bir sınıflandırma bağlamında dolaylı ve doğrudan veya içeriden ve dışarıdan olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır: Doğrudan lobicilik, büyük ölçüde işleri lobicilik olan profesyoneller tarafından (temsil ettikleri grup veya ülke adına) yürütülen ve yüz yüze temas, toplantı, yemek, resepsiyon ve brifingler gibi bir dizi sosyal ve resmi ve gayri resmi faaliyetleri içeren bir alandır. Dolaylı lobicilik ise, siyasi kampanyalarda olduğu gibi tabanı veya yasaların ilgilendirdiği tabanı harekete geçirerek mektup, internet, yazılı ve görsel medya, gösteri ve mitinglerle yürütme ve yaşamayı etkileme çabasıdır. Doğrudan lobicilik

¹⁴ Alan Rosenthal, **The Third House**, Washington DC, CQ Press, 1993, s. 21-22.

daha çok profesyonel lobiciliğin alanına girdiği gibi dolaylı lobicilik daha çok amatör lobicilik kapsamında değerlendirilebilir.

Doğrudan lobicilik, ABD`de uygulandığı şekliyle lobicilerin karar verici birimlerin, Kongre`nin veya bürokratik karar odaklarının yakınında üslenmesiyle başlar. Bu şekilde yüzyüze temas için bir saha avantajı elde edilmiş olur. Genellikle profesyonel olan lobiciler, karar birimi veya politikacı ile randevuları düzenlemek, konu ile ilgili sunuşları hazırlamak, temas edilecek birim ve ofiste danışmanlarla ön görüşmeleri yapmak ve konu ile ilgili tüm bilgileri (çıkacak veya çıkması engellenecek yasa veya mevzuatla ilgili önemli noktaları ve değişkenleri) , tezini savunacak kanıt ve görüşleri toplamakla sorumlu olması yüzünden esas teması sağlayacak ve konuyu anlatarak muhatabını ikna edecek kişinin nitelikleri önemlidir. Burada söz konusu lobicinin sorunun lehlerine sonuçlandırılmasını sağlayacak tecrübe, bilgi, sosyal zeka ve genel kültüre sahip olması çok önemlidir.

Bu nedenle bu çalışmalar uzman kadrolar tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda genellikle bir konuyu yasama ve yürütme organlarında takip eden lobiciler eski parlamento üyeleri ve bürokratlardan oluşmaktadır. Söz konusu kişiler masanın öbür tarafına geçtiklerinde karar mercilerinin hangi baskı, dürtü ve koşullarda çalıştıkları konusunda daha fazla tecrübe ve empatiye sahip olabilmektedir. Aynı şekilde bu uzmanlar geri dönerek Yönetim`de görev alabilmektedir. Bu rollerin değişimi süreci “Döner Kapı” (*Revolving Door*) olarak adlandırılmaktadır.¹⁵ Böyle bir geçişin yeterince adil olup olmadığı da tartışmalıdır. Bu nedenle kamu görevlilerinin görevden ayrıldıktan sonra resmi bir “soğuma döneminden” geçerek eski ilişkilerini suiistimal etmeleri önlenmeye çalışılmaktadır. Ancak lobicilik sadece

¹⁵ <http://www.opensecrets.org/revolving/> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

bir etiket meselesi değildir, lobici süreç içinde çıkardığı veya engellediği yasalarla, yani başarılarıyla ve süreç içindeki güvenilirliği, bilgi düzeyi ve tutarlılığı ile şöhret sağlar, bu nedenle lobici belli aşamalardan geçerek yerini sağlamlaştırır.

Doğrudan lobiciliğin en önemli eylemi olan yüz yüze temaslar sadece ofislerde değil geniş bir alanda cereyan etmektedir. Sosyal lobicilik olarak değerlendirilebilecek olan bu alan, lobicilerin kendilerini tanıtmanın bir başka yoludur, bu çerçevede lobiciler ülkelerinin veya yabancı ülkelerin başkentlerindeki sosyal hayat içinde yer almaktadır.¹⁶ Bu faaliyetler, lobiciler tarafından verilen yemeklerden başlayarak seminerler, resepsiyonlar, kokteyller aracılığıyla karar verici kişilerle temasa geçmeyi kapsamaktadır. Bu temaslar karar vericilerin üye olduğu sosyal kulüplere devam etmek, hayır kurumlarında faal rol almak, fon toplamak için sosyal organizasyonlar düzenlemek, yasaların izin verdiği sınırlarda bu kişileri spor müsabakaları, sanat faaliyetlerine davet etmek ve bu vesilelerle tezlerini anlatma imkânı yaratmak veya daha uzun vadeli ilişkiler kurarak süreç içinde bağlantıları sağlamlaştırmaktır. Buradaki çok önemli bir nokta da lobicilerin politikacıların seçmen tabanı ile ilişkisine yönelik bağlantılar kurması ve seçmenleri etkileyecek mesajları vererek seçmen tabanının etkili kişilerini ve kanaat önderlerini etkileme imkânı yaratmasıdır. Lobicilerin elinde bu imkânın olması politikacıları istedikleri yönde motive edecek çok önemli bir unsurdur. Eğer konu yabancı ülkelerin çıkarlarını ilgilendiriyorsa, bu defa politikacı o ülkeye götürülerek ülke tanıtımı yapılmak suretiyle tezlere olan sempatiyi güçlendirilebilir.

Burada dolaylı ve doğrudan lobicilik yöntemlerinin iç içe geçtiği bir durum görülmektedir. Dolaylı lobicilik esas olarak karar vericileri etkileyecek biçimde

¹⁶ Dinçer, **Lobicilik**, s. 134.

kitleleri harekete geçirmektir. Bu süreç öncelikle kitleleri harekete geçirecek yazılı iletişimle başlar; amaç politikacılara seçmen tabanının belli bir sorunla yakından ilgilendiğini kanıtlamaktır. Bu aynı zamanda “Seçmen Bağlantısı” olarak da adlandırılır. Günümüzde elektronik ortamın sağladığı imkânlar çerçevesinde bu tür lobiciliğin ve siyasi kampanyaların imkânları çok genişlemiştir. ABD’de görüldüğü şekliyle potansiyel seçmen tabanının gözlemlendiği her platformda iletişim kurulma imkânı aranmaktadır. Bu odaklar; sendika, kiliseler, şirket yönetim kurulu ve kat malikleri kurulları ile elektronik ortamın sağladığı imkânlar çerçevesinde internet siteleri olabilmektedir.¹⁷

Bu tür lobiciliği dolaysız lobicilikten ayıran önemli bir nokta da, lobicilerin değil seçmen tabanının veya halkın politikacıya sorunu aktarmasıdır. Lobicinin buradaki işlevi, çoğu zaman kitleyi yönlendirmek ve hareketi planlamaktır. Kitle hareketinin kendiliğinden oluşması ve kitlenin tepkisel olarak harekete geçerek yaşama ve yürütme birimlerine yazılı araçlarla veya telefonla ulaşılmasıdır.

Bu süreç nasıl çalışır?

Öncelikle, sahadaki hareketleri yürütecek yeterli kaynak gerekmektedir, bunun için gönüllüler ve ayrıca istihdam edilecek uzmanlara ödenecek ücretleri karşılayacak mali kaynak gerekmektedir.¹⁸

İkinci olarak, bir grubun gücünü ve potansiyelini belirleyen üye tabanıdır. Yani tabanın yalnız büyüklüğü değil, üyelerin ülkedeki dağılımı ve örgütlenme dinamiği de önemlidir. Genellikle sendikalar bu konuda daha avantajlıdır; üyelerini haklarını ilgilendiren konularda harekete geçirilebilirler. . Ancak kitleleri politika konusunda harekete geçirmek kolay olmamaktadır, insanlar bu konularda genel tutum olarak

¹⁷ Herrnson, Shaiko, Wilcox, s. 25.

¹⁸ Rosenthal, s. 130

siyasi katılıma istekli değildir. Bazı gruplar diğerlerine göre daha enerjik ve hızlı biçimde harekete geçebilirler, örneğin çiftçilerin girdi maliyetleri konusunda veya sağlık çalışanlarının çalışma koşulları veya mesai saatleri konusunda harekete geçme potansiyelleri daha güçlüdür.

Bu bağlamda dolaylı lobicilik tekniklerinde en önemli husus halkın katılımıdır. Burada kitleleri harekete geçirecek “kanaat önderleri”nin varlığı kilit önemdedir. Bu önderler bir topluluğun, grubun ya da camianın tavsiye, görüş ve kanaatini almak üzere başvurduğu kişilerdir.¹⁹ Ya da yasa çıkarma sürecinde etkili olacak kişilere ulaşabilecek kilit şahsiyetlerin bulunması izlenen konu hakkında çok şeyi değiştirebilir. Sonuçta tabana ulaşmak konusunda izlenecek yöntemlerin amacı mümkün olduğu kadar çok kişiyi sorunun izlenmesi konusunda harekete geçirmektir. Örneğin, kuruluşlar çalışanlarının gayretine, hissedarların tepkisine ya da tedarikçilerin desteğine güvenebilirler.

Dolaylı lobicilikte; mektup yazmak, faks göndermek ve telefonla aramak başlıca yöntemlerdir. Ancak teknolojik gelişmeler çerçevesinde internet ortamında e-posta, twitter ve facebook aracılığıyla politikacılara mesaj göndermek çok daha hızlı ve kolay bir nitelik kazanmıştır.

Diğer dolaylı yöntemler de televizyon programlarından kitleye mesaj verme imkânını kullanmak, bu amaçla açık oturumlara ve talk-show'lara katılmak ile bu toplantılara telefonla bağlanmak şeklinde sıralanabilir. Görsel ve yazılı basında reklamlar ve duyurularda bulunmak ve basın toplantılarıyla kamuyu bilgilendirmek de çokça yararlanılan bir yöntemdir.

¹⁹ www.businessdictionary.com/definition/opinion-leaders.html (Erişim tarihi: 1/8/2014).

Yazılı basın da dolaylı lobicilik teknikleri açısından belli önemi vardır: Özellikle popüler köşe yazarlarının konu ile ilgilenmesi ve yazılar yazarak kanaatlerini açıklaması yasaların çıkması sürecinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla bu yazarlara gönderilecek e-posta veya mektuplar etkili olabilir; lobici tabanı bu yönde koordine edebilmelidir. Lobiciler okurların sütununa yazı yazarak veya özel ekler çıkarılmasını sağlayarak kamuoyunu bilgilendirebilirler. Hatta özellikle bazı etnik grupların ve ticari kuruluşların kendi basın-yayın organları aracılığıyla doğrudan kendi görüşlerini açıkladıkları gözlenmektedir. Ancak bu yöntemin toplumdaki anaakımı oluşturan unsurlar üzerindeki etkisi tartışmalıdır, belki kendi tabanlarındaki mutabakatı güçlendirmek konusunda yararı olabilir.

Yasa çıkarma konusunda yetkili kişileri veya politikacıları etkilemenin bir yolu da kamuoyu eğilimlerini yansıtabilecek anketlerdir. Bazı hallerde anket sonuçları izlenen yasa konusunda ciddi bir farklılık yaratabilmektedir.

Bir sorunun izlenmesinde dolaylı ve dolaysız lobicilik birbirini tamamlayıcı nitelikte kullanılabilir. Paralel bir biçimde yürütülecek lobicilik çalışmasında bir yandan yüz yüze temaslarla ilgililere konu açıklanırken, tabandan gelecek çok sayıda mektup veya mesaj sorunun lehte çözülmesi ihtimalini güçlendirecektir.

Fakat hareketin zemin ve zamanının iyi seçilmesi önemlidir: Politikacılar dışarıdan gelecek baskılara tepki gösterebilirler veya kamuoyu örneğin, telefon hatlarını bloke edecek, ulaşımı aksatacak ya da günlük yaşama zarar verecek ölçüdeki diğer taban hareketlerinden rahatsız olabilir ve umut edilen destek kaybedilebilir. Dolayısıyla lobicilerin izlenecek sorun konusunda plan ve koordinasyon yaparken politikacıların gündemini ve kamuoyunun duyarlılığını iyi ölçmeleri ve doğru bir zamanlama yapmaları gerekmektedir. Ayrıca özellikle yaşama

alanında etkili olabilecek politikacıların iyi seçilmesi ve gerçekten konuyu çözebilecek kişilerin hedeflenmesi yerinde olacaktır. Aksi halde sorunun daha karmaşık bir hal alması ve ters etkilerin ortaya çıkması olasıdır.

4- Lobicilik ve Demokratik Sistemdeki Yeri: Etik Konular

Yukarıda yer alan tanımlar ve uygulamalar dikkate alınarak lobiciliğin demokratik sistem içindeki konumu, etik açıdan tartışmalı yönleri ve lobilerin bir çıkar grubu olarak konumu aşağıdaki şekilde değerlendirilebilir:

Sistemin kısıtları içinde faaliyetlerini sürdüren lobiciler ve ülkenin baskı grupları, içinde buldukları (siyaset) kültür ortamını politikacılara ulaşarak ve ikna etmeye çalışarak politikaları kendi gündemleri lehine oluşturma yönünde manipüle etmektedirler.²⁰

Doğru bilgi ve verilerin sağlandığı ideal bir tartışma ortamında, karar vericilerin adil ve şeffaf bir düzenin gerçekleşmesi hususunda kararlı olmaları durumunda yasaların tek taraflı olarak bir lobi lehine çözülmesi mümkün olamayacak ve böylece yasaların adil ölçülere uygun bir şekilde çıkarılması sağlanmış olacaktır. Profesyonel bir iş ahlakının oluşturulmasının ardında yatan ilke, lobicinin gerek temsil ettiği grubun gerekse toplum için en iyi (veya optimum) sonuçlara ulaşacak eylemlerde bulunması, fakat uygulayıcının güç ve statüsünü arttıracak tasarruflardan uzak durmasıdır. Ancak vaat edilen bu ideal düzene karşılık lobiciliğin tarihi daha karmaşık ve kuşkuyla hikayelerden oluşmaktadır. Şirketlerin kendi lehlerine olan statükoyu koruma ve özel çıkarlarını takip etme çabasının toplumun çoğunluğunun çıkarlarına ters düştüğü suçlamaları yaygındır. Örneğin,

²⁰ Janice J. Terry, **U.S Foreign Policy in the Middle East. The Role of Lobbies and Special Interest Groups**, Ann Arbor Michigan, Pluto Press, 2005, s. 29.

2008'de Avrupa'da ortaya çıkan mali kriz sonrasında mali sektörün kuralların düzenlenmesi sürecinde Avrupa Birliği nezdinde 700 örgüt aracılığıyla lobicilik yaparak aynı konuda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına ve sendikalara büyük üstünlük sağladığı ve harcamalar açısından bakıldığında AB lobiciliği koşullarında diğer (kamu çıkarlarını kollayan) büyük üstünlük sağladığı ifade edilmektedir.²¹ ABD'de ise lobicilik faaliyetlerinin toplumun zararına işlediği konusundaki yaygın kanaat anketlerle de desteklenmektedir. 2008'de yapılan bir Gallup anketi Amerikan halkının %64'ünün lobicilerin dürüstlük düzeyini ve etik kurallara bağlılığını düşük ve çok düşük düzeyde olarak değerlendirdiğini ortaya çıkarmıştır. Aynı anket katılanların %64'ünün Kongre üyelerinin etik kurallara bağlılığını çok düşük düzeyde gördüğünü ortaya koymaktadır.²²

Buna paralel biçimde Lawrence Lessig tarafından yazılan "Kayıp Cumhuriyet: Para Kongre'yi Nasıl Bozuyor" (*Republic, Lost: How Money Corrupts the Congress*) adlı kitap için düzenlenen ankette Amerikan halkının, Demokrat veya Cumhuriyetçi, %75'inin Kongre seçim sonuçlarının seçim kampanya katkılarıyla belirlendiğine inandığını gösterdiği kaydedilmektedir.²³ ABD Başkanı Barack Obama'nın seçim vaatleri arasında yer alan, ve lobilerin özellikle ekonomiye verdikleri zarara dikkati çekerek topluma potansiyel tehdit oluşturan belli lobilerin faaliyetlerini kısıtlayıcı kurallar ve düzenlemeler getireceğini belirten açıklaması bu algının giderek güçlendiğini ve başkanlık yarışında tartışma konusu olabildiğini göstermektedir. Bu

²¹ "The Fire Power of the Financial Lobby", <http://corporateeurope.org/financial-lobby/2014/04/fire-power-financial-lobby> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

²² <http://www.gallup.com/poll/151460/record-rate-honesty-ethics-members-congress-low.aspx> 12 Aralık 2011 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

²³ Ezra Klein, "Our Corrupt Politics: It's Not All Money", *The New York Review of Books*, 22 Mart 2012. Klein, paranın (veya para gücüyle etkinlik sağlamanın) aslında lobicilikte Amerikalıların yakından izledikleri konularda belirleyici olmadığını, kamuoyunun odaklanmadığı konularda ise paranın daha etkin olduğunu ileri sürmektedir.

çerçevede 2008 seçim öncesi çıkarılan seçim bildirgesi niteliğindeki kitapta, kamu sektöründe çalışanların makamlarını lobcilik firmalarına geçmeleri için bir atlama taşı olarak kullanmalarının engelleneceğini ve Obama Yönetimi'ne tayin edilen kişilerin daha önce çalıştıkları kurumla ilgili bir düzenleme ya da sözleşme üzerinde en az iki yıl çalışmayacaklarını ve görevden ayrıldıktan sonra da o görevle ilgili lobcilik yapamayacaklarını hükme bağlanacaklarını belirtmektedir.²⁴

Yakın zamanda ortaya çıkan bir lobcilik skandalı da lobi düzenine aleyhtar olanların tezlerini güçlendirmiştir: ABD'deki bazı yerli gruplarını kumar oynatmakla ilgili yasaları Kongre'de takip edeceğini vaat ederek dolandıran ve 2006 yılında dolandırıcılıktan ve kamu görevlilerini yolsuzluğa yöneltmekten hüküm giyen Jack Abramoff lobcilik konusundaki olumsuz kanaatleri güçlendiren bir isim olmuştur. Bu olayı temel alan ve 2010 yılında gösterime giren "Casino Jack" adlı film, belgesel özellikleri taşımakta olup lobcilik faaliyetlerine getirilen ilginç bir eleştiri niteliğindedir.²⁵

2011'de yapılan başka bir anket Amerikan kamuoyunun şirketlerin lobi şirketleri aracılığıyla devlet nezdinde çıkarlarını korumasını olumsuz yönde değerlendirdiğini ortaya koymaktadır.²⁶ Ancak bu olumsuz görünüm şirketlerin lobcilik faaliyetinin nedenleri ortaya konulduğunda değişmektedir. Nitekim deneklerin önemli çoğunluğu; şirketin amacının yeni iş kadroları yaratmak, yeni piyasalar bulmak, rekabet gücünü korumak veya iş maliyetini düşürmek gibi

²⁴ Barack Obama, **Change We Can Believe in**, Edinburgh, London, New York, Melbourne, Canongate, 2008, s. 156.

²⁵ J. R Jones, "The Two Jacks", <http://www.chicagoreader.com/chicago/casino-jack-movie-review-kevin-spacey-jack-abramoff/Content?oid=2972126> 30 Aralık 2010 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

²⁶ Andrew Joseph, "Poll: Americans Divided on Companies That Hire Lobbyists", <http://www.nationaljournal.com/blogs/influencealley/2011/11/poll-americans-divided-on-companies-that-hire-lobbyists-15> 15 Kasım 2011 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

nedenlerden oluştuğunda bu yöndeki faaliyetleri destekler yönde oy kullanmıştır. Bu sonuçlar, lobicilik yönünden bakıldığında faaliyetlerinin şeffaf olmasının, kamuoyunun lobicilik girişimlerinden yansız ve objektif olarak olumlu-olumsuz tüm sonuçlarıyla bilgilendirilmesinin ve kamuoyunun durumu en azından başta etik olmak üzere genel hatlarıyla değerlendirebilecek bir eğitim, ekonomi ve kültür düzeyine sahip olmasının önemini göstermektedir.

Bu bölümde özetlendiği üzere lobicilik, önemli mali destekle başarıya ulaşılabilen bir alandır. Bu gerekli koşuldur. Gönüllü çabaların katkısı önemsenmekle birlikte yetersiz kalmaktadır. John Hopkins Üniversitesi ve Aspen Enstitüsü tarafından kar amacı gütmeyen, hayır kurumları ve gönüllü bazda çalışan kuruluşlar üzerine hazırlanan bir raporda bu sektörün GSYH'nin %7.2'sine ulaşan bir ekonomik büyüklüğü olmasına karşın, bu kuruluşların çoğunun bütçelerinin %2'sinden az bir kısmını demokratik sürece katkıda bulunma amacına tahsis ettikleri kaydedilmektedir.²⁷ Bu kayıt lobicilikteki sorunları tümüyle açıklamak konusunda yeterli değilse de, mali desteğin önemli olduğu bu alanda kar amacı gütmeyen kamu çıkarları için çalışan kuruluşların zaaflarının ve sektördeki eksik rekabet koşullarının bir göstergesidir.

Bu noktada Jimmy Carter'ın veda konuşmasındaki vurgulara dikkat çekmek gerekir:

Bugün halkın Yönetim'in sorunlarımızla baş etme konusundaki yeteneğinden her zamankinden fazla şüpheli olduğu bir dönemde, giderek kişisel fikirlerimizin ve özel çıkarlarımızın korunmasını güvence altına alacak "tek sorun" gruplarına ve özel çıkar kuruluşlarına yöneliyoruz. Bu Amerikan siyasi hayatında rahatsız edici bir unsurdur. Bu durum amaçlarımızdan sapmaya yol açmaktadır, çünkü ulusal çıkarlar her zaman bizim tekil veya özel

²⁷ <http://www.clpi.org/why-advocacy/by-the-numbers> Center for Lobbying in the Public Interest, 2012 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

çıkarlarımızın toplamına denk gelmez. Hepimiz Amerikalıyız ve ortak çıkarların herkesin iyiliğine olduğunu ve bireysel sorumluluğumuz bulunduğunu unutmamalıyız.²⁸

Carter'ın bu ifadesi de dikkate alınarak, lobiciliğin parlamenter demokrasilerde karar sürecini etkileyen, ancak birçok durumda mali bakımdan ve bilgiye ulaşma açısından dezavantajlı kesimlerin aleyhine işleme ihtimali daha yüksek olan, ve bunun ötesinde ülke ve toplum çıkarlarının aleyhine sonuçlar ortaya çıkarabilecek bir faaliyet olduğu söylenebilir. İdeal ve şeffaf bir düzende eşit imkânlara sahip tarafların tezlerini karar vericilere aktarmalarının demokratik sürece katkıda bulunması mümkündür, ancak geçmiş deneyimler ve bugünkü görünüm bu ideal düzene yakın olunmadığını göstermektedir.

B) ABD'NİN POLİTİK YAPISI VE LOBİCİLİK

1- Genel

Öncelikle lobiciliğin başladığı ve günümüzdeki başlıca faaliyet merkezi olan ABD'nin siyasi sistemini ve lobilerin hedeflediği karar organlarının yapısını incelemek yerinde olacaktır.

Fransız siyaset bilimcisi Alexis De Tocqueville'e göre Amerika, "istisnai" (ayrıcalıklı veya özgün olarak da tanımlanabilen) bir ülkedir. De Tocqueville, bu ülkenin sistemiyle Eski Dünya'nın daha gelenekçi toplumlarından ve statükocu ülkelerinden ayrıldığını kaydeder. Bu bakış açısına göre, ABD'de diğer Batılı ülkelere göre istisnai niteliklerin olması ülkede Fransız devrimi prensiplerinin daha

²⁸ Jack L. Walker, Jr., **Mobilizing Interest Groups in America**, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1991, s. 2.

sağlam biçimde yerleşmesine neden olmuştur. Tocqueville, ABD'nin anayasal ve yönetsel felsefesini oluşturan ilkeleri şöyle özetlemektedir:

ABD'de özgür bir ülkede yaşayan bir insanın her istediğini yapabilmesi şeklinde bir anlayış yoktur; aksine ona herhangi başka bir yerde olduğundan daha fazla bir toplumsal görev yüklemiştir. Halk hiçbir zaman toplumsal otoritenin ilkelerine karşı çıkmayı veya bununla ilgili hakları tartışmayı düşünmez; onlar sadece yetkilerin kullanılmasını (güçler arasında) dağıtarak kurumların güçlü fakat yöneticilerin zayıf olmasını ve böylece toplumun özgür ve iyi bir şekilde yönetilmesini sağlamışlardır.²⁹

Tocqueville, Amerika'da çeşitli ırk ve milletlerden oluşan bir ülke kompozisyonunda bu insanları birleştirici unsurları ise aşağıda kaydedilen ifadelerle değerlendirmektedir:

Antik Çağın cumhuriyetlerinde bir açıdan bireysel çıkarların toplumun iyiliği için feda edilmesi erdemlilik olarak görünmektedir. Ancak buna göre, bu cumhuriyetin (ABD) temel (birleştirici) unsurunun ise bireysel çıkarların toplumsal çıkarlarla bir araya gelmesi olarak görünmektedir. Bu sistemin işleyişini mümkün kılan ana etmen bir çeşit ince ve zekice planlanmış bir benmerkezciliktir.³⁰

Bu bağlamda ABD Anayasası bireyciliğe olan taahhüdü ve vatandaş haklarının hukuki yollarla korunmasını vurgulamakta, ABD vatandaşlarını yalnız devlete karşı değil birbirleriyle olan uyuşmazlıklarında hukuk yollarına gitmelerini teşvik etmektedir.

²⁹ Alexis De Tocqueville, **Democracy in America**, Çev. Gerald E. Bevan, London, Penguin Books, 2003, s. 85.

³⁰ Leo Damrosch, **Tocqueville's Discovery of America**, NewYork, Farrar, Straus and Giroux, 2011, s. 142.

Amerikan siyasi sisteminin arka planındaki sosyal ve kültürel yapı incelendiğinde aşağıdaki bazı özellikler dikkati çekmektedir:

Ülkenin sosyal güvenlik için yaptığı harcamalar birçok Batılı ülkeninkinden azdır, ancak kamu-dışı kaynaklar diğer tüm büyük ülkelerden fazladır. 1968`den bu yana olan seçimlerde seçmenin önemli bir bölümünün devletin rolünün azaltılmasını savunduğu dikkati çekmektedir,

Bireysel bir toplum olmakla birlikte “gönüllülük” geleneğinin birçok batı ülkesinden daha fazla yaygın olduğu gözlenmektedir. Nüfusun %26.8'i (64.3 milyon kişi) gönüllü faaliyetlere katılmaktadır.³¹ Öte yandan nüfusun önemli bir bölümü en az bir kuruluşa üyedir; bunlar sendikalar, kiliseler, sosyal güvenlik ve dayanışma hizmetleri, spor ve rekreasyon örgütleri, insan hakları kuruluşları, barış örgütleri, sağlıkla ilgili gönüllü kuruluşlar, meslek örgütleri, çevre koruma dernekleri vb. olabilir.

Amerikan toplumbilimcilerinden Everett C. Ladd, Amerikan ideolojisini anlamak için bireyciliği bireysel karakter olarak değil ancak sosyal kurumları ve uygulamaları tanımlayan bir ahlaki standart olarak kabul etmek gerektiğini vurgulamıştır. Ladd'e göre, bir toplumun değeri onu oluşturan bireylerin ihtiyaç ve çıkarlarına ne kadar hizmet ettiğiyle ölçülmelidir. Amerikan kamu felsefesi liberal bireyciliği böyle tanımlayarak, bunun öncelikle moral bir sistemin parçası olduğunu ileri sürmüş ve tanımın siyasi boyutunun ikincil olduğu şeklinde bir öneriyle Amerikan toplumundaki bireycilik anlayışının Avrupa'dan farkını göstermeye

³¹ Bureau of Labor Statistics, USA, 2011.

çalışmıştır.³² Tocqueville'in bu konudaki görüşleri de benzer biçimde modern kapitalizmin öngörü (fırsat) ve işbirliğini ödüllendirdiğini ve sonuçta eğer bireyler refaha kavuşursa toplumun da refaha kavuşacağını kaydetmektedir.³³ Reinhold Niebuhr, Tocqueville'in bu görüşünden hareket ederek, Amerikan demokrasisinin ortaya çıktığı geniş topraklarda yeni sınırlar ve yeni fırsatlar arayışı içinde olduğunu, sonuçta toplumsal bunalımlara yol açan “ayrıcılıkların dağıtımını” sorununun yeni fırsatların ve yeni ayrıcalıkların yaratılması (veya ayrıcalıkların yayılması) yoluyla çözüldüğünü kaydetmektedir. Bu şekilde toplumda daha az ayrıcalıklı olanlar dahi ayrıcalıklı hale gelmektedir. Niebuhr'a göre hiçbir demokratik topluluk böyle bir toplumsal düzenlemeyi Amerika kadar tutarlı bir şekilde gerçekleştirememiştir. Hiçbir toplumun da bunu yapacak kaynakları olmamıştır.³⁴

Bu bireysel fırsatları ödüllendiren bir meritokrasi sisteminin ekonomik yaşamın dinamiğini oluşturduğuna inanılmaktadır. Siyahi azınlık dışında ABD'de hiçbir zaman veraset yoluyla geçen katı sınıfsal ayrıcalıklar onaylanmamış, liyakat esasına dayalı bir toplumda hayatta yükselmek ve daha iyi bir konuma gelmek için çalışkanlık, hırs, eğitim ve yetenekler sınıfsal kimliğe göre ön planda tutulmuştur. Genelde fırsat eşitliğine inanç hakimdir. Amerikalılar dünyanın diğer ülkelerine göre daha bireyci, meritokrasi yanlısı ve devletçilik aleyhtarıdır.³⁵ Amerikan halkının önemli bir kısmı, gelir dengesizliğinin toplumda sınıflararası geçişleri sağlayacak bir

³² “*Change and Continuity in American Values in the Nineties*”, <http://www.instituteforpr.org/change-continuity-values/> 13 Ekim 1993. s. 5 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

³³ Damrosch, s. 142.

³⁴ Reinhold Niebuhr, **The Irony of American History**, Chicago, Londra, The University of Chicago Press, 1952, s. 56.

³⁵ Seymour Martin Lipset, **American Exceptionalism**, New York, London, W. W Norton and Co., 1997, s. 22.

hareketliliğin var olması halinde hoş görülebileceği inancındadır; bu ekonomideki dinamizmin maliyetidir.³⁶

Toplumsal ve ekonomik yaşamın birçok kesitine pragmatik bir bakış açısının yön verdiği düşünülmektedir. 19. yüzyılın son yarısında William James, John Dewey, Charles S. Pearce, George Herbert Mead gibi filozofların oluşturduğu pragmatik ekol, temelde, bir fikrin gerek ölçüsü ve gerekse doğruluğunun onun pratik sonucunun bir fonksiyonu olduğu düşüncesinden hareket etmektedir. William James'in bakış açısına göre, pragmatizm, doğruluğu deneyim sonucu ortaya çıkan bir kavram olarak kabul etmekte, bir fikrin geçerliliğinin onun insanlara pratikte sağladığı yarar ve kullanılabilirliği ile belirleneceği önerisinden hareket etmektedir.³⁷ Pragmatik felsefenin politik alandaki yansıması bireysel ahlakçılık şeklinde kendini göstermekte, devlete veya büyük ölçekli toplumsal organizasyonlara karşı reaksiyon gösterirken, merkezi nitelikteki sistemlerin sadece yaratıcı bireyleri korumak üzere varolması gerektiğini vurgulamaktadır. Söz konusu yaklaşım, azınlıklara karşı değişmeyen bir sempati ile de ifade edilmektedir.³⁸

Pragmatik ekolün diğer bir temsilcisi olan John Dewey, bireysel özgürlüklerin önemini vurgularken, konformizmin toplum için tehlikelerine dikkati çekmiş, pasif veya zorlayıcı nitelikte olsun, bu yaklaşımın bireysel özerklik ve bireyin bilinçli olarak grup kararlarına katılma mekanizmasının yokluğuna işaret ettiğini

³⁶ "Meritocracy in America: Ever Higher in the Society, Ever Harder to Ascend", **The Economist**, 29 Aralık 2004.

³⁷ Sam Fogarty, "William James's Pragmatism: The Practical Value of Personal Truth and Liberation from Truth",

<http://ejournals.library.vanderbilt.edu/index.php/vurj/article/viewFile/3489/1751>

(Erişim tarihi: 20/4/2014).

³⁸ Paul K. Conkin, **Puritans and Pragmatists, Eight Eminent American Thinkers**, NewYork, Toronto, Dodd, Mead &Company, 1968. s. 335.

belirtmiştir.³⁹ Toplumun çeşitli katmanlarını etkilemiş olan bu pragmatik yaklaşımın dolaylı olarak toplumun anayasal düzenini etkilediği ve kişisel hak ve özgürlükler konusunda bir manevra alanı sağladığı kaydedilmektedir. Bu bağlamda Amerikan anayasasının din ve devlet işlerinin ayrılmasına ilişkin verdiği güvence konusunda etnik alt-kültürleri de kapsayan biçimde “mutabık kalmamak konusunda mutabık kalabilmek” şeklinde özetlenebilecek pratik bir yaklaşım benimsenmiş ve birçok etnik gruptan oluşan bu ülkede etnik hoşgörünün temeli oluşturularak demokratik düzenin tamamlanmasında önemli bir adım atılmıştır.⁴⁰ Pragmatizmin bu etkisini iç ve dış politikada karar verme süreci ve lobilerin bu süreçteki rolünü incelerken görmek mümkündür.

ABD, ekonomik büyüklükler açısından bakıldığında dünyanın birinci sırada yer alan ekonomisidir. 2010 verilerine göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 14.4 trilyon dolar olup bu dünya toplam ekonomik hasılasının yaklaşık %26’sına karşılık gelmektedir. ABD, bir tüketim ülkesidir: Aynı yıl verilerine göre ülkenin hane halkının nihai tüketim harcaması 10.4 trilyon dolara ulaşmıştır. Kişi başına gelir ise 48. 300 dolardır.⁴¹ Bu tüketim yapısı kimi zaman eleştirilerin de hedefi olmaktadır. Ekonomide tüketimcilik (*consumerism*) olarak yer alan bu eğilim, ABD’de İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkan ve tüketiciyi Amerikan tarzı yaşam biçiminin nihai başarısına katkıda bulunan bireyler olarak tanımlayan bir akımı simgelemektedir.⁴² Buna göre tüketicilerin özgür seçimlerinin toplumun ekonomik yapısını oluşturduğuna inanılmaktadır. Özellikle ABD’deki görünümüyle ekonomik

³⁹ **Ibid.**, s. 397.

⁴⁰ Norbert Wiley, http://cdclv.unlv.edu/pragmatism/wiley_pragma_demo.html, American Sociological Association Meetings, Atlanta, Georgia, Ağustos 2003 (Erişim tarihi: 1 Ağustos 2014).

⁴¹ OECD Stats. Extracts.

⁴² www.pbs.org/wbgh/americanexperience/features, “The Rise of American Consumerism”, (Erişim tarihi: 1/9/2014).

büyüme ve dinamizminin motoru haline gelen tüketici harcamaları, kimi zaman da eleştirilere hedef olmuştur.

Lobiciliğin faal ve etkin olduğu bir karar sürecini temsil eden dış politika açısından değerlendirildiğinde, ABD'nin dünyada gerçekleştirdiği müdahalelerde bu ülkelere demokrasi ve özgürlüğü getirdiği inancının taşınması, son Irak Savaşı ile de ön plana çıkan bir özelliktir. Francis Fukuyama ABD'nin genel küresel çıkarlarla özel çıkarları arasındaki ilişkisini şöyle anlatmaktadır:

ABD, küresel genel çıkarları sağlarken cömertçe hareket edebilmekte, ve en çok idealleri ile ülkesel çıkarları aynı zamana denk geldiğinde cömert olmaktadır. Fakat ABD aynı zamanda, küresel genel çıkarlarla alakası olmayan çıkarlara sahip büyük bir güçtür. Amerikan başkanları, belirli seçmenlerin özel ekonomik çıkarlarını korumak, enerji kaynaklarının güvenliğini sağlamak, ABD'deki çeşitli etnik kökenli seçmenlerin taleplerine karşılık vermek zorundadırlar. Onların kendi vatandaşlarına nasıl davrandıklarına aldırmaksızın çeşitli ülkelerin işbirliğine ihtiyaç duyarlar; Afrika'da barışın muhafaza edilmesinden karbon yayılmasına kadar, ABD'nin tek başına üstlenmeyi çok külfetli bulduğu sayısız genel çıkar vardır.⁴³

2- Siyasi Sistemin Temel Özellikleri

ABD Anayasası güçler ayrılığı ilkesine dayanan bir yönetim sistemini içermektedir. Bu sistemde; başkanlık, iki meclisli bir Kongre ve Federal Yüksek Mahkeme yönetimin sacayağını oluşturmaktadır. 1789'da onaylanan "ikinci" anayasa belgesi yönetimi birçok birimlere ayırmış ve bunları belli dönemler için görevli kılmıştır. Başkan, ikinci seçmenler denilebilecek seçici kurul oylarıyla dört yıl için seçilir. Her bir eyalette altı yıl için ikişer senatör seçilirken Senatonun üçte biri iki

⁴³ Francis Fukuyama, **Neo-Conların Sonu**, Çev: Hasan Kaya, İstanbul, Profil Yayınları, 2006, s. 118.

yılda bir seçimlerle yenilenir. Temsilciler Meclisi üyeleri ise her eyaletin genel nüfusuna oranla saptanan sandalye sayısına göre iki yılda bir yenilenen seçimlerle belirlenir.⁴⁴

Bu bağlamda, ABD siyasi sistemi şu noktaları ön plana çıkarmaktadır:

1. Şekil olarak cumhuriyetçi ve anayasal bir demokrasidir.
2. Federal bir sistem olup bazı haklar eyaletlere terk edilmiştir. (Her bir eyalet, anayasayı onaylamakla, kendini diğerlerinden bağımsız hükümran bir devlet olarak kabul ederken, anayasa ilkelerinin bağlayıcılığına gönüllü olarak uymaktadır.)⁴⁵
3. Yazılı anayasayı temel alan ve “insanlardan çok yasalara dayalı” bir yönetim şeklidir.
4. Güçler ayrılığı esastır.
5. Kamu kurumlarındaki birçok makama seçimlerle atama yapılır.
6. Yasama birimleri iki meclislidir, temsil bölgesel esasa göre yapılır.
7. Devletin resmi yapısı bireylerin kişisel hak ve özgürlüklerini korumayı, merkezi otoritenin yetkilerini sınırlı tutmayı esas alır.
8. Somut politik işleyişte ekonomik çıkarlar, sınıf yapısı, etnik ve ırksal grupların temsili önemlidir.

Yukarıda sıralanan ilke ve esaslar aşağıda belirlenen yönetsel yapı çerçevesinde uygulanmaktadır:

Federal sistem: ABD politik yapısı üniter olmaktan çok federal bir yapıyı esas alır, eyaletler nezdindeki merkezi yönetimin ölçeği küçük tutulmuştur, her eyaletin merkezi otoritenin gözetimi dışında saklı tutulan bazı hakları vardır.

⁴⁴ Lipset, **American Exceptionalism**, s. 39.

⁴⁵ Charles R. Kesler, **The Federalist Papers**, NewYork, Signet Classics, 2003, s. 240.

Merkezi otoritenin gücü hayli kısıtlanmıştır, merkezi yönetim eyaletin yetkilerini kısıtlayamaz, eyaletleri lağvedemez, hiçbir eyaletin Senato'daki temsil gücü kendi onayı dışında kaldırılamaz.

Dengeler ve kontroller sistemi: Bu çerçevede ulusal ve bölgesel çıkarlar arasında federal otorite ile eyaletler arasında bir uzlaşma öngörülmektedir. Anayasa tasarlanırken güçlü hükümetin ortaya çıkmasına karşı önlemler alınması amacıyla yetkilerin yasama, yürütme ve yargı arasında dengeli biçimde dağılması hedeflenmiştir:

- Yasama organı olan Kongre, yürütmeyi denetler, Başkan'ın vetolarını üçte iki çoğunlukla aşar, Başkan'ı sorgulayabilir, Başkan'ı atayabilir, Antlaşmaları onaylar, bürokrasiyi bütçe konularında denetler, yargıç atamalarını onaylayabilir, alt mahkemeleri kurar, yargıçları soruşturmalarla görevden alabilir.
- Yürütmenin başındaki Başkan, yasaları veto edebilir, Kongre'yi olağanüstü toplantıya çağırabilir, yasa önerisi yapabilir, yargıyı Yüksek Mahkeme ve diğer yargıçları atayarak denetler.
- Yargıçlar, yaşam boyu atandıklarında yürütmenin denetimi dışında kalır, yürütmeyi anayasaya uyma konusunda denetleyebilir.⁴⁶

Bu bağlamda, denge ve kontrol sistemi, çıkarların dengelenmesi ve uyuşmazlıkların çözümlenmesi çoktarafli güç odaklarının müdahaleleri, bir çok farklı nüfuz kanallarının devreye girmesi ve siyasi güçlerin alt kademelerinin uğraşlarıyla oluşan bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Lobicilik, “politik çoğulculuk” olarak nitelendirilen böyle bir siyasi iklimde var olmaktadır. Federal sistemin içindeki kamu

⁴⁶ Martin Kelly, <http://americanhistory.about.com/usconstitution/checks-balances> (Erişim tarihi: 22/8/2014).

sektörünün karmaşık yetkileri, siyasi partilerin “gevşek” yapısı, yerel otoritelerin sistemdeki temsil gücü, “fraksiyonlaşmış” bir siyasi sistemin aşırı derecede gelişmesine neden olmaktadır. Bu sistemdeki sayısız grubun "çapraz baskıları" görünmeyen bir hükümeti oluşturan bir gücü simgelemektedir. Bu sistemde birçok lobi ve çıkar grubu ortaya çıkmakta ve Kongre'ye aday olan politikacıların aday gösterilmeleri veya seçilmeleri sürecinde partilerinin çok az rol oynaması nedeniyle adaylar seçim kampanyaları için gerekli mali kaynakları kişisel çabalarıyla bulmak zorunda kalmakta, bunun sonucunda adaylar kendilerine finansman sağlayanların nüfuz ve etkisine açık kalmaktadır.⁴⁷

3- Kongre ve Politik Güç

Kongre adı verilen ve Senato ve Temsilciler Meclisi olmak üzere iki meclisli bir yapıya sahip olan Amerikan parlamentosu toplam 535 üyeden oluşmaktadır. Anayasa'nın 1. Maddesi'nin 1. Bölümü'nde yasamaya ilişkin bütün yetkilerin Senato ve Temsilciler Meclisi'nden oluşan Kongre'ye ait olduğu belirtilmektedir.⁴⁸

Dünyadaki diğer parlamenter demokrasilerle karşılaştırıldığında Kongre'nin yasa tasarılarının görüşülmesi ve karara bağlanması sürecinde tamamen bağımsız olma gibi önemli bir özelliğe sahip olduğu gözlenmektedir. Bir Kongre üyesi veya grubu parti veya yönetim müdahalesinden bağımsız olarak inisiyatif alabilmektedir.

Amerikan halkının, Kongre'nin faal ve üretken olmasını istediği kamuoyu yoklamalarıyla da belirlenen bir husustur. Anketler, halkın Kongre'nin sistemde

⁴⁷ Lipset, s. 44.

⁴⁸ Constitution of United States, <http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution.html> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

güçlü ve bağımsız bir politika üreticisi rolü olmasını istediğini göstermektedir. Bu talep çerçevesinde halk, büyük ölçüde yönetim erkinin paylaşılmasından ve Beyaz Saray'ın ve Kongre'nin ayrı partilerin kontrolünde olmasından yanadır.⁴⁹ Kongre, Başkan'ın veto hakkı olmasına karşı yasaları geçirme gücüne sahiptir, dolayısıyla devlet politikalarında son sözü söyleme imkânı vardır. 1. Madde'de Kongre'ye tanınan on altı yetkiden altı tanesi dış politikaya ilgilidir. Ayrıca Anayasa'nın II. Maddesi'nde Başkana tanınan yetkilerin bazılarının Kongre ile birlikte kullanılması öngörülmüştür. Söz konusu yetkiler arasında uluslararası antlaşmaları yapmak ve Büyükelçi atamalarını yapmak da bulunmaktadır.⁵⁰

Kongre çok geniş bir uzmanlar grubu ile çalışır. Kongre üyeleri çoğunlukla bürokrasi ve devletin çeşitli kademelerinde deneyim kazanmış uzman kişilerdir.

Bu sistemde iki nokta önemlidir: Siyasi partilerin yapısındaki zaaf lar ve dar bölge seçim uygulaması. Bu seçim sisteminde Kongre üyeleri lider ve partiden çok seçmene bağlıdır. Sonuçta adaylar lider ve partiye sadakatlerinden çok kendilerinin seçim bölgelerindeki çabalarıyla seçilmektedir. Böylece Kongre üyeleri kendi lider ve partileriyle rahatlıkla çatışmaya girebilmekte ve kendilerini mali olarak destekleyen gruplarla yakın ilişki içine girebilmektedir. Dolayısıyla bu ilişkilerin sonucunda Kongre üyeleri, ülkenin uluslararası çıkarlarıyla açık bir bağlantısı olmayan yerel politikaların etkisiyle karar alabilmektedir.

Bu bağlamda, Kongre'nin karar ve kararların oluşum sürecinde çok önemli bir yeri olan komite sisteminin nasıl çalıştığını incelemek gerekir: Her iki meclis de geniş bir yelpazede çalışan komite ve alt-komiteler mevcuttur. Yürütmenin eksik

⁴⁹ Roger H. Davidson, Walter J. Oleszek, Frances E. Lee, **Congress and its Members**, 13. B. Washington D.C, Los Angeles, Sage, CQ Press, 2012, s. 481.

⁵⁰ Constitution of United States, <http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution.html> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

kaldığı birçok konuda önemli görevleri yerine getiren komiteler görev bölüşümüyle yapıcı sonuçlara ulaşabilmektedir. Bu birimlerin çalışmalarına getirilen bir eleştiri ise çabuk bir karara ulaşamamalarıdır; bazen yalnızca bir tasarı 6-7 komitenin görev alanıyla ilgili konuları kapsamakta ve bazı durumlarda böyle bir tasarrufların 60-70 alt komitede görüşülmesi gerekmektedir. Bu komitelerde çalışan uzmanların aracı olarak oynadıkları rol önemli olup, bürokratların birçok konuda komitelerle uzlaşmasına yardımcı olmaktadır. Komite üyelerinin burada yaptıkları çalışmalar ve vardıkları sonuçlar siyasal hayatlarında önemli rol oynamaktadır. Komitelerde görev alabilmek bazen yerel politikalar açısından önem kazanmakta, örneğin Temsilciler Meclisi üyeleri Tarım Komitesinde görev alarak bölgesindeki seçmenlerin çıkarlarını yakından korumak imkânına sahip olmaktadır.⁵¹

Bu nedenle komiteler lobi faaliyetlerinin odak noktası olmaktadır. Lobilerin bu yönde odaklanmasının bir nedeni de, Kongre komitelerinin bürokrasinin icraat ve tasarrufları konusunda önemli müdahale yetkisine sahip olmasıdır. ABD 'de kamu görevlileri dünyadaki başka sistemlerde görülmeyen bir şekilde Kongre üyeleri ve onların uzman niteliğindeki yardımcıları ile işbirliği yapmaktadır.⁵² Komiteler, ABD 'de lobicilerin en önem verdikleri karar organı olup, kararların nihai şekli bu platformlarda önemli ölçüde belirlenmektedir. Eğer bir dava komitelerde kaybedildiyse bunu genel kurulda çevirmek zordur; komitede kazanılan bir zafer emsal teşkil eder ve davaya bu kararı tersine çevirmek isteyenler için zorlu bir görev teşkil edecek bir ivme kazandırır.⁵³

⁵¹ Davidson, Oleszek, Lee, s, 258.

⁵² Lipset, s. 45

⁵³ Bruce C. Wolpe, **Lobbying Congress, How the System Works**, Washington DC, CQ Press, 1990. s. 20.

Burada Kongre üyelerinin inisiyatif almasına elverişli sisteme de dikkat çekmek gerekir. Kongre'nin herhangi bir üyesi, bir grubun (bir lobinin) talebi üzerine bir yasaya bir madde eklemek veya çıkarmak için önerge verebilir; bunun için lobicilik yapan grubun parlamenter sistemlerde olduğu gibi merkezi parti başkanlığının veya liderliğin onayı almak zorunda değildir; yasal mevzuat alt komite, komite ve genel kurulda birçok defa değiştirilme olasılığına açıktır, lobiciler bu aşamalarda Kongre üyelerini müdahale konusunda ikna şansına sahiptir. Kongre üyeleri bazen büyük hacimlere ulaşan yasal tasarı mevzuatları hakkında doğru kararlar alabilmek için çıkar gruplarını dinlemeye, seçmen tabanına çıkar grupları aracılığıyla ulaşarak seçim bölgesinde seçmeni bir arada tutacak girişimlerde bulunmaya eğilimlidir. Politikacıların bunun ötesinde kampanyalarını finanse etme konusunda katkıda bulunacak bu grupları çekici buldukları da açıktır.⁵⁴

Diğer yandan lobilerin uzmanlaştıkları ve izledikleri konular itibarı ile Kongre birim ve üyeleri ile iletişim içinde oldukları ve bunu dışındaki birimleri tanımadıkları bilinmektedir. Örneğin, İsrail lobisi adına faaliyette bulunan bir grubun Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu üyelerinin kim olduğundan haberdar olmakla beraber Temsilciler Meclisi Dış İşleri Komitesi ve Senato Dış İlişkiler Komitesi hakkında çok daha fazla bilgi sahibi oldukları bilinmektedir.⁵⁵

Senato ve Temsilciler Meclisin işlevleri ve odaklanma alanları incelendiğinde, bu organlar nezdinde girişimlerde bulunan lobilerin ve lobicilerin özellikleri hakkında da bazı tespitler bulunmaktadır: Anayasa, Senato'ya büyükelçiler dahil olmak üzere yüksek makamlardaki bürokratları atama yetkisini ve

⁵⁴ Clyde Wilcox, Dong-Young Kim, "Continuity and Change in the Congressional Connection", **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 129.

⁵⁵ Ross K. Baker, **House and Senate**, NewYork, London, W. W Norton &Company, 2008, s. 145.

uluslararası anlaşmaları danışma ve onama görev ve yetkilerini vermiştir. Dolayısıyla Senato'nun dış politika konularında Başkan'la müzakere edilen ve ABD diplomasisinde tartışılan konularda odak noktası olma durumu vardır. Bu nedenle lobycilerin özellikle dış politikalarında yetkin olan senatörlerle konuları enine boyuna tartışacak ve ikna edebilecek donanımda olmaları gerekmektedir.⁵⁶

Senatörler ve Temsilciler Meclisi üyeleri arasındaki konulara angaje olma açısından da fark bulunmaktadır. Senatörler geniş bir yelpazede yer alan çıkarları ele alarak bunları uzlaştırma çabası içindeyken, Temsilciler Meclisi üyeleri seçim bölgelerindeki oldukça dar bir alanda seyreden taleplere cevap vermek konumundadır.⁵⁷ Kâr amacı gütmeyen lobilerin detaylı ve teknik yasa tasarıları ve bu bağlamda Ortadoğu sorunundan yurttaşlık haklarına kadar pek çok ulusal düzeydeki sorunu en iyi biçimde Senato'da izleyebildikleri belirtilmektedir.⁵⁸

Bu bağlamda ABD'nin dünyadaki diğer parlamenter demokrasilerle karşılaştırıldığında sistemin temel bir özelliği olan “iki partili” düzenin (istisnai dönemler olmakla birlikte) siyasal yaşama egemen olması hususuna değinmek gerekir:

Yukarıdaki bölümde söz edildiği üzere, ABD'de Kongre üyelerinin bireysel önemini arttıran ve Kıta Avrupası'ndaki merkezîyetçi parti yönetimi sisteminden farklı teamül ve uygulamalar bulunmaktadır. Bunlardan en dikkat çekici görünen iki partili tablonun ortaya çıkmasının bazı temel nedenleri bulunmaktadır:

⁵⁶ **Ibid.**, s. 146-147.

⁵⁷ **Ibid.**, s. 150.

⁵⁸ **Ibid.**, s. 159.

1. Bu büyük partiler geniş bir yelpazede ortaya çıkan değişik fikir ve görüşleri bünyesinde barındıran koalisyonlardır. Bu şekilde partiler cepheyi genişleterek dar bir ideolojinin partisi olmaktan kurtulmuş olmaktadır.

2. İki partili sistem, içlerindeki aşırı unsurları süzgeçten geçirerek demokratik sistemin istikrarını bozacak potansiyel fikirleri dışarıda bırakan ılımlı bir yaklaşımı temsil etmektedir.

3. Bu sistem parti programını basitleştirerek ortalama seçmeni parti programlarındaki farklılıkları bir siyaset bilimci gibi çözme uğraşından kurtarmaktadır.

4. Geniş cepheli bu sistem, sadece tek bir tezi savunan (çevre sorunları gibi) ve ülkeyi ilgilendiren diğer sorunları dışlayan dar kapsamlı partilerin gelişmesini önlemektedir.

5. Amerikan vatandaşlarının en az üçte ikisi kendilerini Cumhuriyetçi veya Demokrat Parti taraftarı olarak ifade ederken, yalnız %9`luk bir kitle bağımsız olduğunu belirtmektedir.

6. Sosyolojik açıdan bir değerlendirme yapıldığında ABD`deki toplumsal düzenin Avrupa`dakinden farklı olarak derin etnik, sınıfsal ve dini farklılıkları ön plana çıkarmadığı görülmektedir. Bundan dolayı spesifik grupların spesifik çıkarlarını ve görüşlerini temsil eden partiler kurulmamış veya yaşamamıştır.

7. Washington`a giden temsilciler belli tezleri veya etnik grupların görüşlerini seslendirme niyetinde olmakla birlikte sonuçta toplumun genel refahı ve güvenliği için değişik ve birbiriyle çelişen çıkarları uzlaştırma çabası içine girmişlerdir.

8. ABD siyasi partilerinin yapısında ve geçmişinde belli çıkarlar için kurulan ittifaklar, merkeze karşı gruplaşmalar, liderliğin hızla el değiştirmesi, örgütlerde taraf

değişimleri görülmektedir. ABD'deki güçler ayrılığı kavramı, Kongre üyelerini başkan veya baskın parti görüşlerine karşı seçmenlerinin çıkarları doğrultusunda oy kullanmaya izin vermekte, hatta teşvik etmektedir.⁵⁹

Yukarıdaki hususlar dışında konu ile ilgili yapılan bir tespit çerçevesinde, bu partilerin (doğaları gereği) altta yatan sınıf çıkarlarını baskı altında tuttuğu, ve bölgesel temsilin ağır basmasının ve büyük seçmen kitlelerinin varlığının sınıf çatışmalarının ön plana çıkmasını engellediği ileri sürülmektedir.

4- Başkanlık

Amerika'da hem hükümetin başı, hem parti lideri hem de çoğu zaman çıkacak yasaları belirleyen bir kişi olan Başkan aynı zamanda silahlı kuvvetlerin başkomutanı ve dış politikada esas karar veren kişi konumundadır.⁶⁰

Amerikan sistemi, tek ve bağımsız bir başkanın seçilmesine odaklanmıştır, ve o da kendine karşı sorumlu olarak görev yapacak bir kabine oluşturur. Halk, sadece bir kişi ve bir partinin başkanlığı kazanabildiğini bildiği için makama adaylardan en güçlü olduğunu gördüklerini seçerler. Oyların harcanmaması açısından üçüncü ve dördüncü adayların şansı olmaz ve sonuçta iki adaydan biri bazen " ehven -i şer " olarak tercih edilir.⁶¹

Bu çerçevede ABD'nin başkanlık sistemi dünyanın diğer ülkelerinde görülmeyen biçimde Başkan'a icra yetkileri vermektedir: ABD Anayasası'nın Birinci maddesinin yedinci fıkrası, "Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından onaylanan her yasa (tasarısı), yasalaşmadan önce ABD Başkanı'na sunulmak

⁵⁹ Lipset, s. 42.

⁶⁰ Tayyar Arı, **Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika**, 3.B.,Istanbul, Alfa Yayınları, 2000,s. 84

⁶¹ Lipset, s. 41.

zorundadır; o eğer onaylarsa imzalayacaktır, yoksa gerekçeleriyle beraber yasa hangi meclisten çıktıysa oraya iade edecek, gerekçeler meclisin bülteninde bütünüyle yayımlandıktan sonra tekrar görüşülmeye başlanacaktır” ifadesiyle yetkinin sınırlarını çizmiştir.⁶² Söz konusu vetonun aşılması için üçte iki çoğunluk gerekmektedir. Başkan yasal uygulamaları denetleyerek yasaların niteliğinin değişmesi üzerinde etkili olabilir. Ayrıca Başkan’ın yetkilerini icra organlarına devretmesiyle icra organları da bu yolla yasa koyma veya yasaların niteliğini değiştirebilme yetkisine sahip olabilmektedir, böylece yürütmenin icra organları da lobilerin etkilemeye çalıştıkları bir güç noktası olabilmektedir. Başkan, uluslararası anlaşmaları Senato’nun onama yetkisine bağlı olarak imzalayabilmekte, bazen Senato muhalefet şerhi koyarak veya değişikliklerle bu anlaşmaları onayabilmekte, bu durumlarda yasanın yürütülmesinde sorun çıkabilmektedir.

Başkan, yabancı ülkelerle icrai nitelikte bazı anlaşmaları Senato’nun onamasına gerek duymadan imzalayabilmektedir.

Başkan, Anayasa Mahkemesi üyelerini, yüksek kademedeki bürokratları, büyükelçileri ve kabine üyelerini Senato’nun onayı ile atayabilmektedir, ancak geçici atamalarla Senato onayı koşulunu aşabilmektedir.

Başkan, Kongre’nin onayına gerek olmadan denizaşırı ülkelere asker gönderme kararı alabilir (Küba ablukası ve Vietnam savaşında görüldüğü üzere) , ulusal güvenliğin tehlikeye girdiği zamanlarda Anayasa kuralları yorumlanarak Başkan’a sorumluluk verebilmektedir, burada bir esneklik payı öngörülmüştür. Özellikle Temsilciler Meclisi’nin çoğunluğunun Başkan’ın partisinden olması halinde Senato’nun uyum göstermesi doğal kabul edilmektedir.

⁶² Constitution of United States, <http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution.html> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

1947 yılında yapılan bir tadilat çerçevesinde (22. Tadilat) aynı kişinin iki dönemden fazla seçilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu tadilatla ilgili Senato ve Temsilciler Meclisi'nde yapılan görüşmeler esnasında "aynı kişi"nin başkanlığı ne kadar uzarsa ülkenin otokrasiye ve insanların gerçek anlamdaki özgürlüğünün tahribine doğru sürüklenmesi o kadar mümkündür" savı dile getirilmiştir.⁶³

Yukarıda sıralanan yetki ve kısıtlar çerçevesinde ABD'de Başkanlık kurumu pratikte birçok inisiyatifler alıp icraatlar yapabilmesine karşın zaman zaman Kongre'nin baskısı altında kalabilmektedir. Çoğu kez halkın beklentileriyle başkanın üretebildikleri arasında büyük farklar olabilmektedir. Başkanların mutlaka bir programı vardır ve bunların icrası için çaba sarf edilir, ancak bir kararın Kongre'nin iradesine karşı zorla uygulanması mümkün değildir.⁶⁴

5- İcra Güçleri ve Bürokrasi

ABD'de temsili demokrasiye tehdit oluşturduğu düşüncesiyle genellikle bürokrasiye karşı bir güvensizlik vardır.

Bu olumsuzluğa karşın son yıllarda bürokraside daha fazla uzmanlaşma olması, örgütlenmenin daha karmaşık bir nitelik kazanması, yönetim kurallarının daha detaylandırılmasının yanı sıra kamu görevlileri politik açıdan tarafsız kişiler haline gelmektedir. (Ancak yüksek düzeydeki bürokratların atanmasında halen sorunlar yaşanmaktadır).

İkinci olarak, icra organları aldıkları yetkiler çerçevesinde giderek artan ölçüde yasama organına baskı yapan gruplar haline gelmektedir. Bürokratlar, yasamayla

⁶³ Clinton Rossiter, **The American Presidency**, revize B. , NewYork-Toronto, A Mentor Book, 1960. s. 221.

⁶⁴ **Ibid**, s. 240.

olan ilişkilerde yasaları savunma, engelleme, değiştirme konularında lobicilik olarak tanımlanabilecek müdahalelerde bulunmaktadır. Daha önceki bölümde belirtildiği üzere bürokrasi giderek artan biçimde kamu politikalarının oluşmasına katıldığı için baskı grupları bürokrasi nezdindeki lobicilik faaliyetlerinin öneminin farkına varmışlardır. Baskı gruplarının önemli bir çoğunluğu yönetici birimlerde lobicilik faaliyetlerine en az Kongre nezdindeki kadar değer biçmektedir.⁶⁵

İcra organları arasında iki birime dikkat çekmek gerekmektedir:

Dışışleri Bakanlığı: Bu birim, dünyada ABD çıkarlarının korunmasında ve ulusal güvenliğin yürütülmesinde Başkan`a tavsiyelerde bulunan ve bilgi veren en önemli danışman kurumdur. Burada Dışışleri Bakanı`nın kişiliği ve Başkan`la olan yakınlığı önemli unsurlardır. Yeni kamu birimlerinin oluşturulması ve Başkanın kimi zaman kendi inisiyatiflerini kullanmayı tercih etmesine rağmen Bakanlık halen önemli sorumlulukları olan bir birimdir. Kongre`ye göre ise Dışışleri Bakanlığı tutucu, bir parça demode ve yerel politikalar açısından takip ettiği işler pek önemli olmadığı için fazla anlam ifade etmeyen bir kuruluştur. Ayrıca Dışışleri Bakanlığı diğer bakanlıklardan farklı olarak, bazı istisnalar dışında bakanlığın program ve yasa tekliflerini destekleyecek büyük lobi kuruluşlarının veya seçmen kitlesinin desteğinden yoksun bulunduğu gibi uygulayacağı dış politikaları programlarının çoğu da güçlü lobilerin muhalefetiyle karşılaşmaktadır.⁶⁶

Savunma Bakanlığı (DOD) : 1947`de kurulmuş olup bünyesinde Pentagon`u barındırdığı için dış politikada söz sahibi olan bir kuruluştur. Başkan`ı ulusal

⁶⁵ Scott R. Furlong, "Exploring Interest group Participation in Executive Policy Making", **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 285.

⁶⁶ Arı, **ABD`de Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika**, s. 118.

güvenlik konularında bilgilendirmekle yükümlüdür. 1986'da çıkarılan bir yasa ile hem bakanlığın rolü güçlendirilmiş, hem de Bakanlığın askeri konularda yetkileri arttırılmıştır. Dolayısıyla artık dış politika sürecinde Savunma Bakanlığı'nın (Pentagon) çok etkili olduğunu söylemek mümkündür.⁶⁷

Bu iki birimin dışında yürütmeyi etkileyen güçlü danışmanlık ve istihbarat birimlerine de dikkat çekmek gerekir:

Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council)

Başkan'a doğrudan bilgi veren çok önemli bir birim de Ulusal Güvenlik Kurulu'dur. (NSC) Bu kurul ulusal kaynakların ulusal güvenliği sağlamak yönünde nasıl kullanılacağı konusunda stratejiler oluşturmakla yükümlüdür. Dışişleri ve Savunma Bakanları bu kurulun daimi üyesidir. NSC, ülkenin kaynakları nerede kullanılırsa ABD'nin ulusal güvenliğinin ve çıkarlarının en üst düzeyde korunabileceğine dair konularda başkana öneriler bulunmaktadır. NSC, ayrıca iç politika, dış politika ve güvenlik politikası arasındaki koordinasyonu sağlamaktadır.⁶⁸

CIA ve Amerikan İstihbarat Birimleri

Başkan Truman yönetimi tarafından hazırlanan ve Kongre'ye gönderilen 1947 tarihli "Ulusal Güvenlik Yasası" kapsamında oluşturulması düşünülen bürokratik örgütlerden biri de CIA (Merkezi İstihbarat Örgütü) idi. İstihbarat topluluğu içinde merkezi bir öneme sahip olan CIA, istihbarat toplamanın yanı sıra bazı gizli faaliyetleri de (*covert operations*) organize etmesi açısından kimi zaman bir icra organı gibi faaliyet göstermektedir.⁶⁹

⁶⁷ **Ibid.**, s. 119.

⁶⁸ **Ibid.**, s. 124.

⁶⁹ **Ibid.**, s. 129.

6- ABD’de Lobiciliğin Gelişmesi, Kurallar ve Önemi

ABD Anayasası’nın Birinci Tadilatı’nda (*First Amendment*) düzenlendiği şekliyle halkın ifade özgürlüğü, adil muamele görme ve sorunlarının çözümü için devlete başvurma hakkını garanti edilmiştir. Bu başvuru güvencesinin lobicilik hakkını da kapsadığı yorumu getirilmekte ve faaliyetler bu ilkenin tanıdığı geçerlilik çerçevesinde yürütülmektedir.⁷⁰ Söz konusu başvuru hakkı, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde sorunu olan vatandaşların bir dilekçe imzalayıp başkanlığa sunulması şeklinde uygulanmıştır. Dilekçelerle ifade edilen taleplerin niteliğine ve devletin politika ve programlarının kapsamına ve önemine göre giderek daha fazla sayıda insan kamu binalarının lobilerinde toplanmaya başlamış ve bu grupların “lobici” olarak adlandırılması söz konusu olmuştur. Deyimin ABD yasal birimlerindeki ilk kaydının 1808 yılında olduğu belirtilmektedir.⁷¹

Lobicilik İç Savaş (1860-1865) sürecinde gelişmiştir. Bu dönemde Başkan Ulysses S. Grant’ın Beyaz Saray yakınındaki Willard otelinin lobisinde işadamlarının sorunlarını dinlemesinin ardından lobicilik deyiminin genel kabul gördüğü ileri sürülür.⁷² 1800’lü yılların sonuna gelindiğinde lobiciliğin boyut değiştirdiği görülmektedir. Büyük şirketlerin çıkarlarını savunmak için Washington’da aracı kişilerden yararlanacaklarına, destek için Kongre üyelerine, yerel yöneticilere, belediye meclislerine doğrudan başvurmaya başlamışlardır.⁷³ Birinci Dünya Savaşı sonrası lobicilik faaliyetleri yoğunlaşmış, 1930’lu yıllarda *New*

⁷⁰ Rosenthal, *The Third House*, s. 1.

⁷¹ Robert H. Salisbury, “*Washington Lobbyists: A Collective Portrait*”, **Interest Group Politics** içinde, der. Allan J. Cigler ve Burdett A. Loomis, 2.B., Washington DC, CQ Press, 1986, s. 146-147.

⁷² Martha Boltz, “*Blame Ulysses S. Grant for ‘lobbyists’*”, **The Washington Times**, 13 Şubat 2010.

⁷³ Dinçer, s. 54.

Deal dönemindeki ekonomik programların etkisiyle Washington'da faaliyet gösteren kişi ve grupların sayısı artmış, 1946 yılı itibariyle lobicilerin sayısı yaklaşık 1180'e ulaşmıştır.⁷⁴

1946 yılına gelindiğinde, lobicilerin faaliyetlerinde odak noktası oluşturan üç gelişme dikkat çekmektedir:

- Geniş kapsamlı federal programlar seçmen tabanının bu programlardan yararlanmak veya sağladıkları yararı kaybetmemek üzere dikkatli olmaya zorlamaktaydı.
- SSCB ile yeni dünya düzeninde ortaya çıkan rekabet ve üçüncü dünyanın karmaşık sorunları çerçevesinde oluşan; ekonomik ve askeri yardımları, uluslararası ticaret anlaşmalarını ve diğer ittifakları içeren dış politikadan ve askeri teyakkuzdan kaynaklanan taahhütler lobicilik ortamına katkıda bulunmaktaydı.
- Bu durumun ortaya çıkarttığı, çok etkili olmamasına karşın çıkar grupları faaliyetlerini düzenlemeye yönelik bir çaba gözlenmekteydi.

Diğer yandan lobiciliğin ağırlığı karmaşık iletişim yöntemleri üzerine yoğunlaşmaya başlamıştı. 19. Yüzyıl'a özgü baskı kurma anlayışı yerini iletişime; lobici ve karar vericilerin karşılıklı etkileşimine bırakmış, gelişen ulaştırma araçları seçmen tabanı, müşteri ağı, çeşitli teşkilat üyeleriyle ile çabuk ve direkt teması mümkün kılmıştı.⁷⁵

Bu çerçevede aslında 1911 yılından başlayarak lobiciliği düzenleme konusunda yasal çabalar olmakla birlikte, esaslı olarak yerleşik ve gayri yerleşiklerle ilgili

⁷⁴ Salisbury, s. 148.

⁷⁵ **Ibid.**, s. 149.

lobiciliği düzenleyen iki yasadaki özellikle söz etmek gerekir: ABD Anayasası'nın lobiciliği koruyucu özelliği dikkate alınarak hazırlanan yasalardan en önemlisi 1946 tarihli Lobicilik Faaliyetleri Hakkındaki Federal Yasa'dır. Ancak, İkinci Dünya Savaşının öncesinde yabancı ülkelerin istihbarat faaliyetlerinden tedirginlik duyulan bir ortamın etkisiyle çıkartılan yabancı birimlerin resmi kayda geçirilmesine ilişkin çıkartılan yasa ise daha eski tarihlidir. 1938 tarihli "Yabancı Birimlerin Kayıt Altına Alınmasına İlişkin Yasa" (*Foreign Agents Registration Act*) başlıklı bu yasa, politik nitelikleri bulunan yabancı tüzel kişiliklerin temsilcisi olarak faaliyet yapan kişilerin söz konusu yabancı kurumla ilişkilerini açıklayan ve bu ilişkilere dair faaliyetlere ilişkin evrak, makbuz ve harcamalara ait belgeleri beyan etmesini hükme bağlamıştır. Söz konusu işlemleri yapıldığı merci ise ABD Adalet Bakanlığıdır.⁷⁶ Söz konusu yasa, ABD'de lobicilerin faaliyetlerini düzenleyen ilk hukuki metin olmaktadır.

Yukarıda söz edilen ve 1946 yılında çıkarılan ve ülkedeki lobicilik faaliyetlerini düzenleyen yasanın getirdiği uygulamalar ise lobiciliği sınırları belli legal bir çerçeveye oturtmak amacındaydı: Buna göre, bir yasanın Kongre'den geçmesini sağlamak veya engellemek amacını taşıyan herkes Temsilciler Meclisi ve Senato sekreteraryalarında kayda alınacak ve çeyrek dönemlik mali raporlar beyan edecekti.⁷⁷ Yasanın ilk amacı, lobicileri kayıt altına alacak ve mali faaliyetlerini beyan edecek bir sistem getirmektir.

Söz konusu 1946 tarihli Federal Lobicilik Yasası lobicileri şöyle tarif etmektedir: "Lobiciler, gerçek amacı ABD Kongresi'ndeki yasaları etkilemek veya yasaların çıkmasını sağlamak veya engellemek üzere faaliyette bulunan ve bu işten

⁷⁶ <http://www.fara.gov> (Erişim tarihi: 21/8/2014).

⁷⁷ <http://definitions.uslegal.com/f/federal-regulation-of-lobbying-act-of-1946/> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

dolaylı ya da dolaysız biçimde bu işten para, menkul veya gayrimenkul olarak maddi getiri sağlayan kişilerdir”.

Yasa, başlıca şu hükümlerden oluşmaktaydı:

1. Lobiciler, isim ve adreslerini açıklayacaklardır.
2. Lobiciler, hangi müşteri adına hareket ettiklerini beyan edeceklerdir.
3. Ücretlerinin nasıl ödendiğini ve kimin buna katkıda bulunduğunu açıklayacaklardır.
4. Aldıkları bütün ücretlerin dökümünü yapacaklardır.
5. Hangi yasal mevzuatı destekleyeceklerse onu belirtecekler ve kayıt formunu buna göre dolduracaklardır.
6. Bu yasanın ihlali bir suç olarak para ve hapis cezalarının yanı sıra üç yıl lobicilik faaliyetlerinden men edilmeyi de içermektedir.⁷⁸

Ancak bu yasa, amaçlarından uzak düşerek lobiciliğin sınırlarını net olarak çizememiş, bazı gruplar yasanın açıklarından yararlanabilmiştir.

16 Temmuz 1991’de ABD Hükümet Sorumluluğu Ofisi (GAO) tarafından açıklanan araştırma sonuçlarına göre 1946 tarihli Federal Lobicilik Yasası’nın yetersiz olduğu saptanmış, buna göre çeyrek dönemde bir sunulması gereken raporlarda lobicilerin %62’si gecikmiş, tesadüfi örnekleme incelenen raporların %85’i ve üç aylık raporların %94’ü eksik doldurulmuş ve lobicikle uğraşan kişi ve kurumlardan 9800’ü lobici sıfatıyla kaydedilmemiştir.⁷⁹

Bu çerçevede elli yıl kadar süren bir mücadeleden sonra 1946 yasının açıklarını kapatmak için Kongre tarafından 1995 yılında Lobicilik Beyanat Yasası

⁷⁸ Craig Holman, <http://www.citizen.org/documents/ldaorigins.pdf> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁷⁹ <http://www.gao.gov/products/T-GGD-91-56> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

(*Lobbying Disclosure Act*) çıkarılmış, bu yasayla tüm profesyonel lobicilerin faaliyetleri tekdüze ve bir örnek bir kapsam içine alınmıştır. Bu çerçevede yeni yasanın getirdiği iyileştirmeler şu noktaları kapsamaktaydı:

- Düzenlemeye tabi olan kilit düzenlemeler netleştirilmiştir. Daha önce “lobici” ve “lobicilik faaliyetleri” çok belirsiz tanımlamalarla yer almakta ve bu nedenle mahkemeler bile yasanın kime uygulanacağı konusunda tereddüde düşmekteydi.
- Yeni yasa, lobicilik kaydının ve raporlarının verilmesine ilişkin zamanlara dair net ve ölçülebilir kriterler getirmiş, mali faaliyet raporlarının altı ayda bir verileceğini hükme bağlamıştır.
- Yabancı Birimler Kayıt Yasasına (FARA) göre kaydedilen yabancı ülke ve kurum lobicileri Lobicilik Beyan Yasası dışında kalacaklar ve FARA kurallarına uyacaklar, ancak özel yabancı çıkarları temsil eden lobiciler yeni yasa kapsamında kayıt yaptırarak FARA çerçevesinde kayda girmeyebileceklerdir.⁸⁰

Yasanın çıkmasından itibaren lobicilik faaliyetinde bulunan grupların sayısı aritmetik biçimde artmış, sadece 1960 -1980 yılları arasında bu artış %30 olmuştur. Bu gelişmede daha çok sosyal ve çevre sorunları alanlarında devlet faaliyetlerinin artışı ve buna paralel olarak iş dünyasında yeni grupların ortaya çıkması etkili olmuştur. Ayrıca söz konusu dönemde lobicilikte yeni teknik ve stratejiler ortaya çıkmış; koalisyon oluşturma, kitle tabanını harekete geçirme, halkla ilişkileri güçlendirme ve anket düzenleme lobicilikte çok kullanılan yöntemler olmuştur. Eski

⁸⁰ Craig Holman, www.citizen.org/documents/LDAorigins (Erişim tarihi: 1/8/2014).

lobicilikte kullanılan yüz yüze ilişkiler dahi yeni şekil ve yöntemlerle daha etkili kılınmaya çalışılmıştır. Son yıllarda, kanun koyucular ve lobcilerin birlikte olduğu başta gelen ortamlar, resepsiyonlar olmaktadır. Birçok Kongre üyesi için resepsiyonlar işlerinin bir parçası haline gelmiştir. Politikacılar bu etkinliklerde çıkar grubu temsilcileri, lobciler, seçmenlerle (belirlenmiş bir program gereği) bir araya gelebilmektedir.⁸¹

Lobicilik faaliyetlerini yürüten çıkar gruplarının karar mercilerini etkilemek için en yoğun çalışmaları sürdürdükleri dönem, seçim kampanyaları zamanıdır. Bu dönemde destekledikleri adayların seçimi kazanması için Politik Eylem Komiteleri (*Political Action Committee*, [PAC]) yoluyla finans desteği sağlanmaktadır. Federal Seçim Komisyonu (*Federal Election Committee*, [FEC]) denetiminde grup üyeleri öncelikle gönüllü bazda finans kampanyalarına katkı sağlamaktadır.⁸² Bu noktada Politik Eylem Komiteleri'nin ABD siyasi yaşamındaki rolüne ve lobiciliğin yürütülmesine sağladığı katkıdan söz etmek gerekir: PAC'lar ilk defa 1944 yılında kurulan ve seçimlerde mali katkılar yoluyla bir parti adayını desteklemek veya seçilmesini engellemek üzere faaliyet gösteren gruplardır. Önce sendikalar ve işçi gruplarıyla başlayan bu süreç, daha sonra iş çevrelerinin devreye girmesiyle genişlemiş ve ideolojik amaçlar taşıyan grupların da eylem komiteleri kurması sonucu geniş bir yelpazede politik süreci direkt etkileyen bir yapıya kavuşmuştur.⁸³ PAC'lar süreç içinde baskı gruplarının direkt olarak politik adaya finans sağladığı bir

⁸¹ Alan Rosenthal, **The Decline of Representative Democracy**, Washington DC, CQ Press, 1998, s. 99.

⁸² Robert Biersack, Marianne H. Viray, "*Interest Groups and Federal Campaign Finance: The Beginning of a New Era*", **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 50.

⁸³ http://www.sourcewatch.org/index.php/Political_action_committee 19 Şubat 2011, (Erişim tarihi: 21/10/2014).

araç olmuştur. Temel olarak 1971 tarihli Federal Seçim Kampanyası Yasası ile PAC oluşturulmasına ve katkı miktarlarının sınırlarının tespitine ilişkin olarak yapılan düzenlemeler sonucunda bu komiteler seçimlerin çeşitli baskı gruplarının istediği yönde sonuçlanması konusunda çok önemli bir araç haline gelmiştir. Örneğin, 2002 seçim kampanyasında yasa çerçevesinde 4600 kayıtlı PAC'dan 3000'i Temsilciler Meclisi ve Senato adayları için toplam 266. 2 milyon dolar fon sağlamıştır. Bu tutar içinde şirket PAC'ları 91. 6 milyon dolarla başı çekerken, ticaret odaları 71. 5 milyon dolar, işçi PAC'ları 52.2 milyon dolar ve bağlantısız PAC'lar 44.6 milyon dolar katkıda bulunmuştur.⁸⁴

İki ana parti bazında mali katkılar dikkate alındığında, grupların eğilimleri ve destek sağlamayı tercih ettikleri partiler ve adayları genel olarak ABD siyasi hayatına yön veren dinamikler hakkında bir fikir verebilmektedir. Örneğin 1994-2000 Temsilciler Meclisi seçimleri bazında yayımlanan PAC katkılarında ilişkin bazı istatistikler, şirketler ve iş sektörünün 1994'ten itibaren giderek daha fazla Cumhuriyetçi Parti adaylarına destek verirken, işçi kuruluşlarının ezici bir ağırlıkla Demokrat Parti adaylarının seçimi için katkı sağladığını göstermektedir. Bu noktada örneğin Cumhuriyetçi Parti programında iş sektörüne yönelik ağırlıklı bir gündeminin olması, diğer yandan işçi gruplarının Demokrat Parti desteğinin geleneksel olarak güçlü olmasından söz edilebilir.⁸⁵

Partiler açısından bakıldığında PAC desteklerinin Kongre'den geçen kararları ne ölçüde etkilediği tartışmalıdır. PAC katkılarının yasaların oylanması sürecine etkisini araştıran çalışmalar, partilerin ideolojik yapısının oylamaları daha fazla

⁸⁴ Paul S. Herrnson, *“Interest Groups and Campaigns: The Electoral Connection”*, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 30.

⁸⁵ **Ibid.**, s. 38-39.

etkilediği sonucuna varmaktadır.⁸⁶ Bu demokratik sürecin dinamikleri açısından tartışmalı olduğu kadar aynı zamanda hassas bir konudur. Eğer bir baskı grubunun finans gücü yaşama sürecini tek başına etkileyecek güçte değilse ve karar vericiler ideolojik inançları ve vicdani kanaatleri yönünde karar veriyorsa, toplumun genel çıkarları ve maddi gücü yeterli veya yetersiz tüm kesimlerin görüşü alınan kararlara yansiyabiliyorsa demokrasinin işleyişinde bir sapma, engelleme veya fazla sorun olmadığı görüşüne varılabilir. Bu konu lobiciliğin erdem ve zaaflarının değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda lobicilik yapan baskı gruplarının niteliği, kar amacı güdüp gütmeyeceği gibi konular bu değerlendirmeleri daha karmaşık hale getirmektedir.

Bu noktada bir mevzuat değişikliği sonucu Amerikan kamuoyunda çıkan bir tartışmaya değinmek yararlı olabilir: 20 Ocak 2010'da ABD Yüksek Mahkemesi Amerikan şirketlerine siyasi konularda sınırsız harcama yapma hakkı veren bir karar almıştır. Karar, özetle, ABD Anayasası Birinci Tadilatı'nın, Kongre'nin vatandaşların sadece politik konuda söz söyleme hususunda bir taahhüde girdikleri için para veya hapis cezasına uğratılmasını men ettiğini bildirmektedir. Bu çerçevede Karar, "Birinci Tadilat söz hakkını kullananları korurken onların 'kamusal tartışmalara katılmak konusundaki mali güçlerine' bakmaz" gerekçesiyle kampanya finansmanı limitlerini kaldırmıştır.⁸⁷ Bu karar, son finans krizi çerçevesinde bankaların kurtarılması operasyonunda finans sektörünün gösterdiği lobicilik çabası ve yasanın istenildiği gibi çıkarak bankalara destek sağlanması açısından

⁸⁶ Diana M. Evans, "PAC Contributions and Roll-call Voting: Conditional Power", **Interest Group Politics** içinde, der. Allan J. Cigler ve B.A. Loomis, 2.B., Washington DC, CQ Press, 1986, s. 22.

⁸⁷ JUSTIA US Supreme Court Citizens United v. Federal Election Comm'n, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/558/08-205/opinion.html#opinion-pdf> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

eleştirilmiştir. Sonuçta tartışmanın odak noktası anayasada vatandaşlara tanınan “ifade özgürlüğü” açısından bakıldığında bu tür şirket lobiciliğinin bireysel ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği, şirketlerin bu konuda sıradan bir vatandaş gibi mütalaa edilip edilmeyeceği olmuştur.⁸⁸ Clinton dönemi Başkan Yardımcısı Al Gore, iki büyük partinin de iş çevrelerinin desteğine ihtiyaç duyduğunu ve televizyondaki kampanya çalışmaları ve yeniden seçilmeleri için gereken önemli tutardaki fonların temini karşılığında mali hizmetler, enerji şirketleri, ilaç sanayii ve diğerlerinin nüfuz ticareti yaparak Kongre`deki her iki partinin oluşturduğu çoğunlukları etkilediğini ileri sürmektedir.⁸⁹ Başkan Barack Obama da bu konuda ”bu (karar) büyük petrol şirketleri, Wall Street bankaları, sağlık sigortası firmaları ve Washington`da her geçen gün güçlerini tahkim eden diğer bütün güçlü çıkar çevrelerinin Amerikan halkının sesini boğmasıdır” diyerek kaygılarını dile getirmiştir.⁹⁰ Güçler dengesi ilkelerine dayanan bir siyasi sistemde bu kararın yanlılığına dair ağır eleştirilerin gelmesi, lobiciliğin toplumun tüm kesimlerinin yararına olduğu şeklindeki görüşlere gölge düşürmektedir.

Bu koşullarda gelişen ve demokratik sürecin önemli bir oyuncusu haline gelen lobicilik, politik ve ekonomideki çeşitli odaklarının maddi-manevi güçlerini denediği bir sektör olarak tanımlanabilir. Ancak lobicilik taraflar arasında eninde sonunda net bir mutabakata ulaşılacağını garanti etmemektedir. Lobiciliğe ilişkin birçok konuda gözlendiği üzere bazen bir tarafın öne çıktığı bazen de diğer tarafın kayıplarını telafi edip dengelediği yavaş gelişen ve net galibi belli olmayan bir süreç olarak görünmektedir. Ancak gerçekte ekonomideki önde gelen sektör ve gruplar lobicilik

⁸⁸ E. J. Dionne Jr., “*The Corporate States of America*”, **The Washington Post**, 25 Ocak 2010.

⁸⁹ Al Gore, **The Future: Six Drivers of Global Challenge**, NewYork, Random House, 2013, s. 119.

⁹⁰ Adam Liptak, “*Reject Corporate Spending Limit*”, **The New York Times**, 21 Ocak 2010.

için büyük harcamalarda bulunmakta, taraflar tezlerini tanıtmak ve kanıtlamak için finans kaynaklarını kullanmaktadır. Kısaca, bir tarafta kampanya finansmanı için “delicesine” nakit gereksinimi içinde olan politikacılar, diğer tarafta ise yönetimden giderek artan ölçüde ayrıcalık gereksinen veya isteyen çıkar grupları bulunmaktadır.⁹¹ Yargının yukarıda belirtilen 2010 yılında aldığı kararı bu ilişkiler ağı içinde değerlendirmek mümkündür.

Bu çerçevede ABD’de her yıl 2 milyar doları aşkın bir tutar, lobicilik faaliyetleri için harcanmaktadır. 1999’dan başlayarak her yıl harcamaların yüzde on arttığı saptanmıştır. Sadece 2009 yılında 3.47 milyon dolardan fazla bir tutarın lobicilik faaliyetleri için harcandığı tespit edilmiştir. Bu noktada lobicilik harcamalarını gündeme gelen yasa ve reform faaliyetleriyle ilişkilendirmek gerekir. Örneğin harcamaların rekor düzeye ulaştığı 2009 yılında Obama yönetiminin sağlık reform konusunda hazırladığı yasa tasarıları ilaç ve sağlık sektörünün söz konusu yılda 266. 8 milyon dolar tutarında lobicilik faaliyetlerine ilişkin (değişiklik yönünde) bir harcama yapmasına neden olmuştur.⁹²

Aşağıdaki tablo ekonominin çeşitli sektörlerinin lobicilik faaliyetlerini özetleyen çarpıcı bir görünümü simgelemektedir. Yalnızca finans sektörünün bu faaliyetlere ayırdığı para örneğin bu yıllarda önemli deregülasyon mevzuatı değişikliklerine sahne olan bankacılık sektörünün sonunda banka kurtarma operasyonlarıyla sonuçlanacak çalkantılı bir dönemle kesişmesi açısından incelenmeye değer bir dönemdir. Soruna tüketici ve vergi yükümlüğünü yerine

⁹¹ Lawrence Lessig, **Republic, Lost: How Money Corrupts Congress and a Plan to Stop it**, New York, Boston, Twelve Hachette Book Group, 2012. s. 104.

⁹² “Lobbying Spending Jumps 5 Percent Last Year”, <http://thehill.com/business-a-lobbying/80917-report-five-percent-jump-in-lobbying-expenditures-last-year> 12/2/2010 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

getiren geniş kitlelerin hakları açısından bakıldığında demokratik görünüm ve eşitlik açısından olumlu sonuçlara varılması pek mümkün değildir.

1998-2009 döneminde ABD’de başlıca sektörlerin lobicilik harcamaları (mil. Dolar)	
Finans, sigorta ve gayrimenkul	3. 5
Sağlık	3. 4
Muhtelif işler	3. 3
İletişim/Elektronik	2. 9
Enerji ve Tabii Kaynaklar	2. 5
Ulaştırma	1. 9
Diğer	1. 8
İdeolojik/Tek Sorun	1. 2

Kaynak: Center for Responsive Policies, voteview.com

Yukarıdaki tablonun incelenmesiyle de görüleceği üzere lobi faaliyetlerinde, başta finans, enerji ve sağlık sektörü olmak üzere büyük şirketlerin çıkarlarını gözetmek amacıyla yapılan çalışmalar ve seçim kampanyalarındaki adaylara katkı sağladıkları fonlar önemli bir yere sahiptir. (Tablodaki üçüncü kalemi teşkil eden “muhtelif işler”, imalat, tekstil, demir-çelik, kimya ürünleri endüstrileri, perakende tüketim malları, lokantalar, bira toptan satıcıları sektörlerinden turizm, eğlence yerleri, yiyecek-içecek iş kollarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır).⁹³

Kongre adayları kampanyaları yürütmek, uzman tutma, TV ve yayın organlarında propaganda yapmak, gönüllüleri organize etmek için paraya gerek

⁹³ Center for Responsive Policies (Misc Business).

duyarlar. Bu noktada Kongre'deki komite başkanlarına ve bunların adaylık sürecindeki desteğe de ayrıca değinmek gerekir. Çünkü her iki mecliste de komite başkanı bir konuyu gündeme getirmek, çıkarmak ve komite toplantılarını yönlendirmek konusunda önemli etkiye sahiptir.

Sonuç olarak, çıkar grupları komite başkanlığına seçilmesi muhtemel adayları destekleme yönünde uğraş vermektedir. Örneğin aşağıdaki tablo, 2000 yılında Temsilcileri Meclisi, Enerji ve Ticaret Komitesinde belli bir aday (W. J “Billy” Tauzin, Louisiana) desteklemek için sektörlerin söz konusu adayın seçim kampanyası komitesine sağladıkları katkıları göstermektedir:

W. J “Billy” Tauzin’in (LA) kampanyasına katkı yapan sektörler ve katkı tutarları (bin dolar)	
Televizyon, film ve müzik	73. 7
Petrol ve gaz	73. 2
Elektrik altyapı	72. 2
Finans araçları ve yatırımlar	63. 9
Telefon altyapısı	55. 2
Sigorta	46. 5

Kaynak: Center for Responsive Politics (ref: Herrnson, Shaiko, Wilcox, s. 153).

Veriler, harcama kapasitesi bakımından şirket ve iş çevrelerinin lobicilik ve kampanya finansmanı faaliyetlerinde önde gittiğini göstermektedir. Bu mali güç çerçevesinde yukarıdaki başlıklarda belirtildiği üzere bu faaliyetler sonucu zarar görmesi ihtimali olan gruplar arasında, tüketiciler, işçi grupları, ekosistem, sağlık ve eğitim sorunlarıyla karşılaşacak kitleler bulunmaktadır. Diğer yandan etnik ve sosyal

grupların haklarını ve çıkarlarını korumayı amaçlayan ve bu amaçla lobicilik faaliyetinde bulunan örgütlerin de bu siyasi yapı içinde hareket eden aktörler olduğunu ve dengeleri korumaya çalıştıklarını unutmamak gerekmektedir.

7-ABD’de Etkili Lobi Grupları

Şirketler

Hemen her şirket Washington’daki işlerini yürütmek için ya özel temsilcilikleri ya da profesyonel lobi şirketleri aracılığıyla lobi faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu şirketler arasında General Electric, AT&T, Exxon Mobil, Verizon, General Motors, Ford, Microsoft gibi enerji, petrol, iletişim, ve otomotiv sanayilerinin devlerini saymak mümkündür. İş sektörünün lobicilik faaliyetlerine angaje olması, PAC’ların kurulmasıyla ivme kazanmıştır. Bu çerçevede çıkarılan yasanın sağladığı imkânlardan yararlanan şirketler PAC’ların işletme masraflarını genel bütçelerinden karşılayabildikleri için, başlıadıkları her dolar kampanya katkısı olarak değerlendirilmiş, sendikalara göre istatistikler çerçevesinde seçim kampanyalarına katkıları iki misli olmuştur. Kampanyalarda iş sektörünün tercihi özgür girişimcilik ilkesini savunan Cumhuriyetçi adayları finanse etmek yönünde olmakla birlikte, iş sektörünün politik eylem komiteleri seçimlerde genellikle pragmatik davranarak ideolojiden bağımsız biçimde her hâlükârda kazanması muhtemel Demokrat adayları da destekleyebilmektedir.⁹⁴

Cari dönemde geçmişten gelen harcama eğilimlerinin konjonktürel etkiler dışında sektörler üzerinde fazla değişmediğini göstermektedir. Bu çerçevede aşağıdaki tablo 2012 Başkanlık seçim döneminde muhtelif iş sektörlerinin hangi

⁹⁴ Graham Wilson, “*American Business and Politics*”, **Interest Group Politics** içinde, der. s. 229

partiye kaynak sağlama eğiliminde olduklarına dair bir fikir vermektedir. Burada iş çevrelerinin Obama yönetiminin uygulamalarından kaynaklanan rahatsızlıklarının (sağlık reformu, vergi, enerji kaynakları tercihi, petrol fiyatları başta olmak üzere girdi maliyetlerindeki artış vb.) rol oynadığı düşünülmele beraber geleneksel bir “küçük ve ademi merkezîyetçi devlet, özgür girişim” politikasına bağlılığın iş sektörünün eğilimlerindeki önemli payından söz edilebilir.

Aşağıdaki tabloda yer alan katkılar ya üçüncü bir siyasi birime yapılmış ya da söz konusu katkı PAC`lar dışında sağlanmıştır.

2012 ABD Başkanlık Seçim Sürecinde Çeşitli İş Sektörlerinin Partilere Finansman Katkısı			
Sektör	Mil. dolar	Demokratlara	Cumhuriyetçilere
Finans/Sigorta/Gayrimenkul	317	%31	%51
Diğer	219	%51	%43
Muhtelif İşler	204	%33	%42
Avukatlık ve Lobi şirketleri	135.8	%65	%31
Sağlık	118	%39	%47
İletişim/Elektronik	94.3	%54	%30
Enerji ve Tabii Kaynaklar	63.3	%19	%65
İnşaat	56.9	%25	%54
Tarım	43.2	%28	%68
Ulaştırma	38	%25	%6
Toplam	1.289,5		

Kaynak: Center for Responsive Policies

İş sektörünün, konjonktürel gelişmeler ve pragmatik yaklaşımları bir yana bırakılırsa genel olarak Cumhuriyetçi Parti'ye daha fazla destek verme eğiliminde olduğu görülmektedir. Yukarıdaki tabloda ağırlıklı olarak Cumhuriyetçi Partiye destek veren finans sektörünün 2010 Temsilciler Meclisi (kısmi) seçimlerinde de tercihlerini bu yönde kullandığı görülmüştür. Bu seçimlerde bir taban (*grassroot*) hareketi olan ve sağ muhafazakâr eğilimli “*Tea Party*”nin (Çay Partisi) desteklediği

seçimi kazanan 52 aday (Cumhuriyetçi), bu desteğin yanısıra sözkonusu seçim döneminde finans, sigorta ve gayrimenkul sektörlerinden kampanyaları için en az 11.1 milyon dolar tutarında finansman katkısı sağlamıştır.⁹⁵ Bu katkının ilginç bir yönü, lobicilik ve çıkar grupları açısından bakıldığında, tabanın ideolojik anlamda desteklediği adayların, aynı tabanın tasarruflarına karşı çıktığı (Bankaların kurtarılması vb.) bir çıkar grubundan finans desteği almasıdır. Bu durumda seçilen politikacının direkt lobicilik yapan bir çıkar grubunun talepleriyle tabandan gelen lobicilik hareketinin beklentileri arasında nasıl bir denge (veya uzlaşma) sağlayabileceği, bunun demokrasideki şeffaflık ve seçmene karşı sorumluluk ilkeleriyle nasıl bağdaştırıldığı tartışmalı bir konu haline gelmiştir.

Washington'daki lobicilik faaliyetleriyle ilgili son araştırmalar iş sektörü açısından bakıldığında lobiciliğin daha çok Cumhuriyetçi Parti lehine gelişme gösterdiğini ve şirketlerin Cumhuriyetçi eğilimli şirketlerle çalışmayı tercih ettiğini kaydetmektedir: Bunun nedeni olarak birçok şirketin 2012'de başkanlık seçimini Cumhuriyetçilerin kazanacağını tahmin etmesi ve buna yatırım yapması gösterilmektedir. Uzun vadede ise iş aleminin politik görüşlerinin şirketlerin müşterileri ile kesişmesi ve Cumhuriyetçi adayların geçmişteki şirket ve iş deneyimlerinin daha fazla olmasının bunların lobicilik faaliyeti gösteren kuruluşlarda önemli konumlara gelmesinde rol oynadığı ileri sürülmektedir. (Örneğin NewYork Temsilciler Meclisi eski üyesi Cumhuriyetçi Susan Molinari, Google şirketinin lobiciliğini yürütmektedir).⁹⁶

⁹⁵ “*Wall Street Money or Tea Party Energy?*” <http://campaignmoney.org/reports/teaparty> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁹⁶ Anna Palmer, Elizabeth Titus, “*Why Republicans Keep Grip on K Street*”, http://www.politico.com/story/2013/03/lobbying-republicans-keep-grip-on-k-street-89007_Page3.html 22 Mart 2013 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

Bu çerçevede, iş çevrelerinin ve şirketlerin siyasetle iç içe olmalarının kamuoyu vicdanında yol açtığı benzeri olumsuz tesirleri dengelemek amacıyla halkla ilişkiler grupları aracılığıyla bazen çevreci bazen de sosyal gelişmeye katkıda bulunmayı amaçlayan kampanyalar açtığı görülmektedir: "Halktan aldığımı halka verme" sloganı bu türden genel kabul gören bir yaklaşımı simgeler. Bu çerçevede bir örnek eğitim sektöründen gösterilebilir: Kamu sektörünün sınırlı imkânları çerçevesinde iş çevresi ve şirketler eğitim için fon sağlayarak eğitimin niteliğinin korunmasına katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Ancak hacmi 500-600 milyar \$ olduğu tahmin edilen eğitim sektörü iş dünyasına önemli karlar vaat ederken, 1960'lardan sonra kurulan vakıflar geleneksel özgür girişimci ve adem-i merkeziyetçi ilkeleri benimseyecek Cumhuriyetçi Parti ideolojisine yatkın kuşaklar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede liberaller de yurttaşlık haklarını savunan bireyleri yetiştiren ve bu yönde eğitimi hedefleyen organizasyonları kurmuşlardır. Son yıllarda Gates Vakfı gibi organizasyonlar "Girişim Hayırseverliği" (*Venture Philanthropic*) kavramı çerçevesinde küçük okullar kurarak, gençliği ve aileleri organize ederek aynı zamanda kendi yatırımlarına da katkıda bulunacak, karar verme sürecinde etkin olacakları ve öncelikleri koyabilecekleri projeler geliştirmektedir. Buradaki amaç bağışların karşılığında bir şekilde kendilerine katkı sağlayacak ve gerektiğinde kamu yardımlarını da sağlayabilecek bir girişim oluşturmaktır.⁹⁷

Ticari Dernekler

Ticari derneklerin özelliği üyelerinin bireylerden ziyade firmalardan oluşmasıdır. Bu tür derneklerin üye sayısı 10 ile 200 arasında değişmekte olup,

⁹⁷ Kevin K. Kumashiro, "When Billionaires Become Educational Experts", <http://www.aaup.org/article/when-billionaires-become-educational-experts#.VEN7EluUdwc> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

yönetim para karşılığı çalışan bir başkan tarafından yürütülmektedir. Söz konusu dernekler kitle örgütlerinden farklı olarak üyeler üzerinde onları yönetme gibi bir yetkiye sahip değillerdir.⁹⁸ Bunlar spesifik bir endüstride (veya endüstri kollarında) kurulan ve faaliyet gösteren teşekküllerdir. Ana görevi üyeler arasındaki ilişkileri koordine etmek ve standardizasyon sağlamak olan bu kuruluşlar, reklam, eğitim, politik bağışlar, yayın çıkartma gibi geniş bir yelpazede yer alan faaliyetlerin yanı sıra lobicilikle de uğraşırlar. ABD`deki ticari derneklerin toplam 2500 civarındaki kısmı Washington DC`de üslenmiştir.⁹⁹

Ticari kuruluşların verdikleri siyasi destek, şirketlerde gözlendiği gibi pragmatik olarak değişebilmektedir. Örneğin 1994 kısmi Kongre seçimlerinde Cumhuriyetçilerin çoğunluğu ele geçirmesiyle bu parti adaylarına yapılan bağış ve lobicilik faaliyeti artmıştır. 1994-2000 Temsilciler Meclisi seçimlerinde bu kuruluşların PAC finansmanı sağladıkları adayların parti olarak dağılımına bakıldığı zaman, 1994 seçimlerinde %40 civarında olan Cumhuriyetçi parti desteği, 1994 seçimleri sonuçlarına tepki olarak 1996`da %65`e çıkmış ve 1998 ve 2000 seçimlerinde %60`in altına düşmemiştir.¹⁰⁰

Bu çerçevede en güçlü ve iletişim ağı yaygın olan ticari kuruluşlar arasında, Ulusal Üreticiler Birliği (*National Association of Manufacturers*), ABD Ticaret Odaları (*US Chamber of Commerce*), Amerikan Petrol Enstitüsü (*American Petroleum Institute*) ve Bağımsız Petrolcüler Derneği (*Independent Petroleum Producers*) yer almaktadır. Bu kuruluşlar aleyhlerine çıkabilecek yasaları

⁹⁸ Arı, Amerika`da Siyasal Yapı ve Dış Politika, s. 137.

⁹⁹ Linton Weeks, "Time for Associations to Trade in Their Past ?", <http://www.npr.org/2011/05/25/136646070/time-for-associations-to-trade-in-their-past> 25 Mayıs 2011 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

¹⁰⁰ Paul Herrnsen, "Interest Groups and Campaigns: The Electoral Connection", **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnsen, Shaiko, Wilcox, Washington DC, CQ Press, 2005, s. 39-40.

engellemek, vergi artışına karşı çıkmak, sosyal güvenlik ve çevre korumasına yönelik düzenlemeleri önlemek için faaliyette bulunmaktadırlar. Bunlardan Amerikan Petrol Enstitüsü, ABD`deki kilit petrol endüstrisi lobicilik kuruluşu olup, petrol ve gaz sektöründeki yaklaşık 400 şirketi temsil etmektedir. Bu kuruluş lobicilik çalışmalarında “anti Kyoto” tavrı ile tanınmakta ve 2009 yılında Temsilciler Meclisinden geçen ancak Senatoda çıkması engellenen Amerika Temiz Enerji ve Güvenliği Yasası’na karşı engelleyici faaliyeti yürütmekle tanınmaktadır. Bu çerçevede 23 Haziran 2009 tarihinde Kongre üyelerine yazılan bir mektupla bu yasa sonucu tüketicilerin büyük bir yük alacakları, gelecek on yıl içinde benzin fiyatlarının bu nedenle 77 sent artacağı ve 2035 yılında benzin fiyatlarının bugünkü fiyatlarla galon başına 4 dolara çıkacağı ifade edilmiştir.¹⁰¹ Bu konuda aleyhte lobicilik yapan ticari kuruluşlar arasında Amerikan Petrol Enstitüsü’de yer almaktadır.¹⁰² Bu çerçevede Enstitü, lobi faaliyetlerini televizyon, radyo ve gazetelere ilan vermek suretiyle de yürüterek söz konusu yasa aleyhine propaganda yapmıştır (“daha fazla iş, daha az vergi”).¹⁰³ Sonuçta yasa Senato`da kadük hale gelmiştir. Burada yasayı engellemek isteyen lobilerin önemli rolü olduğu düşünülmektedir. İlaç şirketlerinin ve genelde sağlık sektörünün lobicilik faaliyetleri

¹⁰¹ Kongre üyelerine mektup, Başkan Jack N. Gerard, API, 23 Haziran 2009.

¹⁰² “*NFIB, NAM Launch Media Campaign Opposing Waxman-Markey Climate Change Bill*”,

<http://www.nam.org/Communications/Articles/2009/08/NAMNFIBLaunchMediaCampaignOpposingWaxmanMarkey.aspx> 3 Aralık 2009 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

¹⁰³ Daniel J. Weiss, “*Anatomy of a Senate Climate Bill Death*”,

<http://www.americanprogress.org/issues/green/news/2010/10/12/8569/anatomy-of-a-senate-climate-bill-death/> 12 Ekim, 2010, (Erişim tarihi: 21/10/2014).

de dikkate değer ölçülerdedir: 1998-2012 döneminde söz konusu sektörün toplam lobcilik harcamalarının 5.3 milyar dolara ulaştığı kaydedilmektedir.¹⁰⁴

Yukarıda büyük sermayenin adem-i merkezîyetçi, pragmatik olmakla birlikte daha çok Cumhuriyetçi Parti eksenine yakın duran ve halkın üst gelir grubunun çıkarlarını temsil eden grup ve bu çerçevedeki lobcilik faaliyetleri özetlenmiştir. Bundan sonraki bölümde ise, daha geniş kitleleri, işgücünün, orta sınıfların içinde yer aldığı organizasyonların çıkarlarını gözeten ve bu doğrultuda lobcilik faaliyeti yürüten gruplar incelenecektir.

Sendikalar

ABD’de sendikalar birçok endüstri kolunda çalışan işçilerin haklarını korumaktadır. Sendikaların faaliyetleri ücretler, işçilerin sosyal hakları ve çalışma şartlarını içeren toplu sözleşme konularını işveren gruplarla müzakere etmek üzerinde odaklanmaktadır. Büyük sendikalar lobcilik faaliyetlerine katılmakta ve ülke ve eyalet düzeyinde seçim kampanyalarında baskı grubu olarak rol almaktadır. Amerika’da çoğu sendika AFL-CIO (Amerikan Emek Federasyonu ve Sanayi Örgütleri Kongresi-*The American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations*) ve “Kazanmak için Değişim” (*Change to Win*) adlı iki şemsiye örgütün altında organize olmaktadır. 2010 yılı itibariyle ABD’de bir sendikaya mensup işçi sayısı toplam işçi sayısına oranla %11 olup aynı oran Almanya’da %18.6, Kanada’da %27.5 ve Finlandiya’da %70’dir.¹⁰⁵ Ücretli ve maaşlı sendika üyelerinin toplam sayısı 14. 8 milyonu bulurken, kamu sektörü çalışanlarının %37’si

¹⁰⁴ Tylor Durden, “*Who Spends the Most Dollars Lobbying Washington D.C?*”, <http://www.zerohedge.com/news/2013-03-11/who-spends-most-dollars-lobbying-washington-dc> 11 Mart 2013 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

¹⁰⁵ http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=UN_DEN “*Trade Union Density*”, 2011 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

sendikalıdır. Sendika üyeliği özel sektörde %6.9'dur. Sendika üyeleri nüfusun genellikle daha yaşlı ve erkek kesiminden oluşmakta (%12.4 erkek, %11.2 kadın ve 55-64 yaş grubu) ve ülkenin daha çok Atlantik kıyısının orta kesimi ile Pasifik (2.4 milyon) kıyısında yaşamaktadır.¹⁰⁶

Bu görünüm çerçevesinde ABD'nin emek piyasasında en önemli sendika veya sendikalar federasyonu AFL-CIO olmaktadır. Haziran 2008 itibariyle üye sendika sayısı 56 olup bu kapsamdaki sendikalıların sayısı 11.5 milyondur.¹⁰⁷

Bu kuruluş son yıllarda tüm gücünü Washington'daki lobicilik faaliyetlerine ayırmış olup, daha çok tabanı harekete geçirmek gibi dolaylı lobicilik yollarıyla bu çabalarını sürdürmektedir. Örneğin 2010 yarı-dönem Kongre seçimlerinde üyelerini seferber ederek 17 milyon çalışan sınıf mensubuna ulaşmak suretiyle seçim kampanyasını etkilemiştir.¹⁰⁸ 1955'den beri Kongre üzerinde etkili olabilen bir örgüt olan AFL-CIO, lobicilikte başarılı olmasını iyi organize olmasına, iyi finanse edilmesine ve iyi yönetilmesine borçludur.¹⁰⁹

Ancak daha önceki bölümde söz edilen ve iş sektöründeki grupların da parti tercihlerini etkileyen 1994 Kongre seçimleri, Cumhuriyetçilerin Kongre'de sayısal üstünlük sağlamasıyla sonuçlanmış ve bu nedenle işçi haklarını savunan gruplar Kongre içindeki gücünü kaybederek dışarıdan müdahalelerle etkili olmaya çalışmışlardır. Özellikle George W. Bush'un sendika aleyhtarı politikaları sendikaları zor durumda bırakmıştır. 2000 yılı Başkanlık seçimlerinde sendikalar Demokrat Parti adayı Al Gore'u desteklemiş, sosyal güvenliğin güçlendirilmesi, sağlık sisteminde

¹⁰⁶ US Department of Labor, Union Members Summary, <http://www.bls.gov/> 27 Ocak 2012, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹⁰⁷ unionfacts.com 12 Aralık 2012 itibariyle güncellenmiş rakam.

¹⁰⁸ Kevin Bogardus, "AFL-CIO to launch huge effort to turn out the midterm vote", <http://thehill.com/blogs/ballot-box/house-races/116813-afl-cio-to-launch-huge-effort-to-turn-out-the-midterm-vote> 1 Eylül 2010 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

¹⁰⁹ Arı, Amerika'da Siyasal Yapı ve Dış Politika, s. 140.

hastaların haklarının korunması gibi kampanyalar için harcanan paraların önemli bölümü aynı zamanda Al Gore’u desteklemek için kullanılmış, bu kampanyalarda AFL-CİO tarafından harcanan paranın tutarı 21.1 milyon dolara ulaşmıştır.¹¹⁰

Mali katkı görünümü böyle olmakla birlikte iş sektörünün sağladığı finansmana göre sendikaların sağlayabildiği fonlar güdük kalmaktadır. 2010 seçim döneminde işgücünü temsil eden politik eylem komitelerin katkısı 69 milyon \$’a ulaşırken, aynı dönemde iş çevrelerinin katkısı bu tutarın beş katını bulmuştur.¹¹¹

Seçimler çerçevesinde sendikaların savundukları konular ve yasalar değişmekle beraber bazı konular üzerinde sendika üyelerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Aşağıdaki tablo bu konuda belirtilen seçim yıllarında sendika üyelerinin lobicilikte öncelik verdikleri bazı konuları yansıtır niteliktedir:¹¹²

Konu	1998	2000	2002
Ekonomi ve istihdam	%28	%33	%44
Sağlık ve reçeteli ilaçlar	%23	%33	%34
Sosyal Güvenlik	%34	%37	%25
Eğitim	%33	%25	-
Terörizm ve milli güvenlik	-	-	%24

¹¹⁰ Peter L. Francia, “*Protecting America’s Workers in Hostile Territory: Unions and the Republican Congress*”, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 216.

¹¹¹ Michael Beckel ve Seth Cline, “*Labor Lobbying, Union PAC Contributions and More in Capital Eye Opener*”, <http://www.opensecrets.org/news/2011/09/labor-lobbying-union-pac-money/> 5 Eylül 2011 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

¹¹² Peter D. Hart Research Associates, aFL-Cio Election Night Surveys 1998-2002). ‘den aktaran: Peter L. Francia, “*Protecting America’s Workers in Hostile Territory: Unions and the Republican Congress*”,s.217.’

Bu tabloda yer alan eğilimler, doğal olarak işgücü dünyasının ekonomi ve işsizlikle ilgili kaygı ve beklentilerini yansıtmakta ve öncelikli konu olarak bunları ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, Kongre'ye gelen konulardan asgari ücretin yükseltilmesine ilişkin tasarı işgücü lobisinin gücünü denediği bir çekişmeye neden olmuştur: AFL-CİO tasarının yasalaşması amacıyla önemli bir taban kampanyası düzenlemiş, Cumhuriyetçi üyeler üzerinde baskı uygulanmıştır. Sonuçta, Temsilciler Meclisi'ndeki oylamada 93 Cumhuriyetçi Parti üyesinin desteğiyle (187 Demokrat oyla birlikte) tasarı geçmiş, AFL-CİO'nun hedeflediği 29 Cumhuriyetçi üyenin yarısına yakını tasarı lehine oy vermiştir. Sendika başkanı, bu sonucun alınmasında mektuplarıyla, telefon konuşmalarıyla ve organizasyonlara katılımıyla başarılı bir lobicilik örneği veren tabanın rolüne dikkati çekmiştir.¹¹³

Sonuçta 1950'li yıllardaki gücünü koruyamayan sendikalar, sorunlarını savunacaklarını bekledikleri Demokrat Parti lehinde lobicilik yapmakla birlikte, Kongredeki çoğunluğun Cumhuriyetçi Parti'de olması nedeniyle taban gücünü kullanarak mali bakımdan daha güçlü olan iş sektörü ve ticari birliklere karşı dengeyi korumaya çalışmaktadır, sayısal olarak son yıllarda erise de sendikalar lobicilik dünyasında dikkate alınması gereken bir güçtür.

Meslek Örgütleri

Bu tür örgütler, belli bir mesleğin ve üyelerini haklarını korumak, yasalarda etkilenebilecekleri konuları yaşama organları ve bürokrasi nezdinde takip etmek, toplumsal konularda tavırlarını koymak ve medyada seslerini duyurmak üzere kurulmuş kar amacı gütmeyen teşekküllerdir. Türkiye'de Mimarlar Odası, Barolar Birliği veya Tabipler Odası gibi yapılanmalara benzeyen bu meslek birlikleri,

¹¹³ **Ibid.**, s. 222.

ABD’de etkin lobicilik yapan ve çok sayıda üyesi olan kuruluşlar arasındadır. Meslek grupları arasında en etkili olanlar; Amerikan Çiftçi Dernekleri Federasyonu (*American Farm Bureau Federation: AFBF*), Ulusal Konut Konferansı (*National Housing Conference*) Birleşik Posta Hizmetlileri Federasyonu (*the United Federation of Postal Clerks*) ve Amerikan Tıp Derneği’dir (*American Medical Association: AMA*).¹¹⁴ Meslek örgütleri, ticari derneklerden farklı olarak, aynı meslekte çalışan bireylerin bir araya geldiği birimlerken, ticari dernekler bireysel üyeleri kabul etmekle birlikte belli bir işkolundaki firmaları bünyesinde barındırır. Meslek örgütleri, ilave bir hedef olarak üyelerinin niteliklerini geliştirmeyi ve profesyonel standartları oturtmayı amaçlamaktadır.¹¹⁵

Amerikan politik yaşamında ve demokratik süreçte önemli bir rolü olan bir diğer meslek örgütü de Amerikan Barolar Birliği’dir (*The American Bar Association, ABA*). Bu kuruluş 1946’da Federal Adliye Daimi Komitesi’ni (*Standing Committee on the Federal Judiciary*) kurarak 2001 yılına kadar Yüksek Mahkeme (*Supreme Court*) yargıçlarının seçiminde söz sahibi olmuştur. Bu dönemde George W. Bush bir süre için ABA’nın bu konsültasyonunu dikkate almamıştır. Bu bağlamda Bush’un ABA’nın yerine (başka bir meslek örgütü olan) *Federalist Society*’nin listesindeki adayları seçtirmek istediği iddia edilmişti.¹¹⁶ 400.000’in üstünde üyesi olan ABA’nın Hükümet İşleri Ofisi yoluyla Washington’da lobicilik faaliyetlerini yürütmekte ve vergi ile anti-tröst yasası gibi teknik konularda bilgi vermektedir. Kuruluş, örneğin kürtaj gibi kamuoyunda çok tartışılan ve yasamada gündeme gelen konularda da

¹¹⁴ Arı, Amerika’da Siyasal Yapı ve Dış Politika, s. 141.

¹¹⁵ www.referenceforbusiness.com Professional and Trade Organizations (Erişim tarihi: 11/1/2014).

¹¹⁶ Karen O’Connor, “*Lobbying the Justices or Lobbying for Justice*”, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 329.

sesini duyurmakta ve diğer baskı gruplarıyla işbirliği yapmaktadır.¹¹⁷ Bu işbirliğinin gösterildiği diğer önemli bir konu da ABD’de vatandaşlara silah satışı ve taşıma konusudur. ABA, bu kapsamda Ulusal Silah Federasyonu gibi teşekküllere karşı durarak lobicilik yapmaktadır. Kuruluş, örneğin 1998’de okullarda ortaya çıkan silahlı şiddete karşı koruyucu ve gençlerin silah alımını kısıtlayan önlemleri içeren kapsamlı programlar ortaya koymuştur. Bu konularda liberal görüşlere ağırlık veren ABA’nın Yüksek Mahkeme yargıçları seçiminde halen oynadığı rolün, ABD’nin denge ve kontroller sistemi açısından önem taşıdığı görülmektedir.

Washington’da lobicilik yapan bir diğer güçlü meslek örgütü Amerikan Tıp Birliği’dir (*American Medical Association*). Örgüt, 2010 yılı verilerine göre ABD’deki doktor sayısının %20’sine karşılık gelen 215, 854 üyeye sahiptir.¹¹⁸ Bu noktada lobicilik için yapılan harcamalar bazında en önemli üç büyük lobi grubu arasında sağlık sektörünün olduğunu da kaydetmek gerekir.¹¹⁹ Sektörün en güçlü sesi olan AMA’nın yalnız 2013’de lobicilik için harcadığı para tutarının 18.1 milyon doları bulduğu kaydedilmektedir.¹²⁰ AMA, 2000 seçimlerinden sonra 2008’e kadar olan dönemde Cumhuriyetçi adayları desteklemiş, bu dönemde AMA Politik Eylem Komitesinin Kongre adaylarına sağladığı fonların tutarı 9.8 milyon doları bulmuştur.¹²¹ AMA, Obama’nın Sağlık Sigorta Kurumu, Maliyeti Karşılanabilir

¹¹⁷ Farlex, The Free Dictionary, American Bar Association girdisi.

¹¹⁸ “What is the American Medical Association’s (AMA) Position on the Affordable Care Act (ACA)”, <http://www.medicarenewsgroup.com/news/medicare-faqs/individual-faq?faqId=d7a04b02-28b7-47dd-a838-88561f629624> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹¹⁹ Maureen Glabman, “Lobbyists that the Founders Just Never Dreamed of”, <http://www.managedcaremag.com/archives/0208/0208.lobbying.html> Ağustos 2002 (Erişim tarihi: 24 /8/ 2014).

¹²⁰ Megan Wilson, “Big Guns Spent \$ 709 million in 2013”, <http://thehill.com/business-a-lobbying/197316-big-guns-spen-709-million-in-2013> (Erişim tarihi: 24/8/2014).

¹²¹ Robert Pear, “Doctor’s Group Opposes Public Insurance Plan”, **The New York Times**, 10 Haziran 2009.

Tedavi yasa tasarısını bir iki konu dışında genellikle olumlu değerlendirmektedir.¹²² Bu bağlamda AMA'nın son yıllarda Demokrat Parti'ye daha fazla destek verdiği gözlenmektedir.

Tarım Sektörü Örgütleri

ABD dünyanın en önemli tarım üretici ülkelerinden biridir. Tarım sektörünün ekonomideki payı oransal olarak az olmakla birlikte, iç pazarda çok büyük bir paya sahiptir. ABD dünyanın en büyük tarım ürünleri ihracatçısıdır. Tarım ürünleri ihracı ülkedeki diğer herhangi bir endüstri kolunun ürün ihracının iki katından fazladır. Dolayısıyla ABD'nin tarım politikaları dünya tarım piyasaları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.¹²³ Bu çerçevede tarım sektörü çıkarlarının korunması Kongre'nin gündeminde önemli yer tutmakla birlikte son yıllarda demografik gelişmelere bağlı olarak tarım kesiminin Washington'daki görece öneminin azalmakta olduğu ve 2012 yılında Kongre gündemine gelen tarım yasasının bu nedenle geçmediği ileri sürülmektedir.¹²⁴ Eğilim ve gelişmeler bu yönde olsa dahi, tarım ürünlerine sağlanan destek ve bunların DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü, WTO) gibi uluslararası teşkilatlarda ABD tarafından müzakere edilerek benimsenmesi gereken ve ticareti saptırıcı uygulamaları engelleyen kayıtları konusunda tarım sektörü temsilcilerinin yoğun bir faaliyet içinde olmaları gerekmektedir. Sonuçta bu sektör lobiciliğin yoğun olduğu bir alandır. Aslında geniş tabanlı ve tarım sektörünün çeşitli ölçeklerdeki birimlerinden oluşan üyeleriyle çiftçi kesimini temsil eden bu örgütler sendikalar benzeri ayrı bir kategoride de sınıflandırılabilirler.

¹²² <http://www.medicarenewsgroup.com/> 14 Ağustos 2014 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹²³ "Evaluation of Agricultural Policy Reforms in the United States" http://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/evaluation-of-agricultural-policy-reforms-in-the-united-states_9789264096721-en (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹²⁴ Christopher Doering, "As More Move to the City, does Rural America still Matter?", <http://www.usatoday.com/story/news/nation/2013/01/12/rural-decline-congress/1827407/> 13 Ocak 2013 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

Bu örgütlerden en önemlisi Amerikan Çiftçi Bürosu (*American Farm Bureau*) olup misyonu taban örgütleri ile işbirliği yaparak kırsal kesimde yaşayan Amerikalıların yaşamlarının kalitesini yükseltmek, eğitim olanakları sağlamak, güçlü ve müreffeh tarım toplulukları kurmak” olarak açıklanmıştır.¹²⁵ Büro'nun yakından izlediği önemli bir konu, hükümetin tarıma sağladığı direkt sübvansiyonların arttırılması olup, bu nedenle daha çok büyük tarım işletmeleri ve tarım endüstrisinin yararlanacağı uluslararası ticaretin genişlemesine yönelik lobicilik faaliyetlerine odaklanmıştır.¹²⁶ Ancak 2012 yılında gündeme gelen Tarım Yasası ile tarım kesimine doğrudan ve düzenli kaynak akışı sağlayan ödemeler ve borç tahkimi gibi yardımlar sona erdirilmiş olup sadece çiftçilerin, besicilerin ve küçük tarım işletmelerinin öncelikli konularına destek verilmektedir.¹²⁷ Söz konusu yasa, çevreyi koruyucu önlemleri, halkın sağlıklı beslenmesini sağlayan kuralları, kırsal toplumların yaşam kalitesini yükseltici ve iş yaratıcı programları sağlarken bu konularda eğitime yatırımı öngörmekte ve yenilenebilir enerjiyi geliştirmeyi taahhüt etmektedir.¹²⁸ Bu çerçevede 6 milyon üyeyi temsil ettiği ifade edilen Büro, direkt desteklerin kalkması ve tarım sigortası başta olmak üzere yeni araçlarla ikame edilmesi konusunda yasa lehinde lobicilik yapmıştır. Bu faaliyetin nedeni olarak büyük ölçüde sübvansiyone edilecek ve vergi mükelleflerine yılda 9 milyar dolara mal olacak tarım sigortası programının devreye girmesi ve Büro'nun sigorta şirketleri portföyünde tarım sigortasının göz ardı edilemeyecek bir payının bulunması ve 2011'de bu sigorta şirketlerinin 300 milyon dolar tutarında sigorta primi toplamış

¹²⁵ The Voice of Agriculture, American Farm Bureau Federation <http://www.fb.org/> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

¹²⁶ Ian Sheran, “*Whose Side is the American Farm Bureau*”, **The Nation**, 16 Temmuz 2012.

¹²⁷ US Senate Committee on Agricultural Nutrition & Forestry (Agriculture Reform, Food and Jobs Act of 2012).

¹²⁸ California and the Farm Bill, California Department of Food and Agriculture

olması gösterilmektedir.¹²⁹ Sonuçta, Senato’da her iki partiden de önemli oy toplayarak geçen Çiftlik yasasının onaylanmasında önemli rolü olduğu düşünülen Büro’nun seçim döneminde ağırlıklı olarak Cumhuriyetçiler’in kampanyalarını finanse eden muhafazakâr eğilimli bir kuruluş olduğu gözlenmektedir. 30 Eylül 2012 tarihli Federal Seçim Komisyonu rakamları 2011-2012 döneminde yapılan toplam kampanya finansmanının 2.5 milyon dolar olduğunu ve bu tutarın 1.7 milyon dolarlık bölümün Cumhuriyetçi adaylar için kullanıldığını göstermektedir.¹³⁰

Buna karşılık tarım sektöründeki diğer önemli lobicilik grubu Ulusal Çiftçiler Birliği (*National Farmers Union, NFA*), Demokrat Parti’yi desteklemektedir. 1902 yılında kurulmuş olan ve 250.000 üyesi olduğu kaydedilen NFA, aile birimlerinden oluşan çiftçilerin yaşam kalitesini yükseltmek ve bu çerçevede çiftçilere yararı olan mevzuat ve eğitim programlarını desteklemeyi amaçlamıştır. 2008 seçimlerinde Barack Obama’yı destekleyen NFA, bu desteği 2008 Çiftlik Yasası ve yenilenebilir yakıt standartlarındaki çalışmalarından dolayı sağlamıştır. Çevre politikaları ve çevre standartlarının korunması, NFA’in başlıca amaçlarından biri olup, bu amaç doğrultusunda kırsal alanlardaki yeraltı suyu rezervlerini koruyacak Güvenli İçme Suyu Yasası’nı desteklemiştir.¹³¹

Çevre ile ilgili konularda Amerikan Çiftçi Bürosu’nun (AFB) çevre koruyucu önlemlerle ilgili girişimlere karşı çıktığı görülmektedir. Örneğin 2010 yılında ABD Çevre Koruma Ajansı (*US Environment Protection Agency, EPA*) doğu kıyısındaki Chesapeake Körfezi’nde kirlenmeyi önlemek için 64.000 mil karelik bir alanda bir

¹²⁹ Ian Sheran, “*Whose Side is the American Farm Bureau*”, **The Nation**, 16 Temmuz 2012.

¹³⁰ Influence Explorer, American Farm Bureau.

¹³¹ “*Local and National Groups Defend Clean Water Act against Agricultural Pollution*” <http://www.foodandwaterwatch.org/pressreleases/local-and-national-groups-defend-clean-water-act-against-agricultural-pollution/> 2 Ağustos 2013 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

set koyarak kentsel ve çiftlik atıklarının körfez suyunu kirletmesine karşı sınırlayıcı bir önlem almış, bunun üzerine AFB, sınırların hatalı bilimsel yaklaşımlar çerçevesinde konulduğunu vurgulayarak EPA'nın uygulamalarının çiftçiye olan maliyeti nedeniyle dava açmıştır.¹³² Daha çarpıcı bir girişim ise “İklim Değişikliği” önlemlerine ilişkin olarak 2009 yılında çıkarılan yasal düzenlemelere karşı yürütülen lobicilik faaliyetleriyle ilgilidir. AFB tarafından yapılan analizlere göre 2020 yılına kadar yıllık 5 milyar dolar zarar vereceği ileri sürülen yasanın (Waxman-Markey Tasarısı) çıkmasını önlemek için bütün Temsilciler Meclisi üyelerini “hayır” oyu vermeye çağıran bildiriler yayımlanmış, kriterleri değiştiren bir tadilatın (Peterson) komisyondan çıkması için çağrıda bulunulmuştur.¹³³ Neticede Haziran 2009 tarihinde Temsilciler Meclisinden geçen tasarı, Senato'dan çıkmamıştır.¹³⁴

Tasarının Senato'dan geçmesi için yürütülen çabalar ilginç bir seyir izlemiş, örneğin lobicilikte “koalisyon”un bir örneği olarak gösterilebilecek Kongre'nin güçlü kişilikleri, John Kerry (Demokrat), Joe Liebermann (bağımsız) ve Lindsey Graham'in (Cumhuriyetçi) bir araya gelerek tasarının kabulü ve ekonominin karbon tüketiminden çevre korunması açısından anlamı olan enerji kaynaklarına geçmesi için lobi faaliyetleri yürütmüştür. Buradaki karşı lobiye sunulan taviz, karbon emisyonuna koyulacak sınır karşılığında doğal gaz, nükleer enerji ve deniz aşırı petrol üretiminin arttırılmasına yönelik izin ve desteğin Demokratlar tarafından sağlanması, çiftçilere olan maliyeti dengeleyecek teşviklerin verilmesi gibi konulardan oluşmaktaydı. Özetle bu yasanın çıkması için nükleer enerji, petrol şirketleri, çiftçi birlikleri gibi değişik çıkar grupları ile uzlaşma sağlanması

¹³² John Collins Rudolf, “Farm Bureau Challenges E. P. A on Chesapeake Pollution”, **The New York Times**, 10 Ocak 2011.

¹³³ The Voice of Agriculture, AFBF.

¹³⁴ “Climate Change Laws in the USA”, <http://www.rtcc.org/2013/02/12/in-focus-usa-climate-laws/> 19 Şubat 2013 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

amaçlanmıştır. Bu uzlaşmaya ek olarak ABD Çevre Koruma Ajansı'nın sera gazları salımına ilişkin yetkilerinin kısıtlanması şeklinde bir taviz daha verilmesi söz konusu olmuştur. Bunun da ötesinde yıllardır Demokrat Partinin karşı olduğu Kuzey Kutbu'nda yaban hayatı koruma alanında petrol arama faaliyetlerine izin verilmesi konusunda bir ifadenin metne girmesi ve bu ifadeyi Cumhuriyetçi Parti Alaska senatörü Lisa Murkowski'nin kaleme alması suretiyle koalisyonun güçlenmesi amaçlanmaktaydı. Çalışmalar, en güçlü ticari derneklerden ABD Ticaret Odaları Birliği'yle sürdürülüp ilgili sektörlerin desteği bu kanalla alınma çabasına girişilmişti. Hatta, Çevre Koruma Ajansı'nın yetkisinde olan karbon kısıtlamalarına ilişkin düzenlemeleri içerecek metnin Birlik tarafından hazırlanması bile kararlaştırılmıştı. Daha da ileri gidilerek, doğal gaz sektöründe söz sahibi bir kişilik olan T. Boone Pickens'le doğal gaz kullanan taşıtlara ve doğal gaz satan yakıt istasyonlarına vergi teşviki sağlayacak bir tasarı üzerinde anlaşılmıştı. Bu bağlamda petrol endüstrisinde (ki ABD dünyada toplam karbon salımının yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır) satılan toplam benzin miktarının üzerinden hesaplanacak bir ücret ödenerek bunun vergi tahakkukundan önceki üç ayın karbon fiyatının ortalamasına endekslenmesi kabul edilmiştir (*linked fee*). Ancak bu ücret kamuoyunda yeni bir çevre vergisi gibi algılandı ve çevreciler tarafından da (*Sierra Club*) benimsenmedi. Bu noktada Beyaz Saray'ın da desteği tam olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan elektrik sektörüne yasa için istenen desteğin karşılığında söz verilen olağanüstü ayrıcalıklar ve öncelikler, nükleer projelere ilişkin borç garantisi, karbon maliyetinin belli sınırları aşmayacağına dair güvence ve 2030 yılına kadar yumuşak geçişi sağlayacak milyarlarca dolar tutarındaki taahhütler yasanın geçişine yardımcı olmamıştır. Son olarak çoğunluk lideri Harry Reid'in gündemde olduğu şüpheli bir

“göçmen yasası”nı çevre karbon yasasının önüne alarak görüşmeleri tıkaması ve Meksika Körfezi’nde petrol arama kulesinin batması ile patlak veren çevre faciası ile yasa tasarısının Senato`dan geçmesi imkânsız hale gelmiştir. Aslında Pew Araştırma Merkezi tarafından bu dönemde yapılan araştırmada Amerikalıların belirlenen yirmi bir öncelikli sorun arasında sıralama yapması istenmiş ve iklim değişikliği son sırada yer almıştı. Bu durumda Beyaz Saray için konunun politik açıdan çok taviz verilmeye değmediği akla gelmektedir.¹³⁵

Sonuçta, bu örnekolayın gösterdiği üzere bir tasarının Kongre`den geçmesi birçok koalisyonun kurulması, çeşitli sektörlerin çıkarlarının kollanması, birçok ödünler verilmesi, politikacıların seçim kazanma endişelerinin bertaraf edilmesiyle mümkün olmakta, bazen de kamuoyunun verdiği destek ve öncelik politikacıların sorunu gönülden desteklemelerini sağlamaktadır. Amerikan Çiftçi Birliği’nin bu tasarının engellenmesi konusunda oynadığı rolü de bu açılardan değerlendirmek gerekmektedir. Bu şekilde dünyada en fazla karbon salımı yaparak iklim değişikliğine neden olan ülkelerin başında gelen ABD`nin bu konudaki taahhütlerini yerine getirmesi yönündeki çabalar çıkar gruplarının dirençleri, ve kamuoyunun da siyasi otoriteyi alınacak önlemler konusunda teşvik etmeyen duyarsızlığı (bilgisizlik veya bilinçsizlik olarak da değerlendirilebilir) sonucu başarılı olmamıştır.

Kitle Örgütleri

Kitle örgütleri, belli bir mesleğe mensup kişiler olmaktan ziyade belli bir amaç etrafında toplanan veya aynı konuya ilgi duyan insanların bir araya geldikleri örgütlerdir. Üyeliğin genellikle isteyen herkese açık olması nedeniyle kitle

¹³⁵ Ryan Lizza, “*As The World Burns (How the Senate and the White House missed their best chance to deal with climate change)*”, **The NewYorker**, 11 Ekim 2010.

örgütlerinin üye sayısı çok fazla olabilmektedir. Diğer baskı grupları gibi bunların da eyalet ve merkezi düzeyde birimleri bulunmaktadır. Bu tür örgütlerde belli aralıklarla toplantılar yapılarak örgütün amaç ve faaliyetleri hakkında üyeler bilgilendirilir ve yapılması gerekenler üzerine tartışmalar yapılır.¹³⁶

Bu örgütler, belli bir yaşam biçimini savunan Ulusal Silah Birliği (NRA), veya dini ve ahlaki ilkeleri savunan ve yaymaya çalışan örgütler olabildiği gibi, çevre sorunları ve doğal yaşamı koruma üzerine amaçları olan Hayvanlara Etik Muamele Birliği (PETA) gibi organizasyonlar olabilir.

Ulusal Silah Birliği (*National Rifle Association, NRA*)

ABD Anayasası'nın İkinci Tadilatı'nda (Second Amendment), yurttaşların özgür ülkenin güvenliği açısından silah bulundurma ve taşıma hakkı verildiği bu hakkın tartışma konusu yapıldığı her platform ve fırsatta ileri sürülmektedir. Bir araştırmaya göre, Amerikalıların önemli bir çoğunluğu İkinci Tadilat'ın bireylerin ateşli silah bulundurma hakkını koruduğuna inanmaktadır.¹³⁷ Kökeninde kuruluş yıllarında George Washington'un silahlı yurttaşlardan oluşan "düzenli milisler"e dayalı yarattığı sistemden alan İkinci Tadilat'ın tanıdığı silah bulundurma ve taşıma hakkı, NRA'nın kuruluşuna temel olmuştur. 1871'de kurulan ve 4 milyon civarında üyesi olduğu kaydedilen NRA, vakıf ve lobicilik birimleriyle birlikte parasal gücü fazla, politik etkisi yüksek bir kuruluştur. Üyeleri arasında birçok siyasi kişilik bulunan NRA'nın sekizinci başkanı Ulysses S. Grant olmuştur.¹³⁸ ABD Başkanlarından Richard M. Nixon ve George H. W. Bush'un da üyeler arasında bulunduğu iddia edilmektedir. Ancak bu isimlerden Nixon, bu kuruluşa üye

¹³⁶ Arı, Amerika'da Siyasal Yapı ve Dış Politika, s. 143.

¹³⁷ Tom Head, "Amendment Protects the Right to Bear Arms?"

<http://civilliberty.about.com/od/guncontrol/i/2ndamendment.htm> (Erişim tarihi: 1/8/2014).

¹³⁸ Rifle Association, www.princeton.edu (Erişim tarihi: 20/8/2014).

olmadığını, hatta silahı bile olmadığını iddia etmiştir.¹³⁹ Bush ise 1995 yılında NRA`in Alkol, Tütün ve Ateşli Silahlar Bürosunu şiddetli bir ifadeyle eleştirmesi üzerine üyelikten istifa etmiştir.¹⁴⁰

Fortune dergisinin 1999 yılında Kongre`deki temsilciler ve uzmanlar nezdinde yaptığı araştırma sonucunda NRA, Sendikalar (*AFL-CIO*), Amerikan-İsrail Halkla İlişkiler Komitesi (*AIPAC*) gibi çok güçlü olarak kabul edilen lobicilik kuruluşlarını geride bırakarak ABD`de en etkili lobicilik kuruluşu seçilmiştir.¹⁴¹ Kuruluşun kendi yaptırdığı araştırmalara göre (*Zogby International*, 2000) ABD vatandaşlarının %63`ü NRA`nın kendi görüşlerini temsil ettiğini düşünmektedir. Nüfusun 20 milyonluk bir bölümüne karşılık gelen Amerika`nın %10 oranındaki hanehalkı NRA üyesi sempatizanı veya NRA ile bağlantılı olduğunu ifade etmektedir.¹⁴² NRA, Amerika`da zaman zaman yükselen suç dalgaları veya otomatik silahlarla donanımlı şiddet eğilimli kişilerin yaptıkları katliamlar sonucunda kamuoyunda oluşan tepkiler ve silah taşıma ve bulundurma ile ilgili mevzuatın kısıtlayıcı yönde değiştirilmesine karşı yoğun lobicilik faaliyetinde bulunmakta, karşı argümanlar üreterek kamuoyunu etkilemeye çalışmaktadır. Bu argümanlar, “Suçların çoğu ruhsatsız silahlarla işlenmekte” veya “yasaya saygılı insanların meşru müdafaa hakkı” gibi klişe haline gelmiş savlardır. NRA, Başkanlık seçimleri için Cumhuriyetçi Parti adayları lehine kampanyalara katılmaya 1980 yılında başlamış ve Ronald Reagan`ı desteklemiştir. Kuruluş, 2000 yılı seçimlerinde ise George W. Bush`un seçilmesi için 2 milyon dolar

¹³⁹ Ogden Standard Examiner, “*Not a Member of Rifle Association*”, www.newspapers.com/newspage, **President** 23 Şubat 1969 (Erişim tarihi 20/8/2014).

¹⁴⁰ Letter of Resignation by Bush to Rifle Association, **The New York Times**, 11 Mayıs 1995.

¹⁴¹ AARP Ranked no: 1 for 3 Consecutive Years in Fortune Survey: NRA Deemed Most Powerful Lobbyist by Lawmakers and their Staffers <http://www.timewarner.com/newsroom/press-releases/1999> 15 Kasım 1999 (Erişim tarihi: 1/8/2014).

¹⁴² NRA-ILA, Institute for Legislative Action.

tutarında bir destek sağlamıştır.¹⁴³ Washington Post tarafından yayımlanan bir araştırma, 2010 ara seçimlerinde bu kuruluşun desteklediği adayların %80'inin seçimleri kazandığını, finans katkılarının %98'inin Cumhuriyetçi Parti adaylarına gittiğini göstermektedir.¹⁴⁴ Parasal destek dışında etkin bir örgüt mekanizması olan NRA'nın mevzuat işlerini takip eden birimi, NRA-İLA, siyasi faaliyetlerde üyelerini uyarmak ve koordine etmek amacıyla website'dan çağrılar yayınlayarak dört milyonluk tabanını teyakkuz halinde tutabilmektedir.¹⁴⁵ Örgütün, "nra.org" olarak bilinen sitesinin bu kanaldan yaptığı bir çağrıda lokanta ve bu gibi halkın bir araya geldiği mekanlara askeri standartlarda saldırı silahlar taşıyarak girilmesini yasaklayacak yasa tasarısının protestolarında ileri gidilmemesi niteliğinde bir uyarı yer almıştır. NRA bu protestoların silah taşıma özgürlüğü konusundaki kampanyaların başarısız olmasına neden olacak ters etkiler yaratacağı hususunda üyelerin dikkatini çekmiştir.¹⁴⁶

NRA'nın güçlü konumuna ilişkin yukarıda özetlenen tablo irdelendiğinde bu etkinliğinin kökeninde parasal güç olduğu kadar kültür unsuru da bulunduğu düşünülmektedir. Başkanlık makamından ücra yerlerdeki çiftçi veya madenciye kadar açık bir güvenlik endişesini gerektirecek bir risk olsun veya olmasın silahlanma ve silah bulundurma kültürünün benimsenmesi ve bunun doğal karşılanması, Anayasanın İkinci Tadilatı'nda özetlenen hakkın temelinde yatan

¹⁴³ Stephen J. Wayne, "Presidential Elections: Traveling the Hard and Soft Roads to the White House", **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 125.

¹⁴⁴ **The Washington Post**, 15 Aralık 2010.

¹⁴⁵ Richard J. Semiatin, Mark J. Rozell, "Interest Groups in Congressional Elections", **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 79.

¹⁴⁶ <http://america.aljazeera.com/articles/2014/6/3/nra-gun-texas.html>

(Erişim tarihi: 24/10/2014).

toplumsal mutabakatın hala varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.¹⁴⁷ Zaman zaman toplumu sarsan suikastlar ve şiddet hareketleri ise kamuoyunda ateşli silahlar bulundurmaya kısıtlayacak yasalar çıkartılması yönünde bir cereyan başlatabilmektedir.

Örneğin, İçki Yasağı (*Prohibition*) döneminde artan gangsterlik suçları, 1934 yılında Ulusal Ateşli Silahlar Yasası ile makineli ve kesik namlulu tüfeklerin satışının kayıt altına alınması kuralının getirilmesiyle sonuçlanmıştır (Ulusal Ateşli Silahlar Yasası). 1968 yılında Martin Luther King ve senatör Robert F. Kennedy'nin suikasta kurban gitmesiyle Kongre'den geniş kapsamlı yasalar çıkartılarak ateşli silahların satış, gönderim ve satış lisanslarına ilişkin bir dizi kısıtlayıcı önlem alınmıştır (Silah Kontrol Yasası).¹⁴⁸

Ancak bu kısıtlamalar NRA'nin desteklediği başkanlık adaylarının seçilmesiyle, özellikle 1980-1986 döneminde, yumuşatılmış daha sonra da mevzuat üzerinde bazen kısıtlayıcı bazen de serbestleştirici ama büyük ölçüde NRA'nin istediği yönde uzlaşmalarla bugüne kadar gelinmiştir. NRA güçlü ve organize tabanıyla seçimlerde etkili olabilmekte, politikacılara baskı yaparken başka çıkarlar nedeniyle aynı politikacıyı destekleyen gruplarla geniş cepheli koalisyonlar kurabilmektedir.

2012 Aralığında Connecticut eyaletindeki Newtown Sandy Hook ilkokulunda 26 kişinin ölümüyle sonuçlanan katliam sonrası kamuoyunda ortaya çıkan şiddetli tepki çerçevesinde çıkarılmak istenen önleyici yasaya karşı Kongre'de ortaya çıkan direniş ilgi çekicidir. Öyle ki, taslak yasada yer alan ve 160 çeşit spesifik olarak yarı otomatik özellik taşıyan saldırı silahının yasaklanmasını öngören maddelerin

¹⁴⁷ Tom Head, <http://civilliberty.about.com/od/guncontrol/i/2ndamendment.htm> (Erişim tarihi: 1/8/2014).

¹⁴⁸ John Gettings ve C. McNiff, "Milestones in Federal Gun Control Legislation", <http://www.infoplease.com/spot/guntime1.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

Senato`dan geçmesini sağlayacak çoğunluk elde edilememiştir. ¹⁴⁹ Bu tablo, NRA`in kırsal bölgeleri temsil eden senatörler üzerindeki etkisinin hala sürdüğünü ve lobi`nin geniş ölçekli katliamlara karşı tepkilerin yoğun olduğu bir dönemde bile politikacıları saldırı silahlarının satışının engellenmesinin ABD`deki özgürlüklerin kısıtlanması anlamına geldiğine ikna edecek güçlerinin olduğunu göstermektedir. ¹⁵⁰ Başkan Barack Obama`nın tasarı konusunda Amerikan halkının %90`ının desteğinin olduğunu ileri sürmesine karşın, lobi`nin bu kadar nüfuzlu ve dirençli olması toplumda yerleşik silah kültürünün ötesinde sektörün gücünü göstermektedir. Nitekim, NRA`nın finans gücü son tasarıyla ilgili oylamada da etkili olmuştur. Newtown katliamından sonra NRA`nın sadece Ocak 2013`de 250.000 yeni üye kaydetmesi ve toplam üye sayısını 4.25 milyona çıkarması ve dolayısıyla bağış tutarlarını arttırabilmesi dikkat çekicidir. ¹⁵¹ Daha ilginç olan bir konu ise, oylamada karşı oy veren 45 senatörün 42`sinin silah lobisinden para aldığı iddiasıdır. Buna göre sadece NRA`in 40 senatöre 1990`dan beri sağladığı paranın toplamı 800.000 doları bulmaktadır. ¹⁵² NRA ve genelde silah lobisinin parasal ve organizasyonel gücü, çoğunluğun aksi görüşüne karşı organize ve mali gücü olan azınlığın görüşlerinin topluma kabul ettirilebildiğinin net bir göstergesidir. Bu örnek, lobilerin demokrasi içindeki yerini oldukça tartışılır hale getirmektedir.

¹⁴⁹ Ed O`Keefe ve Philip Rucker, "Assault Weapons Ban Unlikely to be in Senate Gun Measure", **The Washington Post**, 20 Mart 2013.

¹⁵⁰ E. J. Dionne, "The Miracle on Guns", **The Washington Post**, 25 Şubat 2013.

¹⁵¹ Dan Roberts, "Gun Lobbyists Raised Record Funds after Newtown Shooting, Figures Show", **The Guardian**, 15 Nisan 2013.

¹⁵² Dan Roberts, "Gun Control Reform, all but Three 'No' Senators Received Pro-gun Cash", **The Guardian**, 19 Nisan 2013.

Dini Organizasyonlar

Kitle örgütleri içinde çok etkili bir kesim de dini organizasyonlardır

Anayasanın Birinci Tadilatı'nda ve Haklar Yasası'nda Kongre'nin bir dinin oluşturulması (*establishment clause*) veya özgürce uygulanmasının kısıtlanmasına ilişkin bir yasa hazırlamayacağına ve bu konulardaki sorunlarının giderilmesine dair yönetime önerge verebileceğine ilişkin bir hüküm getirerek bireysel özgürlükleri, ifade serbestisini korumuştur.¹⁵³

Bu bağlamda Kongre'nin doğrudan dini tasarrufları amaçlayan bir yasal hazırlık içinde olması anayasal olarak mümkün gözükmemektedir. Bu amir hüküm, din ve mezheplerle ilgili faaliyetlerin birey üzerindeki baskısını engelleyici temel bir kısıt getirerek devletin herkese ve her oluşum karşısındaki tarafsızlığına güvence sağlamaktadır. Göçmenlerin Amerika'ya gelişinin ana nedenlerinden biri olan Avrupa'daki din ve mezhep çatışmaları, ve insanların bu alanda baskı ve ayırmıcılıktan kaynaklanan tepkileri bu kuralın oluşumundaki temel bir motivasyondur.

Bu çerçevede, nüfusun din ve mezheplere göre cari dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir:

¹⁵³ U.S Constitution-Amendment 1 www.usconstitution.net/xconst_Am1.html (Erişim tarihi: 1/8/2014).

ABD’de Temel Dini Akımlar (%)	
HİRİSTİYAN	78. 4
Protestan	51. 3
Evanjelik kiliseler	26. 3
Anaakım kiliseler	18. 1
Tarihi siyahi kiliseler	6. 9
Katolik	23. 9
Mormon	1. 7
Yehova Şahitleri	0. 7
Ortodoks	0. 6
DİĞER DİNLER	4. 7
Yahudi	1. 7
Budist	0. 7
Müslüman	0. 6
Hindu	0. 4
BAĞIMSIZLAR	16. 0

The Pew Forum On Religion & Public Life Project/Religious Landscape Survey (Araştırma: 5 Mayıs-13 Ağustos 2007).

Bu tablodan sosyal muhafazakâr politikaları destekleyen “sağ kanat” Hristiyanların gücü ortaya çıkmaktadır. Hristiyan muhafazakârlar, temelde Hristiyanlık öğretilerinden kaynaklanan ilkeleri bu öğretilerin değerini öne sürerek yasaları ve kamu politikalarını etkilemeyi amaçlamaktadır.

2004 seçimlerine ilişkin yapılan bir ankete göre Protestan seçmenlerin %59’u ve Katoliklerin %52’si Cumhuriyetçi Parti adayı George W. Bush’a oy vermiş, Demokrat aday John Kerry, Protestanlardan %40, Katoliklerden %47 oy alabilmiştir.

Protestanlardan ise Bush'a en çok oy verenler Evanjelikler (toplam seçmenlerin %23'ü) olmuştur.¹⁵⁴

Dini cemaatlerin siyasi süreçte baskı oluşturmalarına yönelik başlıca örgütler, Amerika Hristiyan Koalisyonu (*Christian Coalition of America*), ABD Katolik Konferansı (*US Catholic Conference*), Ulusal Evanjelikler Derneği (*National Association of Evangelicals*), Baptist Ortak Komitesi (*Baptist Joint Committee on Public Affairs*), Hristiyan Yaşam Komisyonu (*Christian Life Commission*) ve Ulusal Kiliseler Konseyi (*National Council of Churches*) lobi faaliyeti yürüten ve siyasal yaşamda etkili olan örgütlenmeler arasında yer almaktadır.¹⁵⁵ Bunlar arasında Evanjelik Protestanları bünyesinde toplayan ve kamu politikalarını “geleneksel değerler” yönünde etkilemeye çalışan Amerika'nın Hristiyan Koalisyonu, bir sosyal hareket ve oluşum olan Hristiyan Sağ (*Christian Right*) şemsiyesi altında toplanan önemli bir örgüttür. Diğerleri arasında Hristiyanların Sesi (*Christian Voice*), Eagle Forum, 1989'da faaliyeti sona eren Ahlaki Çoğunluk (*Moral Majority*) sayılabilir. Cumhuriyetçi Parti üzerinde yakın zamanlarda etkili olan Aile Araştırma Konseyi (*Family Research Council*) ve Aileye Odaklanma (*Focus on the Family*) da bu şemsiye altında Kongre'deki faal gruplardır.¹⁵⁶ Sonuçta bu cephe, 1970 sonlarından itibaren Amerikan politik sürecini etkilemiş, seçimlerde başarı kazanmış, Cumhuriyetçi Parti örgütlerini etkilemiş ve Kongre üyeleri dahil olmak üzere aday tespiti ve bunların seçimi kazanmasına yardımcı olmuştur. Ancak bu seçim başarılarının yasama alanında aynı ölçüde yansımadağı ileri sürülmektedir.

¹⁵⁴ edition.cnn.com /ELECTION/2004/pages/results/states/ /epolls (Erişim tarihi: 1/8/2014).

¹⁵⁵ Arı, s. 144.

¹⁵⁶ www.talk2action.org/special/religious_right_orgs (Erişim tarihi: 1/8/2014).

Bunun iki nedenden kaynaklandığı iddia edilmektedir:

1. Kongre’de lobicilik faaliyetlerini etkin biçimde yürütecek kaynakların ve lobicilik deneyiminin yetersiz olması birinci nedendir. Bu tür yetersizlikler toplumsal hareketlerde çok görülmekte olup, taraftarları esasen hükümeti etkileyecek güçteyse bu faaliyetlere pek gerek duyulmaması bu bağlamda etkin bir faktördür.

2. Örgütün gündem maddelerinin popüler olmamasından ileri gelen nedenler: Politik başarı çoğu zaman hareketlerin hedeflerinin uzlaşmacı bir yaklaşımla değiştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Güçler ayrılığının esas olduğu ABD sisteminde de yönetim politikalarını değiştirmek zordur; bu hareketlere katılanlar bunu anlamakta zorluk çekmektedir.¹⁵⁷

Diğer bir husus da güçlü bir “şemsiye” organizasyon olan Hıristiyan Sağ`ın politik ideallerinin önemli bir çoğunluk tarafından benimsenmemesidir. Bu grup, politik açıdan muhafazakâr Katolikleri, Yahudileri, Mormonları ve bazen seküler düşünceli toplulukları da bünyesinde toplayabilmektedir. Fakat özellikle Hollanda ve Alman kökenli Protestanlar, radikal olup da siyasi faaliyete girişmeyecek kadar ümitsiz olan Protestan gruplar ile liberal görüşlü siyah ve Latino Protestanlar bu politik şemsiyenin dışında kalmaktadır. Bütün bu etkenlerin sonucunda somut olarak Hıristiyan Sağ grubunun sayısal varlığı şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Organizasyonun çekirdek kadrosu 200.000 yetişkin Amerikalıdan oluşmakta, anketlerden ve kitap satışlardan çıkarıldığı kadarıyla kendini dini sağ (Hristiyan

¹⁵⁷ John C. Green, Nathan S. Bigelow, “*The Christian Right Goes to Washington: Social Movement Resources and the Legislative Process*”, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington D.C, CQ Press, 2005, s. 189.

Sağ`dan daha geniş bir yelpaze) kesimin taraftarı olarak tanımlayan insanların sayısı ise on-on beş milyon arasında değişebilmektedir.¹⁵⁸

Bu topluluğun gündemde tuttuğu konular arasında Filistin sorunu da bulunmaktadır. Dini sağ son on yıllarda İsrail`e çok güçlü destek vermiş, bunu kutsal bir savaş gibi nitelendirmiş, bu bağlamda İncil`den kaynaklanan (ve İsrail`in kuruluşuna ve Hristiyanlıkla bağlantısına ilişkin) kehanetlerle bağlantı kurulmuştur. Buna göre, ABD ile İsrail arasındaki bağlar Amerika`nın kolonyal dönemine kadar getirilmekte, New England`a yerleşen ve “Püriten” olarak nitelendirilen radikal Protestanların kendi kaderleriyle Antik Çağ`daki Yahudi kavminin hikayesi arasında benzerlik bulması sonucu, ABD`yi “Yeni İsrail” olarak isimlendirmişler, dini organizasyonlarını da Eski Ahid (Tevrat) ilkelerine göre düzenlemişlerdir. Örneğin, Püriten kilisesi, papalık hiyerarşisi benzeri katı bir idari örgütlenme yerine doğrudan Tanrı tarafından yönlendiren, Musevi teolojisinde yer alan ilahi emirler çerçevesinde yapılanmıştır.¹⁵⁹ Bu teolojik bakış açısından hareketle Hz. İsa`nın dünyaya ikinci gelişi Yahudilerin Kutsal topraklara dönüşü ve Hristiyanlığa dönüşü ile mümkün olacaktır. Bunun gerçekleşmesi için de İsrail`in varlığının güvence altında gerektiğine inanılmaktadır. Özellikle 1967 Altı Gün Savaşından sonra muhafazakâr Evanjelist vaizlerin de etkisiyle bu Hristiyan Siyonist perspektif ABD`deki Evanjelistler arasında popülerite kazanmıştır.¹⁶⁰ Bu inanç çerçevesinde topluluğun güçler dengesini öğretileri çerçevesinde etkilemek amacına yoğun olarak

¹⁵⁸ Grant Wacker, “*The Christian Right*”, Duke University Divinity School, National Humanities Center (Ekim 2000, son düzeltme).

¹⁵⁹ Hugh Fogelman, “*Puritans Were More Jewish than Protestants*”, <http://www.christianity-revealed.com/cr/files/puritansweremorejewishthanprotestants.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹⁶⁰ Quinn Coffey, “*Palestinian Christians Address Christian Zionism*”, <https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/quinn-coffey/palestinian-christians-address-christian-zionism> 11 Mart 2014 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

odaklanması ABD Yönetiminin aldığı kararların İsrail lehinde olması yönünde baskı yapılmasıyla sonuçlanabilmektedir. Sonuçta Hıristiyan Sağ İsrail lobisine güç katan bir baskı grubudur.

Hıristiyan Sağ grupların Yönetim kararları üstündeki baskısı İsrail’le ilgili sorunlar dışında da sık sık su yüzüne çıkmaktadır. Örneğin yakın zamanda doğum kontrol ilaçlarının çalışanların (dinsel amaçları taşıyan bir kuruluşa çalışıyor olsalar bile) sigorta kapsamına alınması konusunda hükümetin aldığı bir karar Katolik kuruluşların bir direniş kampanyası başlatmalarına neden olmuş, 40`dan fazla Katolik kuruluşu, karar aleyhine federal mahkemelerde dava açmıştır. Bu kampanya, Katolik eğilimli kuruluşlar tarafından desteklenmiş olup bunlar arasında hayat sigortası kurumu olan Kolomb`un Şövalyeleri (*The Knights of Columbus*), Pazar Ziyaretçimiz (*Our Sunday Visitor*), Malta Düzeni (*the Order of Malta*) gibi Katolik eğilimli özel gruplar bulunmaktadır.¹⁶¹

Tea Party (Çay Partisi)

Bir kitle siyaset hareketi olarak değerlendirilebilecek Tea Party oluşumu, 2009 yılında Amerikan siyasi tarihinde İngiliz yönetimine ilk başkaldırı hareketini simgeleyen Boston Çay Partisi`nden (*Boston Tea Party*) esinlenerek ortaya çıkan, adem-i merkezîyetçi, bütçe tasarruflarını savunan, yüksek vergilere ve göçmen politikalarına (liberal) karşı çıkan ve uzlaşmacı çizgiyi reddeden bir taban eylemidir.¹⁶² Çay Partisi hareketi, gerek ülkesel gerekse yerel ölçekte kendi platformlarını ve gündemlerini merkezi bir liderlik olmadan oluşturan gruplardan meydana gelmektedir. Çay Partisi üyelerin önemli kısmı, kendilerini Cumhuriyetçi

¹⁶¹ Missouri Senate Communications, **Daily News Clips**, 20 Haziran 2012.

¹⁶² Albert R. Hunt, “*Tea Party Doesn’t Need Votes to Win U.S Elections*”, **The New York Times**, 26 Eylül 2010.

Parti politikalarına yakın görmektedir. Bazılarına göre ise bu “suni bir taban hareketi”dir (*Astroturf*).¹⁶³

Bu konudaki temel bir nokta da kendisini Çay Partisi hareketinin destekçisi olarak gören kesimle kendisini muhafazakâr Cumhuriyetçi olarak tanımlayan gruplar arasında bir örtüşmenin söz konusu olmasıdır: Çay Partisi taraftarlarının %62’si kendini muhafazakâr Cumhuriyetçi olarak tanımlarken liberal demokratların sadece %3’ü hareketi desteklediğini açıklamıştır. Bir diğer bakış açısına göre, hareketi destekleyen her on kişiden sekizi Cumhuriyetçidir.¹⁶⁴ Bu taban hareketinin demografik yapısını araştıran anketler, Çay Partisi’nin nüfusun daha çok beyaz, evli, 45 yaşın üstünde ve muhafazakâr kısmını temsil ettiği sonucuna varmıştır. Ayrıca bu ankete katılanlar, Obama yönetimine karşı olan tutumlarının temelinde kendi ekonomik refahlarına yönelik endişelerden çok politik ideolojilerin rol oynadığını belirtmiştir.¹⁶⁵ Bu çerçevede yönetimdeki Demokrat Parti ideolojisine ve programına karşı tutucu Cumhuriyetçi tabanın desteğiyle oluşan ve yerleşik ve daha ılımlı Cumhuriyetçi tabana göre daha agresif politikaları benimseyen bu hareket ilk varlığını 2010 kısmi seçimlerinde göstermiş, Kongre üyeliği için aday olan siyasilerden 138’inin Çay Partisi tarafından desteklendiği belirlenmiştir.¹⁶⁶

Çay Partisi bu seçimlerde birçok desteklediği adayı Kongre’ye gönderirken, en çarpıcı başarısı Ted Kennedy’nin hayatını kaybetmesiyle boşalan ve geleneksel olarak Demokrat Parti’nin kazandığı Massachusetts senatörlüğünü Ocak 2010

¹⁶³ Chris Good, “*The Tea Party Movement: Who’s in Charge?*”, <http://www.theatlantic.com/politics/archive/2009/04/the-tea-party-movement-whos-in-charge/13041/> 13 Nisan 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹⁶⁴ Frank Newport, Gallup, “*Tea Party Supporters Overlap Republican Base*”, 2 Temmuz 2010.

¹⁶⁵ NewYork Times / CBS News Poll: National Survey of Tea Party Supporters, **The NewYork Times**, 5-12 Nisan 2010.

¹⁶⁶ Kate Zernike, “*Tea Party Set to Win Enough Races for Wide Influence*”, **The NewYork Times**, 14 Ekim 2010.

tarihinde yapılan seçimde desteklediği Cumhuriyetçi aday Scott Brown`ın kazanması olmuştur.¹⁶⁷

2012 yılına gelindiğinde bu hareketin Başkanlık seçimlerinde nispi bir etkisi olacağı yönünde anketler yapılmıştır. Nisan 2012`de *Rasmussen Reports* çerçevesinde yapılan bir ankette, ABD seçmenlerinin önemsenmesi gereken bir kısmının Çay Parti hareketi hakkında en azından olumlu bir bakışa sahip olduğunu, %49`unun ise harekete olumsuz baktığını göstermiştir. Cumhuriyetçilerin %53`ü Çay Partisini politik bir artı olarak değerlendirmektedir.¹⁶⁸

Çay Partisi hareketinin mali gücünü oluşturan çeşitli kaynaklar bulunmakta, bu kaynaklar popülist taban hareketinden, profesyonel muhafazakâr siyasete ve büyük sermaye sahiplerine kadar uzanmaktadır. Bu kaynakların başında ise petrol rafinerisi, kimyevi maddeler, enerji, gübre, kağıt ve selüloz ürünleri gibi çeşitli sektörlerde yatırımları bulunan çokuluslu Koch şirketi yöneticileri David H. Koch ve Charles G. Koch tarafından kurulan “Refah için Amerikalılar” (*Americans for Prosperity*) derneği aracılığıyla finans ve organizasyonel destek sağlandığı ileri sürülmektedir. Koch şirketinin küresel ısınma ve çevre kirliliği ilgili Çevre Koruma Birimi (EPA) tarafından yürütülen programlara George Mason Üniversitesi bünyesinde oluşturulan Mercator düşünce kuruluşunun ürettiği fikirlerle karşı çıktığı belirtilmektedir. Koch Industries, 2000 ve 2004 yıllarında da George W. Bush’un kampanyalarını desteklemiştir. Bu çerçevede Obama yönetimi politikalarına karşı aktif bir kampanya

¹⁶⁷ Scott s. Powell , “*Scott Brown: The Tea Party’s First Electoral Victory*”, **The Christian Science Monitor**, 19 Ocak 2010.

¹⁶⁸ “*53% of Republicans See Tea Party As Political Plus; 32% of Democrats Say Same of Occupy*”, http://www.rasmussenreports.com/public_content/politics/general_politics/april_2012/53_of_republicans_see_tea_party_as_political_plus_32_of_democrats_say_same_of_occupy 4 Nisan 2012 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

yürüten Çay Partisi'nin Koch şirketi finansmanı ile kurulan Refah İçin Amerikalılar Derneği'nin maddi desteğini aldığı iddia edilmektedir.¹⁶⁹

Bu açıdan bakıldığında 2004 yılında kurulan ve amaçlarını vergileri düşürmek, kamu harcamalarını azaltmak, girişimciliği destekleyerek kırtasiyeciliği azaltmak gibi Çay Partisi'yle kesişen hedefleri olan bir "politik dava" grubu olan AFP, lobicilik faaliyetlerini yalnız Çay Partisi gibi taban hareketleri ile değil, sendikalar, sağlık reformu, vergi indirimi ve teşvik amaçlı bütçe harcamalarına karşı mücadele üzere odaklanan Amerikan Rüyasını Savunma Zirvesi (*Defending the American Dream Summit*) gibi geniş ve yüksek katılımlı konferanslarla yüksek profilli Cumhuriyetçi kesimi bir araya getirerek sürdürmektedir.¹⁷⁰ AFP, petrol sektöründe faal olan David Koch'un kurduğu Koch Aile vakıflarının diğer grupları ile senkronize biçimde çalıştığı ve Demokrat Parti'nin işçileri ve çevreyi koruyucu girişimlerine karşı mücadele ettiği ileri sürülmektedir.¹⁷¹

Sonuçta Çay Partisi bünyesinde değişik dinamikleri barındıran heterojen nitelikli bir dolaylı lobi grubu olarak görünmektedir. Daha önce vurgulandığı üzere Çay Partisi bankaların kurtarıldığı operasyonlara karşı bir duruşu olmasına rağmen Kongre'ye girmesine destek sağladığı adayın seçim kampanyası finansmanı için Wall Street bankerlerinden katkı sağlamıştı. Bu örnek, bu tür taban hareketlerinde net bilgi akışının ve şeffaflığın ideal düzeyde olmadığı gibi bu tür koalisyonlarla seçilen adayların yasamada karar verirken ya da oy kullanırken zıt çıkarlar arasında tercih yapma gibi karmaşık ve çelişkili bir durumla karşılaşmasının olası olduğunu göstermektedir.

¹⁶⁹ Jane Mayer, "Covert Operations", *The New Yorker*, 30 Ağustos 2010.

¹⁷⁰ <http://americansforprosperity.org/about> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹⁷¹ http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Americans_for_Prosperty "Americans for Prosperity" (Erişim tarihi: 24/10/2014).

İşgal (Occupy) Hareketi

ABD`de yakın zamanlarda oluşan ve bir baskı grubu gibi hareket eden taban oluşum da “İşgal”dir. Aslında tam adı “Wall Street`i İşgal Et” (*Occupy Wall Street*) olan hareket, Kanada orijinli Adbusters tarafından başlatılmış, dünyada “İşgal (*Occupy*)” hareketinin yayılmasıyla sonuçlanmıştır. Protesto ettikleri konular, sosyal ve ekonomik eşitsizlik, açgözlülük ve yolsuzluk ve başta finans sektörü olmak üzere iş çevresinin hükümet üzerinde baskı kurmasıdır. Sloganları olan ‘biz %99`uz’, ABD`de en varlıklı kesim olan %1`le geri kalan %99 arasındaki farkın giderek arttığına işaret etmektedir. Seslerini duyurmak için genel toplantılar düzenleyerek karar organlarına verilecek olan bu adaletsizliğin düzeltilmesini isteyen bildirimleri imzaya açmışlardır. Wall Street`i İşgal grubunun ayırıcı özelliği, doğrudan eylemi hedefleyen lidersiz bir hareket olması ve kararların gruplar arasında fikir birliği ile alınmasıdır.¹⁷² Diğer yandan NewYork City Genel kurulunda bir araya gelen hareketin çeşitli komiteleri, kamuya açık olarak ve herkese söz hakkı tanıyarak uzlaşma yoluna gitmektedirler. İletişim uzmanı Paul Levinson, hareketin aldığı kararların insanların gerçek isteklerini yansıttığını ve Antik Çağ`dan beri görülmemiş olan doğrudan demokrasi düzenini yeniden ortaya çıkarttığını ileri sürmüştür.¹⁷³

Fordham Üniversitesi`nden Heather Gautney`in bu taban hareketinin mesajının karar verici yetkililere ve Başkan Obama`ya ulaşması konusunda dile getirdiği görüş ise şudur:

Oy toplayabilecekleri tabanla ilgilenen politikacılar, bu harekete potansiyel bir taban gözüyle, en azından politik tartışmalarda ele alınması gereken bir görüş olarak

¹⁷² Dan Berett, “*Intellectual Roots of Wall St. Protest Lie In academie*”, **The Chronicle**, 16 Ekim 2011.

¹⁷³ Daniel B. Wood ve Gloria Goodale, “*Does ‘Occupy Wall Street’ Have Leaders? Does it Need Any?*”, **The Christian Science Monitor**, 10 Ekim 2011.

bakacaklar, ve bu da tartışmaların seyrini etkileyecektir. Burada zımni olarak dile getirilen amaç, en varlıklı kesimin vergilendirilmesi, sağlanan paraların sosyal programlarda kullanılması olup böylece politikacılara yararlanabilecekleri bir paradigma verilmektedir. Bunun somut bir gündeme dönüşüp dönüşmeyeceğini göreceğiz.¹⁷⁴

Bu çerçevede Başkan Yardımcısı Joe Biden`in danışmanı Jared Bernstein, hareketin Barack Obama`nın Ocak 2012`de yapmış olduğunu Ulusun Birliği (*State of the Union*) konuşmasını etkilediğini ve hareketin Obama`ya zengin kesimin vergi yükünü daha fazla paylaşmasını talep etme yönünde politik bir manevra alanı sağladığını ifade etmiştir. Ancak söz konusu konuşmada “İşgal” hareketinden ismen söz edilerek kamuoyunda ve medyada izlenen gösterilerde çıkan olayların yarattığı “vandalizm” çağrışımının uyandırılmaması amaçlanmıştır; diğer yandan “işgal” teriminin toplumda ikilik yaratacak bir anlam ve boyutunun olması da bu temkinli tutumun nedenidir.¹⁷⁵

İşgal hareketi, spontane olarak başlasa da, kamuoyunda bir kesimde oluşan bir fikrin, bir rahatsızlığın, bir talebin ve otoriteye bununla ilgili bir mesaj iletmenin yöntemi olarak canlı bir taban lobi örneği olarak görülebilir. Burada organizasyonun spontane gelişmesi, liderlik ve kanaat önderliğin tek bir kişide toplanmaması, doğrudan demokrasiyi andıran nitelikleri olması, amaç ve gönüllülük bazında lobicilik açısından ilginç ve yenilik getiren özelliklerdir.

¹⁷⁴ Maggie Astor, “*Occupy Wall Street Protests: A Fordham University Professor Analyzes the Movement*”, **International Business Times US**, 4 Ekim 2011.

¹⁷⁵ Joe Garofoli, “*Obama`s Speech Echoes Occupy Movement Themes*”, **San Francisco Chronicle**, 26 Ocak 2012.

Medya

Genel olarak medya şeklinde adlandırılan yazılı, sözlü görüntülü iletişim araçları etkin bir baskı metodu olabilmekte, önemli görevler üstlenmektedirler. Baskı grupları medya aracılığıyla kendi görüşlerine önem vermeyen devlet görevlilerini hem kendi üyelerine, hem de topluma şikayet edebilirler.¹⁷⁶ Lobiler, medya aracılığıyla reklam vererek veya kanaat önderlerine yazı yazdırarak, panellerde, açık oturumlarda temsilcilerini konuşturarak görüşlerini kamuoyuna aktarabilirler. Diğer yandan reklam gelirleri medya için önemli gelir kaynağıdır, reklamları veren şirket veya grupların mali gücü medya organlarının yayınlarını etkileyebilir. Burada en az bir o kadar önemli olan bir konu varsa, o da medya organlarının sahipliğidir. Medya organlarının hisselerini elinde bulunduranlar kendi görüşlerini veya sermayedar olan baskı gruplarının görüşlerini yansıtarak kamuoyunu, seçmen tabanını ve karar verici organ ve kişileri etkileyebilirler.

Görünüm, Amerika`da iletişim sektörüne sınırlama koyan kuralların rekabetin arttırılması amacıyla azaltılmasından (1996) sonra şirket birleşmeleri, devirler ve satın almalar sonucu sektörde rekabetin artmasıyla sonuçlanacağına daha tekelci bir yapıya doğru gitmesiyle karmaşık bir hal almıştır.

Global bir yapısı olan medya sektöründe etkin olan dev şirketlerin başında gelen Time Warner ve Walt Disney piyasalara egemen olurken iki kurallı uygulamışlardır: Öncelikle piyasalara egemen oldukça rakiplerinizin sizi satın alma ihtimali kalmaz, ikinci olarak yatırım alanlarını film prodüksiyonu, kitap yayını, müzik sektörü, TV kanalları, perakende dükkanlar zinciri, dergi ve gazetelere

¹⁷⁶ Dinçer, s. 40-41.

yayarak toplam kar payını yükseltmek mümkün olur.¹⁷⁷ Bu stratejiyi uygulayan devlerden Time Warner`ın 2012 geliri 21. 4 milyar dolar olmuştur.¹⁷⁸ Aynı yıl, diğer dev şirket olan Walt Disney`in geliri 40. 8 milyar dolar olarak belirtilmiştir.¹⁷⁹ Warner, görsel alanda TV kanalları, (CNN) gibi kablolu TV, müzik sektöründe Atlantic Record, yazılı basında Time, Fortune, Life, People ve 50`den fazla aylık ve haftalık derginin sahibi bir holdingtir. Bu tablo bunlar dışındaki yedi büyük şirketle beraber neredeyse ABD medya sektörünün tamamını ortaya koymaktadır: Viacom (CBS), General Electric (CNBC vb.), News corp. (Fox), Vivendi Universal, Sony, Seagram. AT&T Liberty de bu listeye eklenebilir. Bu şirketlerin her birinin yılda 1 milyar dolarlık ciro yaptıkları kaydedilmektedir.¹⁸⁰

Medya şirketlerinin mülkiyetin bu şekilde tekelsimsi bir yapıya gitmesi, şirket sahiplerinin her birinin çok güçlü bir iletişim kontrolünü eline geçirmesi anlamına gelmektedir.¹⁸¹ Bu kontrol mekanizmasına imkân veren sektörün düzenleme ile ilgili yasal mevzuatını üreten ve yürüten kamu kuruluşu olan Federal İletişim Komisyonu`dur (*Federal Communication Commission*, FCC). Bu komisyon yürüttüğü işler itibariyle medya kuruluşlarının yoğun lobicilik faaliyetine maruz kalmaktadır. Medya`yı temsil eden lobicilerin FCC`yi etkilemesi söz konusu olabildiği gibi ampirik analizler ve konunun kamu çıkarları açısından

¹⁷⁷ Robert McChesney, “*The Global Media Giants*”, <http://fair.org/extra-issues/extra-november-december-1997/> I/11/1997 (Erişim tarihi: 20/8/2014).

¹⁷⁸ www.timewarnercable.com/ 31 Ocak 2013 (Erişim tarihi: 20/8/2014).

¹⁷⁹ <http://fortune.com/fortune500/2012/the-walt-disney-company-66/> (Erişim tarihi: 20/8/2014).

¹⁸⁰ Anup Shah, “*Media Conglomerates, Mergers, Concentration of Ownership*”, **Global Issues**, 2 Ocak 2009.

¹⁸¹ **Ibid.**

değerlendirilmesi başka (hissedarlar, politik çıkar çevreleri vb.) baskı odakları olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.¹⁸²

Bu kapsamda, toplam sayısı beş olan FFC komisyon üyeleri ABD Başkanı tarafından seçilmekte olup, Senato tarafından da onaylanmaktadır. Bu üyelere üçü (en fazla) her zaman için aynı partiye mensup olabilmekte, üyelerin komisyonun izlediği işlerle ilgili mali bir çıkarı olmaması şart koşulmaktadır. Başkan dahil, tüm üyelerin görev süresi beş yıldır.¹⁸³

Medya şirketleri, kampanya finansmanlarına da katılarak her iki büyük partinin adaylarının seçim harcamalarını finanse etmektedir. Aslında partiler, medyada yaptıkları ilan ve reklam harcamalarıyla bir taraftan da medya'yı finanse etmektedir.

Aşağıda başlıca medya şirketlerinin seçim kampanyaları (1999-2002) finansmanına ilişkin bir tablo yer almaktadır:¹⁸⁴

Şirketler	2000 Seçimleri	2002 Seçimleri (mn \$)	Toplam	Demokrat (%)	Cumhuriyetçi (%)
Time Warner	4.1	2.0	6.1	63	36
Disney	1.5	1.3	2.8	55	45
Viacom	1.1	2.1	3.2	81	19
Comcast	0.6	0.56	1.16	47	53
News Corp	1.1	0.7	1.8	38	62

¹⁸² Jonathan A. Obar, "Beyond Cynicism: A Review Of The FCC's Reasoning For Modifying The Newspaper/Broadcast Cross-Ownership Rule", **Communication Law and Policy**, 1 Eylül 2009, s. 525.

¹⁸³ <http://www.fcc.gov/what-we-do> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹⁸⁴ <http://www.pbs.org/now/politics/mediacampaign.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

Amerikan medyasındaki oligopolleşme eğilimi ve holdinglerin medya sektörü dışında birçok sektörde ticari ve ekonomik faaliyetlerde bulunması, Kongre nezdindeki lobiciliği çok önemli hale getirmektedir. Vergi politikası, sağlık sigortaları, çevre düzenleme kuralları, sigorta mevzuatı, mali hizmetler düzenlemeleri, çalışma yaşamını düzenleyen yasalar, eşit istihdam ve iş fırsatlarına ilişkin kurallar, savunma harcamaları, global ticaret politikaları hatta spor bile medya sektörünün yasama sürecinde yakından izlediği konular olmaktadır.¹⁸⁵

Lobicilik harcamalarının yan ısıra, Kongre üyelerinin gezilerinin düzenlenmesi ve karşılanması sektöre ayrı bir imkân tanımaktadır. Medya sektörünü düzenleyen FCC üyeleri de bunun dışında kalmamaktadır. Ulusal Yayıncılar Birliği (*National Association of Broadcasters*), yayıncıların lobicilik faaliyetini yürüten kuruluş olarak, Kamu Ahlakı Merkezi (*Center for Public Integrity*) bilgilerine göre FCC üyelerine ve çalışanlara sekiz yıl içinde gezilerin finansmanı için 191. 472\$ ödemiştir.¹⁸⁶

Düşünce Kuruluşları

Düşünce kuruluşları (*think tank*), belli konularda araştırmalar yapan, sosyal politikalar konusunda belli ilkeleri savunan, siyasi stratejiler, ekonomi politikalar üreten, bilimsel, askeri ve teknolojik konularda bilgi oluşturan birimlerdir. Çoğu düşünce kuruluşu kar amacı gütmemektedir. Bazı düşünce kuruluşları belli politik partilere angaje olmuştur. ABD'deki kuruluşlar iç ve dış politika üzerinde incelemeler yapmakta, Kongre'ye uzmanlık sağlamakta, gazetelerin editör köşelerine makaleler yazmaktadır. Bazı araştırmalara göre dünyada 169 ülkede 6.300'den fazla

¹⁸⁵ Charles Layton, "Lobbying Juggernaut", *American Journalism Review*, Ekim/Kasım 2004.

¹⁸⁶ **Ibid.**

düşünce kuruluşu mevcut olup, bunların 1.815'i ABD`de ve bunların da 393`ü Washington DC`de yerleşiktir.¹⁸⁷

ABD`de düşünce kuruluşları belli başlı üç grupta toplanmış olup bunlar üniversitelerde oluşanlar, kamu sektöründe faaliyet gösterenler ve siyasi partilere angaje olanlar diye sınıflandırılmaktadır. Düşünce kuruluşları siyasi ortamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve faaliyetleri arasında kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla başını ve elektronik medyayı yönlendirecek politik yorumlar üretmek de eklenmiştir. ABD`deki düşünce kuruluşları uluslararası alanda da aktif haline gelmiş olup, bünyesindeki akademisyenleri diğer ülkelere göndererek politik analizler yapmak suretiyle bu ülkelerdeki düşünce kuruluşlarının yapılanmalarına katkıda bulunmaktadır.¹⁸⁸ John F. Kennedy, 1962 yılında Yale Üniversitesi açılış konuşmasında gelecekteki politik mücadelenin “birbirlerine rakip ideolojilerin ülkeyi heyecanla silip süpüreceği büyük bir savaş” çerçevesinde değil, teknokratların yetkinliğinin güvencesinde olan ve somut sorunlara verilecek “teknik cevaplarla” belirleyeceğini açıklamıştır.¹⁸⁹ Bir yıl sonra, The New York Times`ta çıkan bir yazıda, “bugüne kadar bu kadar çok sayıda akademisyen ve bilim adamı Yönetime tavsiyelerde bulunma uğraşına girmemişti” şeklinde bir ifade yer almaktadır.¹⁹⁰ O dönemden itibaren yoğunlaşan yönetim politikalarına angaje olma ve önerilerde bulunma olgusu, özellikle Amerika`da yerleşik düşünce kuruluşlarında dış politika stratejilerine kadar etkisini gösteren bir süreç haline gelmiştir. Bunlar arasında ön plana çıkan Heritage Foundation, Center for American Progress (CAP), Brookings

¹⁸⁷ Rachel Cooper, “*Think Tanks-What is a Think Tank ?*”,

<http://dc.about.com/od/communities/a/Think-Tanks.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

¹⁸⁸ James G. McGann, “*Think Tanks and the Transnationalization of Foreign Policy*”, Foreign Policy Research Institute, University of Pennsylvania (e-Notes) 16 Aralık 2002.

¹⁸⁹ Thomas Medvetz, **Think Tanks in America**, Chicago, The University of Chicago Press, 2012. s. 96.

¹⁹⁰ **Ibid**, s. 96.

Institute ve RAND kuruluşlarından söz etmek gerekir: Heritage, önde gelen bir Cumhuriyetçi Parti yanlısı bir kuruluş olup bu parti tabanından önemli finans imkânı sağlamaktadır. CAP ise Demokrat Parti yanlısı ve lobicilik gücü yüksek bir kuruluştur. Bu çerçevede birçok CAP mensubu Obama yönetiminde görev almış olup yönetime danışmanlık sağlamaktadır. CAP'ın Hillary Clinton, Barack Obama ve George Soros ile yakın bağlantısı olduğu ileri sürülmektedir.¹⁹¹

Yönetimlerle yakın bağlantısı olan çok eski kuruluşlardan biri olan Brookings Institute da bu alanda önemli bir yer tutmaktadır. 1916 'da faaliyete başlayan Brookings Institute, kamu politikaları üzerinde inceleme yapmış olan ilk ulusal düzeydeki kurumdur. Kuruluş yıllarında merkeze yakın bir eğilimdeyken daha sonra Cumhuriyetçi Parti'yle yakın ilişkiye geçmiştir. Brookings Institute, sosyal bilimler, ekonomi ve dış politika üzerinde araştırma ve eğitsel çalışmalar yapmaktadır.¹⁹² Kendini “partilerüstü” olarak tanımlayan Brookings, 1975'de Filistin sorununun çözümü için önerdiği barış planı ile başkanlık ve yönetim üzerinde etkili olabildiğini ortaya koymuştur:

Aralık 1975'de kuruluş bünyesinde kurulan ve aralarında başkan Jimmy Carter'in danışmanı Zbigniew Brzezinski, Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Ortadoğu İşleri Direktörü William Quandt ve birçok eski büyükelçi ile Cumhuriyetçi ve Demokrat yönetimlerinde görev yapmış eski bürokratların bulunduğu bir çalışma grubu, bölgede barışın sağlanmasına yönelik bir plan hazırlamışlardır. Bu plan çerçevesinde İsrail'in 1967 öncesi sınırlarına dönmesi ve Filistin'in ulusal amaçlarının gerçekleşmesine yönelik öneriler bulunmaktaydı. Raporun taraflar için öngördüğü uzlaşma noktaları barışın gerçekleşmesine ilişkin sağlam dayanak

¹⁹¹ www.discoverthenetworks.org Center for American Progress. (Erişim tarihi: 25/8/2014).

¹⁹² www.sourcewatch.org/index.php/Brookings_Institution (Erişim tarihi: 1/8/2014).

oluşturacak bir zemin olarak kabul edilmiş ve Brzezinski ve Quandt'ın aktif rol oynadığı Camp David görüşmelerinde bilgi desteği sağlanmıştır.¹⁹³

Bu örnek, düşünce kuruluşlarının belli bir fikri veya planı yürütme ve yasama organlarına empoze etmek konusunda etkili olabildiğini göstermektedir. Yazılı ve görsel basın, stratejik konularda yetkin olan uzmanları barındıran bu kuruluşlardan bilgi sağlayarak kamuoyunu yönlendirmektedir. Yukarıda belirtilen Brookings Institute gibi kuruluşlar seçim kampanyalarına ve iktidara yeni gelen yöneticilere danışmanlık sağlamakta, bu yöneticiler görevden ayrıldığında da onlar için çalışabilecekleri güvenli bir liman oluşturmaktadır. Böylece aktif görev dışı kalan eski yöneticiler kendilerine gündemde olan konuları etkileyebilecek bir platform bulmakta, Washington'da ortaya çıkan fikirleri geliştirip olgunlaştıracak politik faaliyetin yoğun olduğu bir ortamda işlevsel olmaktadır.¹⁹⁴ Yukarıda söz edilen Brookings kuruluşu, etnik lobilerin amaçlarına hizmet edebilecek fikir üretiminde bulunarak yönetimleri etkileyebilmektedir. Bu kapsamda münhasıran İsrail-Filistin sorunu üzerinde çalışmalarda bulunmak üzere Brookings bünyesinde kurulan Saban Center for Middle East Policy biriminin İsrail yanlısı kaynaklarca finanse edildiği ve etkinliklerini bu doğrultuda sürdürdüğü iddia edilmektedir.¹⁹⁵

Soğuk Savaş dönemine kurulan en eski düşünce kuruluşlarından biri olan RAND, ABD'de politik sürecindeki önemli oyunculardan biri olarak kabul edilmektedir. RAND 1948'de askeri planlamaya bağlı olarak araştırma ve geliştirme raporları üretmek üzere Douglas Uçak firmasından ayrılarak kurulmuş, bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir birimdir. RAND'ın web sitesinde tanımlandığı çerçevede

¹⁹³ www.encylopedia.com/doc Brookings Report (1975) (Erişim tarihi: 1/8/2014).

¹⁹⁴ John J. Mearsheimer ve Stephen M. Walt, **The Israel Lobby and the US Foreign Policy**, NewYork, Farrar, Straus and Giroux, 2007, s. 175.

¹⁹⁵ **Ibid.**, s. 176-177.

kuruluşun amacı ABD'nin güvenliği ve kamu refahı için bilimsel, eğitsel ve hayır işlerine yönelik geliştirme ve tanıtma faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu faaliyetler, daha çok enerji, eğitim, sağlık, adalet, çevre ile uluslararası ve askeri işler üzerinde yoğunlaşmaktadır.¹⁹⁶ RAND, bağımsız bir kuruluş olduğunu belirtmekle birlikte, ilk yıllarını ABD Hava Kuvvetlerinin sponsorluğunda geçirmiş, bir zaman sonra da Soğuk Savaş dönemi planlamasının en önemli devlet-dışı enstrümanına dönüşmüştür. Bu dönemde RAND araştırmacılarının en fazla odaklandıkları konular SSCB ekonomisi, kültürü, dış politikası ve askeri kapasitesi olmuş, silah yarışı tırmandıkça RAND uzmanları nükleer silahların yayılması, nükleer savaşın ülkede yol açabileceği yıkım, nükleer saldırıların stratejik yönleri ile nükleer kaza ve sabotajlara karşı güvenlik önlemleri üzerinde analizler içeren çalışmalar yapmışlardır.¹⁹⁷ RAND, Hudson ve, Mitre (Massachusetts Institute of Technology araştırma kuruluşu) gibi teknokratik kuruluşlar bu dönemde “aşırı rasyonel” nükleer planlamanın simgeleri haline gelmiştir.¹⁹⁸ RAND, ABD düşünce kuruluşları arasında en fazla harcama yapan kuruluş olarak göze çarpmaktadır. Kuruluşun 2008 mali yıl harcamaları 250.3 milyon dolar olup onu en yakından izleyen Brookings Institute'ün aynı dönemdeki harcamaları 87.9 milyon dolardır.¹⁹⁹

Düşünce kuruluşları hakkında ileri sürülen bir iddia da, bunların yabancı devletlerle olan anlaşmalarını açıklamamalarıdır. Buna göre, ABD resmi organları nezdinde donör ülkelerin temsilcileri adına kayıt yaptırması gereken söz konusu kuruluşlar, bunu yapmayarak yasaları ihlal etmektedir. Bu çerçevede, akademik tarafsızlık ve nesnellik adına faaliyette bulunduğu düşünülen Brookings Institution,

¹⁹⁶ www.rand.org/about/history.html (Erişim tarihi: 1/8/2014).

¹⁹⁷ Medvetz, s. 71.

¹⁹⁸ Stanley Kubrick'in yönettiği “Dr. Strangelove” filminin RAND'a göndermede bulunan bir hiciv yapıtı olduğu iddia edilir (Medvetz, s. 72).

¹⁹⁹ Medvetz, s. 236.

the Center for Strategic and International Studies, the Atlantic Council gibi kuruluşların denizaşırı ülkelerden gelen fonları kullanarak politik raporlar hazırladıkları, forumlara ev sahipliği yaptıkları ve ABD bürokrasisindeki yüksek düzeyli görevlilere özel brifingler düzenleyerek yabancı hükümetlerin gündeminde olan konuları aktardıkları ileri sürülmektedir.²⁰⁰

Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil Toplum Kuruluşları terimi 1947'de Birleşmiş Milletlerin Kuruluş Anlaşmasında uluslararası kamu kuruluşlarıyla uluslararası özel kuruluşlar arasında BM'ye katılım hakları açısından bir farklılaştırma yapma amacına yönelik olarak kullanılmaya başlanmıştır. STK, kâr amacı gütmeyen, ilke olarak devletlerden bağımsız, yerel, ulusal, ve uluslararası düzeylerde örgütlenmiş ve kamu yararı için çalışan gruplardır.²⁰¹

Bu çerçevede STK ve çıkar ilişkileri irdelendiğinde ABD'de lobicilik "maddi varlığın gizli ve kuraldışı kullanımı " şeklinde tanımlanabilirken, gönüllü ve kamu çıkarını güden kuruluşlar olumlu bir izlenim taşımaktadır. Burada söz edilen "çıkâr"ın kamunun hangi kesiminin çıkarı olduğu ve çıkarların görece konumunun göz ardı edilmemesi gerekir. Birinin kamu çıkarı ile ilgili görüşü, diğer bir kişi için kabul edilemeyecek değerlerin, ideolojik aşırılıkların veya özel sorunların empoze edilmesi şeklinde görülebilir.²⁰²

²⁰⁰ Eric Lipton, Brooke Williams, Nicholas Confessore, "Foreign Powers Buy Influence at Think Tanks", **International New York Times**, 6 Eylül 2014.

²⁰¹ United Nations Rule of Law, Non-Governmental Organizations.

²⁰² Peter Willetts, "What is a Non-Governmental Organization?", City University, Londra, küresel yönetişimde sivil toplum örgütleri üzerine araştırma projesi raporu, özet bölüm www.staff.city.ac.uk/p.willetts, (Erişim tarihi: /8/2014).

Bu açıklamadan yola çıkarak “çıkarcı” kavramının göreceli niteliğini de dikkate alabilecek bir sınıflandırmaya göre STK'lar, ABD'de işlevlerine ve aktivitelerine çerçevesinde şöyle gruplandırılmaktadır:

- İNGO: Uluslararası STK
- BİNGO: İş dünyasında faaliyet gösteren STK'lar
- RİNGO: Uluslararası dini amaçları olan STK'lar
- ENGO: Çevresel amaçları olan STK'lar
- GONGO: Resmi organlar, kamu sektörü bünyesindeki yardım almak amacıyla kurulan kuruluşlar
- QUANGO: Özerk görünen ancak ülke yetkililerine bağlı, bununla beraber temsil yetkisi bulunan STK'lar.²⁰³

STK'lar Rio 1992 Uluslararası Konferansı'ndan sonra uluslararası platformda daha önemli rol oynamaya başlamış, bu toplantı sonucu eğitimden tüketici sorunlarına, yoksulluktan biyolojik çeşitliliğin azalması ve biyoteknoloji konularına kadar geniş bir yelpazede imzalanan anlaşmaların takipçisi olarak bu anlaşmaların hedeflerine ulaşması yönünde çaba harcamaya başlamışlardır. Bu alandaki STK'lar kendi aralarında farklılıklar ve uyuşmazlıklar olmakla birlikte son yıllarda yeni bir güç olarak lobicilik dünyasında ortaya çıkmış ve küresel sivil toplumun çıkar ve değerlerini uluslararası diplomasi alanında savunma yönünde katkı sağlamışlardır.

Yukarıdaki değerlendirme çerçevesinde ABD'deki lobicilik yapan gruplar ele alındığında birçoğunun sivil toplum kuruluşu nitelikleri taşıdığı görülmektedir. Ancak bir “amaç” (*cause*) lobisi olarak sivil toplum kuruluşlarına (STK) bakıldığında bu ülkede en çok çevre, insan hakları ve sağlık konularında faaliyet

²⁰³ Annabelle Mooney ve Betsy Evans, “*Globalization: The Key Concepts*”, **Routledge Research in American Politics**, Taylor&Francis, 2007. s. 180.

gösteren organizasyonlar akla gelmektedir. STK'lar, farmakoloji, otomotiv, gıda, sigara, moda, inşaat, madencilik, kimya, enerji ve hidroelektrik sektörleri ile medyayı baskı altında tutarak bu alanlarda insani standartları yükseltecek ve sağlıklı üretim yapısını güçlendirecek koşulları kabul ettirmek için çalışmaktadır.

2008 Seçim kampanyasında Barack Obama'nın programında yer alan pek çok nokta STK'ların takip ettiği ve başkanlığın dikkatine getirdiği evrensel nitelik taşıyan konulardır: Küresel ısınma, dünyada salgın hastalıklarla mücadele, dünyada yoksullukla savaş, insan haklarının uygulanmasını güçlendirme, kadınlara karşı şiddet uygulanmasını ve ayrımcılığı önleme, çevre kirlenmesi ile mücadele bunlar arasında olup bunların seçim kampanyası programına girmesi büyük ölçüde bu konularda faal olan STK'ların katkısıyla olmuştur.²⁰⁴

2008 yılındaki bu vaatlerin başkanlık döneminde bir ölçüde tutulması ve aynı çizginin seçildiği takdirde izleyen dönemde de sürdürüleceğine ilişkin ipuçları, STK'lar üzerinde etkili olmaktadır. Çevre sorunları alanında en eski ve etkili bir örgüt olan Sierra Club, bu çerçevede 2012 başkanlık seçimlerinde Barack Obama'yı destekleyeceğini açıklamıştır. Yapılan değerlendirmede Barack Obama öneminde çevre kirliliğine karşı alınan önlemler, temiz enerji konusunda atılan adımlar, ve diğer çevresel reform girişimleri nedeniyle bu desteğin sağlandığı belirtilmektedir.²⁰⁵ STK'ların hedef ve amaçları parti programlarıyla kesiştiği ve benzeştiği ölçüde bu desteğin oluşması doğaldır.

²⁰⁴ STK'ların bu konulardaki 2008 Obama seçim programındaki katkıları için bkz. Barack Obama, **Change We Can Believe in Barack Obama's Plan to Renew America's Promise**, New York, Broadway Books, s. 143, 175, 176, 177, 178, 179.

²⁰⁵ Ryan Villareal, <http://www.ibtimes.com/election-2012-sierra-club-endorses-obama-president-along-other-environmental-groups-439008> 18 Nisan 2012 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

Kamuoyu oluşturma konusunda çok etkin bir STK 'da Hayvanların Etik Muamele Görmesini Destekleyenler (*People for the Ethical Treatment of Animals*, PETA) grubudur. 1980'de kurulan grubun, iki milyon civarında destekçisi olduğu kaydedilmekte ve uluslararası tabanı güçlendirmek amacıyla yıllık 6.5 milyon dolar yatırım yaptığı belirtilmektedir. Bu finans desteğiyle dünyada 1300 gösterinin düzenlenebildiği belirtilmektedir. Kuruluşun liberal tutumu nedeniyle Demokrat Partiyi desteklemesine karşın hayvan haklarının herhangi bir ihlalinde Barack Obama dahil her kişi ve kuruma sert tepki gösterebilmektedir.²⁰⁶

Uluslararası platformda büyük bir çevresel lobici güç olan Greenpeace'e de bu kısımda ayrı bir yer vermek gerekir. Koordinasyon merkezi halen Amsterdam (Hollanda) 'da olan Greenpeace'in ABD birimi, 1971'de Vancouver'da başlatılan girişimi izleyerek 1975'de San Francisco'da kurulmuş, bunu Seattle, Portland, Denver'de kurulan temsilcilikler izlemiştir. Amacını çevreye orantısız zarar veren güç ve imtiyaz odaklarına karşı mücadele olarak koyan kuruluş, ABD'deki 250.000 ve dünyadaki 2.8 milyon üyesinden sağladığı fonlarla amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadır.²⁰⁷ Genel olarak ve lobicilik açısından değerlendirildiğinde, Greenpeace ve diğer çevre sorunlarına odaklanan kuruluşların bazen bir tarafın öne çıktığı bazen de diğer tarafın kayıplarını telafi edip dengelediği yavaş gelişen ve net galibi belli olmayan bir süreç içinde varlıklarını sürdürdükleri görünmektedir. Ancak gerçekte bu sektörde yüksek tutarlarda fonlar kullanılmakta, taraflar tezlerini tanıtmak ve kanıtlamak için bulabildikleri finans kaynaklarına yönelmektedir.

²⁰⁶ Coco Ballantyne, “*The Lobbying Landscape and Beyond, 15 Groups to know*”, <http://www.nature.com/nm/journal/v14/n10/full/nm1008-1002.html> **Nature Medicine**, 14, 1002-1003, 2008. (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁰⁷ www.greenpeace.org/usa/en/about/ (Erişim tarihi: 1/8/2014).

8- ABD`de Lobiciliğin Başarısı, Etik ve Demokratik Boyutları

Daha önceki başlıklarda da belirtildiği üzere ABD`de yılda 3 milyar dolar lobicilik harcamalarına sarf edilmektedir. Böyle sağlam bir mali zemin`e dayanan sektörde, ABD`nin kuruluşundan başlayarak yasama ile yakın ilişkilerin kurulduğu görülmektedir. Yukarıdaki başlıklarda da incelendiği üzere son yıllarda Kongre üzerinde baskı yapan grupların sayısı ve çeşidi giderek artmıştır. Artık birçok sanayi sektörü, halkla ilişkiler grubu, tek amaçlı örgütler, politik hareket komiteleri, yabancı ülkeler nüfuz ticaretinde rol almaktadır. Birçok konuda kazanılan başarılar, karmaşık lobicilik tekniklerinin uygulanmasının sonucudur.

Ancak, söz konusu başarıların tümüyle ve objektif olarak kamu çıkarına olup olmadığı tartışmalıdır. Daha önce lobiciliğin toplumun farklı kesimlerine eşit imkân ve fırsat tanıma yönündeki zaaf ve eksiklikleri vurgulanmıştı. Bu başlıktaki bilgi ve argümanlar, ABD`de uygulandığı şekliyle, lobiciliğin demokratik toplumda savunulabilecek bir temsil ve güç hareketi olmakla birlikte Kongre`den geçen yasaların tamamının toplumun çıkarına olmaktan çok, küçük ancak organize ve mali yönden güçlü grupların yararına olduğunu düşündürmektedir. Bu gruplar savundukları konularda uzlaşmaktan çok kendi lehlerine sonuçlanması muhtemel çatışmaları ön plana çıkarmakta, bunlara karşı çıkan üyeler seçim zamanı bu grupların baskısıyla güç durumda kalabilmektedir. Burada önemli olan bir unsur da, Kongre`nin veya yasama temsilcilerinin lobicilerin tezlerini anlayabilecek, karşı çıkabilecek bilgi düzeyinde ve donanımda olmalarıdır. Bu noktada önem kazanan husus ya konunun muhatabı olan temsilcinin danışmanlarının ya da bir grubun savunduğu teze karşı çıkan diğer grubun eşit koşullarda temsilciyi bilgilendirme imkânına sahip olmasıdır. Son tahlilde burada önemli olan, sürecin şeffaf biçimde

işlemesi, temsilcilerin iyi niyetle, konulara hakim olarak ve adil biçimde baskılara karşı çıkararak kararını verebilmesi, gerektiğinde yeniden seçilme şansını toplumun genel çıkarları yönünde riske edebilmesidir. İkinci ve bunu tamamlayıcı olan unsur da yargı organlarının lobicilik faaliyetlerini denetleyerek usulsüz finans akımlarını önlemek suretiyle eşitsiz bir rekabetin önünü kesmesidir. Üçüncü olarak lobicilerin bu süreçte değişmez bir gereksinim olan maddi gücün dışında kitle ve taban hareketini iyi organize edebilmeleri, son teknikleri iyi uygulamaları (elektronik lobicilik) , en etkin yasa koyucular ile iyi iletişim kurabilmeleri, mesajlarını açık verebilmeleri, zamanı iyi kullanmaları ve karşıt cephenin gücünü iyi saptamaları gerekmektedir. Demokratik süreç içinde ideal bir düzenin oluşmasını sağlayacak temel hususlar bunlar olmakla birlikte, iyi organize olan, agresif yaklaşımlar izleyen (NRA gibi) ve güçlü finans kaynakları olan lobiciler karşıtlarına göre bu düzende daha önde olmaktadır.

ABD'deki lobicilik sektöründe tartışılan son bir gelişme ise lobiciliğin etkisinde bir azalma olup olmadığı veya lobiciliğin yeniden tanımlanması sürecine girildiği yönündedir. Bu tartışmaların temelinde son on yılda artış gösteren profesyonel lobi şirketleri gelirlerinde geçen yıl gözlenen düşüş yatmaktadır. Burada çok önemli bir husus, lobicilik işinin gelişen yeni iletişim teknolojisine uyum göstermesi ve geleneksel lobicilik araçlarının yerini küçük kesitlere ayrılmış bir medya ve internetteki sosyal gruplaşmaların almasıdır. Bu şekilde taban kitle hareketlerinin yönetilmesi ve kamudaki tartışmaların bu şekilde yönetilmesinin mümkün olması merkezi Washington'da olan lobicilik faaliyetlerinin Capitol Hill dışına kaymasıyla sonuçlanmıştır. Böylece yüz yüze görüşmelerin yerini almaya

başlayan ve kitleyle yeni iletişim sisteminde lobcilik imkânı veren gelişmelerden söz edilmektedir, artık Başkanlık seçimleri bu gelişmelerin etkisinde gerçekleşecektir.²⁰⁸

9- ABD`de Yabancıların Lobcilik Faaliyetleri ve Etnik Lobcilik

Çerçevesi bu şekilde çizilebilecek ABD`deki lobcilik uygulama ve faaliyetlerinin önemli bir odak noktası da, etnik lobcilik olmaktadır. ABD, 17. yüzyıldan itibaren gelen göç akımlarıyla göçmenlerden oluşan “mozaik” bir ülkedir. Bugün ABD büyüklüğü ve nüfusun uyumu bakımından incelenmeye değer bir ülkedir, çünkü bu uyumu oluşturan insanlar birçok değişik ülkeden gelmiştir. Etnik gruplar ne tamamen özgün ne de birbirine tamamen benzemektedirler. Gelir düzeyleri, meslekleri, işsizlik oranları gibi suç, doğurganlık ve sahip oldukları işler de değişiktir.²⁰⁹

Bu çerçevede kökenlerini tanımlayan (Amerikalı kimliğinin dışında) yurttaşlar arasında en fazla nüfusa sahip olan Britanya asıllıların genel nüfusa oranı %15`i geçmeyip, onlardan sonra gelen Alman asıllı nüfus (%13) ve Afrika asıllı nüfus (%11) sayıca çok fazla değildir.²¹⁰ Ancak 1950`lerde WASP (Beyaz Anglo-Sakson Protestan) deyimini ortaya çıkmış, bu deyim seçkin üniversitelerden (Sarmaşık Ligi) mezun, anaakım Protestan topluluklarına mensup aileden varlıklı, orijin olarak Alman, Galli, İskandinav, Fransız Huguenot ve Hollandalı olan Kuzeybatı ve Kuzey Avrupa kökenli grupları tanımlayan “elitist” göndermelerde kullanılmaya başlanmıştır. Bu deyim kapsamında 1940 ve 1950`li yıllarda akademik, askeri ve iş çevrelere hakim, elit sınıflar yer almaktadır. 1960`lara gelindiğinde liyakat artık elit

²⁰⁸ T. W Farnam, “*Is Lobbying in Decline or Just Redefining Itself?*”, **The Washington Post**, 7 Mart 2013.

²⁰⁹ Thomas Sowell, **Ethnic America**, New York, Basic Books, 1981, s. 4.

²¹⁰ **Ibid.**, s. 4.

ailelerden gelme önceliğinin yerini almaya başlamış, John F. Kennedy'nin başkanlığa seçilmesi ve Katolik kilisesinde yapılan reformlar ve göçmen yasalarındaki değişiklikler Amerikan politik hayatını etkileyen dini nitelikteki ittifakların değişimine neden olmuştur. Bu dönemlerde başlayan demografik ve yasal değişiklikler, Barack Obama'nın başkanlığa seçilmesini sağlayan koşulları hazırlamıştır.²¹¹ Yakın geçmişteki gelişmeler bu yönde olmakla birlikte, kültürel planda yapılan bir değerlendirme sonucunda Amerikan kültürünün Güney Avrupa'nın Yunan-Roma kültüründen esinlendiği, Batı uygarlığının diğer unsurları gibi Arap bilim adamları ve Orta Çağ filozoflarının görüş ve yaklaşımlarından etkilendiği bilinse de Kuzey Avrupa ve Protestan kültürünün ülke yapısına damgasını vurduğu söylenebilir. Bu etki, ülkedeki etnik lobilerin başarısıyla değerlendirilecek önemli bir unsurdur.

Bu bağlamda WASP baskın kimliğine karşı daha kucaklayıcı bir terim olan ve 1907 yılında Theodore Roosevelt'in telaffuz ettiği "Eritme Potası" (*Melting Pot*) kavramının ise göçmenlerin farklı yönlerini terk edip etnik aidiyetlerinin ötesinde yoğurularak İrlandalı-Amerikan veya Meksikalı-Amerikan (ikili kimlikli) şeklinde ifade edilen bir kimlikle değil, sadece "Amerikanize" olma sürecine göndermede bulunan bir yaklaşıma işaret ettiği ileri sürülmektedir.²¹² Göçmenlerin "Amerikanize" olma süreci ve derecesi yine etnik lobilerin başarısında değerlendirilecek önemli bir husustur.

²¹¹ Alan Greenblatt, "The End of WASP-Dominated Politics", <http://www.npr.org/blogs/itsallpolitics/2012/09/17/161295588/the-end-of-wasp-dominated-politics> 19 Eylül 2012 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²¹² Gary R. Weaver-Adam Mendelson, **America's MidLife Crisis**, Boston, London, Intercultural Press, 2008, s. 51.

Bu çerçevede Amerika'daki 2000 yılı nüfus istatistiklerine bakıldığında 1990 yılında kendini belli bir etnik gruba ve kökenini geldiği yere bağlamayanların ve kendini "Amerikalı" olarak ifade edenlerin sayısı 12.4 milyonken 2000 yılında 20.2 milyona çıkmıştır. Bu rakam, 1990'lı yıllarda nüfus grupları arasında en yüksek sayısal artışı temsil etmektedir. Örneğin kendini Alman kökenli olarak tanımlayanların oranı aynı zaman diliminde %23'den %15'e düşerken, İngiliz ve İrlandalı aidiyetini benimseyenlerin oranı %4-5 oranlarında gerilemiştir. Buna karşılık kendini Afrikalı-Amerikan olarak tanımlayanların oranı 1990'dan 2000 yılına %4.9 artmıştır.²¹³

Aşağıdaki rakamlar 2009 nüfus sayımında (toplam 307 milyon kişi) sadece kişilerin beyanı esas alınarak belirlenen soy bazında başlıca grupların etnik aidiyetinin toplam nüfustaki oranına ilişkin bir fikir vermektedir.²¹⁴

Alman	: 50.7 milyon
İrlandalı	: 36.9 milyon
İngiliz	: 27.6 milyon
Amerikalı	: 18.7 milyon
İtalyan	: 18.0 milyon
Polonya	: 10.0 milyon

Etnik lobcilik açısından bakıldığında heterojen bir nüfus yapısını vurgulayan bu tabloda yer bulan gruplardan ziyade "Eski Dünya"daki sorunları Amerika'ya taşıyanların (Yahudi, Ermeni, Yunan) oluşturduğu toplulukların siyasi organları

²¹³ Angela Brittingham ve Patricia de la Cruz, "Ancestry 2000, Census 2000 Brief", <http://www.census.gov/prod/2004pubs/c2kbr-35.pdf> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²¹⁴ United States Census: The 2012 statistical abstract, www.census.gov/compendia/statab/cats/population.html

etkileme çabasına yöneldikleri ve bazılarının (İsrail gibi) dünyadaki soydaşlarının bulunduğu ülke yönetim ve siyasi gruplarıyla işbirliği yaptıkları görülmektedir. Bu noktada kültürlerin eridiği ve göçmen gruplarının Amerikan pragmatizmi, meritokrasi, fırsat eşitliği yaklaşımlarını benimseyerek ülkenin çokkültürlülükle asimilasyon arasında denge kurabilen siyasi sistemiyle bütünleştikleri ölçüde varlıklarını duyurdukları ve geldikleri ülke ve toprakların sorunlarını bu kez ABD siyasi ve ekonomik gücünü kullanarak çözüme girişimlerinde bulunmaları etnik lobiciliğin esasını meydana getirmektedir. Bu bağlamda, etnik lobicilik kültürel, etnik, dini veya ırksal esaslarda kurulmuş ve buldukları ülkenin dış politikasını ana vatanlarını ve yurt dışındaki soydaşlarını desteklemek amacıyla dolaylı veya dolaysız olarak etkilemek için çalışan politik organizasyonlardır.²¹⁵

Bu noktada diaspora kavramı ile etnik lobicilik arasındaki ilişki önem kazanmaktadır. Diasporalar genellikle topraklarından göç etme zorunda bırakılmış ve anavatanlarına güçlü manevi bağlarla bağlı ve bir “davaları” olan göçmenlerden oluşan kurumsallaşmış bir hareketi temsil etmektedirler. Bu noktada, diasporalar hem geldikleri ülkenin yönetimini etkilemek (veya etkilenmek), hem buldukları ülkenin yönetimini etkilemek ve uluslararası planda bağımsız hareket ederek diğer ülkelerdeki soydaşlarıyla dayanışma yönünde faaliyette bulunmaktadır.²¹⁶

Bu bağlamda ABD’de bu yönde hareket eden diasporaların bulunduğu ve bunların yönetim nezdinde lobicilik yaptıkları görülmektedir. Örnek olarak Castro rejiminin sona ermesi için çaba gösteren Küba-Amerika lobisi, göçmen Vietnamlıların oluşturduğu ve Vietnam’da demokrasi ve dini özgürlüğün

²¹⁵ Thomas Ambrosio, **Ethnic Identity Groups and US Foreign Policy** içinde, der. Thomas Ambrosio, Connecticut, Praeger Pub Text-Westport, 2002 s. 2.

²¹⁶ Sowell, *Ethnic America, A History*, s. 4.

sağlanmasını amaçlayan Vietnamlı Amerikalılar, 2003 yılında Amerika'nın Irak'a müdahalesini destekleyen Irak kökenli Amerikalıların lobicilik faaliyetleri gösterilebilir. Sorunların, "yaşayan" sorunlar olması etnik grupları hareketlendiren veya diaspora mensuplarını kenetleyen unsurdur. Yukarıdaki tablo'da yer alan Polonya asıllı Amerikalıların Doğu Bloku'nun çözülmesi ve Lech Walesa'nın dayanışma hareketinin başarıya ulaşmasından sonra günümüzde AB üyesi olan Polonya'nın siyasi ve ekonomik güvenceleri dikkate alındığında aktif olması veya gündemde kalması ihtimali çok azdır. Bu örnekten anlaşılacağı üzere anavatanla olan canlı bağlantılar kültürel olarak sürmekle beraber davanın yarattığı heyecan ve işbirliği ortamının kaldığı ileri sürülemez.

Bu yapı ve dinamikler içinde yabancı unsurların ABD'deki faaliyetlerini gözeten yasa daha önce belirtildiği üzere 1938 tarihli olup Yabancı Birimlerin Kaydına İlişkin Yasa (*Foreign Agents Registration Act, FARA*) başlığını taşımaktadır. Bu yasa, ABD'nin çıkardığı ilk kapsamlı lobicilik reform niteliğinde olup, birincil amacı yabancı birimlerin nüfuzunu ve Amerikan kamuoyunu propaganda ile etkilemesini engellemektir. FARA, yabancıların temsilciliğini yapan birimlerin, periyodik olarak ABD Adalet Bakanlığında faaliyetleri hakkında kayıt tutarak bilgi vermesini öngörmektedir.²¹⁷ Daha sonraki dönemlerde ülke içinde etnik lobicilik yapan unsurlarla yabancı ülkelerin temsilcisi niteliğindeki birimlerin niteliği ve kimliği konusunda oluşan belirsizlikler sorun çıkarmıştır. Bunun en canlı örneği, İsrail/Yahudi lobisinin organı niteliğinde olan *American Zionist Council (AZC)*'in ülkelerin lobicilik birimi olarak kaydedilmesi hususunda Kennedy döneminde gündeme gelen ilginç bir soruşturmadır: Bu dönemde İsrail'in Amerikan Siyonist

²¹⁷ Foreign Agents Registration Act of 1938 Law&Legal Definition <http://definitions.uslegal.com/> (Erişim tarihi: 1/8/2014).

Konseyi`ne on milyonlarca dolar aktardığı bilgisi üzerine dönemin Adalet Bakanı Robert Kennedy, AZC`nin “yabancı devlet” olarak kayda girmesini emretmiştir. Ancak, Kennedy suikastı sonucu yönetimin değişmesiyle konu askıya alınmıştır.²¹⁸ 1966 yılında konuya açıklık getirmek amacıyla lobicilik biriminin bir yabancı devlet hesabına çalıştığının belirtilmesi koşulu getirilmiş, yabancı birim tanımı netleştirilerek temsilciler “yabancıların ekonomik ve politik çıkarlarını takip ederek ABD kamuoyunu ve kanun koyucuları etkilemek için lobicilik yapan birimler” olarak tanımlanmıştır.²¹⁹ 1995`de ise Lobicilik Bilgi Verme Yasası çerçevesinde, temsilcilerin ayrıntılı bilgi vererek lobi yapacakları yönetim birimi ve görüşme tarihini belirtmeleri öngörülmüştür.²²⁰ Yasanın kapsamı lobinin yabancı kontrolü altında olması keyfiyetini söz konusu lobinin kurumsal ve kişisel olarak yabancı bir güç veya birimi temsil etmesiyle sınırlandırmış olup ABD basın ve yayın kuruluşlarını (bu kuruluşların asgari %80 hissesine sahip olmaları koşuluyla) yabancı tanımı dışında bırakmaktadır.²²¹ ABD Adalet Bakanlığı 2007 yılı itibariyle bu kapsamda 100`den fazla ülkenin 1700 lobici tarafından Kongre, Beyaz Saray ve Federal yönetim birimleri nezdinde konuları izlemekte olduğunu kaydetmektedir.²²²

Bu çerçevede yabancılar için iki tür lobicilik faaliyeti söz konusudur:

Birincisi, ABD`de daha önce yerleşmiş bulunan soydaşları aracılığıyla bu faaliyeti yürütmek (etnik lobicilik) , ikincisi de profesyonel firmaları kullanmaktır.

Etnik Lobiciliği Oluşturan Koşullar

²¹⁸ Laurent Guyénot, “*Kennedy, the Lobby and the Bomb*”, <http://www.voltairenet.org/article178401.html> 2 Mayıs 2013 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²¹⁹ Yuk K. Law, “*The Foreign Agents Registration Act: A New Standard for Determining Agency*”, **Fordham International Law Journal**, Vol. 6, No: 2, 1982, s. 6.

²²⁰ www.sourcewatch.org/index.php/Foreign Agents Registration (Erişim tarihi: 1/8/2014).

²²¹ www.citizen.org/documents/FARA.pdf (Erişim tarihi: 1/8/2014).

²²² Alex Knott, “*Foreign Lobbying Database Up and Running*”, **The New York Times**, 30 Mayıs 2007.

Öncelikle ABD bir göçmenler ülkesidir. Her bir göçmen, soydaşları ile bir araya gelerek kimliğini bir organizasyonun şemsiyesi altında korumak gibi temel bir motivasyona sahiptir. Bu göçmenlerin birçoğu geldikleri zaman yoksul semtlerde, mahrumiyet koşullarında yaşam savaşı vermişler, bu nedenle dayanışmaya gereksinmişlerdir. Düşük ücretli ve mavi yakalı işlerde zor koşullarda çalışan ve bazen işsiz kalan bu insanlar, metropolitan alanlarda belli yerlerde, getto tarzında yerleşmişler, (NewYork`ta China Town, Little Italy gibi) ve seçme haklarını elde ettikten sonra onların geldikleri yerle, topraklarla ilgili olumsuz duyguları politikacılar tarafından istismar edilmeye açık hale gelmiştir. Göçmen toplulukları önce sorunlarının bilincine vararak dayanışma için örgütlenmişler, sonra da politikacılar siyasi katılıma açık bu topluluklardaki potansiyeli görerek bunu seçmen tabanını genişletmek için bir fırsat olarak değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla, etnik örgütlerin kurulması sonucunda politikacı ile göçmen tabanının bir araya gelmesi ve sorunların çözülmesi için ideal, karşılıklı çıkar ilişkilerine dayalı bir ortam oluşmuştur. Bazen etnik çevrelerdeki politik gerilimin tırmanması ABD`nin genel politik çıkarlarına ters düşse de etnik örgütlenme daha genç kuşaklarda da gelişmeye devam etmiş, ekonomik açıdan güçlenmeye başlayan etnik gruplar sorunlarıyla ilgili militan tutumlarını sürdürmüşlerdir.

Etnik lobilerin ABD yönetim ve yaşamasını etkilemesi bazı koşullara bağlıdır:

ABD, demografik yapısı, tarihi, anayasası, heterojen nüfus yapısı, açık topluma duyulan saygı, ekonomisinin dünyadaki gücü ve dünyada süper güç olma statüsünü taşıması özellikleri ile etnik lobilerin kurulması ve yaşamasına uygun ve çekici bir ortam sağlamaktadır. Çoğulcu sistem, bu lobilerin faaliyetleri için sağlam bir çerçeve oluşturmaktadır.

Kısaca, etnik lobilerin çıkarlarının ABD'nin politik stratejileri, çıkarları ve dış politikası ile bağdaşması, bu etnik lobilerin iç politika ve ABD halkı ile kültürel bütünleşme derecesinin yüksekliği ve seçimlerde somut bir güç teşkil edecek bilinçli ve kalabalık bir seçmen kitlesine sahip olması ve kamuoyuna sundukları tezin desteklenebilir tezler olması etnik lobilerin başarıları için gerekli koşullardır. Etnik grupların çıkarlarıyla ABD ulusal çıkarlarının kesişmesi etnik politika hedeflerine ulaşmasında etkilidir. ABD'nin SSCB'nin Doğu Avrupa'da egemen olmasına karşı Soğuk Savaş döneminde İsrail ile kurduğu ittifak bu açıdan önemlidir.²²³ Bunlar kadar önemli olan bir faktör de lobilerin ekonomik gücü ve kampanyalarını destekleyecek gerekli fonlara sahip olmalarıdır; maddi gücü yeterli olan etnik lobiler, yarışa doğal olarak, avantajlı başlamaktadır. Ancak, parasal güç her şey değildir: Örneğin Arap lobisinin parasal gücü yüksek olmasına karşın başarıyı sağlayacak diğer koşulları daha yetersiz olduğu için İsrail lobisi kadar etkin değildir. Lobilerin güçlü olması, izledikleri her davada başarıya ulaşacaklarının güvencesini vermez. Örneğin ABD'de çok güçlü bir lobisi olan Taiwan'ın, 1978'de ABD'nin Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanımasını engelleyemediği bilinmektedir.²²⁴

Nüfus yoğunluğu veya bir etnik grubun belli bir bölgede yoğun biçimde yerleşmesi ve örgütlenmesi, lobi gücünü etkileyen çok önemli bir unsurdur. Özellikle, Başkanlık seçiminde fazla oy gücüne sahip Kaliforniya, NewYork, Texas gibi eyaletler ile Ohio, Florida, Pennsylvania gibi iki parti arasında kıyasıya rekabet olan yerler, genel politikaların belirlenmesinde ön plana çıkmaktadır. Nitekim, 2000 seçimlerinde Florida eyaletinde ağırlığı olan Küba diasporasının oylarının Başkanlık seçimi sonuçlarını etkilediği öne sürülmektedir. Bu çerçevede Küba asıllı

²²³ Ambrosio, s. 8.

²²⁴ Parris H. Chang, "Taiwan Lobby Is Different", **The NewYork Times**, 1 Nisan 1997.

seçmenlerin %82'si Cumhuriyetçi adayı (George W. Bush) desteklemişler ve seçim sonuçlarının tartışıldığı o dönemde Bush'un Florida'yı ve başkanlığı kazanmasında rol oynamışlardır.²²⁵

Soğuk Savaşın sona ermesi, dünyada etnik çatışmaların artmasıyla sonuçlanmış, ülkelerdeki iç savaşlar etnik kimlik grupların önemini arttırarak ve onlara varoluş gerekçesi yaratarak etnik gruplara ilişkin örgütlerin yaygınlaşmasına neden olmuştur.²²⁶

Bu çerçevede Kongre'de ciddi bir lobicilik rekabeti yaratan ve davalarını izleyerek gündemde kalan bazı etnik lobilerin daha ayrıntılı incelenmesinde yarar vardır:

Arap Lobisi

Arap lobisi muhtemelen ABD'deki en eski lobici etnik grup olup İsrail lobisinden de eski bir geçmişi vardır. Bünyesinde petro-diplomatik unsurlar yer almakta olup petrol sektörünün temsilcileri, misyon temsilcileri ve diplomatlar lobinin etkili üyeleri arasındadır. 1970'li yıllardaki petrol ambargosu Arap lobisinin etkili olmasına ve sesini duyurmasına neden olmuştur. İlk Arap lobi grubu 1972 yılında kurulan Ulusal Arap-Amerikan Birliği (*National Association of Arab Americans*, NAAA) olmuştur. Kuruluşun 300.000 yıllık bütçesi, 13.000 üyesi ve 80.000 adresi içeren bir posta listesi bulunmaktadır. Bunun dışındaki kuruluşlar, Ortadoğu İşleri Konseyi (*Middle East Affairs Council*), Arab-Amerikan Kurumu (*Arab-American Institute*) ve Amerikan Filistin Komitesi (*American-Palestine Committee*) şeklinde sıralanmaktadır. Kuruluş, Ocak 2002 tarihinde Amerikan-Arap

²²⁵ Marc Frank, "Cubans Push for Kerry Win in Florida", <http://abcnews.go.com/Politics/Vote2004/story> 19 Ekim 2004 (Erişim tarihi: 1/8/2014).

²²⁶ Ambrosio, s. 9.

Ayrımcılık Karşıtları Komitesi (*American-Arab Anti-Discrimination Committee*) ile birleşmiştir.²²⁷ Bu komite, 1980 yılında ilk Arap-Amerikalı senatör olan James Abourezk tarafından kurulmuş, amaçlarından birini medyada yer alan olumsuz Arap imajını gidermek olarak tanımlamıştır. ADC, faaliyetlerini Arap göçmen ve toplulukları üzerinde oluşan yasal baskıların hafifletilmesi konusunda yoğunlaştırmış, ayrıca Filistinli göçmenlerin evlerine dönüşü için bir kampanya başlatmıştır: Dönüş Hakkı (*Right of Return*). ADC günümüzde Arap ve Müslüman kökenli Amerikan yurttaşlarının baskıya uğramalarına karşı mücadele etmekte, dış politikada da İsrail'in işgal edilmiş topraklar konusundaki politikalarını protesto ve boykot yoluyla ABD'de kamuoyu yaratmaya çalışmaktadır. Arap kökenli Amerikan yurttaşların sosyal ve politik yaşamda var olmaları konusunda da gelişmeler kaydedilmiş, azınlıkların seçmen tabanına dahil olarak kamu hizmetlerinden yararlanabilecekleri konusunda neden/sonuç ilişkisinin kurulduğu gözlenmiştir.²²⁸

2008 demografik verilerine göre Amerika nüfusunun %0.5'ini oluşturan toplam 1,573,530 Arap asıllı Amerikalılar içinde Lübnanlılar önemli bir grup oluşturmakta ve sayıları yaklaşık yarım milyonu bulmaktadır (501,907) . Bunların önemli bir bölümünün de Hıristiyan (Maruniler) ve Doğu Hristiyanları ve Yunan Ortodoks kilisesi mensubu olduğunu kaydetmek gerekir. Perakende ticaret, hukuk, tıp, bankacılık, mühendislik, iletişimle ilgili sektörlerde çalışan Lübnan asıllı Amerikalıların NewYork, Boston, Kaliforniya ve Connecticut gibi seçici kurulun ağırlıklı olduğu eyaletlerde yaşadığı görülmektedir. Genel Arap nüfusunun parti tercihlerinde Demokrat ve Cumhuriyetçi partiler arasında bölündüğü, 1996

²²⁷ www.adc.org/about-us/ (Erişim tarihi) 1/8/2014).

²²⁸ "Not Quite White: Race Classification and the Arab American Experience", <http://www.aaiusa.org/pages/not-quite-white-race-classification-and-the-arab-american-experience> 4 Nisan 1997 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

seçimlerinde Clinton, 2000 seçimlerinde George W. Bush lehine daha fazla oy kullandıkları, 2000 seçimlerinde çevreci aday Ralph Nader`in (Arap asıllı) Ortadoğu politikalarının protesto edilmesi ile ilgili nedenlerle oy topladığı kaydedilmektedir.²²⁹

ABD`deki Arap toplulukları arasında önemli bir yere sahip olan Lübnan asıllıların topluma entegre olma derecesi yüksek olmasına karşın genelde lobicilik gücü yetersizdir. Amerikan-İsrail İşbirliği Girişimi (*American-Israeli Cooperative Enterprise-AİCE*) kuruluşunun İcra Direktörü olan Mitchell Bard`a göre “Arap lobisinin en önemli ayırıcı özelliği taban desteği olmamasıdır. İsrail lobisinin tabanda yüzbinlerle ölçülebilecek yesi varken, Arap lobisinde sahada çalışan ‘savağısı’ veya kamuoyunda sempati oluşumu bulunmamaktadır.”²³⁰ Bu değerlendirmeye ek olarak NAAA`nın eski başkanlarından Joseph Baroody`nin Arap lobisinin zaaflarına ilişkin yaptığı ve sorunun başka bir boyutuna değinen bir açıklamayı vurgulamak yerinde olur:

ABD`deki Arap lobisi İsrail lobisinin İsrail`i temsil ettiği gibi bir temsil gücüne sahip değildir, İsrail lobisi tek bir hükümetin politikalarını savunmak durumundayken Arap lobisi istese dahi Araplar adına tek bir görüşü seslendirememektedir. Suudi Arabistan`la Libya`nın, Hıristiyan ve Müslümanların görüşleri (aynı konuda) farklı farklı olabilmektedir.²³¹

Bu konudaki tamamlayıcı olabilecek diğer bir görüş de ABD`deki petrol sektörünün lobi gücüne dikkat çekerek, petrol bölgesindeki kazanımları hedefleyen

²²⁹ “How Arab Americans Voted and Why”, <http://www.aaiusa.org/dr-zogby/entry/w121800/> 18 Aralık 2000 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²³⁰ Mitchell Bard, “The Arab Lobby: The American Component”, **Middle East Quarterly**, Fall 2010, Vol. XVII, No: 4, s. 3.

²³¹ Khalil Marrar, **The Arab Lobby and US Foreign Policy, the Two State Solution**, London, NewYork, Routledge Research in American Politics, 2009, s. 88.

petrol sektörüyle Arap lobisi işbirliğinin İsrail politikası karşıtlığına yol açmadığına, bu cephede yer alan petrol sektörünün Filistin sorununa yürekten bir destek vermediğine ve “Filistin Lobisi” denebilecek bir lobinin ise önemli bir güçlerinin olmadığına, ABD`deki politika kararları üreten birimlerle bağlantılarının geliştirilemediğine, maddi güçlerinin zayıf, ilişkilerinin yetersiz olduğuna, donanımlı lobicilerinin bulunmadığına ve karşıtlarının lobicilik güçlerine ulaşmalarının güç olduğu tespitlerine yer vermektedir.²³²

Bu noktada ABD`deki Arap lobisinin etki ve gücünü etkileyen bir dönüm noktasına işaret etmek gerekir: 1987 yılı sonlarında İsrail'in işgali altındaki Filistin topraklarında Filistinlilerin başlattıkları İntifada olarak bilinen direniş hareketi, çatışma ve uzlaşmazlıklar konusunda egemen görüşlerin değişmesine yol açmıştır. İki devletli çözüm önerileri Batılı politikacıların desteğini sağlamış; sonuçta Arap-Amerikan lobisi Batı Şeria ve Gazze`de çıkan olaylar sonunda geniş bir kitlenin desteğini kazanırken, AIPAC ilk defa İsrail karşıtlarının organize ettiği kitlesel bir güçle karşılaştığını ifade etmiştir.²³³

²³² Sameer Arabi, “*The Real Middle East Lobby*”, http://www.rightweb.ir-online.org/articles/display/the_real_middle_east_lobby 24 Kasım 2010 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²³³ Marrar, s. 94.

Ermeni Lobisi

Amerikan Topluluk Araştırmaları (*American Community Survey*) ABD`de 2009 yılı itibariyle kesin olarak 485.000 Amerikalının Ermeni kuşaklardan geldiğini kaydetmektedir.²³⁴ Ancak bu anketlerde Ermeniler resmen tanınmış azınlıklar arasında olmadığından ankette başka seçenekleri (sadece beyaz ırktan olabileceğine dair) işaretleyenler olabilmektedir. Bu bağlamda ABD`deki Ermeni asıllı nufusun 800.000 civarında olduğu ileri sürülmektedir.²³⁵ Ermeni asıllı nufusun bir b6lümü 1899-1917 tarihleri arasında Ortadoğu`nun muhtelif b6lgelerinden g6erek Kaliforniya`ya yerleşmiş, 1931 yılından sonra g6 edenler ise ABD kota kurallarına g6re işlem g6rerek Fransa gibi ilk yerleştikleri 6lkelerden ABD`ye gelmişler ve Fransız asıllı olarak kaydedilmişlerdir.²³⁶ İkinci D6nya Savaşından sonra ABD`ye Ermeni g6u hızlanmış olup ABD Nufus B6rosu rakamlarına g6re 1990 itibariyle 200. 000 civarında Ermeni asıllı ABD vatandaşı bulunmaktadır. Bunların 60.000`i 1980-89 yıllarında gelmiş ve %75`i Los Angeles civarına yerleşmiştir.²³⁷ Ermeni lobisinin oluşumu Amerika`ya ilk g6lerle başlamış, Ermeni İhtilal Partisi ABD`de 6rg6tlenmiştir. 1914 yılına gelindiğinde ise 6lkede 77 Daşnak komitesinin kurulduğu tespiti yapılmaktadır.²³⁸ Sonraki yıllarda ve T6rkiye`nin İkinci D6nya Savaşı sonrasında ABD`nin m6ttefik haline gelmesi ile Ermeni topluluklarının faaliyetleri durgunluk d6nemine girmiştir. Ermeni lobisi, 1970`lerin başından itibaren etkin

²³⁴ U. S Census Bureau, 2009 American Community Survey, B04006, “People Reporting Ancestry”, Tablo 52.

²³⁵ Bahar Baser, Ashok Swain, “Diaspora Design versus Homeland Realities: Case Study of Armenian Diaspora”, **Caucasian Review of International Affairs**, Vol. 3 (1) -Winter 2009, s. 45-62.

²³⁶ **Immigrants in Amerikan History: Arrival, Adaptation, and Integration**, der. Elliot Robert Barkan, Kaliforniya, ABC-CLIO, 2013, s. 202.

²³⁷ <http://www.everyculture.com/multi/A-Br/Armenian-Americans.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²³⁸ şenol Kantarcı, “Armenian Lobby: The formation of the Armenian Lobby in the United States and Lobby activities”, **Armenian Studies**, Sayı 1, March-April-May, 2001.

olmaya başlamış, 1984`te kurulan Amerika Ermeni Meclisi (*Armenian Assembly of America*) çeşitli Ermeni kuruluşlarını şemsiyesi altında toplayarak etki alanını genişletmiş ve güçlendirmiştir.²³⁹ Diğer güçlü lobi kuruluşu Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (*Armenian National Committee of America*, ANCA) ise Ermeni asıllı Amerikalıların kitle örgütüdür. ANCA, tarihini Bağımsız Ermenistan için Amerikan Komitesi`ne (*American Committee for Independent Armenia*, ACIA) bağlamaktadır. Ancak Ermeni Meclisi ve ANCA temel hedeflerini “birleşik, özgür ve bağımsız” Ermenistan olarak koymuştur. ANCA, bu amaçla bağımsız ve özgür Ermenistan için kamuoyu desteği sağlamak, ABD politikalarını bu yönde etkileme, devlet politikasında Amerika ve Ermeni topluluğunun ortak görüşe sahip olmasını temin etmek ve topluluk ile seçilmiş temsilciler arasında iletişim kurma görevlerini üstlenmiştir.²⁴⁰

ANCA, ABD`nin değişik bölgelerinde örgütlenmiş olup, Batı bölgesinde Kaliforniya Glendale`da ve Doğu bölgesinde Watertown Massachusetts`de iki ofisi vardır. Bu merkezler toplam 43 yerel ofisin faaliyetlerini koordine etmektedir.²⁴¹ Lobi, medyayı kullanarak etkinliğini artırabilmektedir: Güney Kaliforniya`da dört TV kanalı ve internette iki TV yayını yapan istasyonu mevcut olup, bunlar dışında birçok radyo istasyonu Boston, New Jersey, Detroit, Providence gibi kentlerde faaliyettedir. Ermeni lobisi, başlıca amacını 1915 Ermeni Soykırımını iddiasına ilişkin tasarını Kongreden geçirerek yasalaştırmak üzerine odaklarken, Ermenistan devletine

²³⁹ **Ibid.**

²⁴⁰ Gregg Heather S. “*Divided They Conquer: The Success of Armenian Ethnic Lobbies in the US*”, **The Rosemary Rogers Working Paper Series**, s. 15.

²⁴¹ **Ibid.**, s. 16.

yardımı da diğerk bir amaç olarak saptamış, 1992-1993 yıllarında sadece ABD'nin bu ülkeye insani amaçlı yardımın tutarı 150 milyon doları bulmuştur.²⁴²

Ermeni topluluklarının Kaliforniya gibi seçici kurul gücü yüksek eyaletlerde yaşaması, politik güçlerini arttırmakta ve hemen her yıl Kongre'ye alt komitelerden başlayarak Ermeni soykırımını iddiası ile ilgili yasa tasarısı getirilmekte, konunun Başkanlığa kadar intikali sağlanabilmektedir. Bu süreçte lobcilik için yapılan harcamaların yüksek tutarlara ulaştığı, yalnız 1994 yılında bu harcamaların (çoğu Kongrede olmak üzere) toplam 7 milyon doları bulduğu ifade edilmektedir.²⁴³ Burada iç ve dış politika hedefleri arasındaki uyumsuzluk, çoğu zaman Dışişleri Bakanlığı'nın müdahaleleri, Türkiye'nin stratejik konumu ile ilgili öncelikler ve kimi zamanda İsrail lobisinin karşı çıkmasıyla tasarı yasalaşmadan rafa kalkmaktadır. Ermeni lobisinin şu ana kadarki başarısı soykırım iddialarına ilişkin kabul ettikleri yıldönümü günlerinde Başkan tarafından verilen ve kelimeleri özenle seçilerek iki tarafın da imkân olduğu ölçüde kırılmayacağı bir üslubu içeren mesajlarla sınırlı kalmaktadır. Nitekim Barack Obama'nın 2014 yıldönümü mesajı "soykırım" kelimesi kullanılmadan verilmiştir: "Bugün büyük felaketi (*Meds Yeghern*) anıyor, ve 20. yüzyılın en kötü mezalimlerinden birinde yok olanları onurlandırıyoruz. 98 yıl önce Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerinde 1.5 milyon Ermeni katledilmiş veya ölümüne bir yürüyüşe zorlanmıştı."²⁴⁴ (Bu çerçevede Türkiye'nin karşı lobcilik faaliyetleri ve etkisi ayrıca tartışılacaktır.)

²⁴² Robert Krikorian-Joseph Masih, **Armenia at the Crossroads**, Londra, Routledge, 1999, s. 71.

²⁴³ Şenol Kantarcı ve Fatma Sarıkaya, "Money Spent by the Armenian Lobby in America (USA /Armenia)" <http://www.tc-america.org/files/news/pdf/lobby.pdf> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁴⁴ "Obama Avoids Using 'Genocide' in Remarks on Ottoman-era Armenian Deaths", **Hürriyet Daily News**, 24 Nisan 2013.

Ermeni lobisi'nin diğer önemli gündem maddesi olan Dağlık Karabağ sorunu ile ilgilidir: Bölgenin Azerbaycan'dan koparılarak bir Ermeni "enklavi" statüsüne getirilmesi konusunda Ermeni görüşlerini destekleyen ve ABD Özgürlük Destek Akdi, kısım 907 kapsamında (*US Freedom Support Act*) Azerbaycan'a sağlanan yardımların kısıtlanmasına ilişkin karar alarak Ermeni görüşü doğrultusunda hareket eden ABD'nin 11 Eylül sonrası değişen ulusal öncelikleri, Azerbaycan havaalanlarının ABD uçakları tarafından kullanılabilmesi imkânı gibi lojistik gerekçeler, Washington'un teröre karşı Azerbaycan sınırlarının güvencesini sağlamak amacıyla yaptırımlara kaldırılmasına karar vermesine neden olmuştur.²⁴⁵ Bu politika değişikliği de ABD'nin ulusal önceliklerin diasporaların hedefleri ile uyuşmadığı zamanlarda kendi stratejik hedefleri doğrultusunda gitmeyi seçebildiğinin bir örneğidir. Bunun ötesinde Ermeni lobisinin gücünün bir sınırı olduğu ortaya çıkmıştır.

Yunan Lobisi

Yunan asıllı göçmenlerin Amerika'ya gelişleri kolonyal dönemlere dayanmaktadır. Ancak 1890'lara kadar daha çok denizciler, gezginler, pamuk tüccarları ve öğrencilerden oluşan göçmenler, bu tarihten sonra daha çok demiryollarında çalışmak üzere ABD'ye göç etmişler, bazıları Kayalık Dağlar'daki maden ocakları ve haddehanelerde iş bulmuşlardır. Daha sonra dükkan sahibi olan, lokantalar açan ve kahvelerde sosyal yaşamlarını sürdüren Yunanlılar, doğu kıyısında da tekstil fabrikalarında çalışmaya başlamışlar, okul ve kiliselerini kurmuşlardır. Tahminlere göre halen ABD'de yaşayan Yunan asıllı Amerikalıların

²⁴⁵ Jim Nichol, "*CRSReport for Congress*", <http://fpc.state.gov/documents/organization/70320.pdf> 24 Temmuz 2006, s. 2 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

sayısı 3 milyon civarındadır, buna göre dünya yüzünde Yunan asıllı etnik grupların en çok yerleştiği ülke Amerika olmaktadır. (Daha sonra Avusturalya ve Kanada gelmektedir.)²⁴⁶

Yunan lobisi, Amerika'daki güçlü baskı gruplarından birini teşkil etmekte olup, etkinlik derecesi İsrail lobisine yakındır. ABD'deki en güçlü Yunan lobicilik örgütü, Amerikan-Yunan Halkla İlişkiler Komitesi'dir (*American Hellenic Institute Public Affairs Committee*, AHİPAC). Kuruluşun geçmişi, Türkiye'nin 20 Temmuz 1974 tarihinde başlayan Kıbrıs hareketine dayanır: 1 Ağustos 1974 tarihinde Amerika-Yunan Enstitüsü (*American Hellenistic Institute*) tarafından (lobicilik faaliyetleri için) kurulan örgütün ilk yıllarda kayda değer bir başarısı olmuştur. 1974 Kıbrıs hareketini takiben bu örgütün çabalarıyla ABD'de yapılan gösteri ve protestoların etkisi görülürken, Yunan etnik topluluğunun Kongre'deki temsilcileri Paul Sarbanes ve John Brademasın girişimleri ambargo kararının alınmasına katkıda bulunmuştur. Bu başarıya ulaşılmasında 1950'lerden sonra ortaya çıkan ve 1960'lı yıllarda güçlenen "Elenizm" akımı ve oluşan "Yunan" kimliğinin etkisi olmuştur.²⁴⁷

Diğer yandan bu kararın alınmasında Nixon yönetiminin Watergate skandalıyla zayıf düştüğü bir dönemde Kongre'nin dış politikada inisiyatif almasının rol oynadığı ileri sürülmektedir.²⁴⁸ Yunan lobisinin elini güçlendiren bir konu da "kanunların uygulanması" olmuştur: ABD ilgili yasalarına göre, bir ülkeye sağlanan silahlar sadece savunma amacıyla kullanılabilir ve kesinlikle üçüncü bir ülkenin istilasında kullanılamaz. Yunan lobisi, bu kuralın Kongre üyeleri üzerindeki etkisini

²⁴⁶ www.kythera-family.net/download/WorldpopiGrks.pdf (Erişim tarihi: 1/8/2014).

²⁴⁷ <http://www.mfa.gr/usa/en/greece/greece-and-the-usa/cultural-relations-and-greek-community.html?page=2> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁴⁸ Alexander Kitroeff, "The Limits of Political Transnationalism: The Greek-American Lobby, 1970s-1990s", **Greek Diaspora and Migration Since 1700: Society, Politics and Culture** içinde, der. Dimitris Tziouvas, London, Ashgate, 2009, s. 162.

iyi kullanarak ambargo kararını çıkartabilmiştir.²⁴⁹ Bu kararın çıkması ve uygulanması sürecinde Nixon`dan sonra Başkanlığa gelen Gerald Ford`un direncini dikkate almak gerekir. Ford, bu süreçte ambargonun kalkması için çok sayıda Kongre temsilcisi ile toplantılar yapmış, ABD`deki Yunan camiası liderleriyle görüşmüş, basındaki editörlere Beyaz Saray`ın görüşlerini iletmiş, ancak Demokrat Parti ağırlıklı Kongre`nin ambargo kararının kalkması aleyhindeki kararını engelleyememiştir.²⁵⁰

Kongre bu kararları alırken Yunan asıllı politikacıların Amerikan siyasi hayatında yer edinmiş olmaları gerçeğini de göz önüne almak gerekir: Bu dönemde Yunan asıllı azınlıklar başkan adayı olacak kadar önemli politikacılar da çıkarmışlardır: Bunlardan biri olan ve Midillili bir göçmen aileden gelen Michael Dukakis, iki dönem Massachussetts`te valilik yapmış, 1988 yılında ABD başkanlık seçimlerine Demokrat Parti adayı olarak girmiş, Cumhuriyetçi Parti adayı George Bush`a karşı yarışı kaybetmiştir.²⁵¹ Daha önce Cumhuriyetçi Parti`den Richard Nixon`ın yardımcısı olarak (1968-1973) görev yapan Spiro Agnew`da Yunanlı bir göçmen aileden gelmektedir.²⁵² Diğer bir ünlü Amerikan-Yunanlı da, sanat alanında ortaya çıkan film yönetmen ve yapımcısı Elia Kazan`dır. “Rıhtımlar Üzerinde” (*On the Waterfront*) gibi önemli bir filmin yönetmeni olan Kazan, İstanbul (Fener) doğumludur. Yönetmiş olduğu filmlerden “Amerika, Amerika” yapıtında Amerika`nın göçmenler için ifade ettiği anlamı “ezilen insanlar için hala bir rüyadır” şeklinde özetlemektedir.²⁵³

²⁴⁹ **Ibid.**, s. 144

²⁵⁰ Terry, s. 47.

²⁵¹ <http://www.hri.org/hri/dukakis.html> (Erişim tarihi: 1/8/2014).

²⁵² <http://www.infoplease.com/biography/var/spiroagnew.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁵³ www.uslook.com/english/Entertainment/director/olympic/2013 (Erişim tarihi: 1/8/2014).

ABD'deki Yunan lobisi açısından çok önemli bir kurum da Amerika Yunan-Ortodoks Başpiskoposluğu'dur (*The Greek Archdiocese of America*). Başpiskoposluk, İstanbul Rum Patrikliği'ne bağlıdır. Ortodoks Kilisesi'nin amaçları sıralanırken tüm Amerika'daki toplulukları kapsayıcı bir misyonu olduğu dile getirilmektedir.²⁵⁴ Doğal olarak kilise Amerika'daki tüm Yunan asıllı toplulukları için birleştirici bir rol üstlenme iddiasındadır. Slav Ortodoksları olsun, Yunan Ortodoksları olsun, Amerika'daki cemaatlerle ilgili önemli bir kaygı, bu grupların milliyetçi tutumlarının ağır basmasıdır.²⁵⁵ Dini kesimlerin bir diğer kaygısı da Yunan kökenli Amerikalıların %90'ının Ortodoks kilisesi ile iletişimde bulunmayı bırakmalarıdır. Bu endişenin kaynağında Amerika'nın çokkültürlü, dinsel anlayışta çoğulcu ve seküler toplumun inançlar arası evlilikleri kaçınılmaz biçimde artırması ve Yunan Ortodoks Kilisesi'nin daha geniş kapsamlı bir yapılanmayla bu değişime cevap vererek inançlararası evlilikleri de içine alacak çözümler geliştirememesi bulunmaktadır.²⁵⁶

Lobi'nin bu kesiminin kendi içsel yapılarına ilişkin endişeleri dışında Türkiye'ye ilişkin sorunlar dahil olmak üzere dünya Ortodoksluğu ile ilgili faaliyetleri de mevcut olup düzenli toplantılarla İstanbul gibi önemli gördükleri piskoposluklarla bağlarını vurgulamaktadırlar.²⁵⁷ Bu bağlamda ABD'deki piskoposluk, Fener Rum Patrikhanesi ile koordineli olarak, Türkiye'deki Patrikhane'nin ekümenlik yetkileri ve Heybeliada'daki Ruhban Okulu'nun faaliyete

²⁵⁴ <http://www.goarch.org/> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁵⁵ Timothy Ware, **The Orthodox Church**, Londra, Penguin Books, 1983, s. 189-190.

²⁵⁶ Seraphim Danckaert, "*Losing our Religion: On 'Retaining' Young People in the Orthodox Church*", <http://blogs.ancientfaith.com/orthodoxyandheterodoxy/2014/04/08/losing-our-religion-on-retaining-young-people-in-the-orthodox-church/> 8 Nisan 2014 (web site giriş: 1/8/2014).

²⁵⁷ www.greeknewsonline.com/keynote address of Demetrios, 2 Temmuz 2012 (Erişim tarihi: 1/8/2014).

geçmesi konularında ABD Yönetimi nezdinde lobicilik yapmaktadır. Nitekim, Başkan Yardımcısı Joe Biden, 2011 Türkiye ve Yunanistan gezileri sırasında, Türk makamlarına okulun açılması ve Patrikliğin talepleri ile ilgili konuları iletmiştir.²⁵⁸

İstanbul Patrikhanesi'ne Ekümenik sıfatı verilmesiyle İstanbul'daki kiliseyi dünya Ortodokslarının merkezi haline getirmesine yönelik çabalar da bu bağlamda Yunan-Ortodoks lobiciliğinin gündeminde olan bir konu olarak kabul edilebilir. En azından ABD yönetimi bu çabaları bir şekilde dikkate almaktadır. Son Başpiskopos Demetrios'un da bu konularda Türk ve Amerikan yetkilileri nezdinde girişimleri olmuştur. Bu bağlamda Joe Biden Türkiye gezisi öncesi 2011 Kasım'ında NewYork'ta Demetrios'la bir toplantı yaparak, Ruhban Okulu'nun açılışını, Ekümeniklik konusunu ve Kıbrıs ile Makedonya konularını görüşmüştür.²⁵⁹

Yunan lobisinin gündeminde yer alan bir diğer konu da Makedonya devletiyle ilgilidir. Bu ülke ile ilgili olarak Yunan tarafı Makedonyalıların "Makedon" olmadığına, dolayısıyla ülkenin "Makedonya" olarak adlandırılmasına karşı çıkmaktadır. Sonuç olarak, bu görüş çerçevesinde bu ülkede yaşayan ve Slavik bir dil konuşan halk, Antik Çağdan beri Yunanca konuşan Makedonlardan farklıdır.²⁶⁰ Böylece Makedonlardan farklı bir Slav asıllı topluluğun yaşadığı bölge Yunan tarafı görüşü çerçevesinde "Makedonya" olarak kabul edilmemektedir. Temelde bu argümanlar üzerinde oluşan Makedonya'nın ABD tarafından tanınması ile lobi bu konuda başarısızlığa uğramış ve Clinton yönetimi Balkanlardaki hassas durum

²⁵⁸ "Patrik'le Bir Saat", **Hürriyet**, 4 Aralık 2011.

²⁵⁹ Stella Tsolakidou, "US Vice President Joe Biden Meets with Archbishop of America Demetrios", <http://usa.greekreporter.com/2011/11/17/us-vice-president-joe-biden-meets-with-archbishop-of-america-demetrios/> 17 Kasım 2011.

²⁶⁰ <http://www.historyofmacedonia.org/> Macedonia Greek Conflict (Erişim tarihi: 24/10/2014).

nedeniyle “Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti” adıyla ülkeyi tanımıştır. Bu karar, Yunan lobisi için bir yenilgi olarak kabul edilmiştir.²⁶¹

Makedonya ile ilgili bu hayal kırıklığı, Soğuk Savaş sonrası dönemde Yunan lobisinin değişen dünya koşullarındaki etkinliğinin sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Bir değerlendirmeye göre, 1970’lerde olduğu gibi Kongre’nin dış politika konusundaki etkisini arttırması gibi bir gelişme olmadığı sürece, yürütme organları dış politikadaki inisiyatifleri elinde tutacak ve Yunan lobisi, İsrail ve Küba lobilerinin gücüne erişemeyerek stratejik ve ideolojik açılardan da Beyaz Saray ile Dışişleri Bakanlığı nezdinde de değer kaybedecektir. Öte yandan, siyaset dışındaki alanlarda Yunan asıllı Amerikalılar kendi sosyal kurumlarını geliştirerek kültürel miraslarını koruma ve tanıtma yollarını bulabileceklerdir. Bu çerçevede anavatan politikaları en azından Yunanistan doğumlu göçmenler için önem taşımaya devam edecek, küreselleşmenin getirdiği yeni koşullar eylemlerine hizmet edecektir. Ancak Soğuk Savaş ve sonrasında Atina ve Washington’a hakim olan ve pek değişmeyen politik realitelere bağlı kalan lobicilik kuruluşları bundan yarar göremeyeceklerdir. Bu değerlendirme, etnik kültürel gelişmenin politik nüfuz alanında karşılığını bulamadığını göstermektedir.²⁶²

Türk Lobisi

Amerika kıtasına Osmanlı topraklarından gelen ilk göç dalgası 19. yüzyıl sonunda başlayıp 1920’lerde sona eren ve Osmanlı tebaası grupların Amerika’ya yerleşmeleriyle sonuçlanmıştır. Söz konusu Osmanlı uyruklu göçmenlerin sayısı kabaca 1.2 milyon civarında olup, bunlardan 50.000 kadarının Türk asıllı olduğu söylenmektedir. Bunların birçoğu sonradan anavatana dönmüş, eğitilmiş olanlar yeni

²⁶¹ Kitroeff, s. 167.

²⁶² **Ibid.**, s. 169.

kurulan cumhuriyette değerlendirilmiştir. ABD`nin 1925 yılında getirdiği kota sistemi çerçevesinde Türkiye`ye yılda 100 göçmen hakkı tanınmış, bunun sonucunda elli yılda toplam 29.000 kişi Türkiye`den ABD`ye göçmüştür. Bu dönemde toplam göçmen sayısının 15 milyon olduğu dikkate alınırsa bu düşük bir rakamdır.²⁶³

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye-Amerika ilişkilerinin gelişmesi ve kotaların 1965`de kalkmasıyla birlikte yeni bir göç dalgası ortaya çıkmış, Türkiye`den ekonomik nedenler ve eğitim almak amacıyla ABD`ye bir akım olmuştur.²⁶⁴ Türkiye`den gelen göçmenler, genellikle üniversite ve yüksek lisans mezunları, mühendis, doktor gibi nitelikli gruplardan oluşmuştur. Son dönemlerde ise değişik nitelikte gruplar ABD`ye göç etmekte, bunlar arasında lokantalar, kuaförler ve benzin istasyonlarında çalışanların yanı sıra kendi işyerlerini açanlara da rastlanmaktadır.

Türk göçmenleri zaman içinde diğer güçlü etnik gruplarla karşılaştırılabilecek derecede olmasa da Amerika`daki ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel çevreleri etkileyecek üne erişebilen isimler çıkarmıştır. Bunlar arasında Atlantik plak şirketi (eski) sahipleri Ahmet ve Nasuhi Erteğün kardeşler, Yale Üniversitesi fizik dalında profesör unvanına sahip ve Oppenheimer ödülünü kazanmış olan Feza Gürsey, CocaCola şirketi yönetim kurulu başkanı Muhtar Kent, ressam Burhan Doğançay sayılabilir.

²⁶³ Birol Akgün, “*The Turkish Diaspora in The United States and Its Role in Promoting Turkish-American Relations*”, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/3958/> s. 102 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁶⁴ **Ibid.**, s. 108.

ABD`deki Türk Toplumunun Temel Özellikleri

2010 nüfus sayımları araştırma tahminlerine göre 195.283 kişi Türk asıllı olduğunu beyan etmiştir.²⁶⁵ Bu rakam, sayımlarda beyanda bulunmayan Türk asıllı kişilerin eklenmesiyle artsa dahi, rakip lobilerle karşılaştırıldığı zaman oldukça düşüktür. Esasen Türk asıllı göçmenler, diğer etnik gruplara göre ülkeye geç gelmiş gruplardır. Bunun yanı sıra Türk toplulukları ülkenin çeşitli bölgelerde dağınık durumda yerleşik olup, bu açıdan bakıldığında yerel politikacılar için oy gücü potansiyeli yüksek cazip bir taban oluşturamamaktadır. Üçüncü bir zaaf da politik sürece katılımın yetersiz olması ve kültürel olarak buldukları topluma entegre olma eğiliminin kuvvetli olmamasıdır. Ayrı din ve dil gruplarından olmanın getirdiği kültür farklılıkları önemli uyum sorunları yaratabilmektedir. Dördüncü ve çok önemli bir konu da Türk asıllı toplulukların ekonomik gücü ve finansal desteğinin yine diğer yarıştığı lobilerle kıyaslandığında oldukça yetersiz olmasıdır. İmaj problemi de Türk topluluklarını ve son tahlilde Türkiye`yi zorlayan bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin Alan Parker`ın “Geceyarısı Ekspresi” filminin yıllarca Türk ve Türkiye imajı ile ilgili uzun dönemde oldukça önemli zararı olmuştur. Esasen Amerikan “istisnacılığı” ve eğitim sistemleri çerçevesinde dünya ulusları hakkında derin bilgi sahibi olmayan ABD halkının hatırı sayılır bir kesimi, etnik propagandaya açık olmaktadır. Bu imaj, Batı toplumlarını etkileyebilen ve birçok Hollywood filminin senaryosunda yer alan “oryantalist” temalarla beslenmektedir.

²⁶⁵ United States Census Bureau, American Fact Finder, factfinder2.census.gov

Kurumsal Lobicilik

ABD`deki Türk lobiciliği faaliyetlerine bakıldığında 4 örgüt ön plana çıkmaktadır:

Türk Amerikan Koalisyonu: Yukarıda belirtilen imaj sorununun çözümüne yönelik olarak 2007`de kurulan ve kısa bir geçmişi olan bu kuruluş, Amerikan kamuoyunun Türkiye hakkında bilgilendirilmesi, ABD`deki Türklerin bilgilendirilmesi ve seslerinin duyurulması için ortam hazırlanması, ABD ile Türkiye arasındaki işbirliğinin, dostluğun ve anlayışın geliştirilmesi, basın ve sanat alanlarında Türkiye ve ABD`deki Türklerin gerçekçi bir portresinin sunumu ve karakterinin korunması ile bu amaçla seminerler düzenlenmesi, burslar verilmesi, kültürel turlar düzenlenmesi, şeklinde özetlenebilecek faaliyetlerde bulunmaktadır.²⁶⁶

Türk-Amerikan Dernekleri Konfederasyonu (ATAA): Şemsiye bir kuruluş olan ATAA, Türk asıllı Amerikan yurttaşlarının çıkarlarını korumak, üye derneklerin faaliyetlerini koordine etmek, Türk seçmenlerini seçimlerde harekete geçirerek Türkiye`nin ve Türk asıllı tabanın lehine görüşleri savunabilecek adayları desteklemek, kısaca Türkiye hakkında ülkede daha dengeli görüşlerin oluşmasını sağlamak üzere çalışan bir kuruluştur.²⁶⁷

Amerikan-Türk Konseyi (*American-Turkish Council*): 1982 yılında Washington DC`de eski ABD Dışişleri Bakanlığı ve Pentagon mensuplarının girişimleriyle Amerikan-Türk Dostluk Konseyi (*American-Turkish Friendship Council*) adıyla kurulan bu kurum, 1994 yılında Türk-Amerikan İş Konseyi`nin ABD şubesi ile birleşerek bugünkü adını (ATC) almıştır. Ekonomik konular üzerinde

²⁶⁶ Turkish Coalition of America, <http://www.tc.america.org/> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁶⁷ Assembly of Turkish American Associations, <http://www.ataa.org/> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

odaklanan Konsey, özellikle enerji, savunma, tarım sektörleri üzerinde yoğunlaşmakta ve ABD ve Türk şirketlerini biraraya getirerek ortak projeler üzerinde çalışırken, bu konuları yasama ve yürütme organlarında izlemektedir.²⁶⁸ Yılda bir defa yıllık toplantısı yapılan Konsey'e Türkiye'den bakan düzeyinde (genellikle ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı ve kimi zaman Milli Savunma ve Enerji Bakanları) katılım olmaktadır.

Türk Etütleri Enstitüsü: 1982 yılında Türk hükümetinin mali katkısı ile kurulmuş kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Georgetown Üniversitesi (Washington DC) bünyesinde faaliyet göstermekte olup, akademisyenlerin Türk kültürü, tarihi, siyaseti, ekonomisi üzerinde çalışma ve değerlendirmelerde bulunmak üzere desteklemekte, bu çerçevede konferanslar ve edebiyat, siyaset ve tarih alanlarında konuşmacıların çağrıldığı tartışmalı toplantılar düzenlemektedir. Kuruluş, ABD'deki Türkiye üzerine araştırmalar yapan ve yüksek öğrenim sisteminde bu çalışmaların sürdürülmesini amaçlayan tek özel eğitim vakfidir. Enstitü, kuruluş sözleşmesi çerçevesinde ve vergi statüsüne uygun olarak ülkedeki yasama faaliyetleri ile ilgili bir çalışmada bulunmamaktadır.²⁶⁹

Türkiye, ABD içindeki dernekler bazındaki lobiciliği tamamlamak amacıyla profesyonel lobi şirketlerini kullanmaya, biraz gecikmeyle ve Ermeni lobisinin 1970'li yıllarda hızlanan lobicilik faaliyetlerini dengelemek için 1980'lerde başlamıştır. Bu çerçevede ilk sözleşme yapılan kuruluş GrayCo. olmuş, daha sonra Hill and Knowlton ile anlaşılmıştır. Bu alanda önemli olan konunun iktidarda olan parti veya Kongre'de çoğunluk sahibi olan gruplarla iletişim kurabilecek isimleri istihdam etmek olduğu dikkate alınır, Türkiye'nin sonradan Neo-Con grubunun

²⁶⁸ American-Turkish Council, <http://www.the-atc.org/> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁶⁹ <http://www.turkishstudies.org/about/index.shtml> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

önemli bir ismi olan Richard Perle ile ve Savunma Bakanlığı politikadan sorumlu eski müsteşarı Douglas Feith ile anlaşması kayda değer bir atılımdır. Perle`in daha önce Savunma Bakanlığı Politika Başkanı olarak görev yapması, Türkiye`nin ABD açısından stratejik önemini yasama ve yürütmeye anlatması ve ikna edici olması bakımından önemlidir.²⁷⁰ 1992`de Türkiye bir atılım daha yaparak Clinton`ın Başkan olmasıyla Clinton`a yakın olan Capitone firmasıyla anlaşmıştır. 1994`de Türkiye`nin Caterpillar ve Honda`nın da temsilcisi olan Fleishmann-Hillard firmasıyla yıllık 2.1 milyar dolara sözleşme yaparak, iki firmayla beraber çalışmaya başladı. 2000`li yıllarda ise Türkiye Livingston firmasıyla çalıştı.²⁷¹ Son dönemde, Türkiye bu kez Demokrat çevrelere yakın olan DLA Piper isimli lobcilik şirketiyle anlaşmıştır. 2007 yılında bir sözleşme çerçevesinde DLA Piper`la çalışmaya başlayan Türkiye, 2008`de Livingston`la yollarını tamamen ayırarak yeni şirketle (tek lobici firma olarak) sözleşme yapmıştır. Türkiye`nin yeni anlaşmasının yabancı hükümetlerin Demokrat Parti lobcilerine daha fazla kaynak ayırması şeklinde gözlenen yeni eğilime uyduğu vurgulanmaktadır.²⁷² Bu firmada Türkiye`yi temsil eden Temsilciler Meclisi eski üyesi Richard Gephardt 2007-2008 döneminde Ermeni soykırım tasarısının bloke edilmesinde rol oynamıştır. Halbuki aktif siyasette Temsilciler Meclisi çoğunluk lideri olduğu dönemde bir Ermeni tasarısının geçmesi için çaba sarf eden yine Richard Gephardt olmuştur. Kongre mensubu olduğu dönemde Ermeni seçmenin desteğini gözeten temsilci, Kongre sonrası dönemde bu kez davanın tam karşıt yönünü savunabilmekteydi. Sonuçta bu süreçte önemli olan

²⁷⁰ John Newhouse, "Diplomacy Inc. The influence of lobbies on U. S Foreign Policy", **Foreign Affairs**, May/June Issue, 2009.

²⁷¹ "New Lobbying Era in Washington Begins for Turkey under Livingston Leadership", **Hürriyet Daily News**, 22 Şubat 2000.

²⁷² Kevin Bogardus, "Turkey, Livingston Cut Ties", **The Hill**, <http://thehill.com/homenews/news/14626-turkey-livingston-cut-ties> 31 Mart 2008 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

sorunun birçok yönüne hakim olan ve davanın güçlü/zayıf yönlerini bilen tecrübeli bir ismin Türkiye tarafından angaje edilebilmesidir. Gephardt'in özellikle 2007 yılında Ermeni iddialarına ilişkin tasarının Temsilciler Meclisi'nden geçmesini engellemek konusunda rol oynadığı kaydedilmektedir.²⁷³ Washington Post da 2010 Mart tarihli bir yazıda, Türkiye'nin son on yılda çoğu Ermeni iddialarına ilişkin tasarıları engellemek yönünde kullanılmak üzere milyonlarca dolar harcamada bulunduğu ileri sürülmüş, Gephardt Grubu'nun ise bu çerçevede Türkiye'den maliyeti ayda yaklaşık 70. 000\$' tutarında lobicilik hizmeti verdiğini iddia edilmiştir.²⁷⁴

Bu bağlamda, Türkiye'nin lobicilik faaliyetlerindeki harcamalarının yılda 2 milyon dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir. Örneğin, 2009 yılında Gephardt ile çalışıldığı dönemde 1.7 milyon dolar tutarında bir ödeme yapıldığı ileri sürülmektedir.²⁷⁵ Bu rakam özellikle ABD'deki ekonomik çıkarlarını takip eden ülkelerin harcamalarıyla kıyaslandığında makul oranlarda kalmaktadır. ABD Adalet Bakanlığı verilerine göre yalnız Temmuz 2007-Aralık 2008 döneminde toplam 340 yabancı birimin (kamu ve özel dahil) harcamaları ABD Adalet Bakanlığı verilerine göre 87 milyon doları bulmaktadır.²⁷⁶

Yerel politikanın Ermeni ve Yunan lobileri etkisinde kaldığı dönemlerde Kongre'de Türkiye'nin çıkarları aleyhine hazırlanan yasalar belli düzeylere

²⁷³ Marilyn W. Thompson, "An Ex-leader in Congress is now Turkey's Man in the Lobbies of Capitol Hill", **The New York Times**, 17 Ekim 2007.

²⁷⁴ Dan Eggen, "Armenia-Turkey Dispute over Genocide Label Sets off Lobbying Frenzy", <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/03/03/AR2010030303786.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

²⁷⁵ Eric Lichtblau, "Arab Unrest Puts Their Lobbyists in Uneasy Spot", **The New York Times**, 1 Mart 2011.

²⁷⁶ Diana Marrero, "Foreign Interests Spend \$87 Million Lobbying in US", <http://www.jsonline.com/news/statepolitics/81110482.html> **Journal Sentinel**, 10 Ocak 2010, (Erişim tarihi: 1/8/2014).

gelmelerine, Yönetimin Dışışleri Bakanlığı gibi küresel değerlendirmeler yapabilen birimlerinin müdahale ve tavsiyeleriyle Soğuk Savaş döneminde Türkiye'nin Batı blokundaki öneminin, Soğuk Savaş sonrası dönemde de Türkiye'nin 11 Eylül 2001 sonrasında karmaşıklıaşan Ortadoğı politik denklemlerindeki rolünün değerlendirilerek aleyhte net bir kararın çıkmasının önlenebildiğı görölmektedir. İsrail'in ABD iç ve dış politikaları açısından önemi ve Türkiye'nin bölgedeki istikrarlı konumu dikkati alınarak uzun süre İsrail lobisinin desteğı Türkiye'nin lobicilik çabalarını tamamlayıcı rol oynayabilmiştir. Ancak yakın zamanda soğuyan Türkiye-İsrail ilişkileri, Türkiye'nin bu lobinin desteğini pek beklememesi gerektiğini göstermektedir. Bu noktada, İsrail ve Yunanistan gibi ölkelerin Avrupa'daki bozulan genel ekonomik duruma paralel biçimde ekonomik sorunlarla karşı karşıya olması, Yunan ve Ermeni diasporasının kendi güçlerini konsolide etmek konusunda sorunlarının belirmesi ve Türkiye'nin ekonomik büyüklükleri açısından G-20 ölkeleri arasına girmesi gibi etkenlerle Ermenistan dahil komşu ölkelerin, en azından cari dönemde, ABD'deki dolaylı-dolaysız lobicilik faaliyetleriyle Türkiye aleyhinde Kongre ve Yönetim nezdinde dramatik bir değışikliğe yol açmaları imkânı sınırlı gözökmektedir.

II. BÖLÜM

ABD`DE İSRAİL LOBİSİ`NİN EVRİMİ VE FİLİSTİN SORUNU

ÇERÇEVESİNDE ABD DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ

A) ABD`DE İSRAİL LOBİSİ`NİN GEÇMİŞİ, YAHUDİ TOPLUMU, ABD SİYASETİNİ ETKİLEYEN ODAKLAR

20. yüzyılın ilk onyıllarından başlayarak ve giderek yoğunlaşan ABD`nin Ortadoğu bölgesiyle ilgili dış politikasına ilişkin tartışmalarda Siyonizm temelli bir İsrail devleti ile ABD politikaları ve Amerikan -Yahudi topluluğu arasındaki ilişkiler gündeme gelmektedir. Bu konudaki söylemler, ABD-İsrail arasındaki “özel” ilişkilerin stratejik ve güç kullanımı ile bağlantısını irdelemekte, lobilerin burada oynadığı rol konusunda suçlamalar ve savunmalara sıkça rastlanmaktadır. Ancak bu kapsamda İsrail`in ABD`deki lobi faaliyetlerinin önemini daha iyi değerlendirebilmek için önce söz konusu lobiciliğin tarihi ve kültürel arka planını incelemek ve bu etkileşimin nasıl ve hangi koşullarda geliştiğini incelemek gerekmektedir.

1-Tarihçe

Amerika`ya ilk Yahudi grubu, 1654 yılında Brezilya`dan gelmiş, bu göçte Brezilya`nın yönetiminin Hollanda`dan Portekiz`e geçmesi ve Portekiz yönetiminin Yahudi nüfus üzerindeki baskıları etkili olmuştur. 17. yüzyılda Amerikan kolonilerinde yürütülen Britanya politikası Yahudilere dünyanın başka yerlerinden daha fazla özgürlük sağlıyordu.²⁷⁷ Nitekim 1664`de NewYork (Hollanda

²⁷⁷ Sowell, *Ethnic America, A History* s. 76.

yönetiminde New Amsterdam) İngilizlerin eline geçince, Yahudiler sadece İngiliz uyruğunun sağladığı yararlardan değil, Yeni Dünya`daki kolonilerin yararlandıkları haklardan da faydalandılar.²⁷⁸ Bu imkân daha fazla Yahudinin Amerika kıtasına gelmesini sağladı. Yahudiler, Roger Williams`ın (Protestan din adamı ve Rhode Island kolonisinin kurucusu ve valisi) özgürlük yanlısı bir koloni olarak kurmuş olduğu Rhode Island ve Delaware gibi başka bölgelere de yerleşmeye başladılar.²⁷⁹ Yahudi toplulukları daha çok Amerika`nın doğu kıyısında, NewYork, Philadelphia ve Rhode Island civarına yerleşmekteydiler. Daha sonraki dönemlerde ABD`nin “Eritme Potası” (*Melting Pot*) olarak atıfta bulunulan ve çeşitli dini inanç ve mezheplere açık kültürünün çekiciliği ve 19. yüzyılda özellikle Doğu Avrupa`da ortaya çıkan anti-Semitist akımların baskısının Amerika kıtasına olan Yahudi göçünü hızlandırdığı görülmüştür. 1880 yılında ABD`deki Yahudi nüfusunun 250.000 civarına çıktığı kaydedilmektedir. Bu dönemde Eskenazi (eski İbranicede Almanya anlamında) Yahudileri olarak anılan ve genellikle Almanca konuşulan Avrupa ülkelerinden Amerika`ya olan Alman göçlerinin bir parçası olarak gelen grup göç eden nüfusun önemli kısmını oluşturmaktadır. Bunlar Alman kültürüne bağlı, Amerika`da yerleşik Almanlarla ve bu grupların kültürüyle iyi ilişkiler içinde olan, Almanca gazeteleri izleyen ve dini vaazları dahi Almanca olarak verilen gruplardı. Zamanla Amerika`daki ortama uyum sağlayan bu topluluklar, İngilizce iletişime geçmiş, daha “Amerikanize” olmuş, genç kuşaklar yeni kültürü benimsemişlerdir. Bu grup, yeni ülkelerindeki yaşama çabuk uyum sağlamış ve birçok şehirde ticaret, imalat ve tekstil üretim ve satışı alanlarında girişimleri yürütmüşlerdir. Cermen

²⁷⁸ Paul Johnson, **A History of the Jews**, NewYork, Perennial Library, Harper&Row, 1988, s. 279.

²⁷⁹ **Ibid.**, s. 347.

ülkelerden göç eden Yahudiler, ABD`de buradaki Yahudiliğin iki önemli kolunu kurmuşlardır: "Reformcu Yahudilik" ve "Muhafazakâr Yahudilik." Bunlardan Reformcu Yahudilik, Yahudi geleneklerinin modern yaşama uydurulması ve değişik çevrelerdeki kültüre uyumu amaçlamaktaydı. Gelişmeci (*Progressive*) Yahudilikle ve benzer ekollerle aynı çerçevede olan bu görüş, dünya yüzündeki Yahudilerin 1.1 milyonu kapsamaktadır.²⁸⁰ Muhafazakâr Yahudilik ise Reform Yahudiliğine karşıt bir grup olarak ortaya çıkmış ve Yahudi geleneklerinin korunmasını amaç edinmiştir. Ancak bu korumacı tutumun politik muhafazakârlığı kapsamadığı ileri sürülmektedir.²⁸¹

1880 ile Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı yıl olan 1914 arasında ise Doğu Avrupa'dan Yiddish dilini konuşan iki milyon civarında Eskenazi grubu Yahudi Amerika'ya göç etmiştir. Beşte dördü Rusya'dan (Polonya ve Litvanya dahil) ve kırsal alanlardan göç etmiş olan bu gruplar, az eğitilmiş ve yoksul insanlardı. Bu gruplar Alman kültüründen gelen Yahudilerden yardım görmeye birlikte onlar tarafından küçümsenmişlerdir. Bu topluluklar arasında yukarıda söz edilen dini öğretiler açısından farklılık bulunmaktaydı: Alman kültüründen gelen grup Reform Yahudiliğini benimserken, Doğu Avrupa'dan gelenler muhafazakâr ekole mensuptu.²⁸² Dönemin cemaat liderleri, hangi ekolden olursa olsun Yahudi toplumunun Amerika'ya uyumunu teşvik etmiştir. Bu bağlamda askerlik yapabilecek durumda olan Yahudi erkeklerin yarısı (250.000) orduya kaydını yaptırmıştır. Amerika'ya göç eden etnik topluluklar içinde eğitime ve ekonomik gelişmeye en fazla önem verenler Yahudiler olmuştur. Bu bağlamda dikkate alınması gereken

²⁸⁰ Daniel J. Elazar, "How Strong is Orthodox Judaism?" Jerusalem Center for Public Affairs

²⁸¹ **The Jews in America.** New York NY, Simon & Schuster, 1978.

²⁸² Thomas Sowell, **Migrations and Culture, New York,** Basic Books. Harper-Collins, 1996. s. 296-297

diğer bir olgu da, Yahudi göçmenlerin ABD`ye ekonominin canlandığı uygun bir dönemde gelmiş olmalarıdır. Bu dönemde nüfus patlaması ile birlikte ABD`nin sınırları genişlemekte ve perakende ticaretle refaha ulaşmak mümkündür. Sonradan “altına hücum” (1850`ler) döneminde fırsatları değerlendiren Lévi Strauss gibi girişimciler sanayi sektöründe öne çıktılar. Strauss`un Batı kültürünün ayrılmaz parçası blucini yaratması bu girişimlere önemli bir örnek oluşturur. Dantel üreticisi olan Meyer Guggenheim`ın batık bir bakır maden ocağını borçlu sahibinden alarak kısa zamanda “Bakır Kralı”na dönüşmesi bu girişimcilerin fırsatları değişen koşullara uyum sağladıklarının bir diğer örneğidir.²⁸³ Yahudi topluluğu ile ilgili çok çarpıcı bir özellik de onların eğitime olan yaklaşımlarıdır:

Doğu Avrupa'dan göç eden Yahudilerin pek azı iyi eğitim görmüş olmasına karşın, yüzyıllardır öğrenmenin yüceltildiği bir kültürden geliyorlardı.²⁸⁴ Eğitimli insan, daha ötesinde iyi okullarda okuyan çocuklar toplumda saygı görüyordu. Kamu okulları ve halka açık kütüphaneler yetişkin ve çocuklar tarafından dolduruluyordu. 1912 yılında NewYork'taki Rus-Yahudi yerleşimlerindeki kütüphanelere ilişkin yapılan bir araştırmada buradan ödünç alınan kitapların %53`ünün bilimsel kitaplardan oluştuğunu, seçilen edebiyat kitaplarının ise Tolstoy, Dumas, Dickens ve emsali yazarların eserleri olduğunu ortaya çıkarmıştır.²⁸⁵

²⁸³ Lenni Brenner, **Jews in America Today**, NewJersey, Lyle Stuart Inc. Seaucus, 1986. s. 20

²⁸⁴ Bazı akademisyenlere göre Yahudi toplumun eğitimdeki başarısı, Talmudic (Yahudi dininin temel öğretisi metni) gelenek çerçevesinde Yahudi erkeklerinin dinlerini öğrenmek zorunluluğu nedeniyle kılı kırk yaran bir dini tedrisat sürecinden geçmeleri ve bu geleneğin seküler eğitim'e de geçmesinden kaynaklanmaktadır, Lenni Brenner, **Jews in America Today**, s. 28

²⁸⁵ Thomas Sowell, **Ethnic America, A History**, s. 8,

Bu noktada eğitime verilen önemin ötesinde uyumla ilgili konulara dikkat çekmek gerekir: Birinci kuşak göçmenlerden sonra oluşan ikinci kuşak buldukları toplumla bütünleşmek için dini ve etnik miraslarıyla ilgili değişiklikleri benimsemişler ve bütünleşmeyi engelleyen uygulamaları ya gözden geçirmişler ya da terk etmişlerdir. Bu girişimi destekleyen kilit atılım içlerinde sosyal refah, insani yardım ve dayanışmayı amaçlayan örgütlenmelere gitmeleri ve böylece geleneksel ve tarihi kökleri olan ritüelleri ikame edecek faaliyetleri ön plana çıkarmalarıdır. Başka bir deyişle, Yahudi kimliğinin merkezini aile ve mahalle bağlarından kurumsallığa devredilmesi ikinci kuşağın gerçekleştirdiği bir atılımdır.²⁸⁶

Eğitim ve toplumsal bütünleşme çabasına paralel olarak, Yahudi`ler, yukarıda Strauss örneğinde vurgulandığı gibi ekonomi ve finans alanında da girişimcilikleriyle ön plana çıkmışlardır: Tarihçi Edward Shapiro, Forbes dergisinde yer alan malvarlıkları listesinde üst kategorilere çıkıldıkça Yahudilerin sayısının arttığına dikkat çekmektedir. Shapiro, 1989 yılına gelindiğinde Financial World`de yer alan Wall Street`te en zengin yatırım bankerleri, mali araçlar ve broker`lar listesine giren isimler arasında George Soros (93.5 milyon dolar), Asher Edelman (25 milyon dolar), Morton Davis (25 milyon dolar), Michael Steinhardt`ı (20 milyon dolar) öne çıkan isimler olarak kaydetmektedir. Ancak, Yahudilerin geleneksel olarak mali başarılarının reklamını yapmaktan kaçındıkları, tarihin onlara güvenliğin isimsiz (düşük profilli) olmaktan geçtiğini öğrettiği kaydedilmektedir.²⁸⁷ Görüldüğü gibi, Yahudi işadamlarının bu listelerde yukarılara tırmanmasında parayla ilgili işler rol oynamış, göçlerin yoğun olduğu 19. yüzyıldan itibaren Yahudi girişimciler,

²⁸⁶ Stephen Mccohen, **American Modernity & Jewish Identity**, NewYork, Londra, Tavistock Publications, 1983, s. 43-44.

²⁸⁷ Edward S. Shapiro, **A Time for Healing; American Jewry since World War II**, (Volume 5) (1992), Baltimore, John Hopkins University Press, 1995. s. 117-118.

bankacılık alanında faaliyette bulunmuşlar, bu faaliyet ticari bankacılıktan çok yatırım bankacılığına odaklanmıştır. Yahudi bankerlerin kurdukları finans kurumları arasında Goldman Sachs, Lehman Brothers, Solomon Brothers ve Bache & Co.`dan söz edilebilir. Ancak 1930`lardan sonra bu kuruluşlarda Yahudi varlığının dramatik biçimde azaldığı ileri sürülmektedir.²⁸⁸ Bu iddiaya karşın Yahudilerin Amerikan toplumundaki ayrıcalıklı statüsünün devam ettiği görülmektedir:

1969 yılına gelindiğinde Yahudilerin hanehalkı başına düşen ortalama gelirleri diğer Amerikan nüfus gruplarının üstüne çıkmıştır. Diğer yandan Yahudilerin ömür beklentisi diğer azınlıkların üstünde bir rakama ulaşmıştır. Yukarıda belirtildiği üzere, 20. yüzyılda eğitim Yahudilerin ön plana çıktığı bir alan olmuştur. 20.yy`ın ortalarında Yahudi erkeklerin dörtte birinden fazlası dört veya daha fazla yıllık üniversite öğrenimi görmüşken, aynı dönemdeki ABD nüfusunun %10`undan azı bu düzeyde bir eğitime sahipti.Amerikalıların kazandığı Nobel ödüllerinden dörtte birinden fazlası nüfusun %3`ünü oluşturan Amerikalı Yahudilere aitti.²⁸⁹

2- ABD`de Yahudi Topluluklarına Bakış Açısı

ABD, kuruluş yıllarından itibaren yabancı ve Amerikalıların evrensel bakış unsurlarını benimseyen, feodal değerlere nispeten uzak, liyakate ağırlık veren, yeteneğe, rekabete açık bir toplum görünümü vermiştir. Bu bağlamda Yahudi diasporası, bu ülkede tarihlerinde ilk defa herkes gibi siyasi hareketlere katılmakta kendilerini özgür hissetmiştir. Amerika`daki Yahudiler dinlerinden ötürü marjinalize olarak ötekileştirilmemiş, tarihte görülen bir getto deneyimleri olmamış, pogromlar görülmemiştir. Gerçekte, Yahudiliğin Kalvinci Püritenliğe yakınlığı dolayısıyla

²⁸⁸ Jeffrey S. Gurock, **American Jewish Life, 1920-1990**, NewYork, Taylor& Francis, 1998, s. 36.

²⁸⁹ Sowell, **Ethnic America**,s.89

ABD'deki Yahudiler tam bir toplumsal ve kültürel katılım imkânı bulmuşlar, Yahudi-Hıristiyan (*Judeo-Christian*) terimi kabul görmüştür.²⁹⁰

Bu bağlamda Amerika kıtasına yerleşen ilk kolonyal topluluklardan “Püriten ” ilkeleri benimseyen Hıristiyan gruplar arasında Amerika topraklarını “Yeni İsrail” olarak görmek ve kendi topluluklarını bu yeni “Vaat Edilmiş” topraklarda “Seçilmiş Halk” olarak adlandırmak eğiliminden söz edilebilir: Metodistler, Presbiteryenler gibi Protestanlığın yeni kıtada mevcut önemli doktrinlerini benimseyen topluluklar, o dönemki ABD'nin eğitilmiş-eğitimsiz bütün kesimlerine ulaşabiliyordu. Bu çerçevede Amerikan bağımsızlığından esin ve güç alan bu halkın sistemlerini kurdukları temel felsefesinde yer alan “bireycilik, yurttaşlık erdemleri, yurtseverlik” ilkelerini benimseyen bu sınıf, “Amerika'nın ilahi bir güç tarafından dünya ülkelerini aydınlatmak ve küresel barışın kurulmasını sağlamakla görevlendirildiğine” dair bir inançla sahipti. Bu inanç insanlığın yaşam koşullarını daha iyi bir düzleme getirmeyi kapsamaktaydı.²⁹¹ Özellikle İngiltere'de en koyu reformist topluluk olarak bilinen Püritenler, hiyerarşi ve politikadan arındırılmış bir din oluşturmak amacı çerçevesinde kendilerinin uğradığı baskılara paralel bir zulme uğradıklarını kabul ettikleri Yahudileri korumak şeklinde tanımlanabilecek bir ideal oluşturmuşlardı. İlahi olarak belirlenmiş bir kader bu iki toplulukları birbirine bağlayan sözleşme niteliğindedir. Bu çerçevede bu “ilahi sözleşme”nin varisleri olarak kölelikten özgürlüğe giden yolda, yeni topraklarda “Yeni İsrail”in kurulması bu kaderin tecellisi kabul ediliyordu. Amerika'da etkili bir dini topluluk olan Evanjelist Hıristiyanlar da daha sonra İsrail'in kuruluşuna ilişkin kampanyaların yürütüldüğü dönemlerde, bu

²⁹⁰ Lipset, s. 155.

²⁹¹ Michael B. Oren, **Power, Faith&Fantasy**, New York, Londra, W.W Norton Company, 2007, s. 82-83.

ütopyanın İncil’de geçen kehanetlerin gerçekleşmesi anlamına geldiğini kabul ederek bu kapsamda Siyonist davaya destek vereceklerdir.²⁹²

Böylece İngiltere’de tohumları atılan bu düşünce, Yeni Kıta’da filizlenme ve gelişme imkânı buldu. Amerikan Bağımsızlık Savaşı dahi bu toplulukların nezdinde bu dini mitlerle yüklenmişti. Amerika’nın kuruluşu ile “Yeni İsrail”in kuruluşu arasında paralellikler yaratılıyordu. Bu düşünce akımı o kadar güçlenmişti ki, Amerika kıtasında ilk kurulan Princeton, Yale, Dartmouth ve Columbia gibi seçkin okullarda İbranice zorunlu dil olmuştu. “Kutsal Topraklar”daki Salem, Shilöh, Zion gibi başlıca yerel isimler Kuzey Amerika’daki birçok şehir ve kasabaya veriliyordu. Buna paralel olarak ibadet ettikleri mekânları sinagog ve ibadette kullandıkları metinleri önemli ölçüde “Eski Ahit” (Old Testament) olarak vasıflandırmak gibi Yahudiliğe yakın dinsel yorumları gözlemlenmekteydi. Bu bağlamda bu akımın o zamanki ABD’de nüfusu dört binden fazla olmayan Yahudilerle temasın bir sonucu olmadığını ortaya koymak gerekir: Özellikle Evanjelist gruplar bu akımı yayıyor ve güçlendiriyordu. Bu akıma hayat verense “restorasyonculuk” adı verilen bir düşünceydi. Bu çerçevede eğer koşullar yaratılırsa Hz. İsa’nın geri dönmesi mümkün olacaktı. Hristiyan dinbilimine göre Yahudiler Hz. İsa’nın ilk gelişini red ettikleri için, bağımsızlıklarını kaybederek cezalandırılmışlardı; ancak Yahudi devleti canlandırıldığı takdirde onun dünyaya ikinci kez dönüşü mümkün olacaktı. Bu mitlerin bir şekilde siyasi kadroları da etkilediği (Hristiyan Sağ gruplarla ilgili bölümde açıklandığı gibi bu kehanetler Evanjelistlerin de yer aldığı dini gruplar tarafından benimseniyordu) görülmektedir. ABD Başkanlarından John Quincy Adams, özetle, İbranilerin herhangi bir ulusa göre uygarlığa en fazla hizmet eden bir

²⁹² Marran, s. 46.

kültür olduğunu vurgulamaktaydı. Adams, ilk Amerikan misyonerlerinin Ortadoğu'ya gitmesini onaylayan kişidir.²⁹³

Bu açıdan 1948 yılında İsrail'in kuruluşu, teolojik açıdan dini tarih ve kehanetlerde belirtilen İsrail'in restorasyonu anlamına gelmekteydi, bu şekilde kutsal metinlerde yazılanların gerçekleşmesi yönünde somut bir adım atılmaktaydı.²⁹⁴

Böylece, Amerika'daki kolonyal dönemde ve ABD'nin kuruluş yıllarında İbrani kültürüne ve Yahudi toplumuna bakış açısının genellikle dini yorumlar ve öğretilerden oluştuğu gözlenmektedir, bu dönemler Amerika'ya göç eden dini toplulukların getirdiği ve her kesimden insanlara ulaşabilen ve giderek Filistin'de bir İsrail devletinin kurulması projesine dönüşecek fikirlerin benimsendiği ve somutlaştığı dönemler olarak değerlendirilebilir.

Bu tablo çerçevesinde dahi münferit olarak Amerika'da da anti Semit nitelikte bazı olaylar veya tasarruflar görülmüştür. Bu olaylar Avrupa'daki kadar yaygın ve popüler olmasa da ve pogromlar ve kitle katliamlarına dönüşmesine de Anglosaksonlarda da rastlanan bir olguydu. Anglosaksonların bu bağlamdaki yaklaşımları hakkında bir fikir vermesi bakımından George Orwell'in İngiltere'deki anti Semitist eğilimlere ilişkin görüşlerine değinilebilir:

[...] belli bir entelektüel düzeyin üstünde olan gruplar, birincisi, anti Semitist olmaktan utanç duyar ve “anti Semitist” olmakla Yahudilerden hoşlanmamak arasında bir çizgi çekmeye özen gösterirler; ikincisi ise anti Semitizmin irrasyonel olduğunun bilgisini

²⁹³ Adam Garfinkle, “Zionism and ‘Jewcentricity’ in American History”, Foreign Policy Research Institute, Ağustos 2009, Vol. 14, No: 12.

²⁹⁴ Gary North, “The Unannounced Reason Behind American Fundamentalism’s Support for the State of Israel”, http://www.preteristarchive.com/dEmEnTiA/2000_north_reason-support-israel.html 19 Temmuz 2000 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

barındırır. İnsanlar, anti Semitist veya en azından Yahudi-karşıtı bir çizgide kalabilir, ancak (bu) görüşlerinin savunulabilir olmaktan çok uzak olduğunu iyi bilirler.²⁹⁵

Orwell, Filistin konusunda Anglosakson aydınların yaklaşımını ise şöyle özetlemektedir: “Filistin sorununda da aydın insanların Yahudi davasını kanıtlanmış gibi kabullenmesi ve Arap tarafının iddialarını incelemekten kaçınması moda olmuştur. Ancak bu kabulleniş, öncelikle Yahudilerin zor durumda olduğu ve onların eleştirilmemesi gerektiği düşüncesinden kaynaklanmaktadır.”²⁹⁶

Yukarıda belirtildiği gibi ABD’de Avrupa’dan taşınan belli anti Semitist önyargı ve reaksiyonlar içten içe sürmekte ve bazen ortaya çıkmaktadır. Bu olayların en ilginçlerinden biri de, 19. yüzyılda İç Savaş sırasında Kuzey orduları komutanı General Ulysses S. Grant’ın 17 Aralık 1862 tarihinde çıkarttığı ve Yahudilerin komuta ettiği topraklardan dışarı sürülmesine ilişkin 11 No’lu Emirdir. (*General Orders No: 11*) Bu emrin çıkarılmasına neden olan olayın aslı ordu birlikleriyle beraber hareket eden bazı Yahudi asıllı tüccarların General’den karlı gördükleri pamuk ticaretine dair izin çıkartmak istemeleridir. Emir, o zamanki Yahudi lobisinin Başkan Abraham Lincoln’e şikayetleri sonucu iptal edilmiştir.²⁹⁷ Bu olay, İç Savaş sırasında anti Semitist tepkilerin bir dışavurumu olarak da değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeye göre, birçok Amerikalının gözünde Yahudilerin gayrimeşru ticaretle uğraşan ve savaştan kâr çıkartan kişilerdi. Bu önyargı Yahudilerin savaşmaktansa savaştan kar elde etmeyi tercih eden bir sınıf olduğu şeklindeki

²⁹⁵ George Orwell, **The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell 1943-1945**, London, Penguin Books, 1987. s. 380.

²⁹⁶ **Ibid.**, s. 382.

²⁹⁷ Jonathan Sarna, **When General Grant Expelled the Jews**, NewYork, Nextbook Schoken. 2012, s. 21.

tarihten gelen bir genellemeyi yansıtıyordu.²⁹⁸ 1868 başkanlık seçimleri, ABD`de Demokrat Parti`nin güç kazandığı bir döneme rastlaması bakımından Cumhuriyetçi Parti adayı Grant için önemli bir sınavdı. Grant`ın kendi memleketi olan Galena Illinois`deki belediye başkanlığı seçimini Demokrat aday kazanmıştı. O dönemde 150.000-200.000 arasında olduğu tahmin edilen Yahudi nüfusunun politik gücü, 1868 yılında dahi Amerikalıların gözünde büyütülüyordu.²⁹⁹ Bu çerçevede seçim öncesi araya giren Cumhuriyetçi Yahudiler, Grant`tan özür niteliğinde bir açıklama aldılar. 1868 seçimleri ABD`de Yahudilerin bir güç olarak algılandığı ilk seçimdir. Bu seçimlerde Yahudiler politik bağlılıklarını din temelinde kanıtlamışlar ve Yahudi olarak kampanyaya katılmışlardır.³⁰⁰

Bu dönemde ABD`de anti Semitist reaksiyonların yumuşamasını ve Yahudi topluluklarının Amerikan toplum yaşamına uyumunu sağlayan kayda değer bir adım da “Pittsburgh Platformu” olarak bilinen ve haham Kaufman Kohler tarafından düzenlenen 1885 yılındaki Konferans`la Reform Yahudiliği`nin Alman ve Doğu Amerika kanatlarını formüle edilen temel ilkeler etrafında birleştirilmesidir. Böylece Ortodoks ve Muhafazakâr Yahudilikten ayrılan Reform Yahudiliği, adalet ve hakkaniyet ilkelerine bağlı kalmak şartıyla modern çağda cari toplum sisteminde ortaya çıkan çatışmalar ve kötülöklere karşı verilen mücadeleye katılmak kararını almıştır.³⁰¹ Bu manifesto, ABD`de belli bir ekonomik güç olarak ortaya çıkan Yahudi toplumunun buldukları ortam ve kültüre uyum girişimi olarak değerlendirilebilir. Ancak 1880`li yıllardaki pogromlar sonrası gelen Doğu Avrupa kökenli Yahudiler,

²⁹⁸ **Ibid.**, s. 30.

²⁹⁹ **Ibid.**, s. 60.

³⁰⁰ **Ibid.**, s. 70.

³⁰¹ The Pittsburgh Platform,

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/pittsburgh_program.html (Erişim tarihi: 24/10/2014).

Ortodoks veya mistik Yahudilik yanlısı, batıl inanç sahibi ve yoksuldular. O dönemde İç Savaştan başlayarak savaş fırsatçısı olarak nitelendirilen Yahudilere yönelik aleyhtarlık hayli belirgin bir hal almıştı.³⁰² ABD`de Yahudi nüfusunun artışı gerginliği de arttırabiliyordu. Sadece 1904-08 döneminde pogrom dalgalarını izleyerek ABD`ye gelen Yahudi göçmen sayısı 642.000`e ulaşmıştı.³⁰³ Bu döneme ilişkin bir kayıt da, mahallelerde oluşan anti Semitist çetelere karşı örgütlenen Yahudi gençlerinin kısa bir zamanda yeraltı dünyasının bir parçası haline gelmesi ve Yahudilerin kök saldıği tekstil sektöründe grev kırıcısı olarak istihdam edilmeleri, nihayetinde de bürokratlar tarafından düzeni sağlamak için sendikalara alınmalarıdır.³⁰⁴

20. yüzyılın ilk bölümünde ABD`de anti Semitist cereyanların güçlendiği zamanlar olmuşsa da bu tırmanmanın şiddete dönüştüğüne pek tanık olunmamıştır. Bu münferit şiddet hareketlerinden biri de Georgia`da bir Amerikan-Yahudi ortaklığına ait fabrikanın denetçisi ve aynı zamanda *B`nai Briht`in* Atlanta bölümü başkanı olan Leo Frank`ın Atlanta`daki bir kalem fabrikasında Mary Phagan adlı bir işçinin öldürülmesinden dolayı suçlu bulunarak ömür boyu hapse mahkum olmasından sonra cezayı yeterli görmeyen Ku-Klux-Klan benzeri bir örgüt tarafından kaçırılarak 17 Ağustos 1915 tarihinde linç edilmesidir.³⁰⁵

1920`lerde Rusya`daki devrimi izleyen yıllarda ABD`de belli çevreler bir Bolşevik-Yahudi işbirliği kampanyasından söz etmekte ve bu gelişmeden Ulusal Yurttaşlık Federasyonu (*National Civic Federation*), Amerika Savunma Topluluğu

³⁰² Johnson, s. 370.

³⁰³ Brenner, s. 24.

³⁰⁴ *Ibid.*, s. 27.

³⁰⁵ The Leo Frank Case, <http://www.georgiaencyclopedia.org/articles/history-archaeology/leo-frank-case> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

(*American Defense Society*) ve Ulusal Güvenlik Birliği (*National Security League*) gibi kuruluşları sorumlu tutmaktadır. Bu kuruluşların dönemin Başkanı Woodrow Wilson`u etkiledikleri ve sanayici Henry Ford`un da ekonomide bir “Yahudi Egemenliği” kurulmasından kaygı duyduğu ifade edilmektedir.³⁰⁶ Bu kaygılar çerçevesinde Henry Ford “*Dearborn Independent*” adıyla çıkan ve anti Semitist görüşlere yer veren haftalık bir gazetenin sponsorluğunu üstlenmiştir.³⁰⁷

Söz konusu dönemde Yahudi kuruluşlarının en önemli çabalarından biri de ABD`ye olan göçlere sınırlama getirilmemesiydi: Ne savaş ne de Yahudi nüfusunun olduğu ülkelerde yapılan azınlıklarla ilgili anlaşmalar özellikle Doğu Avrupa`da Yahudi kaygılarını giderememişti. Örneğin, 1921 yılında Kongre`den geçen göçmen kotaları ile ilgili yasa göçmenlerin kotasını her ulus için 1910 nüfus sayımına göre ABD`de yerleşik ancak ülke dışında doğmuş olan soydaşlarının %3`ü ile sınırlandırılıyordu. Amaç, Yahudi, Bolşevik gibi “istenmeyen” unsurların ülkeye göçünü asgariye indirmektir.³⁰⁸ Bu kararın alınma sürecinde Temsilciler Meclisi Komitesinde görev alan Harry Laughlin, 1924 yılında düzenlediği raporda orduda kullanılan zekâ testlerine dayanarak Güney ve Doğu Avrupalıların zeka sorunlu ve daha aşağı ırk grubundan olduklarını iddia etmişti. Bu yaklaşımların da etkisiyle 1921 kota yasasının süresi uzatıldı.³⁰⁹ 1929`da çıkan ekonomik bunalımda ABD`ye göçün oldukça kısıtlandığı dönemde Yahudi topluluklara karşı da göç politikasında bir sertleşme gözlemlenmişti. Bu şartlarda Nazi Almanyası`nda baskı altında kalan

³⁰⁶ Naomi W. Cohen, **Not Free to Desist, a History of the American Jewish Committee, Philadelphia**, The Jewish Publication Society of the America, 1972, s. 139.

³⁰⁷ Charles Y. Glock ve Harold E. Quinley, **Antisemitism in America**, New Jersey, Transaction Publishers, 1983, s. 168.

³⁰⁸ Legislations and Regulations, United States <http://northamericanimmigration.org/95-emergency-quota-act-united-states-1921.html> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

³⁰⁹ **Social Problems, Law and Society**, der. Angela Kathryn Stout, Richard Alan Dello Buono, William J. Chambliss, Maryland, Rowman & Littlefield, 2004, s. 268.

Yahudi topluluklarının göç imkânları da sınırlanmış, Yahudi soykırımı haberleri dahi bu kısıtlamaları yumuşatmamıştı.³¹⁰ Daha sonraki yıllarda artarak devam eden bu kısıtlamalara karşı Yahudi topluluğu Kongre ve Başkanlık nezdinde yoğun bir lobi mücadelesi vermiştir. Göçmen yasının en azından daha fazla kısıtlayıcı olmasını engellemeyi amaçlayan bu çabalarda Amerikan-Yahudi Komitesi'nin lideri olan Louis Marshall'in etkin bir rol oynadığı, en azından Temsilciler Meclisinde göçlerin tamamen askıya alınmasını öneren ve Cumhuriyetçi Parti'den üyelerin önyak olduğu bir girişimi durdurmayı başardığı ileri sürülmektedir.³¹¹

İki savaş arası dönemde imparatorlukların yıkılması ile birlikte kurulan yeni devletlerdeki ulusalcı akımların hızlanması, Almanya başta olmak üzere yaşanan ekonomik bunalımlar ve Sovyetler Birliğinde din karşıtı bir ortamın varlığı, anti Semitist akımları güçlendirmiştir. Söz konusu dönemde Yahudi kuruluşlarının ABD yetkilileri nezdinde Milletler Cemiyeti'ne başvurmak yolu dahil olmak üzere bu ülkelerdeki anti Semitist baskı iddialarını araştırılması, azınlık haklarının korunmasının sağlanması yönündeki lobicilik çabalarından bir sonuç alınmadığı, esasen bu dönemde ABD yönetimlerinin "İzolasyonist" politikalar benimsenmesi sonucunda bu çabaların somut bir sonuca ulaşamadığı görülmektedir. ABD'nin İkinci Dünya Savaşı öncesinde izolasyonist görüşleri savunan politikacılarla Yahudi toplulukları arasında bir çekişme olduğu ve izolasyonist görüşün kimi Yahudi kuruluşlarca anti Semitist bir boyut kazandığı iddialarının yer aldığı bu dönemde yapılan Avrupa'dan Yahudilerin uğradığı soykırım haberleri ve müdahale yönünde

³¹⁰ David S. Wyman, **The Abandonment of Jews: America and the Holocaust, 1941-1945**, New York, New Press, 1984 s. 5

³¹¹ Naomi Cohen, s. 139-141.

ABD Yönetimine yapılan çağrıların ancak Japonya'nın Pearl Harbour baskını (7 Aralık 1941) sonunda cevap bulduğu kaydedilmektedir.³¹²

İkinci Dünya Savaşı döneminde Amerikan kamuoyunu oluşturan aktörlerde ve baskı gruplarında Yahudi topluluklarına karşı olumsuz bir tutum veya anti Semitist olarak değerlendirilebilecek bir olay görülmemiştir. Ancak, Nazi Almanyası'nın Yahudilere uyguladığı soykırım politikaları ABD yönetimini müdahaleye dönüştürecek bir tutuma yönelmemekteydi. Roosevelt yönetimi bunu bir öncelik olarak görmemiş, Başkan bu konudaki politikaların oluşturulmasını Dışişleri Bakanlığı'na devretmiştir. Dışişleri Bakanlığı'nda var olduğu iddia edilen anti Semitist tutum ve soğuk bürokratik yaklaşımın, ABD'nin Avrupa'ya müdahalesine engel oluşturduğu ileri sürülmektedir.³¹³

Bu “soğuk ve bürokratik” yaklaşımda ABD kamuoyunun Avrupa'da olup bitenlere duyarsız kalmasının rolü olmakla beraber, Yahudi toplumunun ABD'de aşırı derecede güçlenmiş olduğuna ilişkin yaygın bir kanaat bulunduğu ve gerçekte pek çok Amerikalının Yahudilere karşı önyargılı olduğu, dolayısıyla onlara yapılacak yardımları destekleme taraftarı olmadıkları biliniyordu.³¹⁴ ABD'nin söz konusu yaklaşım nedeniyle Yahudilere yönelik soykırım hareketleri karşısında uygulaması mümkünken kaçındığı ve Almanya'yı sıkıştırabilecek önlem ve eylemlere ilişkin özetle şu savlar ileri sürülmekteydi:

- ABD yönetimleri tarafsız ülkeler ve Vatikan'la işbirliği yaparak Almanya'ya baskı uygulayabilir ve Yahudilerin özgürlüğünü talep edebilir; en azından ABD'nin bu konuda ne kadar kararlı olduğunu Nazi Almanyası'na gösterebilirdi.

³¹² **Ibid.**, s. 233.

³¹³ Howard Zinn, **A People's History of the United States**, New York, Harper-Collins, 1999. s. 415.

³¹⁴ Wyman, s. 9.

- ABD, Nazi müttefikleri olan ve 1943 yılında savaşın kaybedileceğini tahmin eden Romanya, Macaristan, Bulgaristan gibi ülkelere baskı yaparak bu ülkelerdeki Yahudilerin serbest bırakılmasını sağlayabilirdi.

- Söz konusu ülkelere kaçabilen Yahudilere Türkiye, İsviçre, İspanya, Portekiz gibi tarafsız ülkelere sığınma imkânı sağlanması için bu ülke hükümetlerine baskı yapılabilirdi.

- Yahudi göçmenlerin yaşayabilecekleri Kuzey Afrika gibi bölgelerde kamplar kurarak hem göçmenleri cesaretlendirmek hem de Almanya ve Mihver Devletlerine Yahudi toplumunun arkasında durulduğu mesajı verilmesi mümkündü, ama bu fırsat kaçırılmıştı.

-Para, gıda ve tıbbi yardım imkânları yeterli olabilirdi.

-Askeri imkânlar, örneğin, hava kuvvetlerinin Auschwitz gibi toplama kamplarına ulaşım sağlayan demiryollarını tahrip etmesi gibi caydırıcı işlevlerde kullanılabilirdi.³¹⁵

Savaşı izleyen dönemlerde İsrail'in kurulması ve kollanmasına ilişkin yürütülen politika ve kampanyalarda yukarıda bazıları sıralanan müdahalelerin yapılmaması lobi için kullanılan kuvvetli bir koz olmuş, karar vericiler "anti Semitist" olarak tanıtılmaktan kaçınmışlardır. Politikacılar bu çerçevede "anti Semitist" etiketini taşımamak için daha dikkatli davranmak gerektiğini duymuşlardır. Yurttaşlık Hakları (*Civil Rights*) dönemi olarak bilinen 1960'ların sonuna gelindiğinde anti Semitizm Amerikan kamu hayatından çekilmeye başlamış, Amerikan Yahudileri İsrail'e olan ilgilerini sergilemekte kendilerini daha serbest hissetmeye başlamışlardır. Diğer yandan etnik kimliğin güçlenmesini sağlayan anti

³¹⁵ **Ibid.**, s. 334-335.

Semitizmin yarattığı boşluk, İsrail'e olan destekle doldurulmuş, sinagog ve tapınaklar ABD bayrağının yanında Davut Yıldızı simgeli mavi beyaz bayraklarla donatılmış, hatta bu destek Reform Yahudiliği çerçevesinde dua usulüne dahil edilmiştir.³¹⁶

Bu dönemlerde yapılan bazı anketlerde Amerikan kamuoyundaki Yahudilere karşı olan hissiyatın nasıl değiştiğine dair ipuçları vermektedir. Örneğin 1937'de yapılan bir Gallup anketi, Yahudi asıllı bir adayın Başkan seçilmesini nasıl karşılırsınız sorusunu yöneltmiş ve denekler, çekimserler dışında, soruyu eşit oranlarda %46-%46 cevaplandırmıştı. Ancak yıllar ilerledikçe olumlu cevap oranı artmış, bu oran 1958'de %58, 1961'de %68, 1969'da %86 olmuştur. Olumlu cevapların oranı 1978'de %82'ye düşse de, aynı anket Katolik bir Başkan'ın seçilmesine %91 ve siyah bir Başkan'ın seçilmesine %77 gibi yüksek oranlarda olumlu yanıt vermiştir.³¹⁷ 1987'de Yahudi bir Başkan seçilmesini destekleyenlerin oranı ise %82'dir. 2000 yılında Demokrat Parti bir Yahudiyi Başkan Yardımcılığına (Joe Lieberman) aday gösterdiği zaman bunun oy sonuçlarını değiştirecek önemli bir etkisi olduğu gözlenmemiştir.³¹⁸ Bu bağlamda değişen dünya koşullarını dikkate alarak, toplumda kesimler arası akışkanlığın artması sonucu bazı geçmişten miras kalan önyargıların değişmeye başladığı düşünülebilir. Örneğin, 1981'de yapılan bir ankette, Yahudilere ilişkin halkta yerleşmiş stereotip davranışlarla ilgili önyargıların değiştiği vurgulanmaktadır: 1964 yılında Yahudileri dürüst insanlar olarak görmeyen deneklerin oranı %34'ten 1981'de %22'ye düşmekte, Yahudileri şüpheli işlerle uğraşan insanlar olarak görenlerin oranı ise aynı dönemde %48'den %33'e

³¹⁶ John B. Judis, **Genesis: Truman, American Jews and the Origin of the Arab/Israeli Conflict**, NewYork, Farrar, Straus and Giroux, 2014, s. 362.

³¹⁷ Brenner, s. 196.

³¹⁸ Conrad Black, **Franklin Delano Roosevelt**, NewYork, Public Affairs, s. 492.

gerilemektedir. Yahudileri insanları rahatsız eden hataları yapan kişiler olarak görenlerin oranı da %48`den %29`a düşmektedir.³¹⁹ Bu çerçevede Amerika`nın etnik sorunlara ilişkin yaklaşımların değiştiği, siyah azınlıkların ve etnik grupların sosyal ve siyasi haklarında kazanımlar olduğu ve 1960`lardan 1990'lara gelindiğinde toplumdaki anti Semitist önyargıların bu süreçte gücünü kaybettiği söylenebilir. Anti Propaganda Lig`inin anti Semitist olaylara ilişkin kayıtları da bu gelişmelere paralel bir seyri yansıtmaktadır: Yahudilere karşı uygulanan şiddet gösterilerinin çoğu münferit ve küçük çaplı olaylara ilişkindir. Bunlar, sinagog ve mezar taşlarına gamalı haç çizilmesi, mektup ve telefonlarla yapılan tehditler ve bazen de münferit saldırılar olarak görülmektedir. Bunların bir kısmının ise politik motivasyonla yapıp yapılmadığı belirsizdir.³²⁰ Ancak kapsamı geniş kabul edilebilecek çatışmalarda görülmüştür. Bu tür bir çatışma, daha yakın bir zamanda (Ağustos 1991) “Crown Heights” isyanı olarak bilinen ve daha çok Karaipler`den gelen siyah nüfusun yerleşik olduğu Brooklyn semtinde Guyanalı iki göçmenin Hasidik cemaatinin organize ettiği bir gösteride hayatını kaybetmesiyle yaşanmıştır.³²¹ Söz konusu olay, Afrikalı-Amerikan ve Yahudi toplulukları arasındaki gerginliğin su yüzüne çıkması olarak değerlendirilmektedir. Bu çatışmayı münferit bir olay olarak kabul etmekten çok ABD`nin değişen demografik yapısı bakımından değerlendirmek gerekebilir; ırkçılık türlerinin yapısı, hedefi ve niteliği de zaman içinde değişmektedir. Amerika`nın cari demografik yapısı özellikle Meksika ve bazı Orta ve Güney Amerika ülkelerinden gelen göçün de etkisiyle ırkçı olarak tanımlanabilecek sürtüşmeleri de içermektedir. Göç ve kültürel uyum sorunu politik gündemde artık

³¹⁹ Brenner, s. 197.

³²⁰ *Ibid.*, s. 205-206.

³²¹ John T. McQuiston, “*Fatal Crash Starts Melee with Police in Brooklyn*”, **The New York Times**, 20 Ağustos 1991.

bu başlık altında yer almaktadır. Bu açıdan son yıllarda çeşitli kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen anketler çerçevesinde Yahudilere ve İsrail'e karşı toplumdaki reaksiyonların değişen nüfus yapısı içindeki son durum (anketlerin gösterebildiği ölçüde) incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

24 Şubat 2010 tarihinde Gallup tarafından düzenlenen bir ankette ise bu tarih itibariyle Amerikalıların %63`ünün Ortadoğu`daki gelişmelerle ilgili olarak İsrail'e sempati duyduğu, (son 20 yıldaki en yüksek rakam), %15`lik bir grubun ise Filistinlileri desteklediği kaydedilmektedir.³²²

Bu çerçevede düzenlenen ilginç bir anket de ABD`deki Hispanik nüfusla ilgilidir: Bu ankete göre anti Semitist eğilimler ABD`de doğan Hispanik nüfus grubunda %19 olarak tespit edilirken, aynı eğilim yabancı bir ülkede doğmuş olan Hispanik nüfus içinde %35`e çıkmaktadır (Anti-Defamation League Survey). Hispanik nüfusun anti Semitist eğilimi ülke ortalamasının epeyi üstündedir: %29 Hispanikler, %14 tüm Amerikalılar.³²³ Bu anket sonuçları kesin bir yargıya varılmasına yardımcı olmasa da, ABD`de Hispanik nüfusun göçler ve görelî yüksek doğum oranı olarak arttığı dikkate alındığında, Hispanik nüfusun önümüzdeki yıllarda ABD`deki politik tartışmalarda daha fazla rol alacağı ve lobicilik çalışmalarının odaklanacağı bir seçmen tabanı haline geleceği düşünülmektedir. (ABD Nüfus Bürosu verilerine göre Hispanik nüfus 2000-2010 yıllarında %43 artarak 50.5 milyona ulaşmış, buna karşılık toplam Hispanik olmayan beyaz nüfus bu

³²² <http://www.gallup.com/poll/126155/Support-Israel-Near-Record-High.aspx>

24 Şubat 2010 (Erişim tarihi: 3/8/2014).

³²³ "Anti-Semitism Declines slightly in America; 14 Percent of Americans hold 'Strong' Anti-Semitic Beliefs" http://archive.adl.org/presrele/asus_12/4680_12.html#.VEzOjouUdwc

4 Nisan 2005 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

dönemde 194.6 milyondan hafif bir artışla 196.8 milyona yükselebilmiş, böylece bu grubun toplam nüfustaki oranı on yıl içinde %69'dan %64'e gerilemiştir.³²⁴

Ancak, bu anket sonuçlarının belli bir oranda Amerika'daki Yahudi topluluğuna karşı beslenen duygular ve toplumdaki anti Semitist eğilimleri yansıttığı düşünülebilse de, sonuçlarla birebir ilişki kurularak bir genelleme yapmak çok doğru olmayacaktır. Diğer yandan anketlerde sorular kişilerin dış politika tercihleri açısından yöneltildiğinde yukarıda belirtilen İsrail'e sempati gösteren kitlenin bu konudaki heyecanlarının düşük olduğu gözlenmektedir. Bu konuda düşünce kuruluşu The Chicago Council on Global Affairs (Küresel Sorunlar Chicago Konseyi) tarafından yapılan bir araştırmada katılımcı Amerikalıların yarısından azı İsrail'i provoke edilmemiş bir saldırı karşısında savunmaya hazır olduğunu açıklamıştır. Başka bir deyişle, ABD'nin İsrail'i korumak için tek taraflı güç kullanması konusu bu araştırma çerçevesinde bir çoğunluk desteğine sahip değildir. Araştırma, katılanların %66'sinin Filistin konusunda, Filistinlilere karşı olumsuz duygular beslemelerine karşılık söz konusu çatışmada tarafsız kalmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Aynı araştırma, katılanların sadece %12'sinin İsrail ile ilişkilerin iyiye gittiğini düşündüğünü göstermektedir.³²⁵ Nazi hükümeti döneminde Almanya'da olan ve Yahudi işyerlerinin tam bir yıkımı ile sonuçlanan "Kristal Gece" (Kristallnacht) ile kıyaslandığında ABD'de böyle bir yıkımla sonuçlanabilecek sistematik, örgütlü ve uzun döneme yayılmış bir anti Semitist hareket olmadığı, dolayısıyla İsrail politikalarını savunan lobilerin baskılardan ve karşıt oluşumlardan uzak bir ortamda faaliyet gösterdikleri sonucuna varılabilir. Doğal olarak yukarıda

³²⁴ United States Census Bureau, Newsroom, Basın Bildirisi, 24 Mart 2011.

³²⁵ J. Mearsheimer, "American Public Opinion and the Special Relationship with Israel", <http://mondoweiss.net/2010/09/american-public-opinion-and-the-special-relationship-with-israel> 20 Eylül 2010 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

da belirtildiği üzere, lobi için diğer önemli bir sonuç da, Nazi Almanyası'ndaki soykırım ve buna müdahale konusunda geç kalınması karşısında Amerikan kamuoyunu etkileyen vicdani baskıdır. Lobi, gerek duyduğunda ABD'nin İsrail lehine izlediği politikalara karşı çıkanları Yahudi karşıtlığı ile suçlayarak bu vicdani tepkileri kullanmaktadır.

3- ABD'deki İsrail Lobisi ve ABD'nin Ortadoğu Siyasetini Etkileyen Odaklar

Halen ABD'deki güçlü ve etkin organizasyona sahip olan lobi grupları arasında sayılan İsrail lobisi, bu konumuna ABD'ye gelen Yahudi göçmenlerin topluma uyumu, ABD'nin demokratik yapılanması içinde lobiciliğe geniş imkânlar tanınması, ABD'deki Hıristiyan organizasyonların lobiye destek vermesi, hatta lobinin içinde yer alması, Siyonist ideallerin ABD desteğinin İsrail devleti için yaşamsal önem taşıdığı bilincinde olması ile gelmiştir. Lobi'nin bugünkü güçlü konumuna gelmesi 19. yüzyıl sonlarından başlayan ısrarlı bir organize olma çabası ile birlikte strateji ve hedeflerin iyi seçilmesinin, karar verici organlarla yakın ilişki kurulmasının, ABD kamuoyunu yönlendirebilecek basın, akademi, düşünce kuruluşlarının politika ve yaklaşımlarını etkileyebilecek konumda olmalarının ürünüdür. 19. Yüzyıldan başlayarak uluslararası siyasi gelişmelerin Yahudi toplumuna bir istikamet vermesi ile lobi bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Siyonist ideallerin bugünkü İsrail devleti bağlamında gerçekleşmesinde ve korunmasında çok kilit bir rolü olan ABD'deki İsrail lobisi'nin bu ülkede nasıl baskın bir güç haline geldiği ve ABD dış politikası hedeflerini etkileyebildiği tarihsel süreç içinde oldukça açık bir şekilde görülmektedir. Bu bölümde lobinin tarihsel gelişimi ABD Yönetimleri ile ilişkilerine ağırlık verilerek ele alınırken, lobi'nin organize olma

biçimi ve önemli aktörleri doğrudan ve dolaylı lobicilik sınıflandırmaları kapsamında değerlendirilecektir.

i) İsrail (Yahudi) Lobisi

İsrail lobisi temel amacını, Filistin topraklarında kurulan İsrail devletinin yaşaması ve Arap ülkeleriyle olan mücadelesinde desteklemek ve ABD yürütme ve yasama organları nezdinde ve ABD kamuoyunu etkilemek üzere belirlemiştir. Bu noktadan hareketle, tamamı Musevi dinine bağlı Amerikan vatandaşlarından oluşan ancak temel amacını denizaşırı topraklarda kurulan dindaşlarının devletinin yaşamasını desteklemek amacını taşıyan bu lobi, aslında İsrail devletinin haklarını ABD`de koruduğu için “İsrail Lobisi” olarak da adlandırılmaktadır.

Walt ve Mearshimer “İsrail lobisi” teriminin yanıltıcı olabileceğini, daha net olarak bu terimin “Pro-İsrail topluluğu” olarak kullanılabileceğini, lobi`nin merkezi bir liderlik etrafında örgütlenen bir hareket değil, gevşek yapılı bir koalisyonda çalışan, bazen fikir ayrılığına da düşebilen bireyler ve gruplardan oluştuğuna işaret etmiştir.³²⁶ Bu koalisyon, Yahudi kökenli olduğu gibi Yahudi olmayan Amerikalıları da kapsamaktadır. Yahudi lobisi teriminin “anti Semitist” bir boyutu olduğunu ileri sürenler de vardır: Uluslararası Anti Semitizm Çalışmaları Merkezi uzmanlarından Robert S. Wistrich terimin, “Ortadoğu`da adaletin gerçekleşmesini engelleyen güçlü “Yahudi lobisi” gibi açıklamalarda kullanılmasının anti Semitist vurguyu güçlendirdiğini ileri sürmektedir.³²⁷ Sonuçta, ağırlıklı olarak ABD vatandaşı ve Yahudi dinine mensup olanların bu lobiyi oluşturdukları (kimi Hıristiyan topluluk ve lobilerinin de İsrail`e yönelik ABD politikalarını desteklemeleri olgusu da dikkate

³²⁶ Mearsheimer ve Walt, s. 112.

³²⁷ Brian Klug ve Robert Wistrich, “Correspondence on the Role of Anti-Semitism in the Middle East Conflict”, <http://sicsa.huji.ac.il/klug.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

alınarak) ve temel amacın İsrail'in varlığını sürdürmesine odaklandığı dikkate alınır, ABD'de faaliyette bulunan bu lobinin İsrail lobisi olarak adlandırılması söz konusu faaliyetlerin dış politikaya etkilerinin tartışıldığı bir çerçevede daha uygun olacaktır.

ii) Pro-İsrail ve İsrail Lobilerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişmesi

İsrail lobisinin varlığını korumak için mücadele ettiği İsrail devletinin kuruluşu 19. yüzyıldaki büyük göç hareketlerini etkileyen gelişmelerle başlamıştır.

1880'lerde Rusya'da yoğun biçimde ortaya çıkan anti Semitist hareketler ve pogromlar sonucu Rusya ve Doğu Avrupa'da yerleşik Yahudiler yeni kıtaya göç etmeye başlamıştır. Çar II. Alexander'ın suikast sonucu öldürülmesi, oğlu III. Alexander'ın suikastten Yahudileri suçlamasına ve babasının gevşetmiş olduğu anti Semitist kuralları yeniden yürürlüğe koymasına neden olmuştur. Bu değişim Rusya'dan dünyaya büyük Yahudi göçünü başlatan bir dönüm noktasıdır.³²⁸ Bu değişimi izleyerek, Rusya'da 1881-1884 yıllarında Ukrayna, Beyaz Rusya ve Besarabya'da Yahudilere karşı yoğun biçimde uygulanan şiddet sonucunda bu bölgelerdeki Yahudi toplulukları bütünüyle yıkıma uğramış, daha sonra Yahudiler birçok iskan kısıtlamalarına maruz kalmıştır. Bu temel değişim sonucu Rusya Yahudileri Siyonist ideoloji ile yakından ilgilenmeye başlamıştır. Ortodoks Yahudi ekolünden olan Modern Siyonist kuramının ideologlarından Moshe Leib Lilienblum, Yahudileri Doğu Avrupa'yı terk edip, kendi topraklarında, Zion'da toplanmaya çağırmıştır.³²⁹ Anti Semitizm, Batı Avrupa'da da yaygınlaşmaya başlamış, Almanya'da Fransa-Prusya Savaşını izleyen yıllarda çıkan ekonomik krizden dolayı

³²⁸ Jonathan Schneer, **The Balfour Declaration**, New York, Random House Trade Paperbacks, 2010, s. 10.

³²⁹ Mark Tessler, **A History of the Israeli-Palestinian Conflict**, Indiana, Indiana University Press, 1994, s. 41.

Yahudi bankerlerin suçlanması anti Semitist cereyanları güçlendirirken, Fransa`da yine ekonomik istikrarsızlık ve toplumsal çalkantılar özellikle yoksul kitleleri etkilemiş, buna Panama Kanal Şirketinin iflası sonucu mağdur olan binlerce hissedarın sonuçtan bazı Yahudileri sorumlu tutmaları eklenmiştir.³³⁰ Bu ortam daha sonra Fransız ordusunda casuslukla suçlanan Alfred Dreyfus davasıyla Yahudiler için daha da kötüleştirmiştir. İngiltere`de daha dolaylı olmakla beraber, Yahudilere yönelik beslenen kaygılar bulunmaktadır: 1905`de İngiltere Başbakanı olan Arthur James Balfour, Yabancılar Yasası`nı destekleyerek ülkeye Yahudi göçünün kısıtlanmasını savunmuştur. Balfour, daha fazla Yahudi`nin Britanya`ya kabul edilmesi halinde, Britanya`nın anti Semitizmin meşum örneklerinin görüldüğü bazı ülkeleri aynı yönde izleyebileceğini ileri sürmüştür.³³¹ Bu dönemde Viyanalı bir Yahudi olan Theodore Herzl, Avrupa`daki anti Semitist gelişmeleri yakından izlemektedir. Bu çerçevede 1896 yılında yazmış olduğu Yahudi Sorunu (Jewish Question) adlı kitapta, bu gelişmelerin “ulusal bir sorun” haline geldiğini ve çözümün Avrupa dışında bir ulus kurmak olduğunu ve Avrupa`daki anti Semitizmin nedenlerinin köklü biçimde giderileceğini kaydederek, yeni Yahudi devletinin “anti Semitizmin sonu anlamına geleceğini” vurgulamıştı.³³² Herzl, yeni devleti liberal Viyana`da eğitilmiş yüksek sınıfların hakim olduğu bir düzene benzeyen “aristokratik bir cumhuriyet” olarak tasavvur ediyordu. Bu, Yahudi kültürünün baskın olmadığı din ve devlet işlerinin ayrıldığı, göçmenlerin geldikleri ülkenin dilini konuşabildikleri bir ülke olacaktı.³³³ Herzl`e tasavvurları konusunda en büyük destek Doğu Yahudilerinden gelmiştir: Batı`daki sofistike orta sınıf Yahudilerin aksine,

³³⁰ Tessler, s. 43.

³³¹ Judis, s. 55.

³³² **Ibid.**, s. 27.

³³³ **Ibid.**, s. 27.

doğudaki topluluklar alternatif imkânlarla oyalanmamakta ve kendilerini Rus, hatta Polonyalı olarak görememektedir. Dolayısıyla Herzl'in teklifi onlara herhangi bir yerin vatandaşı olma konusunda tek şansları gibi görünüyordu.³³⁴

Yahudi topluluklarına karşı baskı ve tepkilerin giderek arttığı bu ortam, Siyonist hareket içindeki farklı ideolojik ve taktik yaklaşımları ortadan kaldırarak, buldukları ülkelerde bundan böyle kendilerine asimilasyon imkânının kalmadığı ve bir Yahudi anavatanına ihtiyaç olduğu konusunda mutabakata ulaşılmasında etken olmuştur.³³⁵ Bu bağlamda, Avrupa ülkelerine dağılmış bulunan Yahudiler milliyetçiliğe yönelmiş ve bu akım daha çok bir din-kültür milliyetçiliği şeklinde kendini göstermiştir. Bu milliyetçiliği somut bir hedefe yöneltecek yurt arayışları, sonuçta eski Yahudi kültürünün incelenmesiyle dine dayalı duyguların uyanmasına ve gözlerin İbrani Kralı Süleyman'ın mabedinin olduğu Zion'a, Kudüs şehrinin kurulduğu topraklara çevrilmesine neden olmuştur.³³⁶ Herzl, Filistin'e yerleşimin tedricen gelişen bir göç akımı ve iskan hareketi ile değil, bu toprakların bir koloni gibi satın alınması veya kiralanması (*British East India* gibi bir şirket kurarak) suretiyle gerçekleşmesini savunuyordu. Herzl, bu strateji çerçevesinde Osmanlı Hükümeti ile Filistin'den ve İngiliz Koloni Bakanlığı ile Sina Yarımadasına komşu bölgelerden bu amaca yönelik toprak alınması konusunda girişimlerde bulunmuştur.³³⁷ Ancak, Osmanlı Hükümeti ile müzakereler sonucunda II. Abdülhamit'in Siyonist öneriler konusundaki –en azından o dönem için– ikna olmayacağını anlayan Herzl, İngiliz Hükümeti olan temaslarından olumlu bir sonuç çıkarmış ve 1903 yılında Herzl'in taleplerine İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın “bir

³³⁴ Johnson, s. 399.

³³⁵ Tessler, s. 57.

³³⁶ Fahir Armaoğlu, **Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987, s. 12.

³³⁷ Judis, s. 27.

Yahudi Kolonisi”nin kurulmasına sonraki yıllarda yapılacak müzakerelerin başarıyla sonuçlanması kaydıyla olumlu bakılacağı cevabını vermesiyle bu konuda ilk resmi açıklama ortaya çıkmıştır.³³⁸

Bu çerçevede Herzl, Yahudi Sorunu kitabının yayımlanmasından bir yıl sonra, 1897’de Dünya Siyonist Örgütünün kurulduğu İsviçre’nin Basel kentinde ilk Dünya Siyonist Kongresi’ni toplamış ve İsrail’in kuruluşuna giden yolu başlatmıştır. Birinci Dünya Siyonist Kongresi’nde onaylanan programa göre, “Siyonizm, Filistin’de Yahudi halkına kamu hukuku ile güvence altına alınacak bir yurdun yaratılmasını” amaçlamaktadır. Bu çerçevede Filistin’de bir yurt edinilmesi için çalışılacak, dünyadaki Yahudiler, dernekler şeklinde organize olacaklar, Yahudi “ulusal duyguları ve bilinci” güçlendirilecek ve devletlerin desteğinin sağlanması için çaba gösterilecekti.³³⁹ Basel Kongresi, giderek artan bir katılımın ve düzenli toplantıların öncüsü olmuş, politik Siyonizmin benimsenmesiyle merkezi Berlin’de olan Dünya Siyonist Örgütü vücuda gelmiş, “Die Welt” adlı bir gazete çıkmaya başlamıştır.³⁴⁰

Herzl’in Basel toplantısı sonucu Avrupa’daki Siyonist hareket ivme kazanırken, Amerika’da 19. yüzyılda Yahudi devletinin kurulmasına ilişkin ilk girişimler 1844 yılında NewYork Üniversitesi’nde İbrani kültürü konusunda ders veren Profesör George Bush’un, Hayal Vadisi (*The Valley Of Vision*) adlı kitabında Yahudilerin İsrail topraklarında yeniden yerleşerek dünya ulusları arasındaki onurlu yerine yükselmelerinden söz etmesiyle başlamıştır. Daha önceki başlıklarda belirtildiği gibi ABD’de Siyonist hareketin başlamasından önce, İngiltere’de olduğu gibi bu fikirleri savunan Hıristiyan ve Yahudi Restorasyoncular vardı. Bu noktada bu

³³⁸ David Fromkin, **A Peace to End All Peace**, NewYork, Avon Books, 1989, s. 274.

³³⁹ Tessler, s. 48.

³⁴⁰ Judis, s. 29.

grupların Yahudilerin Filistin'e dönüşünü anti Semitizmin artan baskılarına karşı bir çözüm değil, sadece İncil'deki kehanetin gerçekleşmesine yönelik bir olgu olarak gördüğünü özellikle vurgulamak gerekir.

1891`de Chicagolu bir işadamı olan William Eugene Blackstone dönemin ABD Başkanı Benjamin Harrison`a Osmanlı Padişahı`nı Filistin`in Yahudilere verilmesi konusunda baskı yapma konusunda John D. Rockefeller ve J. P Morgan`ın da imzalamış olduğu 400 imzalı bir dilekçeyi ulaştırması davanın ABD resmi makamlarına intikali açısından bir başlangıç kabul edilmelidir.³⁴¹ ABD`deki Siyonist hareket bundan sonra Theodor Herzl`in Yahudi Devleti kavramını ortaya çıkarması ve 1898`de Amerikan Siyonistleri Federasyonu'nun kurulmasıyla yükselişe geçmiştir.³⁴² 1914 yılından başlayarak. ABD Yüksek Mahkemesi yargıcı olan Louis Brandeis ve onun Amerikan Siyonist akımı ABD`de ilk defa bir baskı grubu olarak Yahudi azınlık gücünü olarak ortaya çıkarmış ve destekleyicilerin sayısı 200.000`e ulaşmıştır. O tarihte Genel Siyonist İşleri Amerikan Geçici İcra Komitesi (*American Provisional Executive Committee For General Zionist Affairs*) başkanı olan Brandeis, Avrupa`da savaştan mağdur olan Yahudiler için milyonlarca dolar toplamayı başarmıştır.

Amerikan Yahudilerinin Siyonizme doğru çekilmesi yavaş ve sarsıntılı bir süreç olmuştur. Amerikan toplumundaki anti Semitist eğilimlerden çekinen Yahudilerin önemli bir bölümü Yahudi devletinin kurulması fikrine tehlikeli değilse bile anakronik bir eğilim olarak bakmışlardır. Kaliforniya`dan Kongre üyesi Julius Kahn, (Reform Yahudiliği Grubu`nun da üyesi), Siyonizme karşı çıkan ve 1919`da dönemin Başkanı Woodrow Wilson`a sunulan 31 imzalı dilekçenin savunucuları

³⁴¹ **Ibid.**, s. 131.

³⁴² **Ibid.**, s. 132.

arasındadır. Söz konusu dilekçe kapsamında özetle “Yahudilerin politik ayrımcılığa tabi tutulması ve Filistin`de münhasıran bir Yahudi Devleti kurulması Dünya Barış Konferansı`nın onaylaması beklenen demokratik ilkelere aykırı bir oluşumdur. Yahudiler ırk ya da din temelli bir topluluk kabul edilsin edilmesin, bu iki kıstastan biri veya her ikisi de dikkate alınarak kurulacak bir devlet, dünya savaşında uğruna çarpışılan demokratik ilkelerle önemli ölçüde çelişmektedir” tezi ileri sürülmekteydi.³⁴³ Yahudilerin muhafazakâr grubu da özünde milliyetçilikle bağları nedeniyle bu dönemde Siyonizme karşı çıkanlar arasındaydı. Anti Siyonistlerin temel görüşü, Yahudilerin bir halk veya ulus değil sadece dini temelde birleşen bir topluluk olduğuydu. Bu görüşte olanlar, Yahudilik ve Siyonizmin aynı çerçevede değerlendirilemeyeceğini, Yahudiliğin evrensel değerleri kapsayan bir din olduğunu, ve farklı topraklarda yaşayan dindaşlarıyla ulusal ve etnik herhangi bir bağları olmadığını savunuyorlardı. Başka bir deyişle, Yahudiler de diğer din mensupları gibi buldukları ülkenin vatandaşlarıydı. Siyonist çevrenin bu argümana cevabı, Filistin topraklarında Yahudilerin bir vatani olmasının Yahudilerin buldukları herhangi bir ülkede sahip oldukları ve kullanmak istedikleri vatandaşlık hak ve statülerinin tartışma konusu yapılmaması şeklindeydi.³⁴⁴

Ancak sonuçta Siyonizm Yahudi topluluklarında taraftar kazanmaktaydı: Rusya`daki pogromlardan kaçanların da çabasıyla 1897 yılında Amerika Siyonist Örgütü kuruldu. Bu örgüt, temel amacını Yahudilere Filistin`de bir vatan yaratılması olarak saptamıştı. Ancak, Avrupa`daki Siyonist örgütlerin aksine bu kuruluş Amerikan Siyonizminin temel amacının ABD`nin Yahudiler için bir yaşam merkezi

³⁴³ Edward C. Corrigan, “*Is it Anti-semitic to Defend Palestinian Human Rights*”, <http://dissidentvoice.org/2009/09/is-it-anti-semitic-to-defend-palestinian-human-rights/> 1 Eylül 2009 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

³⁴⁴ Tessler, s. 288-289.

olmasını amaçlamakta ve bunun Filistin`de bir Yahudi devleti kurulmasına yönelik girişimin desteklenmesiyle beraber yürütülmesini hedeflemekteydi.³⁴⁵ Siyonizmin Yahudileri ulusal bir devlet çerçevesinde birleştirmeyi öngören hedefleri, dinsel öğretiyi esas kabul eden ilkeleri özellikle Ortodoks Yahudi çevrelerde kuşkuyla karşılanmasına karşın, Amerikan-Yahudi Komitesi gibi örgütler Avrupa`da baskı gören Yahudilere bir korunma imkânı yaratacak Filistin`de bir devlet kurma amacına uygulama potansiyeli olan bir düşünce olarak bakıyordu.³⁴⁶

Siyonist ideolojinin ABD`de benimsenmesi ve Yahudi topluluklarında güç kazanması, daha önce söz edildiği gibi Yüksek Mahkeme yargıçlarından Louis Dembitz Brandeis sayesinde olmuştur. 1918`de Pittsburgh`da kurulan Amerikan Siyonist Örgütü (*Zionist Organization of America, ZOA*) ve Amerikan Yahudi Kongresi`nin (*American Jewish Congress*) kurucusu ve Siyonist hareketin ABD`de güçlenmesinde büyük rolü olan Brandeis, “Amerika`ya sadık olmakla Yahudiliğe bağlı olmak arasında bir tutarsızlık yoktur, Filistin`de bir Yahudi devletinin kurulmasını destekleyerek de iyi bir Amerikalı ve iyi bir insan olunabilir,” diyerek ABD`deki Yahudilerin tedirginliklerini bir anlamda gidermiş ve taraftar toplamıştır.³⁴⁷ Brandeis`in Siyonizm anlayışı, Avrupa`da benimsenen ve anti Semitist akımların verdiği acılarla beslenmiş, karamsar ve hırslı yaklaşımlardan farklıydı. Bu, etnik ve insancıl unsurlar taşıyan, adeta Amerika`ya gelen ilk göçmenlerin New England`ta bir kasaba kurması gibi Ortadoğu`da bir bölgeye göçerek bir yaşama başlamaya ihtiyaç duyan Yahudilere yardım etmek amacıyla sınırlı, ancak bizzat

³⁴⁵ **American Zionism: Mission and Politics**, der. Jeffrey S. Gurock, NewYork, Routledge, 1998, s. 97.

³⁴⁶ Naomi W. Cohen, s. 104.

³⁴⁷ Louis Brandeis, “*The Jewish Problem: How To Solve It, Reform*”, Hahamları Doğu Konseyi Konferansı Konuşması <http://www.law.louisville.edu/library/collections/brandeis/node/234> 25 Nisan 1915 (Erişim tarihi: 3/8/2014).

Filistin'e gidip yerleşmeyi öngörmeyen bir anlayıştı. Bu anlayış, Amerikan Siyonizminin temel öğretisi olarak kalacak ve yıllar boyunca niye bu kadar az sayıda Amerikalı Yahudinin İsrail'e göç ettiğini açıklamaya yarayacaktı.³⁴⁸

Amerikan Siyonist hareketi bu yıllarda güçlü değildi, parasal gücü ve nüfuzu yetersizdi. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Amerikan Siyonist hareketinin 1.5 milyon Amerikalı Yahudi arasında sadece 20.000 üyesi vardı.³⁴⁹ Hareketin gücündeki yetersizliğin yanı sıra ABD resmi makamlarının da bu tür hareketlere destek vermek niyetinde olmadığı gözlenmekteydi. ABD Dışişleri Bakanlığı, görev tanımını ülke dışındaki ABD vatandaşlarının çıkarlarını korumak ve geliştirmek olarak belirlerken küçük bir grup Amerikalının yabancı topraklarda bir devlet kurmasını desteklemek veya teşvik etmeyi bu tanımın içinde görmüyordu. Bakanlığın gözünde böyle bir proje ABD'nin çıkarlarına açık bir müdahale olmadığı bir durumda yabancı ülkelerle ilişkileri kötüleştirme riski taşıyordu. Hele ilişkilerin hiç bir zaman kolay olmadığı Osmanlı İmparatorluğu'nun hükümrancılığındaki Filistin'de Siyonist ajitasyonların yapılması İstanbul tarafında ABD'nin daha kapsamlı politikalarına ve hedeflerine karşı şüphe uyandıracak ve Dışişleri Bakanlığı'nın gündemindeki sorunları karmaşık hale getirecekti.³⁵⁰

Bu olumsuz tablo, Louis Brandeis'in 1913 yılında Woodrow Wilson'ın Başkanlığa seçilmesiyle değişmeye başlayacaktır. Brandeis, Wilson'la olan arkadaşlığını Yahudilerin Filistin'e yerleşmesi sorununu anlatmakta kullanacaktır. Brandeis'in Presbiteryen bir aileden gelen Wilson'ı Yahudilerin davalarında

³⁴⁸ Donald Neff, "Fallen Pillars, U. S Policy towards Palestine and Israel Since 1945", <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/style/longterm/books/chap1/fallenpillars.htm> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

³⁴⁹ Judis, s. 143.

³⁵⁰ Neff, "Fallen Pillars."

İncil'den gelen bir haklılık olduğu konusunda ikna ettiği ileri sürülmektedir. Daha sonra Wilson'ın desteğiyle Yüksek Yargıçlığa atanan Brandeis, İngiltere'deki gruplarla Wilson arasındaki iletişimi sürdürerek bir anlamda koordinasyon sağlamıştır.³⁵¹ Wilson'ın ulusların kendi kaderlerini kendi tayin etme ilkesini savunmasına ve Batılı güçlerin dünyanın diğer bölgelerine kendi koşullarını dikte etme hakkı olmadığını bildirmesine karşın, 1917 Ekimi'nde Siyonist talepleri destekler nitelikte net bir açıklama belirten bir mesajı Balfour Bildirisi hazırlıklarını yapan ve bu desteğe ihtiyacı olan İngiliz hükümetine iletmiştir. Bu mesajın iletilmesinde Brandeis'in de katkısı olduğu ileri sürülmektedir.³⁵² Brandeis, ABD'deki Yahudi grupların sesini güçlendirmesine ve ABD Yönetimleri üzerinde etkili olmaya başlamalarını sağlamasına karşın, 1921'de Amerikan Siyonist Örgütü'nde ABD'de sağlanan fonların nereye gideceğine dair çıkan bir savaşı (ve yönetimi) kaybetmiştir, Brandeis'in yerine geçen Louis Lipsky ve Brandeis'in diğer muhalifleri, örgütü zayıflatmışlardır. Stephen S. Wise 1930'da yönetimi devraldığı zaman, üye sayısı 1918'deki 180.000'lik toplamdan 8.800'e düşmüştür. Yeni yönetim on yıl içinde bu sayıyı 46.000'e çıkaracaktır.³⁵³

Filistin'deki Yahudi halklarının manda yönetiminde dahi olsa tanınması sürecinde ABD'deki Brandeis'in önderliğindeki girişimlerin katkısı önemli görünmektedir. Brandeis, Amerikan Yahudi Komitesi'ne hukukçu ve sonradan ABD Savaş Bakan yardımcılığı yapan (1917) ve Franklin Delano Roosevelt tarafından

³⁵¹ **Ibid.**

³⁵² Schneer, s. 341.

³⁵³ Judis, s. 150.

Yüksek Mahkeme Yargıçlığı'na atanan (1939), İsrail'in kurulması sürecinde önemli katkısı bulunan Felix Frankfurter'i kazandırmıştır.³⁵⁴

1939 Dünya Siyonist Kongresi sonucunda delegeler ABD'de yerleşik Siyonist İşler Acil Eylem Komitesini kurmuştur. Stephen Wise'in başkanlığını yaptığı Komite, yaklaşan savaş çerçevesinde ABD ile koordinasyon görevini yürütecekti.³⁵⁵ 1948'de İsrail'in kurulmasından sonra, Amerikan Siyonist hareketi ivme kaybederken Siyonist İşler Acil Eylem Komitesi yerini Amerikan Siyonist Konsey'e bırakmıştır. 1951'de ise bugünkü İsrail lobisi'nin temel kurumunu oluşturacak AIPAC'la ilgili önemli bir adım atılmıştır: Capitol Hill'de dış yardım ile ilgili işleri büyükelçilik veya resmi nitelik taşıyan bir Yahudi birimi ile ilişkisi olmayan bir ABD vatandaşının takip etmesini isteyen İsrail hükümeti, BM nezdinde İsrail Büyükelçisi Abba Eban'ın tavsiyesi ile Isaiah Kenen'i bu işle görevlendirmiştir.³⁵⁶

Kenen, ABD'de Yahudi/İsrail lobisinin kuruluşunda önemli rol oynamıştır. 1941 yılında, Cleveland Siyonist Bölgesi'nin başkanı olan Toronto kökenli gazeteci Isaiah L. Kenen, Siyonizm propagandasında aktif rol oynamış, daha sonra BM'de İsrail delegasyonunda görev yapmıştır. Kenen, İsrail hükümetinin yukarıda belirtilen talebi doğrultusunda 1951 yılına kadar yabancı kurumlar lobi yasasına göre çalışan Amerikan Siyonist Konseyi'ni ABD'de yerleşik lobi grubu olarak kaydettirmiş, 1954 yılında da Amerikan – Siyonist Halkla İlişkiler Komitesi'ni (*American Zionist Committee for Public Affairs, AZPAC*) kurmuştur. AZPAC, ABD'de yerleşik bir lobicilik grubu olarak tescil edilmiş, 1959'da kuruluşun adı Amerikan-İsrail Halkla İlişkiler Komitesi (*American Israel Public Affairs*

³⁵⁴ History of the Court, Associate Justices, Frankfurter <http://supremecourthistory.org/> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

³⁵⁵ Judis, s. 173.

³⁵⁶ Judis, s. 361.

Committee, AIPAC) olarak değişmiştir.³⁵⁷ Bu geçiş, İsrail lobisi'nin bir yabancı ülke lobisi değil, fakat ABD halkının bir unsuru olarak lobicilik yapma amacını tescil çabası olarak yorumlanabilir.

Siyonist idealleri savunan lobi, 1947-48`de İsrail'in kuruluşunda önemli rol oynamıştır. Birleşmiş Milletlerin hazırladığı ve oyladığı Filistin planı, İsrail'in bağımsızlık ilanı ile birlikte Washington'daki İsrail lobisinin büyük destek ve savunması ile başarılı bir biçimde gerçekleşmiştir. O dönemki ABD Başkanı Harry Truman bu dönemdeki lobicilik faaliyetini "bu konudaki baskı gerek BM gerek Beyaz Saray üzerinde görülmemiş boyutlardaydı, siyasi motivasyonlarla hareket eden ve politik tehdit unsurlarını kullanabilen bazı aşırı uçlardaki Siyonist liderlerin inatçı tutumu rahatsız ediciydi" olarak tanımlamaktadır. Savaş döneminde ABD Başkanı olan Franklin Delano Roosevelt'in ise bu tutumdan rahatsız olduğu, Yalta Konferansının öncesinde Suudi Arabistan kralı İbn-i Suud'la görüşmesinden sonra anti Siyonist tavrının güçlendiği ve Roosevelt'in yaşamış olması halinde İsrail devletinin kurulmasının mümkün olmayacağı o dönemki başkanlık danışmanı David Niles tarafından iddia edilmiştir.³⁵⁸ Daha ılımlı bir görüş ise Roosevelt'in Kutsal topraklarla ilgili Yahudi emellerine sempati duyduğunu ancak Filistin konusunda temkinli bir yaklaşım izlemeyi tercih ederek siyasi öncelikleri ve savaş sırasındaki askeri stratejiler ile İngiltere ve petrol zengini Arap lkeleri ile ilgili çıkar çatışmalarını dikkate alan dengeli bir yaklaşımı benimsediğini ileri sürmektedir.³⁵⁹ Halefi olan Harry S. Truman'ın ise açıkça Siyonist görüşlere bağlı olduğu ve bunun kısmen hissi olduğu kısmen de bazı hesaplardan kaynaklandığı ifade edilmekte, bu

³⁵⁷ Mearsheimer ve Walt, s. 118.

³⁵⁸ Johnson, s. 524.

³⁵⁹ Richard Breitman ve Allan J. Lichtman, **FDR and the Jews**, London, The Bellknap Press of Harvard University Press, 2013, s. 239.

hesapların da seçimlerde iki tarafa da kayabilecek New York, Pennsylvania ve Illinois gibi eyaletlerde Yahudi örgütlerinin desteğinin önemli olmasından kaynaklandığı ileri sürülmektedir.³⁶⁰

Kurumsal olarak AZCPA adıyla çalışmalara başlayan lobi, ilk sınavını ABD Başkanı Dwight Eisenhower döneminde vermiştir. Eisenhower için İsrail'in sorunları Soğuk Savaş ortamında ikinci planda kalmakla birlikte, lobi'nin faal olduğu ve Yönetimin dikkatini Filistin'le ilgili konulara çekmeye çalıştığı gözlenmektedir. AZCPA, 1950'li yıllarda Eisenhower Yönetiminde dikkatlerini çeken Anti-İsrail odaklarla mücadeleyi hedeflemiş, bu bağlamda hedeflediği organları (Dışisleri Filistin masası gibi) düzenli olarak pro-İsrail yönde telgraf, mektup ve diğer iletişim araçlarıyla baskı altında tutmuştur.³⁶¹ Bu aşamada, Siyonist İşler Organizasyonu'yla arasında görüş ayrılığı çıkmış, AIPAC geleneksel İsrail devleti ideali ile uğraşmaktansa hayır işleri, eğitim, kibutz faaliyetleri gibi konulara odaklanmakla suçlanmıştır. 1967 Altı Gün Savaşı, İsrail'in askeri başarısı ile birlikte bu görüş ayrılıklarını kaldıran çok önemli bir gelişme olmuştur. Bu tarihten sonra AIPAC güçlenmeye başlamıştır. 1967 yılına kadar AIPAC borç içinde olup Yahudi ve Hıristiyan Amerikalılardan pek az para yardımı alabiliyordu.³⁶²

Yukarıda özetlenen İsrail lobisi'nin tarihsel gelişimi lobi'nin günümüzdeki örgütlenme biçimine ışık tutmaktadır. Lobicilik sınıflandırmaları çerçevesinde ABD'deki İsrail lobisi'nin genel görünümü aşağıda belirlenen şekilde yapılabilir:

³⁶⁰ Johnson, s. 525.

³⁶¹ Terry, s. 70.

³⁶² David Verbeeten, "How Important is the Israel Lobby?", **The Middle East Quarterly**, 2006 Fall, Vol. XIII, No: 4, s. 1.

iii) Resmi İsrail Lobisi

ABD`de halen resmi İsrail lobisini oluşturan birçok kuruluş bulunmaktadır. Bu çerçevede yapılabilecek temel bir sınıflandırma, Musevi olmayan ABD vatandaşlarının üye olduğu ve Yahudi ideallerini destekleyen gruplar ile Yahudi dinine mensup Amerikalı etnik azınlıklarının kuruluşlarını kapsar. Bu gruplar geniş bir yelpazede incelenebilir: Örneğin, “liberal evrenselci görüş” ve “katı Siyonistler” ayrı uçlardaki iki görüştür. ABD`nin dış politikasını etkileyen Yahudi grupları üzerine incelemeler yapan Mearsheimer ve Walt, İsrail/Yahudi lobisinin etkili çekirdeğini, Birleşik Hristiyanlar Grubu, AIPAC, Propaganda Karşıtı Birlik (*Anti-Defamation League –ADL*), gibi birimlerin oluşturduğunu belirtmektedir.³⁶³

Bu bağlamda, siyasi etki bakımından önde gelen pro-İsrail lobi gruplarının kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin bilgiler aşağıdadır:

Birleşik Hristiyanlar Grubu (CUFI): İsrail`in politikalarını Washington`da destekleyen bu güçlü pro-İsrail lobi grubu, kuruluş amacını İncil`den almaktadır. 2006 Şubatı`nda John Hagee`nin canlandığı ve liderliğini yaptığı, kiliseler ve kilise benzeri örgütler, diğer dini birim ve bireylerin yer aldığı ülke çapında bir birlik olarak faaliyet göstermektedir.³⁶⁴ Gerhard Falk, 2006 tarihli “İsrail`in Yeniden Kurulması, Din, Edebiyat ve Siyasette Hristiyan Siyonizmi” adlı kitabında İsrail için lobcilik yapan Evanjelist Hristiyan grupların sayısının çok fazla olduğunu ve “tamamını gösterecek bir liste oluşturulamayacağını” ileri sürmektedir. Ancak bu gruplardan birçoğu Ulusal Evanjelistler Birliği`ne bağlıdır. ”Hristiyan Ulusçuluğunun Yükselişi” adlı kitabın yazarı Michelle Goldberg`e göre “Evanjelist

³⁶³ Mearsheimer ve Walt, s. 113.

³⁶⁴ **Israel Lobby in the United States Handbook**, Vol. 1, Washington DC, International Business Publications, 2011. s. 45

Hıristiyanlar ABD'nin Ortadoğu politikası üzerinde daha fazla bilinen AIPAC gibi kuruluşlardan daha önemli etkiye sahiptir". Bu üzerinde durulması gereken bir etkidir. Çünkü ABD'deki Evanjelist Hıristiyanlar 2004 yılında yapılan bir araştırmaya göre, toplam nüfusun % 26.3'ünü oluşturmaktadır.³⁶⁵

Amerika'daki seçmen kitlesinin önemli bir bölümünü oluşturan bu topluluğun George W. Bush döneminde Filistin sorununda İsrail'e destek verilmesinden yana olduğu görülmektedir. Bir araştırma, geleneksel Evanjelistlerin %64'lük bölümünün ABD'nin İsrail'i desteklemesinden yana olduğunu belirlemektedir.³⁶⁶ Noam Chomsky'ye göre, Evanjelist grup İsrail yanlısı seçmen blokunun en büyük kesimini temsil etmektedir. Bunlar daha önceki bölümde söz edilen dinsel mitolojideki yerinden dolayı İsrail'in varlığına destek vermekte, Hıristiyan Sağ'ın politik sahnede güçlenmesiyle birlikte bu blok İsrail tarafından da benimsenmekte ve bu seçmen kitlesinin amaçları için seferber edilebilecek bir güç olarak düşünülmektedir. Dolayısıyla bu kesimin teolojik nedenlerden kaynaklansa da İsrail/Yahudi lobisinin iletişimde bulunduğu ve etkilemeyi başardığı önemli bir topluluk olduğu söylenebilir.³⁶⁷

AIPAC: Bundan önceki bölümde kuruluş tarihçesi özetlenen AIPAC, 1946 tarihli lobicilik yasasına göre kayıtlı faaliyette bulunan tek kuruluştur. AIPAC, Kongre'de yasaların geçişini izleyen, İsrail'e olan mali yardımların onaylanmasını sağlayan ve İsrail aleyhindeki gelişmeleri önleme misyonu olan Amerika'daki belki de en etkin ve nüfuzlu lobi kuruluşlarından biridir. AIPAC, diğer benzeri lobi

³⁶⁵ Alec Russell, "The Age, American Evangelists see God at Work in Israel", <http://www.theage.com.au/news/world/american-evangelists-see-god-at-work-in-israel/2006/08/09/1154802962293.html> 10 Ağustos 2006 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

³⁶⁶ John C. Green, "The American Religious Landscape and Political Attitudes: A Baseline for 2004", University of Akron, Ohio, araştırma raporu, s. 34.

³⁶⁷ Noam Chomsky ve Gilbert Achcar, **Perilious Power: The Middle East and U. S Foreign Policy**, Colorado, Paradigm Publishers, 2007, s. 62.

kuruluşlarından farklı olarak seçim kampanyalarında adayları kamuoyunda direkt olarak desteklememekte veya bu yönde doğrudan para harcaması yapmamaktadır. Kampanya finansman işleri resmen özel kişilere ve pro-İsrail eylem komitelerine (PAC) bırakılmaktadır.³⁶⁸ AIPAC`in mali gücü zaman içinde artarak, sadece özel katkılar çerçevesinde, 1973`deki yıllık 300. 000\$`lık bütçeden 2000`li yıllarda 40-60 milyon \$ aralığında tutarlara yükselmiş, personel sayısı 150`ye ulaşmıştır.³⁶⁹

AIPAC`ın rolü, İsrail`in politikalarının formüle edilmesi yönünde değil, sadece var olanları desteklemek üzere tanımlanmıştır. AIPAC, diğer lobi kuruluşlarına göre daha az personele sahip olmasına karşın, ülke düzeyinde organize olan gönüllü aktivist kaynaklarını kullanmaktadır. Kuruluşun yıllık toplantıları kaynakları harekete geçirmek için önemli bir vesile olmakta, toplantıya katılanlar seçkin Amerikalı ve İsraili konuşmacıları dinleme fırsatını bulmakta, seminerlere ve çalışmalara katılmakta ve amaçlara ulaşılmasını sağlayacak mali katkıda bulunmaktadır. AIPAC, İsrail`e düzenli turlar organize ederek, ABD`nin ileri gelen yetkililerini, eyalet valilerini, topluluk liderlerini, medya mensuplarını, Kongre üyelerini bu gezilere dahil etmektedir. AIPAC görevlileri, Kongre adaylarına İsrail`in kaygıları ve Ortadoğu politikaları hakkında brifing vererek, onların bu konuları ile anlamaları için çaba göstermekte, hatta onlardan ABD-İsrail ilişkilerine dair bir durum raporu hazırlamalarını talep etmektedir. Örneğin 1985-86 Kongre seçimlerinde AIPAC yeniden aday olan senatörler, 49 yeni Senato adayı ve 205 Temsilciler Meclisi adayı ile görüşmüştür.³⁷⁰ AIPAC`ın bu iletişim gücü düzenli yayınlarla takviye edilmekte, “*Action Alert*” mektuplarına ve haftalık “*Near East*

³⁶⁸ Paul Findley, **They Dare to Speak Out**, Chicago, Lawrence Hill Books, 3. B. , 2003, . s. 44.

³⁶⁹ Mearsheimer ve Walt, s. 119.

³⁷⁰ Robert Pear ve Richard L. Berke, “*Pro-Israel Group Exerts Quiet Might as it Rallies supporters in Congress*”, **The New York Times**, 7 Temmuz 1987.

Report’a ek olarak durum raporları ve monograflar üretilmekte, bu yayınlarla İsrail’in hedeflerine yönelik eleştiriler, itibarsızlaştırıcı yayınlar cevaplandırılmaktadır.³⁷¹

Propaganda Karşıtı Birlik (Anti Defamation League): 1913 yılında “B’Nai Brith” adlı Yahudi topluluğuna yardım etmek amacıyla kurulmuş olup, birinci hedefini “Yahudi halkının maruz kaldığı menfi propagandalara karşı akıl ve vicdan ve gerekirse yasal yollara başvurarak karşı durmak ve nihai olarak tüm yurttaşların adil ve eşit muamele görmesini sağlamak ve yurttaşların kurduğu herhangi bir grubun ayrımcılığa uğramasına son vermek” olarak koymuştur. Tarihsel olarak, ADL’in Naziler, KuKlux Klan, Henry Ford gibi anti Semitik veya ırkçı olarak tanımladığı grup ve kişilerle mücadele ettiği görülmektedir.³⁷²

ADL İsrail devletinin varlığını militanca savunan bir kuruluş olarak tanınmıştır. Örneğin 1975 tarihli Siyonizmi ırkçılıkla eşdeğer tutan 3379 BM kararına karşı mücadele vermiş ve bu çerçevede George H. W Bush yönetimini etkileyerek (*UN World Conference Against Racism*) kararın iptalini sağlayan lobi kuruluşları arasında yer almıştır. ADL, BM’nin anti Semitizm panellerine de katılarak ortak basın bildirimlerinde görüşlerinin yer almasını sağlamaktadır.³⁷³ ADL, “ABD’de İsraili kötüleyen on baştagelen kuruluş” isimli bir liste yayımlamaktadır.

B’nai B’rith: İbranicede “Ahit çocukları” (*sons of covenant*) anlamına gelen ve dünyadaki en eski Yahudi yardım kuruluşu olan B’nai Brith, amacını Yahudi inancını birleştirmek ve geliştirmek, Yahudi halkının ve İsrail devletinin güvenlik ve

³⁷¹ Findley, s. 38.

³⁷² **Israel Lobby in the United States, Handbook**, Vol. 1. s. 35.

³⁷³ BM Genel Sekreteri Kofi Annan, BM Basın Bildirisi, “*Jews Everywhere Must Feel that the United Nations is their Home Too*”, Anti Semitizm Semineri, BM, NewYork, HR/4773, 27 Ağustos 2004.

bekasını temin etmek ve anti Semitizm ve ırk ayırımına karşı mücadele etmek olarak belirlemiştir. Üyelerinin %95'i ABD'de yerleşik olup 200.000 üyesi bulunmaktadır. Siyasi iletişim ağı kuvvetlidir. Örneğin bu kuruluşun İsrail'in ABD tarafından tanınmasında üyelerinin Harry Truman'la olan kişisel ilişkilerini kullanarak Başkanın kararında etkili olduğu ileri sürülmektedir.³⁷⁴ (Harry Truman, B'nai Brith üyesi Eddie Jacobson'ın yakın dostu olup, İsrail'in kuruluşu öncesinde bu konuda Jacobson'la temas etmekteydi).³⁷⁵

Lobi'de etkili olan iki büyük Yahudi kuruluşu daha küçük gruplardan gelen çeşitli ve değişik mesajları filtreden geçirerek ABD karar birimlerine iletmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi, geniş bir yelpazede yer alan bu görüşlerin bir kısmı sağ bir kısmı da sol eğilimli olarak nitelendirilmektedir. İsrail'in Oslo Mutabakatı'nı onaylamasından sonra bu tür görüş ayrılıkları daha çok vurgulanmaya başlamıştır. Bu durumu değerlendiren Barack Obama, 2008 seçim kampanyasında lobi içindeki bu farklılıklara dikkat çekerek, pro-Likud yaklaşımlara sahip olmamanın İsrail'le dostluğun ölçütü olmayacağını belirtmiş ve İsrail'e destek vermenin bir Amerikalı politikacı için en uzlaşmaz çizginin yanında yer alma anlamına gelmeyeceğini açıkça ortaya koymuştur.³⁷⁶

**Başlıca Amerikan –Yahudi Organizasyonları Başkanlar Konferansı
(Conference of Presidents of Major Jewish Organizations):**

Bünyesinde 51 ulusal Yahudi grubu barındıran ve kar amacı gütmeyen bir şemsiye kuruluş olan Konferans, gruplar arasında koordinasyon ve görüş birliğini

³⁷⁴ Allish ve Ronald Radosh, **A Safe Haven**, NewYork, London, auckland, Harper/Perennial, 2009, s. 164.

³⁷⁵ Michael T. Benson, **Harry S. Truman and the Founding of Israel**, Connecticut, Greenwood Publishing Group, 1997, s. 124.

³⁷⁶ **Israel Lobby in the United States, Handbook**, Vol. 1. s. 13.

oluşturmayı amaçlamakta ve konvansiyonel anlamda lobicilik yapmamaktadır. Kuruluş, Eisenhower döneminde ABD yönetimi ile olan temaslarda tek ses çıkmasını teminen yapılandırılmış ve Kongre ilişkilerini AIPAC`a bırakmıştır.³⁷⁷

American Jewish Congress (Amerikan Yahudi Kongresi): Organizasyon işlevini “Yahudi asıllı Amerikalıların ülkede ve dünyadaki çıkarlarını diplomasi, yasal yolları kullanarak ve mahkemeler aracılığıyla savunmak olarak tanımlamıştır. Kongre, Madoff skandalı sonucunda fon kaybına uğradığı için 13 Temmuz 2010 tarihi itibariyle faaliyetlerini askıya almıştır.³⁷⁸ (Bernard L. Madoff skandalı tarihin en büyük dolandırıcılık olaylarından biri olup, adigeçenin yönettiği yatırımcıların 50 milyar dolar civarındaki fonu, Yahudi hayır kurumlarının paraları dahil, saadet zinciri-Ponzi- sisteminde batırmıştır).³⁷⁹

American Jewish Committee (Amerikan Yahudi Komitesi): 1906 yılında Rusya`da Yahudilerin maruz kaldığı pogromlar çerçevesinde duyulan kaygıların etkisiyle kurulan bu Komite, hedeflerini dünyada anti Semitizme karşı çıkmak ve demokratik değerleri geliştirmek olarak koymuş ve İsrail`de güvenlik ve barış ortamının korunmasını amaç edinmiştir.³⁸⁰

Zionist Organization of America (Amerika Siyonist Örgütü): Bir önceki kısımda özetlendiği gibi Theodore Herzl`in öncülüğünde 1897`de kurulan Amerikan Siyonist Organizasyonu, 20. yüzyıl boyunca Yahudi Amerikalıların Dünya Siyonist Organizasyonu`ndaki en önemli temsilcisi olmuş, 1948`de İsrail`in kuruluş sürecinde Kongre, Yönetim ve kamuoyundaki desteğin artmasına önayak olmuştur.

³⁷⁷ Mearsheimer ve Walt, s. 48.

³⁷⁸ *Ibid.*, s. 43.

³⁷⁹ The Economist, “*Con of the Century, the Madoff Affair*”, 18 Aralık 2008.

³⁸⁰ “*Who We are*” Global Jewish Advocacy

http://www.ajc.org/site/c.7oJILSPwFfJSG/b.8466673/k.24E9/Who_We_Are.htm

(Erişim tarihi: 24/10/2014).

Günümüzde ise eski etkinliğini kaybetmekle birlikte, Amerika'nın belli başlı eyalet merkezlerinde faal 50.000 üyeli bir kuruluştur.³⁸¹

Americans for Peace Now (Amerika için Hemen Barış): İsrail'deki Hemen Barış (Salom Achsaw) adlı örgütün partneri olan APN, amacını İsrail'in Arap ülkeleri ve Filistin'le barış yapılması olarak belirlemiştir. Bu amaç İsrail komşularıyla çatışma halinde olduğu sürece İsrail'in güvenliği ve demokratik karakterinin korunamayacağı şeklinde belirlenmektedir. APN'nin yakın zamanda yaptığı başarılı çalışmalar bulunmaktadır: Hamas'ın 2006'daki seçim zaferinden sonra, Kongre Temsilciler Meclisine sunulan H. R 4681 sayılı yasa tasarısının (Filistin AntiTerör Yasası) tüm Filistin'i cezalandıracağını ve barış müzakere yolunu kapatacağını dikkate alan APN, komiteleri etkilemiş ve tasarının söz konusu kaygıları azaltacak şekilde çıkmasını sağlamıştır.³⁸²

Yukarıda kuruluş, faaliyet ve etkileri özetlenen İsrail ve pro-İsrail lobi kuruluşları dışında Siyonist Kadınlar Birliği (*Hadassah*), Yahudiliğin Reformu Birliği (*Union for Reform Judaism*), muhafazakâr Siyonist bir grup olan Mercuz USA ve İsrail'in imajını düzelterek koruma amacıyla 2002'de kurulan, İsrail Projesi (*The Israel Project*) bulunmaktadır.³⁸³

iv) Lobi'deki Siyasi Eğilimler

Mearsheimer ve Walt'a göre pro-İsrail lobisinin sağ ekseni liderlerin etkisiyle oluşan iki lobi grubuna dayanmaktadır.³⁸⁴ Birincisi, resmi olarak partilerüstü olduğu varsayılan AIPAC, ikincisi ise Başkanlar Konferansı'dır. Liste, Hudson Institute,

³⁸¹ Mearsheimer ve Walt, s. 52.

³⁸² *Ibid.*, s. 32.

³⁸³ *Ibid.*, s. 50.

³⁸⁴ *Ibid.*, s. 14.

Washington Institute for Near East Policy ve American Enterprise Institute gibi düşünce kuruluşlarını da içermektedir. AIPAC, 1990'lerden itibaren sağ eğilimli politikalar izlemek ve barışçı görüşlere itibar etmemek ve Demokratlardan çok Cumhuriyetçi politikacıları desteklemekle eleştirilmiştir. 1988 yılında Amerikan-Yahudi Komitesi, Amerikan Yahudi Konferansı Ve Anti-Propaganda Birliği, AIPAC'a karşı cephe alarak bu kuruluşun ABD'deki Yahudi topluluğunun görüşlerini temsil etmediğini iddia etmişlerdir. AIPAC aksini savunsa da bu platformdaki hakim görüş İsrail hükümetini desteklemek ve Filistin'de iki devletli çözüm planına karşı çıkmaktır. AIPAC'ın kurucusu Kennen'in emekli olmasından sonra değişik zamanlarda grubun liderliğini yapan Robert H. Asher, Lawrence Weinberg, Edward Levy ve Mayer Mithchell şahin yaklaşımlarıyla bilinirken, AIPAC'ın önde gelen isimlerinin liberal demokrat eğilimli ve uzlaşma yanlısı olduğu, ancak 1990'lerden başlayarak resmi olarak partilerüstü bilinen AIPAC'ın giderek sağa kaydığı ve AIPAC'ın seçimlerde Demokrat adaylara karşı Cumhuriyetçileri desteklediği liberal Yahudi gruplar tarafından ileri sürülmüştür.³⁸⁵ Alan Dershowitz, sağ eğilimli gruplar içinde en aşırıların Yahudiler değil, Evanjelikler olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre Evanjelikler içindeki bazı münferit grupların İsrail devletine olan desteği İncil'den aldıkları bölümlerle güçlendirmektedir. Diğer yandan bu iddialar Dünya'ya İkinci Geliş (Hz. İsa) mitini desteklediği ve bu mit çerçevesinde Yahudilerin din değiştirmesine zemin hazırladığı gerekçeleriyle ABD'deki Yahudiler tarafından da eleştirilmektedir.³⁸⁶

³⁸⁵ Verbeeten, "How Important is the Israel Lobby?"

³⁸⁶ **Ibid.**, s. 13.

J-Street Lobisi

Bu eleştiriler bağlamında ABD'deki İsrail lobiciliğinde son yıllarda ortaya çıkan bir gelişme de AIPAC dışında daha liberal görüşleri savunan ve "J-Caddesi lobicileri" diye adlandırılan yeni bir grubun oluşmasıdır. Bu grup, ABD'nin şu andaki politikasının İsrail'in sağ kanadının çıkarlarına yaradığını ileri sürmekte ve bu kanadın çıkarlarının uzun vadede ne ABD'nin ne de İsrail'in lehine olacağını savunmaktadır. Filistin'de barış için iki devletli bir çözümü öneren J-caddesi grubu, İsrail ve komşuları arasında kapsamlı bir barış antlaşması yapılması gerektiğini ileri sürmektedir. J-Street lobisi, Barack Obama politikalarını benimseyen bir çizgi izlemekte ve bu bağlamda Ortadoğu barış sürecinde ilerleme sağlanması yönünde atılan adımları desteklemektedir. George W. Bush yönetiminde yaşanan hayal kırıklıkları ve İsrail'in Bush yönetiminin desteğine rağmen Ortadoğu'da giderek daha izole bir görünüm vermesi, daha liberal ve genç kuşakta yeni arayışlar başlatmıştır. Grubun Filistin konusundaki temel tezi "Ortadoğu'da iki devletli çözüm çerçevesinde yaşayabilir bir Filistin devletinin kurulması ve 1967 savaşı öncesi sınırlarına geri dönülmesidir". Grup, İsrail'in Gazze ablukasından sonra Amerikan kamuoyunun desteğinde önemli azalma olduğunu iddia etmektedir.³⁸⁷

"J- Caddesi" grubunun kurucusu ve başkanı Jeremy Ben-Ami, "İsrail İçin Yeni Bir Ses" adlı kitabında yukarıda özetlenen tezleri savunmakta ve Filistin sorununun iki devlet kurulması yoluyla çözümünün iki tarafta da önemli destek gördüğünü belirterek, sorunun çözümünü güçleştiren belli faktörlerin olduğunu belirtmekte ve

³⁸⁷ "New Israel Lobby", **International New York Times**, 9 Eylül 2009.

çatışmanın sona ermesini güçleştiren bu faktörlere ilişkin olarak aşağıdaki görüşleri ileri sürmektedir:³⁸⁸

1. Askeri nedenler: Gelişen teknoloji ve daha ölümcül silahların, uzun menzilli füzelerin ortaya çıkması, barış aleyhtarı taraflarca kullanılabilmesi.

2. Dini ve ideolojik nedenler çerçevesinde ilahi amaçların gerçekleşmesine yönelik (uzlaşma imkânı bırakmayan) yaklaşımlar.

3. Demografik nedenler: İsrail kontrolü altındaki topraklarda yaşayan nüfusun kabaca yarısının Yahudi'ler dışındaki halklardan oluşması.

Bu demografik trendler çerçevesinde bu bölgedeki Yahudi olmayan nüfusun Yahudi nüfusu geçeceği ileri sürülebilir. Bu koşulların sürmesi durumunda İsrail ya iki devletli bir çözüme razı olacak ya da tek devletli statüde bölgenin Yahudi özelliğinin kaybolmasına sebebiyet vererek demokratik değerlerinin ve uluslararası konumunun erimesi durumu ile yaşamak zorunda kalacaktır. Görüldüğü kadarıyla her iki tarafta da güçlü ve cesur liderliğin olmaması çatışmanın acı bir tarafıdır. Bu durumda ABD gibi üçüncü bir tarafın müdahalesi kaçınılmaz olmakta, çatışmanın sona ermesinin ABD 'nin temel çıkarları gereği olduğuna dair genel bir mutabakat bulunmaktadır.

Yukarıda kaydedilen liberal kanada yakın görüşlerin İsrail`de karşılık bulmadığına dair karamsar yorumlar da bulunmaktadır. Yahudi Politika Araştırmaları Enstitüsü eski Direktörü Antony Lerman, İsrail`de düşünce özgürlüğü ve insan hakları kuruluşlarına yapılan saldırılar, toprak işgallerinin artması, anti-Arap ve anti-göçmen ırkçılığın yükselmesi ve güçlü ve hoşgörüsüz dini sağıın varlığının sonuçta liberal Siyonizmi uçurumun eşiğine getirdiğini, geçmişte İşçi Partisi gibi sol

³⁸⁸ Jeremy Ben-Ami, **A New York Voice for Israel**, New York, Palgrave&MacMillan, 2011. ss. 86-91.

kanat ve seküler liberal partilerin liberal Siyonizmin doğal müttefikleriyken şimdi İsrail solunun bitkisel hayata geçtiğini ve parlamenter solun önemsiz bir gruba dönüştüğünü ileri sürmektedir. Lerman, AIPAC, American Jewish Committee, Anti Propaganda Ligi gibi önde gelen İsrail lobisi örgütlerinin de sağa kayarak, Yahudi çoğunluğun “şahin” yaklaşımları onaylamamasına karşın, İsrail’le kayıtsız şartsız dayanışmayı Yahudi kimliğinin bir parçası haline getirdiğini belirtmektedir.³⁸⁹ Bu tablonun İsrail’deki cari siyasal ve toplumsal görünüm ve gidişat ile örtüştüğü ileri sürülebilir: Bu iddialara göre İsrail devleti son yıllarda ırkçı-dinci bir proje haline gelmiştir. Dinci partiler mevcut parlamentonun üçte birini oluştururken, Likud Partisindeki dinci üyeleri de bu kapsamda görmek gerekmektedir. Buna ek olarak, ultra- Ortodoks ilkokullardaki öğrenci sayısı yüzde 60 artarken, seküler nitelikli ilkokullardaki öğrenci sayısı temelde aynı kalmıştır. 2025 yılında İbrani sistemindeki okullara giden çocukların %35’inin ultra-Ortodoks eğitimden geçmiş olacağı öngörülmektedir. Bu gidişat kamusal söylemlere de yansımakta, Netanyahu’nun İsrail’in bir “Yahudi” devleti olarak görülmesi gerektiğine dair açıklamasıyla da netleşmektedir. Bu çerçevede İsrail kurumlarında bir güvensizlik oluşmakta, politik liderliğe güvenini kaybeden birçok laik grup ve geleneksel elitler İsrail’i terk etmektedir.³⁹⁰

Bu bağlamda AIPAC’ın yukarıda özetlenen gidişatla bağdaştırılabilecek tutumuna ilişkin bir değerlendirmeye yer verilebilir: İsrail’in Adalet eski Bakanlarından (Ehud Barak dönemi) Yossi Beilin, AIPAC’ın her zaman Arapların cezalandırılmasından yana olduğunu, aşırı sağcı bir örgüt olan bu kuruluşun

³⁸⁹ Antony Lerman, “*The End of Liberal Zionism*”, **International New York Times**, 23-24 Ağustos 2014.

³⁹⁰ Harper’s, Forum, “*Israel and Palestine, Where to go from here*”, Eylül 2014, s. 33
Hebrew Üniversitesi Sosyoloji kürsüsü öğretim üyesi Eva Illouz’un bu söyleşi çerçevesindeki açıklamaları.

Amerika’da Demokrat ve liberal olan Yahudilerin çoğunluğunu temsil etmediğini ileri sürerek, amaçlarının “İsrail’i bizzat kendisinden korumak olduğunu” ve bu yaklaşımın özellikle İsrail’de ılımlı yönetimler işbaşında olduğu zaman geçerli olduğunu kaydetmiştir.³⁹¹

v) Gayri Resmi Lobi

AIPAC eski yetkililerinden Mitchell Bard, Yahudi toplumunun gayri resmi lobisini “Yahudi nüfusun oy kullanma davranışları ve Amerikan kamuoyunu; ABD’nin Ortadoğu politikasını dolaylı olarak etkileme gücü” olarak tanımlamaktadır.³⁹² Bir lobinin başarılı olabilmesi için en önemli unsurlardan birisi de büyük bir oy potansiyelidir. Bu çerçevede ABD nüfusunun yaklaşık %2.7’sini oluşturan Yahudilerin toplam sayısının 2010 verilerine göre 6 ile 6.4 milyon arasında oldukları tahmin edilmektedir.³⁹³ Bu bağlamda İsrail lobisinin temel amacı, ABD’nin İsrail’in güvenliğini sağlamaya yönelik politikasını devam ettirmesi ve İsrail’e bu çerçevede daha fazla ekonomik ve askeri yardım yapmasıdır. İsrail yılda ortalama 3 milyar dolar civarında yardım alarak ABD’den dış yardım alan ülkeler sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. Bu yardımların önemli bölümü askeri yardım biçiminde olup, 1949-2013 yıllarındaki toplam askeri yardım yaklaşık 68 milyar dolar olmuştur.³⁹⁴ Son yıllarda sadece Afganistan, İsrail’e yakın tutarda ABD yardımı sağlayabilmiştir.³⁹⁵ Dolayısıyla eğer AIPAC, İsrail çıkarlarını koruyan formel

³⁹¹ Connie Bruck, “*Friends of Israel*”, **The New Yorker**, 1 Eylül 2014, s. 56.

³⁹² **Israel Lobby in the United States, Handbook**, Vol. 1, s. 12.

³⁹³ www.census.gov/compendia/statab/2012/tables

³⁹⁴ Jeremy M. Sharp, Congressional Research Service, “*U.S Foreign Aid to Israel*”, <http://journalistsresource.org/wp-content/uploads/2012/04/Military-Aid-to-Israel.pdf> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

³⁹⁵ “*10 US Foreign Aid Recipients*”, <http://abcnews.go.com/Politics/OTUS/fullpage/top-10-us-foreign-aid-recipients-17534761> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

lobiyse, altı milyon civarındaki Yahudi nüfusu da enformel İsrail lobisi olarak adlandırılmakta ve bu iki güç koordineli hareket ederek ABD`de İsrail çıkarlarını kollamaktadır. Gayri resmi lobinin Amerikan kamuoyunu etkileyebilme gücü, bu kamuoyunu oluşturan önemli bir Hıristiyan tabanının varlığından da destek almaktadır. Bu gruplar, televizyon kanalları ve çeşitli medya araçlarıyla İsrail`e destek sağlamaktadır.

Genel kanaat ABD`deki Yahudi toplumunun İsrail`in varlığının devamını, bu konunun topluluğun seçim sonuçlarına yansıyan en önemli önceliği olduğu tartışma götürse de, yaşamsal bir konu haline getirdiğidir. Bu topluluk, İsrail`e yönelik tehdidin yalnız bir savaş kaybı ile değil ama nihai olarak İsrail`in yok edilmesiyle sonuçlanacağı inancındadır.³⁹⁶ Dolayısıyla Yahudi toplumunu bu kadar güçlü bir dayanışmaya yönlendiren saik Amerika`daki politik gücünü kaybetmeleri durumunda bu desteklerini sürdürme imkânı kalmayacağı endişesidir.

Bu dayanışmanın başarısına getirilen açıklamalar, Yahudi/İsrail lobisinin ABD`deki diğer lobilerden farklı olmadığını, yaptıkları girişimlerin gayrimeşru bir yanı bulunmadığını, topluluk içinde yer alan bireylerin sadece özel çıkar grupları nasıl hareket ediyorsa o yönde çalıştıklarını, ama bu işi çok daha iyi yaptıklarını vurgulamaktadır.³⁹⁷

vi) Yahudi Lobisinin Oy Gücü

Yukarıda söz edildiği gibi, bu şekilde Bard`a göre adeta “hummalı” bir şekilde kendilerini politikaya adayın Yahudiler, herhangi bir etnik gruba göre en fazla oy

³⁹⁶ **Israel Lobby in the United States, Handbook**, Vol. 1, s. 12.

³⁹⁷ John Mearsheimer ve Stephen Walt, “*The Israel Lobby*”, **London Review of Books**, Vol. 28, No: 9, 11/5/2006.

kullanma potansiyeli olan bir topluluktur.³⁹⁸ Örneğin, 1990'lı yıllardaki bulgulara göre yüzde 81'i seçim gücü yüksek olan dokuz eyalette (NewYork, NewJersey, Florida, Massachussets, Maryland, Connecticut, California, Pennslyvania, Illinois) yaşayan 6 milyon civarındaki Yahudi nüfus, Başkanlık seçiminin kaderini etkileyecek bir oy potansiyeline sahiptir. Bu dokuz eyalet, toplam 535 sandalyeden oluşan Seçici Kurul içinde 202 sandalyelik bir oy gücüne veya %37'lik bir oy gücüne karşılık gelmektedir.³⁹⁹ 2000'li yıllarda da bu görünüm (Yahudi nüfusun statik niteliğinden dolayı) pek değişmemiştir. Eğer bu rakama anketlerde ortaya çıkan pro-İsrail grupların varlığı da eklenirse İsrail, ABD'de de veto gücü çok yüksek olan bir grupla temsil edilmektedir. Bu durumda ABD Kongresi'nde herhangi bir temsilcinin açıkça İsrail aleyhtarı bir kampanyaya katılması kolay olmayacaktır. Bunu göze almanın seçim kampanyalarındaki bu lobi'nin maddi katkılarından ve Yahudi seçmenlerin oylarından yoksun kalmak gibi riskleri bulunmaktadır. Bu oy gücü potansiyeli Demokrat ve Cumhuriyetçi partilerin takip edecekleri siyasete göre her iki tarafa da kayma eğilimi taşımaktadır. Dolayısıyla iki partide de Yahudi seçmeni rahatsız edecek politikaların üretilmesinden mümkün olduğunca kaçınılmaktadır. Bu süreçte lobinin finans gücü seçim kampanyalarında önemli bir rol oynayarak politikacıları İsrail tarafına çekmektedir. "Yahudiler seçim kampanyalarında finansmanda başı çekmekten dolayı gurur duymakta ve partilere hiçbir grubun sağlamadığı kadar para yardımı vermektedir."⁴⁰⁰

İsrail lobisi, bu kapsamda iyi koordine edilmiş çalışmalarını somut politik sonuçlara dönüştürebilmektedir. Kongre üyeleriyle yapılan 2000'den fazla

³⁹⁸ **Israel Lobby in the United states, Handbook**, Vol. 1, s. 12.

³⁹⁹ Jonathan Jeremy Goldberg, **Jewish Power: Inside the American Jewish Establishment**, NewYork, Basic Books, 1996, s. 31.

⁴⁰⁰ Stephen İsaacs, **Jews and American Politics**, NewYork, Doubleday, 1974, s. 116-117

toplantıyla, Yahudi görevliler her yıl 100 civarında İsrail yanlısı kararın geçmesini ve İsrail'in önemli tutarda ABD yardımı almasını sağlamaktadır.⁴⁰¹ Bu süreçte söz konusu lobinin baskısı, Seth P. Tillman tarafından şöyle açıklanmaktadır:

ABD Başkanları, yönetim sürelerinde ülkede büyük karışıklığa yol açabilecek bir süreci başlatmamak için İsrail ve İsrail'in Amerika içindeki destekçileriyle doğrudan bir çatışmadan kaçınmışlar, bunda İsrail'i destekleyen grupların Kongre üzerindeki azalmayan nüfuz ve etkileri rol oynamış, böyle bir çatışmanın ABD dış politikası açısından doğurabileceği riskler göz önünde tutulmuştur.⁴⁰²

AIPAC'la çelişen politikalar üretmek, bu ortamda politikacılar için önemli riskler taşımaktadır. Nitekim, Jimmy Carter 2007 Şubat'ında yaptığı bir açıklamada, ABD Kongresinin, Senato veya Temsilciler Meclisi üyesi olsun, İsrail ve Filistin tarafları arasında dengeli bir tutum izlemeye veya barış anlaşmasını müzakereye yönelik bir inisiyatif almasına ilişkin halihazırda bir beklenti bulunmadığını ve yeniden seçilmeyi isteyen bir Kongre üyesinin muhafazakâr İsrail hükümetine karşı bir politika benimsediğini gösterecek bir çizgi izlemesinin politik intihardan başka bir şey olmadığını vurgulamıştır.⁴⁰³

Burada önemli bir nokta da Yahudi azınlığın diğer azınlık ve ortalama Amerikan vatandaşlarına göre yüksek siyasi katılım eğilimi taşımasıdır: İstatistiksel olarak Yahudilerin %82'si kayıtlı seçmenken, geri kalan Amerikan vatandaşlarında aynı oran %49'dur.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ Mustafa Aydın, Çağrı Erhan, **Turkish-American Relations: Past, Present and Future**, London, New York, Routledge, Taylor&Francis Group, 2003, s. 202

⁴⁰² Seth P. Tillman, "United States Middle East Policy: Theory and Practise", **American-Arab Affairs**, spring 1983, s. 9-10.

⁴⁰³ Mearsheimer-Walt. s. 160.

⁴⁰⁴ Adrian Krieg, **Our Political Systems**, Oakland, Elderberry Press, 2004, s. 90.

Yahudi azınlık, siyasi açıdan bu denli faal olmasına rağmen bilfiil politik görevlerde bulunanların sayısı bu gücü pek yansıtmamaktadır: Örneğin Kongre'nin 109. döneminde on bir senatör Yahudi asıllı olup (Senato'nun %11'i), Temsilciler Meclisi'nde bu oran %6'ya düşmektedir. Bill Clinton döneminde bu durum biraz değişmiş, iki Yüksek Mahkeme yargıcı, Tarım Bakanı ve Ulusal Güvenlik danışmanı Yahudi asıllı uzmanlardan seçilmiştir.⁴⁰⁵ Clinton döneminde pro-İsrail düşünce kuruluşlarında direktör olarak görev yapmış olan uzmanlar daha sonra Dışişleri Bakanlığında Filistin sorunları ile ilgili sorumluluklar almışlardır.⁴⁰⁶ Bunu izleyen George W. Bush döneminde İsrail politikalarını savunan aktivistlerle yönetimler arasındaki ilişkiler daha da yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda Savunma Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz ile Pentagon'a danışmanlık hizmeti veren Savunma Politikaları Kurulu'nun Başkanı Richard Perle'in de bu pro-İsrail kesimden olduğu ileri sürülmektedir.⁴⁰⁷

Demografik açıdan incelendiğinde 2000 yılı nüfus sayımına göre siyasi potansiyeli yüksek olan eyaletlerdeki Yahudi asıllı nüfus ve eyalet nüfusuna oranı şöyledir:

Kaliforniya: 999.000 (2.9)

Florida: 628.000 (3.9)

Michigan: 110.000 (1.1)

New Jersey: 485.000 (5.7)

NewYork: 1.657.000 (8.7)

⁴⁰⁵ Glenn Frankel, "A Beautiful Friendship", **The Washington Post**, 16 Temmuz 2006.

⁴⁰⁶ Christison, Kathleen ve Bill, "The Bush Administration's Dual Loyalties", **The Politics of Anti-Semitism** içinde, (der.) Alexander Cockburn, Jeffrey St. Clair, Oakland CA, Counter Punch and AK Press, 2003, s. 127.

⁴⁰⁷ **Ibid.**, s. 129.

Daha önce belirtildiği gibi bu seçmenler daha çok Demokrat Partiye oy vermekle birlikte bu destek artık garanti sayılmamaktadır. Örneğin, Franklin Delano Roosevelt 1936, 1940, 1944 seçimlerinde Yahudi oylarının %90'ını alırken John F. Kennedy ise 1960 seçimlerinde bu kesimden aldığı oy oranı %82'yi bulmuştur.⁴⁰⁸ Jimmy Carter'ın 1980 seçimlerinde Yahudi tabanından aldığı oy ise sadece %45 olmuştur. Bu dönemde Carter'ın Filistin politikalarını yarattığı reaksiyon kadar, Reagan'ın Ortodoks Yahudilerden aldığı oylar da rol oynamıştır. Reagan döneminde gözlenen Yahudi seçmen tabanındaki kaymada Reagan'ın kürtajı kısıtlaması, kamu okullarına dini değerleri geri getirmesi ve ailelere eğitim yardımı sağlaması konusundaki vaat ve politikaları etkili olduğu ileri sürülmektedir.⁴⁰⁹ Ancak, İsrail'le ilgili hususlar dışındaki konular Yahudi topluluklarının oy tercihlerini etkilemekle birlikte İsrail'e karşı olduğu veya ilgili sorunlara duyarsız olduğu algılanan adayların Yahudi finansman kaynaklarının rakiplere gitme riskini aldıkları görülmektedir.⁴¹⁰ 1992 seçimlerinde 535 seçiciler kurulu (*electoral college*) oyunun 202'sine sahip ve Yahudi nüfusunun %71inin yaşadığı eyaletlerin (Kaliforniya, Connecticut, Florida, Maryland, Montana, New Jersey ve New York) seçimde sonuçları önemli ölçüde değiştirdiği gözlenmiştir. Söz konusu seçimlerde, Clinton %43, Bush %38 ve Ross Perot %19 alırken, Yahudiler bu adaya bu sıraya göre %78, %12 ve %5 oy vermişlerdir. Sonuçta bu oranlara dayanarak Yahudiler eğer Clinton'a bu oranda oy vermeselerdi Bush'un seçimi kazanması ihtimalinin olduğuna ilişkin bir görüş vardır. Bununla beraber 1968 seçimlerinden bu yana oluşturulan istatistikler Demokrat Parti adaylarının 1980'de Carter dışında Yahudi toplumunun oylarının %60'ından fazlasını

⁴⁰⁸ Steven Windmueller, "Reflections on the Jewish Vote", research.policyarchive.org No: 44, 15/5/ 2009 (erişim tarihi: 3/8/2014).

⁴⁰⁹ Robert Pear, "Making Old Constituency a New One for Reagan", **The New York Times**, 14 Mart 1984.

⁴¹⁰ Mearsheimer-Walt, s. 163.

aldığını göstermektedir.⁴¹¹ Son 2012 seçimlerinde, Yahudi asıllı seçmenin %69'u Obama lehinde oy kullanmıştır. 2008 seçimlerinde bu oran %74 olmuş, son dönemde ise Obama ve İsrail yönetimleri arasındaki görüş ayrılıklarına karşın Yahudi asıllı seçmen Cumhuriyetçi aday Mitt Romney'den çok Barack Obama'ya güvenmiş, Obama'nın sosyal güvenlik, sağlık sigortası, ekonomi yönetimi, İran-İsrail politikalarını benimsediğini göstermiştir.⁴¹² Kısaca, seçmen tabanının çoğunluğunun organize lobiden daha ılımlı, daha az militan ve anaakım Demokrat seçmen kitlesiyle daha özdeş olduğu söylenebilir.

vii) Kampanya Bağışları

Kampanya bağışları ABD'de önemli bir seçim kazanma yöntemi olup, pro-İsrail lobisinin bu alanda önemli donörleri bulunmaktadır. Bağışlar, ABD seçim yaşamının çok önemli bir parçasıdır; doğal olarak bu katkı yapıldığında karşılık olarak lobiler tezleri için destek beklerler. İlk pro-İsrail politik eylem komiteleri 1979'da örgütlenmiş, bunların topladıkları meblağ 1984'te 75 milyon dolara ulaşmış, 1999-2000 döneminden itibaren fon akımında kaydedilen düşüş ise bireysel olarak fon sağlayan donörlerin PAC'ları ikame etmesinden kaynaklanmıştır.⁴¹³ 2000-2004 yılları arasında AIPAC kurulu üyelerinden 50 kişinin sağladığı kampanya bağış tutarının kişi başına ortalama 72.000 dolar olduğu ileri sürülmektedir.⁴¹⁴ Diğer yandan İsrail ile ilgili konularda bağışlarla politikacıların İsrail lehine çıkardıkları veya engelledikleri yasal düzenlemeler arasında sayısal olarak net bir ilişki kurmak zordur, her şeyden önce İsrail'e destek konusunda parasal olarak ölçülemeyecek

⁴¹¹ Adrian Krieg, **Our Political Systems**, Oakland, Elderberry Press, 2004 s. 91-92.

⁴¹² http://www.huffingtonpost.com/2012/11/07/jewish-voter-exit-polls_n_2084008.html (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁴¹³ Findley, s. 44.

⁴¹⁴ Glenn Frankel, "A Beautiful Relationship", **The Washington Post**, 16 Temmuz 2006.

faktörler bulunabilir. Parasal katkı veya bağış olmadan da İsrail lehine görüş veren veya müdahalede bulunan politikacılar olduğu da ileri sürülmektedir. Ancak söz konusu bağış süreci İsrail'in sorunları konusunda adayların bilgilendirilmesi açısından önemlidir. Böylece kampanya sürecinde AIPAC, donörlerle politikacıları bir araya getirme rolü üstlenerek seçimde aday olan politikacılara, daha önce açıklandığı üzere, İsrail'in tezleri hakkında brifing verilmesini sağlamaktadır. AIPAC, İsrail aleyhtarı görüşleri olduğu saptanan adaylara karşı desteklediği adayların kazanmaması için çaba göstermektedir. Bu aleyhte görüşleri olan politikacılar arasında sayılan Demokrat Parti senatörlerinden Adlai Stevenson (III)⁴¹⁵ İsrail'e olan 150 milyon dolar tutarındaki yardımın İsrail ilave yerleşim projelerini durduruncaya kadar askıya alınmasını istemiş, değişiklik önerisi Senato'da kabul edilmemekle birlikte,⁴¹⁶ akabinde 1982'de yapılan Senato seçimlerini (Illinois) kaybetmiştir.⁴¹⁷ Bu yenilgi AIPAC ve İsrail lobisinin çabasına atfedilmektedir. Benzeri çarpıcı bir örnek de AIPAC'ın 1984 seçim kampanyasında bütün imkânlarını Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı ve Illinois senatörü Charles H. Percy'nin kaybetmesi yönünde kullanması olayı için verilebilir: AWACS erken uyarı sistemlerinde kullanılan uçakların Suudi Arabistan'a satılmasını destekleyen Illinois senatörü Charles H. Percy'nin seçim yenilgisi de büyük ihtimalle İsrail lobisinin seçimlerdeki rakibini desteklemesi sonucu olmuştur.⁴¹⁸

AIPAC'ın siyasal karar verici birimleri kuşatma çabası AIPAC'ın kardeş kuruluşu Amerikan İsrail Eğitim Vakfı (AİEF) tarafından tamamlanmakta, bu

⁴¹⁵ www.answers.com Adlai Stevenson III, eski ABD başkan yardımcılarında Adlai Stevenson'ın torunu, ABD'nin eski BM temsilcilerinden ve Demokrat Parti başkan adaylarından Adlai Stevenson II'nin oğludur (Erişim tarihi: 3/8/2014).

⁴¹⁶ Findley, s. 86.

⁴¹⁷ **Ibid.**, s. 86.

⁴¹⁸ **Ibid.**, s. 112.

kuruluş Kongre üyeleri için İsrail'e parasız turlar düzenleyerek bu gezilere katılanların İsrail politikalarındaki görüşlerini sağlamlaştırmayı veya İsrail lehine değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu durum niçin Kongre üyelerinin yaptığı dış gezilerin %10'unun İsrail'e gerçekleştiğini açıklamaktadır. Kamu Ahlakı Merkezi verilerine göre AİEF, Ocak 2000'den 2005 ortalarına kadar bu seyahatler için 1 milyon dolar harcamıştır.⁴¹⁹

viii) Ekonomik ve Mali Tablo

Yahudi topluluğu Amerika'da üst gelir diliminde yer alan mali imkânları yüksek bir etnik gruptur. Daha önce de belirtildiği üzere Yahudiler, eğitime verdikleri önem, çalışma kültürleriyle, organize olma kabiliyetleriyle ekonominin birçok sektöründe sivrilmişlerdir.

Aşağıda ortalama 100 üzerinden verilen ve Amerika'daki azınlıkların aile gelir endeksini gösteren rakamlar siyaset alanındaki Yahudi topluluğunun mali katkı potansiyelini göstermektedir.⁴²⁰

Aile Gelir Endeksi (100 endeksi üzerinden)

Yahudiler	172
Japonlar	132
Polonyalılar	115
Çinliler	112
İtalyanlar	112
Almanlar	107
Anglosaksonlar	107
İrlandalılar	103
Toplam ABD	100

Tabandan gelen ekonomik gücü iyi kullanabilen İsrail lobisi, kampanyalarda her iki büyük partiyi de desteklemektedir. Geleneksel olarak Demokrat Parti

⁴¹⁹ Mearsheimer-Walt, s. 161.

⁴²⁰ Sowell, *Ethnic America, A History*, s. 5.

adaylarına yapılan bağışlar daha fazladır. Diğer yandan Washington Post tarafından 2006 yılında yapılan bir araştırmaya göre pro-İsrail cephenin federal düzeyde adaylara ve parti komitelerine olan bireysel, grup halinde ve yumuşak koşullu bağışları, 1990'dan 2006 yılına kadar 56.8 milyon dolara ulaşmıştır. Aynı dönemde Arap-Amerikan ve Müslüman gruplardan sağlanan fonların toplamı ise 297.000 dolarda kalmıştır.⁴²¹

ix) Düşünce Kuruluşları ve İsrail Lobisinin Etkisi

Lobinin önemli araçlarından biri de düşünce kuruluşlarıdır. Washington`da yerleşik pro-İsrail düşünce kuruluşları arasında Amerikan Girişim Kurumu (*American Enterprise Institute*), Güvenlik Politikaları Merkezi (*Center for Security Policy*), Dış Politikalar Araştırma Kurumu (*Foreign Policy Research Institute*), Dış Politikalar Analiz Kurumu (*Institute for Foreign Policy Analysis*) ve Ulusal Güvenlik İşleri Yahudi Kurumu (*Jewish Institute for National Security Affairs*, JİNSA) sayılmaktadır. Daha önce ABD`de düşünce kuruluşlarının lobicilikteki yeri konusunun ele alındığı başlıkta yer verilen Brookings Kurumu yıllar içinde İsrail politikalarından yana bir tutum izleyen bir kuruluş haline gelmiştir. 1970'lerde Brookings, İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesi ve Filistin halkının kendi kaderini tayin etmesi konularında raporlar hazırlamış, Carter döneminde hazırlanan barış planının arkasında bu kuruluşun çalışmalarının bulunduğu kabul edilmişti. Daha önce de söze dilen ve 2002 yılında Brookings tarafından kurulan "Saban Ortadoğu Politikaları Merkezi" (*Saban Center for Middle East Policy*) açıkça pro-İsrail olduğunu açıklamış bir kuruluştur. Merkezin kurucusu Haim Saban, kuruluşun

⁴²¹ Glenn Frankel, "*A Beautiful Relationship*".

tek meselesinin İsrail olduğunu belirtmiştir.⁴²² İsrail'in "yorulmaz" bir destekçisi olarak tanınan Saban, ihtiyaç duyulduğu her zaman İsrail'in ve Yahudi toplumunun yanında olduğunu belirtmektedir. Bill Clinton'ın önde gelen destekçilerinden olduğu kaydedilen Saban'ın Demokrat Parti'ye 2000 yılında 7 milyon dolar tutarında bağışta bulunduğu ileri sürülmektedir.⁴²³ Merkez, AIPAC eski araştırma direktör yardımcısı Martin Indyk tarafından yönetilmektedir. Saban Ortadoğu Politikaları Merkezi, yıllık olarak düzenli biçimde, "ABD-İsrail Diyalogu" adlı toplantılar düzenleyerek, İsrail politikalarına destek sağlamaktadır. Örneğin, 2006 toplantısına Bill ve Hillary Clinton, Bush Yönetiminden David Welch, İsrail tarafından ise Başbakan Simon Perez, Dışişleri Bakanı Tzipi Livni ve Ehud Barak katılmışlardır. 2007 yılında Kudüs'te yapılan toplantıya ise ABD Dışişleri Bakanı Condolezza Rice, İngiltere eski Başbakanı Tony Blair, Tzipi Livni ve o dönemki muhalefet lideri Benjamin Netanyahu bulunmaktadır. 2009'da yine Kudüs'te yapılan ve "Yeni Hükümetler Eski Sorunların Üstesinden Gelebilecek mi?" konulu toplantıya bu kez ABD tarafından senatör Joe Lieberman, Dışişleri Bakan Yardımcısı James Steinberg, İsrail tarafından da bu kez Başbakan sıfatıyla Netanyahu katılmıştır. Kudüs'te olan toplantılarda katılımcıların Filistin tarafından Başbakanı Salam Fayyad'ı da ziyaret ettikleri kaydedilmektedir.⁴²⁴ Kuruluşun bu temasları organize ederek İsrail ile ilgili sorunları ABD yetkilileri ve kanaat önderleri nezdinde İsrail lehine bir gündem oluşturmak amacı bu çerçevede yerine getirilmiş olmaktadır.

Pro-İsrail kuruluşlardan JINSA, 1976'da kurulmuş olup amacını "güçlü bir ABD ordusu, sağlam bir ulusal güvenlik politikası, ve ABD ile İsrail ve diğer benzeri

⁴²² Mearsheimer –Walt, s. 176.

⁴²³ Andrew Ross Sorkin, "Schlepping to Moguldom", **The New York Times**, 5 Eylül 2004.

⁴²⁴ <http://www.brookings.edu/events/> 2006/2007/2009, Saban Forum (Erişim tarihi: 24/10/2014).

ilkeleri benimsemiş demokrasiler arasındaki ilişkileri geliştirmek” olarak belirlemiş ve ABD Yönetimlerinde söz sahibi siyasi kişilikleri de bünyesinde toplamıştır. BM ABD eski Daimi Temsilcisi John Bolton, Temsilciler Meclisi Çoğunluk eski lideri Eric Cantor bu grubun danışmanları arasındadır. Son olarak Demokrat Parti senatörlerinden ve 2000 yılı Başkan Yardımcısı adayı Joe Liebermann`da bu kuruluştaki danışmanlar grubu arasına katılmıştır.⁴²⁵

Lobi`nin nüfuzunun artmasında etkili olan bir diğer kuruluş da, Washington Yakın Doğu Politikaları Enstitüsü (*Washington Institute for Near East Policies, WINEP*)`dür. 1985`de faaliyete geçen enstitünün kurucu direktörü olan Martin Indyk (daha önce AIPAC`ın araştırma direktörlüğünü yapmıştır) WINEP`i çalışmalarını medya ve yürütme erkini hedefleyerek ABD-İsrail ilişkilerini güçlenmesine adayan etkin bir kuruluş haline getirmiştir. WINEP, 1988`de yayımladığı “Barışı Kurmak: Ortadoğu için bir Amerikan Stratejisi” (*Building for Peace: An American Strategy for the Middle East*) adlı raporla Yönetimi koşullar olgunlaşmadığı sürece Filistin-İsrail barışı konusunda kuralları köklü biçimde değiştirmeye yönelik baskılara direnmeye çağırmıştır. Bu raporu hazırlayan kuruluş üyesi altı kişi, barış sürecini çıkmaza sokacak bu görüşü benimseyen George H. W Bush Yönetiminde görev almıştır. Bu görüşün, daha sonraki Yönetimleri de etkileyerek İsrail-Filistin görüşmelerinden verim alınamamasına neden olduğu ileri sürülmektedir.⁴²⁶ Bu bağlamda WINEP`in kurucusu ve AIPAC yöneticilerinden olan Martin Indyk`in kariyer çizgisi düşünce kuruluşları ile aktif siyaset arasında kurulan bağlar hakkında fikir verebilecektir: Indyk, düşünce kuruluşlarındaki görevlerinden sonra Bill Clinton

⁴²⁵ Jamie Weinstein, <http://dailycaller.com/> 9/1/ 2013, (Erişim tarihi: 3/8/2014).

⁴²⁶ “Israeli-Palestinian Peace-What’s Iraq Got to Do with it?”, South Bay JVP (Jewish for Peace) <http://web.stanford.edu/group/peace/docs/march5th/BeninSanJose.doc> 27 Şubat 2003 (erişim tarihi: 21/10/2014).

tarafından önce Ulusal Güvenlik Konseyi Yakın Doğu ve Güney Asya İşleri kıdemli direktörlüğüne atanmış, Clinton`ın özel danışmanlığını yaptıktan sonra da 1995-97 ve 2000-01 dönemlerinde ABD`nin İsrail Büyükelçiliğini yapmıştır. Daha sonra yukarıda belirtildiği gibi Saban Ortadoğu Politikaları Merkezi Direktörlüğüne getirilmiştir.⁴²⁷ Indyk, 2013-14 döneminde başarısızlıkla sonuçlanan İsrail-Filistin barış görüşmelerinde de Obama Yönetiminin talebi doğrultusunda görev almıştır.⁴²⁸ WINEP danışma kurulunda görev yapmış olan Stuart Eizenstat da ABD Yönetim kadrolarında görev almış bir Pro-İsrail kişiliktir. Eizenstat, Carter döneminde Başkan danışmanlığı, Clinton döneminde Hazine Bakan Yardımcılığı yapmış ve 1993-96 yıllarında da AB Büyükelçiliğinde bulunmuştur. Eizenstat, 1989 yılında Kaliforniya`daki Wilstein Yahudi Etütleri Enstitüsü`nde yaptığı konuşmada şu açıklamayı yapmıştır:

“Ortadoğu politikası artık sadece Arapçı ekole mensup kişilerin alanı değildir. WINEP`den Martin Indyk ve UCLA`dan Steven Spiegel gibi düşünürler ortaya çıkmaktadır. Bush Yönetiminde Yahudi ekolünden olan kişilerin Dışişleri Bakanlığı ve Ulusal Güvenlik Konseyinde Ortadoğu politikaları ile ilgili nüfuzlu mevkilere gelmekte olduğunu görüyoruz. Onlar, Yahudi kimlikleriyle İsrail`e olan sempateri arasında bir uyumsuzluk olduğunu hissetmiyorlar.”⁴²⁹

Bu bağlamda Washington ve NewYork gibi dış politika konusunda fikir üretilen önemli düşünce kuruluşlarında ABD Yönetimlerini etkileyebilecek güçte bir İsrail yanlısı eğilimin olduğu gözlenmektedir. Bu kuruluşlarda istihdam edilenlerin

⁴²⁷ Martin S. Indyk, Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/staff/b1586> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁴²⁸ Mark Lander, “A ‘Battered’ Mideast Envoy Steps Down, but Keeps a Bag Packed”, **The NewYork Times**, 3 Temmuz 2014.

⁴²⁹ Terry, s. 76.

ABD icra organlarında görev alması da ABD'nin dış politikaya ilişkin hedeflerinde İsrail (veya İsrail'deki bazı grupların) desteklediği politikaların benimsendiği yönünde kuvvetli bir ipucudur.

x) Medya ve Halkla İlişkiler

Medya, İsrail lobisi için seçim kampanyalarının finansmanı ve yüksek düzeyli görevlere yapılan atamalara müdahale kadar önemli bir silahtır. Lobinin ilk ortaya çıktığı yıllardan beri amacı, İsrail'le ilgili kamuoyunda yapılan tartışmalarda İsrail'in ABD için taşıdığı stratejik değerini vurgulamak ve İsrail'in politikalarını destekleyerek ABD ile İsrail'in çıkarlarının ve savunduğu değerlerin farklı olmadığını ortaya koymaktır. Lobinin belirlediği bu çizgiye karşı çıkanlar marjinalize edilmekte ve kamuoyuna açık tartışmalarda bu tür görüşlerin seslendirilmesi mümkün olduğunca engellenmektedir.

The New York Times, The Washington Post, The Wall Street Journal ve televizyon kanalları Ortadoğu bölgesindeki haberlere makul ölçüde yer vermekte ancak Arap-İsrail çatışması tarihi ve siyasi çerçeveden yoksun olarak aktarılmaktadır. Örneğin bu anaakım medyanın Filistinliler için "saldırgan" bir tablo çizmesi, haberlerin "Filistinlilerin şiddet eylemlerine cevap için İsrail'in Gazze'ye füze attığı" şeklinde verilmesi, buna karşılık, "İsrail'in onyıllardır işgal ettiği Batı Yakası ve Gazze'de Filistinli savaşçılar İsrail kuvvetlerine karşı savaştılar" şeklinde bir ifadeye rastlanmadığı ileri sürülmektedir.⁴³⁰ Bunun ötesinde, ABD basınındaki yorumlarda baskın söylem "İsrail'in sürekli bir kuşatma altında bir demokrasi" olduğuna ilişkindir. ABD'deki bazı Yahudi grupları, The Washington Post ve

⁴³⁰ Michael Lind, "Distorting U. S Foreign Policy: The Israel Lobby and American Power", Washington Report on Middle East Affairs, Mayıs 2002, s. 26.

National Public Radio (NPR) gibi anaakım medyayı güç durumda olan İsrail'e yeterince sempati göstermemekle suçlayarak taciz etmektedir.⁴³¹ Medyada İsrail'i eleştirmeyi aklından bile geçirmeyen ve dini, politik, tarihi ve (kimi zaman da) samimiyetle inanarak ABD'nin Ortadoğu'daki durumuna ilişkin tartışmalarda baskın rol oynayan kişiler vardır: Bunlar arasında, William Safire (The New York Times), Charles Krauthammer (The Washington Post), William Kristol (The Washington Post, Weekly Standard), Robert Kagan (The Washington Post ve Weekly Standard), Thomas Sowell (The Washington Times) gibi kanaat önderleri bulunmaktadır.⁴³² Bu isimlerden William Kristol ve Robert Kagan yeni muhafazakâr grup içinde yer almaktadır. William Kristol'un yakın zamanlarda kurulan ve amacını "yurttaşlara resmi yetkililerin güçlü bir ABD-İsrail işbirliğini desteklediklerine dair güvence sağlamak" şeklinde belirleyen İsrail için Acil Durum Komitesi (Emergency Committee for Israel) adlı sivil toplum grubunun kurulmasında rol oynadığı ifade edilmektedir.⁴³³ Kristol, The Jerusalem Post'ta yayımlanan bir yazısında küresel demokrasi söylemine ilişkin görüşlerinde "İsrail için en iyi yolun ABD'nin genel dış politika hedeflerinde güçlü ve angaje olması ve genel hedeflerinin takibinde İsrail'e olan taahhütlerine bağlı kalmasıdır" ifadesine yer vermiştir.⁴³⁴

Medya'nın bu şekilde yönlendirilmesi ve diğer halkla ilişkiler araçları yoluyla kamuoyunun etkilenmesi İsrail ve İsrail politikalarına olan sempatiyi etkileyebilmektedir.

⁴³¹ Eric Alterman, "Intractable Foes, Warring Narratives: Measuring the Unmeasurable", Washington Report on Middle East Affairs, Mayıs 2002, s. 30.

⁴³² *Ibid.*, s. 30.

⁴³³ <http://rightweb.irc-online.org/profile/kristol-william> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁴³⁴ Michael Lind, "Distorting U. S Foreign Policy", <http://www.wrmea.org/2002-may/distorting-u.s.-foreign-policy-the-israel-lobby-and-american-power.html> Mayıs 2002, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

Lobi'nin "sempati" unsuruna önemli katkısı olduğu kuşkuya yer vermeyen bir konudur. ABD kamuoyu, yoklamalara göre onyıllardır İsrail'e daha fazla destek vermektedir. Pew araştırmaları, Amerikalıların İsrail'e Filistinlilere göre ortalama beş misli fazla sempati gösterdiğini kaydetmektedir. 2012 Mayısında yapılan bir ankette deneklerin %48'i İsrail tarafını tuttuğunu belirtirken, sadece %10'luk bir kesim Filistinlileri desteklediğini ifade etmiştir. İki büyük parti taraftarları arasında da sempati farklılıkları bulunmaktadır: Cumhuriyetçilerin %75'i kuvvetle İsrail'i desteklediğini ifade etmiş, Demokratların %33'ü İsrail lehine görüş verirken, %22'lik bir kesim Filistinlileri desteklediğini açıklamıştır.⁴³⁵ Burada İsrail için bir başarı varsa, bunda lobi'nin İsrail konusundaki gelişmelerin ABD kamuoyuna yanlı olarak ve sürekli biçimde aktarılması, açık oturumlarda İsrail'in politikalarının savunulması, ABD ile İsrail'in çıkar ve değerlerinin farklı olmadığı söyleminin halkın zihninde yer etmesi konularındaki çabalarının payı göz ardı edilmemelidir.

Stephen Zunes "kamuoyunu yönlendirmek ve halkla ilişkiler konusunda Yahudi organizasyonları Yahudi topluluğundan önemli ölçüde lobi kaynakları ve parasal katkılar sağlayarak haber kanalları ve diğer medya odakları üstünde İsrail hükümetlerini desteklemek üzere baskı kurabilmektedir" ifadesini kullanmaktadır.⁴³⁶ NewYork İsrail Konsolosluğu'nun eski sözcüsü Menachem Salev "söz konusu baskılar sonucu gazetecilerin, editörlerin ve politikacıların İsrail'i eleştirmeden önce iki kere düşünmeleri sağlanmaktadır. Çünkü, bu yönde bir eleştiri getirdikleri takdirde kısa bir zaman içinde binlerce öfkeli telefona maruz kalacaklarının

⁴³⁵ Pew Research Center, "Israel Support in U. S Unchanged in Wake of Gaza Conflict", <http://www.pewresearch.org/daily-number/israel-support-in-u-s-unchanged-in-wake-of-gaza-conflict/> 26 Aralık 2012 (Erişim tarihi: 3/8/2014).

⁴³⁶ Stephen Zunes, <https://zcomm.org/znetarticle/the-israel-lobby-how-powerful-is-it-really-by-stephen-zunes/> 25 Mayıs 2006 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

bilincindedirler. İsrail lobisi bu tür baskıları yönetmekte iyidir” diyerek bu baskıların amaç ve sonuçlarını özetlemiştir.⁴³⁷

Medya üzerinde baskı kurmaya yönelik bir diğer oluşum da 1982'de kurulan Ortadoğu Haberlerinde Kesinlik Komitesi (*Committee for Accuracy in Middle East Reporting in America -CAMERA*) isimli gruptur.

Geleneksel medya dışında internet sisteminde İsrail lobisinin halkla ilişkiler aracı “*Megaphone Desktop*” olmakta ve pro-İsrail grupları tarafından organize edilmektedir. İsrail Dışişleri Bakanlığı, stajyer diplomatlarını ABD ve Avrupa’da faaliyet gösteren website ve sohbet odalarını tarayarak buralarda İsrail lobisini destekleyen mesajlar verilmesini sağlamaya teşvik etmektedir.⁴³⁸

The Register adlı İngiliz haber ve yorum sitesi yazarlarından Chris Williams, “nasıl kullanılırsa kullanılsın, Megaphone oy toplama konusunda çok etkili bir çalışmadır. Biz buna *lobbyware* diyoruz” ifadesiyle Megaphone’un gücünü vurgulamaktadır.⁴³⁹

xi) İsrail Hükümetleriyle Koordinasyon

İsrail lobisi Amerika’nın desteğini almak amacıyla yönelik olarak İsrail hükümetlerinin politikalarının birebir savunmasını yapmakta ve çok büyük bir baskı olmadıkça hükümet politikalarını eleştirmemektedir. İsrail hükümetinin politikalarıyla Amerikan Yahudilerinin görüşleri arasında çatlaklar oluşsa da, topluluk temel güvenlik sorunları söz konusu olduğunda İsrail’in kamuoyuna açık bir

⁴³⁷ Mearsheimer-Walt, s. 172.

⁴³⁸ Yonit Farago, “*Israel Backed by Army of Cyber-soldiers*”, <http://infowars.net/articles/july2006/300706cyber-soldiers.htm> 30 Temmuz 2006 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁴³⁹ Chris Williams, “*Pro-İsrail lobby targets BBC online poll*”, **The Register**, 6 Eylül 2006.

eleştirisi yapılmaması gerektiğine inanılmaktadır.⁴⁴⁰ Mitchell Bard, AIPAC'ın İsrail sorunlarını ABD'nin ulusal sorunu şeklinde göstererek kamuoyunu güçlendirdiğini belirtmektedir.⁴⁴¹ Esasen ABD medyası-İsrail lobisi bağlantıları ile ilgili olarak yukarıda aktarılan cari görünüm, kamuoyu üzerinde en azından bir algı yönetimi çabası olduğu izlenimini vermektedir.

xii) Üniversitelerde Faaliyet

Üniversite yerleşkelerinde odaklanan lobicilik faaliyetleri son yıllarda artmıştır. Özellikle 2001'de ortaya çıkan Mescid-i Aksa intifadasından sonra Lobi ile bağlantılı grupların kampüslerde varlığını göstermeye başladığı görülmektedir. 2002 yılında çatı organizasyon olarak kurulan İsrail için Kampüsler Koalisyonu (*Israel on Campus Coalition*), İntifada sonrasında yerleşkelerde “anti-İsrail faaliyetlerinin arttığına dair endişelerin” bir ürünüdür. Bu koalisyonun amacı bu platformlarda İsrail'e olan desteğin güçlendirilmesi ve sonuçta üniversitelerde İsrail dostu bir ortamı yaratmaktır. Bu koalisyonda AIPAC, Amerikan Siyonist Organizasyonu, Propaganda Karşıtı Birlik, Keshet, Gelişmeci Siyonistler Birliği ve bazı diğer kuruluşlar yer almaktadır. Bu gruplar arasında bazen tartışmaların çıktığı da gözlenmektedir: Örneğin İsrail'in Batı Yakası ve Gazze'deki işgal hareketi sol kanat (Gelişmeci Siyonist Birlik) tarafından eleştirilmiş, sağ kanat (Amerikan Siyonist Organizasyonu) bu nedenle sol kanada yönelik başarısız bir tasfiye girişiminde bulunmuştur. Üniversite yerleşkelerindeki bu faaliyetlerin tartışma sınırını aşp baskıcı bir nitelik kazandığı konusunda eleştiriler de bulunmaktadır: 2007 Ekim ayında Üniversite Savunması için AdHoc Komite adı altında toplanan bir

⁴⁴⁰ Mearsheimer-Walt, s. 122.

⁴⁴¹ Mitchell Bard, “*Israeli and Arab Lobbies*”, **Jewish Virtual Library**, 2009.

akademisyen grubu özellikle kendilerini İsrail'in savunucuları olarak açıklayan grupların baskılarına karşı akademik özgürlüğün korunması amacını taşıyan bir bildiri yayımlamışlardır.⁴⁴² NewYork Sun gazetesinde 2007 Aralık ayında yer alan bir habere göre üniversite yerleşkelerinde pro-İsrail filmleri ve grupları savunan öğrenci liderlerinin “Yahudi devletinin savunucuları” olarak istihdam edilmesi ve yılda 1000 dolar verilmesi söz konusu olmuştur.⁴⁴³

xiii) Diğer Lobilerle Karşılaştırma

İsrail lobisini etnik lobi kategorisindeki diğer gruplarla karşılaştırmak daha uygun olmakla beraber, lobiyi dış politikadaki mücadelecı yapısı, hedeflerindeki ısrarcılığı ve azmi itibariyle ancak Ulusal Silah Birliğı (NRA) ve ilaç sektörü lobileri ile kıyaslamak mümkündür. Öte yandan NRA, tabanı itibariyle sağ kanat Cumhuriyetçiler ve kırsal kökenli Demokratlarla sınırlı kalırken, İsrail lobisi homojen etnik bir tabanı ve siyasi yelpazenin tüm bölümlerinden oluşan üyeleri kapsamaktadır. Bu nedenle sözkonusu lobiyi benzer etnik lobilerle, örneğın Küba-Amerika, Afrika-Amerikan veya Ermeni-Amerikan gibi dış politika amaçları güden lobilerle karşılaştırmak (NRA ile olan yöntem ve aktivite benzerliklerine karşın) daha doğru olacaktır.

İsrail lobisi Amerika Birleşik Devletleri'nde yabancı lobiler arasında en iyi organize olmuş, finansal bakımdan oldukça iyi durumda olan ve karar alma süreçlerini ve kamuoyunu etkileme bakımından son derece başarılı bulunan lobiciler arasında yer almaktadır.

⁴⁴² <https://sites.google.com/site/defenduniversity/home> (Erişim tarihi: 3/8/2014).

⁴⁴³ “*Pro-İsrail Group Puts Emissaries on Campus*”, **NewYork Sun**, 10 Aralık 2007.

Lobi'nin bir avantajı da diğer pek çok yabancı lobinin de İsrail lobisini desteklemesidir. Bunun dışında bir diğer önemli avantajı da karşısında yer alan Arap lobisinin son derece dağınık olması, iyi organize olmuş bir örgüt görüntüsü vermemesi, mali bakımdan İsrail lobisi kadar güçlü olmaması, diğer lobiler tarafından desteklenmemesi ve Amerikan kamuoyunda olumsuz bir imaja sahip olmasıdır. İki lobiyi karşılaştırırken Harry Truman'ın 1948 yılındaki Cenevre Arap-İsrail barış görüşmelerindeki ifadesine dikkat çekmek gerekir: "Bütün politik tecrübem çerçevesinde Arap oylarının başa baş cereyan eden bir seçim yarışını değiştirdiğini hatırlamıyorum."⁴⁴⁴

Sonuçta, İsrail lobisinin bir bütün olarak ABD'de iç politika üreten odaklar üzerinde son derece etkili, çok yönlü, mali gücü sağlam, etnik topluluğu ve sempatanları süratle seferber edebilecek koordinasyon kapasitesine sahip ve algı yönetimini kullanan çok etkin bir grup olduğu ve bu özellikleriyle ABD dış politikasının hedef ve yaklaşımlarını etkileme gücüne sahip olduğu görülmektedir.

B) ABD DIŞ POLİTİKASI, FİLİSTİN SORUNU VE İSRAİL LOBİSİNİN ROLÜ

İkinci Dünya Savaşı başlarına kadar ABD'nin Ortadoğu bölgesiyle ilgisi asgari düzeydeydi. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonraki dönemde ise bölgede İngiltere ve Fransa sömürgeci güçler olarak etkili olmuştu.⁴⁴⁵ Bununla birlikte, ABD 18. yüzyıldan başlayarak aradaki uzaklığa karşın, Ortadoğu bölgesi ile ticari ve askeri ilişkiler içindedir. 19. yüzyılda Kuzey Afrika'daki beyliklerle kısa bir

⁴⁴⁴ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/lobby.html> "Congress and the Middle East: The Pro-Israel and Pro-Arab Lobbies", Mitchell Bard (Temmuz 2012 itibariyle güncelleştirilmiş), (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁴⁴⁵ Louise Fawcett, **The International Relations of the Middle East**, Oxford, Oxford University Press, 2005, s. 284.

çatışma dışında bölgedeki Amerikan varlığı daha ziyade Protestan misyonerlerinin çalışmalarından ibarettir. Bu dönemde ABD'nin bölgede genelde popüler ve saygın bir imajı vardı. Avrupalı ülkelerin “bencil ve ikiyüzlü” izlenimi Amerika için bu dönemde geçerli değildi. Amerikan kökenli misyonerler bölgeye modern tıbbın imkânlarını getirmişler, eğitime ağırlık vererek bölgede birçok okul kurmuşlardı. Birinci Dünya Savaşından önce misyoner Samuel Zwemer Arap Yarımadası'nda bölgenin ilk modern tıp kliniğini kurmuş, ABD'den gelen Dr. Paul Harrison, Kuveyt, Umman ve Bahreyn'de klinikler açmıştı.⁴⁴⁶ 20. yüzyıla girildiğinde Amerikan misyonerleri Arap topraklarında faaliyetlerini sürdürürken ABD ekonomisi petrol ihtiyacını hissetmeye başlamıştı. 1920 başlarından itibaren sanayileşmenin hızlanması, otomobillerde kitle üretimine geçilmesi, konutlarda elektriğin yaygınlıkla kullanılmaya başlanması ABD'deki petrol talebinin üretim kapasitesinin çok üstüne çıkmasıyla sonuçlanmaktaydı. Bu durumda Amerikan petrol şirketleri, çözüm çabası içinde gözlerini denizaşırı topraklara ve özellikle beklenti içinde oldukları Ortadoğu bölgesine çevirmişti.⁴⁴⁷

Bu çerçevede Yirminci Yüzyıl boyunca bölgede cereyan eden SSCB ile uzun rekabet dönemi dahil, ABD müdahaleleri diplomatik manevralardan askeri çatışmalara uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Başta Ortadoğu'daki petrol kaynaklarına ulaşmak ve kontrol etmek amacıyla yönelik olarak ve ABD'nin ekonomik çıkarları çerçevesinde Başkanlar, Kongre üyeleri ve politikacılar bölgeyle ilgilenmişler ve politikalar üretmeye çalışmışlardır. Buna ilaveten ABD'deki etnik gruplar, Yahudiler, Arap-Amerikalılar, İran kökenli Amerikalılar çıkar grupları kurarak kendi amaçları doğrultusunda ABD karar organlarını etkilemeye çaba

⁴⁴⁶ Oren, s. 408.

⁴⁴⁷ **Ibid.**, s. 410.

göstermişlerdir. 21. yüzyıla girildiğinde de ABD`yi diplomatik, ekonomik ve askeri gücünü ulusal çıkarları yönünde kullanan kilit bir küresel oyuncu olarak görüyoruz.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında günümüze kadar olan ana çizgileri fazla değişmeyen ve İsrail'i güvenilir ve sadık bir müttefik olarak değerlendiren dış politika çizgisine yön veren kaygıları aşağıda şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Global güç dengesinde ABD aleyhinde oluşacak bir değişikliği engellemek, özellikle bölgede kitle imha silahlarını üretebilecek veya sahip olabilecek ülkelere karşı proaktif önlemler almak, anti-Amerikan terörist gruplara karşı mücadele ederek kitle imha silahlarının bunların eline geçmesini önlemek.

2. Bölgede aleyhlerine oluşacak bir değişikliği önlemek, özellikle bölgenin petrol kaynaklarına Batılı ülkelerin ve şirketlerinin ulaşımını güvence altına almak.

3. Amerikan ürünlerinin bölge piyasalarına ulaşımını güvence altına almak.

4. Bölgeye olan Amerikan yatırımlarının zarar görmemesini sağlamak.

İsrail bölgedeki bir müttefik olarak bölgedeki ABD stratejilerinin önemli bir parçası olmakla birlikte Filistin sorununun bölgedeki barış ortamına verdiği zarar yukarıda belirlenen çıkarları riske sokmuştur. İsrail, kendi gündemini uygulamakta direnmiş ve Filistin sorununda çoğu zaman uzlaşmaz ve uyumsuz bir tutum izleyerek ABD için sorunlu bir stratejik ortak olmuştur.

1-Birinci Dünya Savaşı Sonrası Ortadoğu Bölgesi'ndeki Gelişmeler ve ABD Dış Politikasındaki Öncelikler

Bu dönem, ABD dış politikasının Ortadoğu bölgesinde başat bir güç olarak kendini göstermeye başladığı, savaşın galip çıkan diğer ülkeleriyle rol paylaşımı için

çekiştiği bir dönemdir. ABD politikaları açısından incelendiğinde bu dönemde öne çıkan aşağıdaki gelişmeler olmuştur:

1. Osmanlı İmparatorluğu topraklarının paylaşımı için Wilson ilkelerinin uygulanması konusundaki uyuşmazlıklar, İngiltere'nin bölgedeki barış planı oluşumunda oynadığı rol.

2. Petrol kaynaklarının öneminin anlaşılmasıyla ekonomik ve ticari çıkar sağlanması konusundaki rekabet.

3. İsrail devletinin kurulması konusunun zaman içinde eski gücünü yitiren İngiltere'ye bırakılması, Avrupa'da artan anti Semitist akımlara karşı mesafeli bir politikanın izlenmesi ve bu bağlamda izolasyonist politika çizgisine dönülmesi, 1929'da ortaya çıkan ekonomik bunalımın etkileri.

Bu olgular çerçevesinde Birinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan ve büyük imparatorlukların yıkılması sonucu yeniden yapılanma ve paylaşım sorunlarında en fazla odaklanılan bölge muhtemelen Ortadoğu olmuştur. ABD bu safhada dönemin başkanı Woodrow Wilson'in inisiyatifleriyle uluslararası platforma getirdiği ilkelerle ön plana çıkmıştır. Bu ilkelerin açıklanması ile birlikte, Birinci Dünya Savaşı sonrası dünyada yeni bir güç dengesi oluşumunun belirlediği ve ABD'nin Avrupalı kolonyal güçlere karşı varlığını daha fazla duyurduğu bir dönem başlamıştır. Woodrow Wilson, 8 Ocak 1918 günü Kongre'ye yaptığı ve ABD'nin savaşa girmesindeki gerekçelerini moral ve barışın Avrupa'da yeniden oluşması hedeflerine bağlayan açıklamasını içeren "Ondört Nokta" çerçevesinde Washington'un Ortadoğu'ya yönelik politikasının anahatlarını ortaya koymuştu.⁴⁴⁸ Ondört Nokta'nın on ikinci

⁴⁴⁸ Irwin Unger, **These United States, The Questions of Our Past**, London, Pearson PLC, 2010. s. 561.

maddesinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarında yapılacak düzenlemelere ilişkin ilkeler yer alıyordu:

Osmanlı İmparatorluğu'nun Türk bölümünün bağımsızlığı korunacak, ancak halen Türk yönetiminde olan bölgelerdeki diğer ulusların can güvenliği garanti altına alınacak ve bunların ihlal edilmesi kesinlikle mümkün olmayacak bir özerklik oluşturması imkânı tanınacak, Çanakkale (Boğazlar), bütün devletlerin gemilerine ve ticarete uluslararası gözetim altında serbest geçiş imkânını sağlayacak şekilde açılacaktır.

Bu ilkelerin, dünyada olumlu reaksiyon almakla birlikte, somut uygulama ve planları içermeyen belirsizlikler taşımakta ve uygulamada politikacılar tarafından varılan mutabakat ne olursa olsun hayal kırıklığı yaratacağı düşünülüyordu.⁴⁴⁹

Nitekim, Woodrow Wilson'ın barışçı bir dünya düşü ile kurulan Milletler Cemiyeti, dağılan Osmanlı İmparatorluğu'nun birçok bölgesinde manda tarzı yönetimler kurulmasını onaylamış, bu çözümler zaman içinde bölgede ortaya çıkan sorunların kaynağını oluşturmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrasında dünya ve Ortadoğu haritasını yeniden şekillendirmek üzere yapılan girişimlerde özellikle 1919 Paris Barış Konferansı'nda, ABD'nin İngiltere ile olan temas ve çatışmaları dikkate değer bir rol oynamıştır: İngiltere, “yeni düzen”de ABD'nin Fransa ve İtalya'nın taleplerine karşı kendisine destek vereceğini, ayrıca Sovyetler Birliği'nden ve yeniden silahlanacak Almanya'ya karşı kendisine koruma sağlayacağını planlamıştı, ancak müzakereler ilerledikçe İngiltere tarafı Amerikalıların kendilerini aldattığını, ABD tarafı ise İngiltere'nin dünya savaşında uğruna çarpışıldığı varsayılan idealleri “sinik” bir biçimde gözden çıkarttığını düşünüyordu.⁴⁵⁰

⁴⁴⁹ Fromkin, s. 254.

⁴⁵⁰ **Ibid.**, s. 389.

Woodrow Wilson, savaş sonrasındaki barış sürecinin bütün taraflara adil davranılmadığı takdirde fazla uzun sürmeyeceği kanaatindeydi. Wilson'ın ideal bir dünya düzeni için önerdiği ilkeler ve 'kendi kaderini tayin' hedefi uygulanması güç bir öğretinin parçaları gibi görünüyordu. Barış Konferansı'nda kararlar, söz konusu kararların etkileyeceği bölge ve halkların bilgisi ve çıkarları göz ardı edilerek alınmıştı.

Ortadoğu haritasının yeniden çizilmesi söz konusu olduğunda müzakerelerde önemli bir rolü olan dönemin İngiltere başbakanı David Lloyd George, Arap ülkelerinin "aldatıldığına" katılmadığını belirterek, birçok Arap ülkesinin savaş sonunda, "Türk tarafı için savaşmış olmalarına karşın," bağımsızlığını kazandığına dikkat çekiyordu. Bu noktada Lloyd George, "Türk yönetimi için savaşmış olan Filistinli Araplar" ifadesini bu söylemine özellikle eklemiştir.⁴⁵¹

Bu noktada dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour tarafından 2 Kasım 1917 tarihinde İngiltere Yahudi cemaati lideri Baron Walter Rothschild'e yazılan mektuptan söz etmek gerekir: Mektup, özetle Britanya hükümetinin Filistin'in Yahudi halkının vatanı olması konusuna olumlu gözle baktığını, bundan Filistin'de yaşamakta olan Yahudiler dışındaki halkın yurttaşlık ve dini haklarının ve diğer ülkelerde yaşayan Yahudilerin haklarının ve politik statüsünün bu durumdan zarar görmeyeceğinin açıkça anlaşıldığını ve bu hedefin gerçekleşmesindeki zorlukların aşılması için bütün çabanın gösterileceğini belirtmektedir.

Balfour Bildirisi olarak bilinen mektup, İngiltere'deki Yahudi-Siyonist camianın Filistin'de bir İsrail devleti kurulması konusunda İngiliz yetkilileri ile

⁴⁵¹ **Ibid.**, s. 401.

sürdürdükleri uzun temas ve ikna çabalarının bir sonucudur. İngiltere, bu dönemde savaştıkları “Merkezi Devletler” cephesine karşı bu devletleri zayıflatacak birçok ittifak kurma ve bu çerçevede vaatlerde bulunma çabasındadır. Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bu topraklardaki Arap toplulukları ile yapılan temas ve işbirliği ile İttifak Devletleri'nin güney cephesini zaafa uğratmak bu planların içindedir. İngiltere'deki Yahudi toplulukları Filistin toprakları üstündeki hedeflerini gerçekleştirmek için İngiltere'nin bu stratejisini lehlerine kullanmak yönünde çaba göstermişlerdir. Böylece İngiltere'ye gösterilen seçenek, hem Osmanlı topraklarındaki Yahudilerin müttefiklerin zaferi için çalışmalarını sağlamak, hem de Filistin'de İsrail devleti kurulmasını destekleyen Amerikan-Yahudi topluluklarının desteğini almaktır.⁴⁵²

Şubat 1917'de Rusya'da Çarlık yönetimini deviren ihtilalin patlak vermesi, Yahudi tezini bu doğrultuda güçlendiren bir gelişme olmuştur. Londra, Rusya'da halen dikkate alınması gereken bir güç olduğunu düşündükleri Rusya Yahudilerinin yeni gelişme çerçevesinde Rusya'nın Almanya'ya karşı savaşa devam etmesi konusunda söz sahibi olduklarına inanıyordu. Bu açıdan Siyonizm, İngiliz hükümeti açısından daha da önem kazanmıştı.⁴⁵³ Balfour, Bildiri'nin amacını Savaş Kabinesi'ne şöyle açıklıyordu:

“Halen Rusya ve Amerika'daki Yahudilerin önemli çoğunluğu Siyonizm taraftarı görünüyor, bu ideale uygun bir bildirinin yayımlanması Rusya ve Amerika'da çok yararlı bir propaganda yapılmasını sağlayacaktır.”⁴⁵⁴

⁴⁵² Schneer, s. 154.

⁴⁵³ **Ibid.**, s. 202.

⁴⁵⁴ **Ibid.**, s. 343.

Dünyada Yahudi topluluklarının gücünün bu şekilde abartıldığına dair eleştiriler bulunmakla birlikte İngiliz hükümetinin bu Bildiriyi yayımlama kararının arkasında bu izlenimin olduğuna inanılıyordu.

Paris Konferansı'ndaki Ortadoğu'nun haritasının yeniden şekillenmesiyle ilgili çalışmalar, Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını planlayan taraflar için yukarıda söz edilen gelişmeler ve çıkar hesaplarının gölgesinde yürüyordu.

Avrupa'daki müttefiklerine göre daha idealist bir bakış açısı olduğu varsayılan Wilson, Konferans'taki bu karamsar tabloya karşın, bir komisyon oluşturarak bölgedeki durumu yerinde incelenmesi için bir girişimde bulunmuştu. Komisyonun izlenimleri, buradaki halkın bir "Birleşik Suriye" ideali etrafında birleşme taraftarı olduğuydu. Arap tarafı için İngiltere veya ABD olsun, beklenti müttefikler ve Wilson'ın Ondört Nokta'da sıraladığı çerçevede kendilerine söz verilen özgürlüğe kavuşulmasıydı. Komisyon gözlemlerinden çıkarsanan sonuç, halkın tercihinin Sykes-Picot anlaşmasındaki önerildiği gibi eğer bir manda düzeni olacaksa bunun İngiltere veya Fransa değil ABD tarafından yönetilmesi ile mümkün olduğuydu. Dünya'da büyük dinlerin ortaya çıktığı ve kutsal yerlerin bulunduğu bu topraklarda sadece bir etnik grubun taleplerine cevap verilmesine ilişkin bir çözümün başarısız olması kaçınılmazdı. Bu çerçevede Filistinli bir Yahudi devletinin kurulacağı bir toprağa dönüştürmek çözümün başarı şansını yok ettiği gibi büyük ölçekli şiddet hareketlerine de yol açabilecekti.⁴⁵⁵

Paris Barış Konferansı'nda bölgeye ilişkin çözümlenemeyen sorunlar Nisan 1920'de San Remo'da yeniden ele alındı, Konferans sonucunda Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki toprakları paylaşıldı. Konferans'ta Filistin (Bağımsız

⁴⁵⁵ Oren, s. 389.

Kudüs Bölgesi), Suriye'nin güneyinde kalan topraklar olarak belirlenirken, Şeria nehrinin doğusunda Ürdün Krallığı'na dönüşecek Trans-Jordan Bölgesi kuruldu. (Paris Konferansı'na katılan Siyonistler İsrail devletinin sınırlarını doğu yönünde Amman'a kadar çiziyorlardı.) Milletler Cemiyeti, bu iki bölgenin manda yönetimini 1923 Eylül'ünde alınan bir kararla İngiltere'ye verdi.⁴⁵⁶

Kongre, 30 Haziran 1922'de aldığı kararla San Remo Antlaşması'nın sonuçlarını benimsedi. Karar'da Filistin'in Yahudi halkının doğal yurdu olduğu vurgulanırken, Filistin'deki Hristiyan ve Yahudi olmayan halkların medeni ve dini haklarına dokunacak bir şey kutsal yerlerin uygun bir şekilde korunacağı hükme bağlanmıştı.⁴⁵⁷ Aynı tarihte, Milletler Cemiyeti Konseyi de Filistin konusunda bir bildiri yayımlamıştı (24 Temmuz 1922).

Ortadoğu bölgesindeki barış düzenlemeleri sonrası dönem, beklendiği gibi yeni çatışmaların ve karışıklıkların ortaya çıktığı bir zaman dilimi olmuştur. Mısır ve Irak'ta İngiltere'ye karşı isyan hareketleri ortaya çıkmış, Suriye'de Fransız yönetimine karşı ayaklanmalar görülmüş, Filistin'in çatışmaların odaklanacağı bir bölge olacağı ortaya çıkmıştı. 1923 yılında İbn-i Suud tarafından Arabistan'da Vehhabilerin desteğiyle gerçekleştirilen darbeyle Haşimi hanedanının iktidardan uzaklaştırılmaları dahi ABD Dışişleri Bakanlığı'nın ilgisini çekmemişti. Ancak misyonerlerin Arabistan'daki faaliyetleri sürmüş, özellikle tıp alanında yaptıkları yardımlar yerine getirilmeyen sözlerden dolayı İngiltere'ye tepki duyan Suudi'lerle ABD arasında ileride gelişecek ilişkilerin temelini atmıştı.⁴⁵⁸

⁴⁵⁶ Tessler, s. 164.

⁴⁵⁷ Eli E. Hertz, "The U. S Congress in 1922", http://www.mythsandfacts.org/article_view.asp?articleID=100 23 Aralık 2009 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁴⁵⁸ Oren, s. 407-409.

Bu noktada ABD'nin ekonomik çıkarlarının bu dönemde daha fazla önem kazanmaya başladığını kaydetmek gerekir: Washington, Birinci Dünya Savaşı sonunda izolasyonist politikalara geri dönerek bölgenin politik gelişmelerinde aktif bir rol oynamamasına karşın, Anglo-Fransız manda yönetiminin olduğu bölgelerde ticari konularda “açık kapı” politikasının korunmasını talep etmiştir.⁴⁵⁹ ABD, bölgedeki petrol kaynaklarıyla ilgisini dönemin Ticaret Bakanı Herbert Hoover'in girişimleriyle hızlandırmış, bu bağlamda Amerikan petrol şirketleri bir konsorsiyum kurarak Ortadoğu petrollerinin Avrupalı şirketlerle paylaşımını sağlamıştır. Irak'ta (Kerkük) geniş petrol yataklarının bulunması bölgedeki rekabeti hızlandırmıştır. Bu konuda 31 Temmuz 1928'de imzalanan ve “Kırmızı Çizgi” anlaşması (bölgede Osmanlı topraklarının sınırını belirleyen) bir dönüm noktası olup, amacı eski Osmanlı topraklarındaki petrol arama ve çıkarma faaliyetlerini hukuki bir çerçeveye oturtarak bölgede bir ‘petrol tekeli veya karteli’ kurulmasını sağlamaktı. Bu çerçevede, 1912'de Royal Dutch/Shell, the Deutsche Bank ve Türkiye Milli Bankası (*The National Bank of Turkey*, 1909'da İngiltere hükümetinin Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yatırımlarını desteklemek üzere kurulmuştur)⁴⁶⁰ arasında kurulan Türk Petrol Şirketi'nin hisselerinin San Remo anlaşmasıyla Amerikan şirketlerinin dışarıda bırakılması sonucu ABD Yönetimi misilleme yaparak yabancı şirketlerin Amerikan topraklarındaki maden arama faaliyetlerini kısıtlamıştır. Müzakerelerle geçen bir dönemin sonrasında Amerikan şirketlerinin yeni bir oluşumla Ortadoğu bölgesindeki petrol kaynaklarından pay alması sağlanmıştır: Irak Petrol Şirketi'nin ortakları arasında Amerikan petrol şirketleri olan Standard New

⁴⁵⁹ Peter Mansfield, *A History of the Middle East*, NewYork, Viking, 1. B. , 1991, s. 21.

⁴⁶⁰ Marian Kent, “*Agent of Empire?*, *The National Bank of Turkey and British Foreign Policy*”, *The Historical Journal*, Vol. 18, No: 02, Cambridge University Press, 1 Haziran 1975.

Jersey ve Socony-Vacuum bulunmaktaydı. Bu çerçevede Avrupalı şirketlerle kurulan bir kartelle (*Iraq Petroleum Company*), Amerikalı şirketler Ortadoğu'da çıkarılan petrolün %23.75'ini almaya hak kazanıyorlardı.⁴⁶¹ Bu anlaşma, ABD'ye bölgede politik sorumluluk almaksızın kaynaklardan yararlanma imkânı sağlıyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra bu şirketler Suudi Arabistan kökenli ARAMCO şirketine katılarak bu ortaklığa son vermiştir. Ağustos 1944'de İngiliz ve Amerikan hükümetlerinin uluslararası petrol arzını kontrol amacıyla kurdukları ve kısa ömürlü olan Anglo-Amerikan Petrol Anlaşması da ABD'nin bölge üzerindeki etkisini arttırmak yönündeki bir diğer girişimdir.⁴⁶² Anglo-Amerikan Anlaşması, bölgedeki petrol kaynaklarının paylaşımı konusunda o dönemdeki Amerikan yaklaşımının nasıl oluştuğunu göstermesi bakımından önemlidir. Devrin ABD Başkanı Franklin Delano Roosevelt'in İngiliz Büyükelçisi'ne bu kapsamda söylediği söz, anlaşmanın özünü yansıtmaları bakımından önemlidir: "İran petroleri sizindir, Irak ve Kuveyt petrolerini ise paylaşıyoruz, Suudi Arabistan petrolerine gelince, o bizimdir."⁴⁶³

Bu ifade dikkate alındığında petrol kaynaklarının Amerikan ekonomisi için artık birinci derecede önemi olduğu görülmektedir. Irvine Anderson, Amerikan çıkarlarının 19. yüzyıl sonlarından 20. yüzyılın ilk yarısına uzanan gelişiminde vardığı son noktayı, "dönemin en önemli olayı, ABD'nin net petrol ihracatçısı konumundan net petrol ithalatçısı konumuna geçmesiydi" şeklinde kaydetmektedir.⁴⁶⁴

⁴⁶¹ US Department of State, Office of the Historian.

⁴⁶² Daniel Yergin, **The Prize, Epic Quest for Oil**, New York, Free Press, 2008, s. 400.

⁴⁶³ **Ibid.**, s. 401.

⁴⁶⁴ Irvine Anderson, **Aramco, The United States, and Saudi Arabia**, New Jersey, Princeton University Press, 1981, s. 36.

2- Filistin Sorunu ve İsrail'in Kuruluşu

İsrail Lobisi'nin oluşumuna ilişkin kısımda aktarıldığı üzere, Amerika'da yerleşik Yahudiler, daha önceki başlıklarda belirtildiği gibi çoğu zaman başkanlık makamına kadar ulaşarak maruz kaldıkları baskıları, örneğin Doğu Avrupa'da Yahudi azınlıkların maruz kaldığı baskıları anlatabilme imkânına sahip olmuşlardır. Rusya'da ortaya çıkan Yahudi katliamları (pogrom) üzerine Yüksek Mahkeme Başyargıcı ve Temsilciler Meclisi sözcüsü William E. Blackstone ve Kardinal Gibbons 5 Mart 1891 tarihinde Başkan Harrison'a başvurarak Yahudilerin Filistin'de özgürce yaşayabileceği bir devlet (sığınak) kurması konusunda bir konferans toplanması için girişimde bulunulmasını talep etmiştir.⁴⁶⁵ ABD Dışişleri Bakanlığı konuyu İstanbul'a götürmekle beraber Osmanlı yetkilileri öneriye karşı durmuştur. Yahudi devleti fikri, Harrison'dan sonra gelen başkanlar Cleveland ve Mc Kinley tarafından da benimsenmemiştir.⁴⁶⁶ Bu talep, daha sonra Birinci Dünya Siyonist Konferansı'nda ele alınacaktır. Bunu izleyen yıllarda daha önceki başlıklarda belirtildiği üzere Brandeis gibi Siyonist davayı izleyen ve özellikle Woodrow Wilson üzerinde etkili olabilen kişiler sayesinde bu olumsuz tutumun değiştiği görülmektedir. Bu çerçevede İngiliz Hükümeti'nin Yahudi halkı için Filistin'de bir devlet kurulması fikrine destek veren Kasım 1917 tarihli Balfour Deklarasyonu o dönemki başkan Wilson tarafından da onaylanmış, sonraki dönemlerde Başkanlar Warren Harding, Calvin Coolidge ve Herbert Hoover da çeşitli vesilelerle bu desteği tekrarlamışlardır. Kongre'de bu konuda Başkanlar kadar destekçi olmuştur. Bu yaklaşımın somut bir göstergesi olarak 1922 ve 1944 yıllarında Balfour

⁴⁶⁵ Oren, s. 278.

⁴⁶⁶ Oren, s. 279.

Deklarasyonu'nun desteklenmesi konusunda Kongrede onaylanan iki karar tasarısı bulunmaktadır. Bu çerçevede 21 Eylül 1922 tarihli karar aşağıdaki gibidir:

ABD Filistin'in Yahudi halkı için bir vatan olmasını desteklemekte, bundan Hristiyan veya Filistin'de yaşayan Yahudi olmayan diğer toplulukların yurttaşlık ve dini haklarının zarar görmemesi ve Filistin'deki kutsal mekanlar, dini yapılar ve benzeri yerlerin gerektiği şekilde korunması hususları açıkça anlaşılmaktadır.⁴⁶⁷

Metin, görüldüğü gibi orijinal Balfour Deklarasyonundaki ifadeleri yansıtmaya dikkat etmektedir, ancak burada bölgede yaşayan Arap halkları da bir şekilde göz ardı edilmemiş olmaktadır. Dikkati çeken bir diğer nokta da Kongre kararı'nın Milletler Cemiyeti'nin Filistin'in manda yönetimine terk edilmesine ilişkin kararıyla aynı günde çıkmış olmasıdır.⁴⁶⁸ Bu süreçte "kendi kaderini tayin ilkesi" çerçevesinde karardan etkilenecek halklarla ilgili bulguların yer aldığı resmi hükümet raporunun hükümet çevrelerince bilinmekle birlikte kamuoyundan bir süre gizlendiği ileri sürülmektedir.⁴⁶⁹ Bu gizliliğin nedeninin Filistin'deki Hristiyan unsurlarla ilgili olarak raporda yer alan bilgilerin Amerikan kamuoyunda tepki uyandırması ihtimali olduğu düşünülmektedir.

ABD'nin Filistin sorununa ilişkin mesafeli olarak nitelendirilebilecek politikası sürerken bu dönemde İngiliz manda yönetimi altındaki Filistin toprakları giderek artan gerginliklere sahne oluyordu. 1925 yılına gelindiğinde Filistin'deki Yahudi nüfusu iki katına çıkmış, bu da kaçınılmaz biçimde bölgedeki Arap nüfusu ile

⁴⁶⁷ <http://www.moellerhaus.com/Misc/balfour.htm> No: 73, 67. Kongre Dönemi, İkinci Oturum (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁴⁶⁸ Cheryl Rubenberg, **Israel and the American National Interest: A Critical Examination**, Illinois, University of Illinois Press. 1986, s. 27.

⁴⁶⁹ Frank W. Brecher, **Reluctant Ally: United States Foreign Policy toward the Jews from Wilson to Roosevelt**, Connecticut, Greenwood Press, 1991.

göçmenler arasında şiddet hareketlerine yol açmıştı.⁴⁷⁰ Bu yıllarda Avrupa`da ortaya çıkan anti Semitist hareketler Filistin`e olan Yahudi göçünü hızlandırırken, bölgedeki Arap halkı bu durumdan rahatsızlık duymaktaydı. 1924 yılında Polonya`da yeni bir pogrom dalgasının yükselmesi, 67.000 Polonyalı Yahudi`nin Filistin`e göç etmesiyle sonuçlandı.⁴⁷¹ Almanya`da Weimar Cumhuriyeti döneminde Yahudi topluluğunun sorunları başlamıştı. Alman Yahudileri, Doğu Avrupa`dan göç eden soydaşlarının körüklediği anti Semitist önyargılarla uğraşıyordu. Bavyera hükümetinin 1923`de Doğu Yahudilerini kitle olarak ülkeden uzaklaştırması, yine Doğu Yahudilerinin yoğun olarak göç ettiği Berlin`de 6 Kasım 1923`de çıkan ve ırkçı nefret duygularından kaynaklandığı ifade edilen yağma ve yıkımla patlak veren isyan hareketi daha sonraki vahim olayların habercisi gibiydi.⁴⁷² 1929`da patlak veren ve dünya ekonomisini sarsan Büyük Buhran, belli bir süre sonra Avrupa`da da etkisini hissettirdi. Macaristan`da şovenist Gyula Gambos`un zorlayıcı ekonomik koşullarda iktidara gelmesi, önemli bir Yahudi nüfusuna sahip olan bu ülkede anti Semitist akımları güçlendirdi. Bu bağlamda Gambos birçok anti Semitist uygulama kapsamında, Yahudi işverenlerin Yahudi olmayan işçi çalıştırmaları konusunda baskı yapmaktaydı.⁴⁷³ Romanya`da 1920`lerde güçlenen sağcı Demokrat Milliyetçi Parti, anti semitist çizgideydi. Alexandru Cuza “Sanatta Milliyetçilik“ kitabında Yahudilerin, farklı kültüre, farklı yasalara sahip başka bir ırk olduğunu ve parti`nin ideologu olarak Yahudilerin ülkenin basınından, sanat hayatından ve Romanya

⁴⁷⁰ Roy Douglas, **World Crisis and British Decline, 1929-56**, London, McMillan Press, 1986, s. 136.

⁴⁷¹ Oren, s. 422.

⁴⁷² Detlev J. Peukert, **The Weimar Republic**, çev: Richard Deveson, NewYork, Hill and Wang, 1989, s. 160.

⁴⁷³ Howard M. Sachar, **Europeans and Jews in the Aftermath of the Great War**, NewYork, Vintage Books, 2002, s. 123.

ekonomisinin önemli sektörlerinden tasfiyesini öneriyordu.⁴⁷⁴ Fransa'da ekonomik durgunluk bu ülkedeki Yahudilerin kırılganlığını arttıran bir faktördü. Depresyonun yıpratığı 1930'larda 55.000 civarında Yahudi Fransa'ya akmış, birçoğu Nazi Almanyası'ndan ve Doğu ve Orta Avrupa'dan gelen bu mülteciler işgücü piyasasında rekabet yaratmıştı.⁴⁷⁵ Diğer yandan Fransa'da hâkim olan savaş korkusu, halkı mültecilerin Fransa'da savaş kışkırtıcılığı yaptığına inandırıyor. Anti Semitist akımların bu faktörlerle güçlenmesi, 1939'da yasa gücünde bir kararnameyle dinsel ve ırkçı nefrete dayalı nedenlerle kışkırtıcı hareketler yasaklanmasına neden olmuştu. Fransa'da bu yasaklardan altı ay kadar öncesinde ve Hitler Almanyası'nda patlak veren Kristal Geceyle aynı zamanda yerleşik yabancıların faaliyetleri kısıtlanmış, illegal yabancıların tutuklanması ve sınır dışı edilmesi hızlanmıştı. 1938 sonları ve 1939 başları, anti Semitizmin bölgesel bir salgın olduğu izlenimi uyandıran bir dönemdi.⁴⁷⁶ Mussolini İtalyası da bu salgın'ın önemli bir odağıydı. Mussolini, İtalya ve İtalya dışındaki anti faşist eylemlerde önemli bir Yahudi katılımı olduğuna inanarak Mart 1934 tarihinde çoğu Yahudi olan bir grup muhalifi tutuklattı. İtalyan basını, Mussolini'nin talimatıyla Yahudilerin rejim aleyhinde komplo kurmaktan dolayı tutuklandığı haberini yaymaktaydı. "Faşist" görüşlü Yahudilerin İtalyan Yahudileri (İsraililer) Topluluğu Federasyonu'nu kontrol etme çabasının yenilgiyle sonuçlanması, anaakım faşistlerinin Yahudilerin rejime karşı direndiğini veya en azından İtalyan halkını

⁴⁷⁴ **Ibid.**, s. 82.

⁴⁷⁵ **Ibid.**, s. 317.

⁴⁷⁶ Eugen Weber, **The Hollow Years**, New York. W. W Norton & Company, 1994, s. 109.

homojen bir ulus haline getirmek isteyen totaliter projeye katılmaya karşı çıktıklarını veya en azından isteksiz oldukları konusuna ilişkin şüphelerini teyit etmişti.⁴⁷⁷

Bu karamsar görünüm çerçevesinde Birinci Dünya Savaşı sonrasında kırılan barış ortamında yeşeren, Büyük Depresyon ortamında ekonomik gücü zayıflayan kitlelerin hayal kırıklığıyla 1930'larda giderek güçlenen ırkçı ve anti Semitist akımların yarattığı baskı Yahudi topluluklarını göçe zorlayarak Filistin'deki sorunun büyümesine neden oluyordu. Bu dönemde Yahudilerin Filistin'de bir anavatanına sahip olma tutkusu yaygınlaşırken, bunun sonucunda artan göçler bölgede yerleşik Arapları huzursuz ediyordu. 1936'da İtalya İngiltere ilişkilerinin kötüleşmesi, İtalyanların Filistinlileri kışkırtıcı yönetim aleyhtarı radyo propagandasına yönelmesi İngiliz yönetimi için durumu daha da karmaşıklaştırdı.⁴⁷⁸ İngiltere, bu dönemde komiteler kurarak çözüm arayışlarına yöneldi. 1937'de kurulan Peel Komisyonu'nun iki temel tespiti, Arapların ulusal bağımsızlık istekleri ve Yahudi Ulusal Vatanı'nın topraklarında oluşmasına yönelik korku ve nefretin varlığıydı. Bu iki temel neden burada o zamana kadar ortaya çıkan karışıklıkları açıklıyordu.⁴⁷⁹

Bu çatışmalar karşısında İngiltere'de resmi kaynaklar bölgenin kurulacak Yahudi ve Arap devletleri arasında paylaştırılması ve Arap topraklarının Ürdün'e eklenmesi veya Filistin'in bütünlüğü korunarak Yahudi göçlerinin kontrol altına alınması üzerinde duruyorlardı. Bu fikirler 1939'da açıklanacak "Beyaz Rapor"da (*White Paper*) yer alacaktır.⁴⁸⁰

⁴⁷⁷ Salvatore Garau, "Between 'Spirit' and 'Science': The Emergence of Italian Fascist Antisemitism through the 1920's and 1930's",

http://www.academia.edu/2239141/Between_Spirit_and_Science_The_Emergence_of_Italian_Fascist_Antisemitism_through_the_1920s_and_1930s (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁴⁷⁸ Douglas, s. 136.

⁴⁷⁹ Gregory Harms ve Todd M. Ferry, **The Palestine-Israel Conflict**, Northampton, London, Pluto Press, 2005.

⁴⁸⁰ Douglas, s. 137.

Filistin`de bu karışıklıklar sürerken ve Wilson`ın önerdiği ilkeler çerçevesinde kurulan İngiliz Manda yönetimi sorunlar karşısında bocalarken, ABD`nin bu ihtilafa karışmaya istek ve niyeti olmadığı gibi, iki Savaş arası dönemdeki yönetimlerin resmi politikası tarafsız kalma yönündeydi. ABD Dışişleri Bakanlığı Yakın Doğu İşleri Dairesi Başkanı Allen Dulles, “Hükümetin özellikle bu anda Siyonistleri desteklemeyi taahhüt etmesi talihsiz bir durum olacaktır” diyerek resmi yaklaşımı özetlemiştir.⁴⁸¹ Dışişleri Bakanlığı`nın, bu dönemde ABD politikalarında Siyonist kesime destek vermediği ancak pro-Arap bir çizgi izlemediği de kaydedilmektedir. Dışişlerindeki kariyer memurlarından birçoğu misyonerlerin Arap ulusçuluğuna sempatisini içselleştirmiş olmakla birlikte, ABD`nin geleneksel hale gelen yabancıların karışık işlerine bulaşma korkusunu da paylaşıyorlardı. Bu korku Savaştan sonra derinleşmiş, Warren Harding, Calvin Coolidge ve Herbert Hoover yönetimlerini etkileyerek onları denizaşırı bölgelerde taahhütlere girmekten alıkoymuş ve onları iç sorunlara odaklanmaya yöneltmişti.⁴⁸² Franklin Delano Roosevelt Yönetiminin Dışişleri Bakanı Cordell Hull da bu çizgiyi izleyen ve büyük ölçüde Roosevelt`in saptadığı hedefler çerçevesinde hareket eden bir politikacıydı. Hull daha çok dünyada serbest ticaretin gelişmesi yönündeki girişimleriyle tanınmış olup, dünya ticaretinde yüksek tarife engellerinin Büyük Depresyona ve faşizmin yükselmesine yaradığına inanıyordu. Hull, 1933 yılında Montevideo`da ABD politikasının Batı Yarımküresindeki komşu ülkelerin içişlerine müdahale etmemek şeklinde belirlendiğini beyan etmişti. Hull, sonradan Birleşmiş Milletlerin kurulmasındaki çalışmaları nedeniyle 1945`te Nobel Barış ödülünü almıştır.⁴⁸³ Bu

⁴⁸¹ Oren, s. 423.

⁴⁸² **Ibid**, s. 424.

⁴⁸³ Cordell Hull, U.S Department of State, Office of the Historian.

dönemde Dışişleri Bakanlığında politikaları belirleyenler “Karışmazlık” (*Non-Intervention*) çizgisine yakındılar. Örneğin Bakanlık müsteşarı William Phillips, tarafsız ve mesafeli Hull’la kıyaslandığında Yahudilere yardım konusunda daha engelleyici bir tutum sergilemekteydi.⁴⁸⁴ Bunun sonucu, Roosevelt’in Dışişleri Bakanlığındaki üst düzey bürokratlar, Hitler’in Yahudilere ilişkin baskı politikalarına tepki niteliğindeki protestoları, gösterileri ve boykot eylemlerini teşvik etmemişler, Nazi rejimin başkanlık makamından ve diplomatik yollarla kınanmasına karşı koymuşlardır.⁴⁸⁵

Bu dönemde Kongre de Yahudi taleplerine karşı olumlu bir hava esmiyordu. İzolasyonizm politikası Kongre’nin Filistin konusundaki duruşuna egemendi. Kongre’nin 1922’de Balfour bildirisini onaylayan ortak kararını destekleyen senatör Henry Cabot Lodge, ABD’nin Ermenistan manda yönetimin almasına karşı çıkmış, ve ülkenin Ortadoğu “tuzağına” düşmemesi için savaşıyordu. Bu çerçevede 1925 yılında Kongre tarafından onaylanan Filistin’le ilgili Anglo-Amerikan Antlaşması ile Kutsal Topraklardaki Amerikan ekonomik ve insani çıkarları korunurken, bütün yetkiler Büyük Britanya’ya devredilmişti.⁴⁸⁶ Bu Filistin ve Yahudi sorunlarına ilişkin mesafeli tutumun ötesinde Kongre’nin birçok üyesinin, Dışişleri Bakanlığının Yahudi göçmenleri gibi konulardaki görüşlerini paylaşmakta olup bazılarının açıkça anti Semitist olduğu ileri sürülmekteydi.⁴⁸⁷ Özellikle 1930’larda ekonomi ve toplum Büyük Çöküşün etkisindeyken izolasyon karşıtı politikaları savunmak kolay değildi. ABD’de başta politik muhalifler olmak üzere Yahudilerin ve diğer grupların maruz kaldığı baskılara karşı büyük infial vardı, ancak resmi ve popüler söylemlerde

⁴⁸⁴ Richard Breitman, Allan J. Lichtman, **FDR and the Jews, London**, The Belknap Press of Harvard University Press, 2013, s. 59.

⁴⁸⁵ **Ibid.**, s. 60.

⁴⁸⁶ Oren, s. 424.

⁴⁸⁷ Breitman-Lichtman, s. 63.

baskıların sıkıntısını çekenlere duyulan sempatiyle, onlar için bir şeyler yapmak arasında derin bir uçurum bulunuyordu. Birçok Amerikalı, ülkenin bütün bu kötülüklerden uzak olmasını istiyor, bu nedenle Avrupa'daki çatışmalardan uzak kalmanın, büyük göçmen kitlelerini ülkeye kabul etmemek dahil, Avrupa'nın sorunlarına bulaşılmaması olarak görüyordu.⁴⁸⁸ 1938 Kasım'ında Kristal Gece (*Kristallnacht*) olarak bilinen, ve Yahudi işyerlerinin Almanya, Avusturya ve Südetlerde geniş ölçekli yıkımıyla sonuçlanan Nazi hükümeti destekli saldırılardan sonra Evian'da (Fransa) otuz iki ülkenin katılımıyla yapılan toplantı bir sonuç vermeyince Filistin'e göç imkânının kapandığı Avrupa Yahudileri için bir çözüm görünmüyordu.⁴⁸⁹ Evian toplantısında, Fransa yeterince göçmen kabul ettiğini ve daha fazla bir şey yapamayacağını açıklarken İngiltere bu konu için Filistin'in konu edilemeyeceğini son söz olarak bildirmişti.⁴⁹⁰ İngiltere'nin bu yaklaşımına karşı ABD "karışmazlık" politikasının sınırları içinde kalmayı tercih ediyordu. Cordell Hull, İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden'a "ABD'deki nüfuzlu Yahudi çevreleri"nin göçmen sorunu hakkındaki kaygılarından söz etmekle beraber Filistin'e daha fazla Yahudinin göçmen olarak kabulü ihtiyacını vurgulamaktan çok orada yaşayan ABD vatandaşlarının güvenliği için garanti talebini dile getirmişti.⁴⁹¹

1940'lara gelindiğinde Filistin'de İngiltere'nin manda yönetimi açmazlarla karşılaşırken, Avrupa'da artan Nazi baskısı ve savaşın patlamasıyla giderek büyüyen bir Yahudi ve göçmenler sorunu, ABD'de ise izolasyonist politikanın sınırlarının zorlandığı bir siyasal ortam hakimdi.

⁴⁸⁸ Black, s. 487.

⁴⁸⁹ Oren, s. 427.

⁴⁹⁰ Black, s. 486.

⁴⁹¹ **Ibid**, s. 430.

ABD'nin Japonya'nın Pearl Harbor baskını sonrası savaşa girmesi o zamana kadar İngiltere ve müttefiklerine karşı önemli bir üstünlük sağlamış olan Mihver Devletleri için bir dönüm noktasıydı. Savaşın dengelerinin değişeceğine ilişkin ilk işaretleri alan Siyonistler savaş sonrası düzeni mimarının ABD olacağına dair bir beklenti içine girmişlerdi. Dünya Siyonist Örgütünün önde gelen ismi Ben Gurion, “şu anda Amerika dışında yardım gelecek bir yer yoktur, ordu kuracak, toprak talep edilecek, yerleşimi gerçekleştirecek ve durumumuzu koruyacak büyük ölçeklerdeki yardımı sağlayacak tek ülke Amerikadır” diyerek Filistin’de yeni bir dönemin başlayacağını işaretini vermişti.⁴⁹²

Bu koşullar çerçevesinde, 1942 yılında Amerikan Siyonistlerinin NewYork'ta düzenlediği Olağanüstü Siyonist Konferansı Siyonist politikanın yeniden düzenlendiği ve Filistin’de bir Yahudi devletinin kurulmasına yönelik Biltmore Programı'nın açıklandığı önemli bir kilometre taşıdır. Nazi Almanyası'nın yürüttüğü Yahudi kırımının ABD’de tepki yarattığı bir dönemde, Yahudilerin sığınabileceği bir toprak bulunması daha da önem kazanmıştı. Bu dönemde Siyonist yaklaşımları onaylamayan sadece küçük bir Yahudi grubunun kaldığı belirtilmektedir.⁴⁹³

Söz konusu dönemde, Yahudi teşekküllerinin propaganda faaliyetleri artmış, Amerikan Yahudi Komitesi'nin İkinci Dünya Savaşı'nda Amerikan kamuoyunu etkilemek yönündeki çalışmaları hızlandırılmıştır. Propaganda faaliyetleri anti Semitist ya da pro-Semitist olmayan ılımlı ve tarafsız kitleleri etkilemeye yöneliktir. Bu amaçla, kitlesi olan sendikalar ve bunların yayın organları hedeflenmişti. Bu çerçevede, lobinin mesajlarını özel çalışma grupları aracılığı ile konuşmalar yapmak ve posterler çıkarmak yoluyla işçi kesimlerinde yayması ve yasama organlarında

⁴⁹² **Ibid.**, s. 443.

⁴⁹³ Tessler, s. 251.

eyalet ve Federal yönetim bazında adil istihdam yasalarının geçirilmesi yönünde faaliyetler gösterilmiştir. Komite, diğer özel çıkar gruplarıyla da işbirliğini sürdürmüş, kadın örgütleri, çiftçiler, savaş gazileri, gençlik grupları ve işadamları ile çalışmalar yapılmıştır. Eğitim programlarında anti Semitist düşünceleri engelleyecek çalışmalar da dikkat çekici olup, bu çerçevede ırkçı ve etnik ayırıcı duyguları besleyecek eğitim programlarına karşı mücadele veren çoğulcu toplum düşüncesini okul müfredatlarına aktaracak çabalara destek verilmiş ve Protestanlığa ilişkin dini kitaplardan İncil'de yer alan anti Semitist göndermelerin çıkarılması teşvik edilmiştir.⁴⁹⁴

Savaşın sonuna yaklaşıldıkça, Yahudi gruplarının faaliyetleri yoğunlaşmış, Avrupa'da kırıma uğrayan Yahudilerin kurtarılması ve sığınma sağlanması yönünde girişimler hızlanmıştır. O dönem ABD'de Hazine Bakanı olan Henry Morgenthau Jr.'ın çabalarıyla Roosevelt Yönetimi'nin Ocak 1944 tarihinde Savaş Mültecileri Kurulu oluşturulması sağlanmıştır. Kurulun görevi, "savaşın yönetimiyle tutarlı bir şekilde yüksek ölüm riskiyle karşı karşıya kalan düşman baskısının kurbanlarını kurtarmak veya onların üzerindeki baskıların hafifletilmesi ve yardım sağlamak" olarak tanımlanmıştı. Komite özellikle Nazi işgalindeki Macaristan'da bulunan bir milyona yakın bir Yahudi topluluğunun kurtarılması için girişimlerde bulunmuş ve bu amaçla Macaristan'daki Katoliklerin desteğini sağlamak için Vatikan'la temasa geçmiştir.⁴⁹⁵

İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde, Washington, Ortadoğu bölgesini dünyanın stratejik olarak en önemli bölgesi olarak görmekte ve buradaki kazanımları dünya

⁴⁹⁴ Naomi W. Cohen. s. 232-234.

⁴⁹⁵ **Ibid.**, s. 247-248.

tarihinin kaydettiği en önemli maddi ödüllerden biri olarak değerlendirmektedir.⁴⁹⁶ Bu nedenle, bu döneme kadar ABD dış politikasının odaklanmadığı bu bölge, bundan böyle ABD çıkarlarını koruyan yeni stratejilerle gözden geçirilecektir. Ortadoğu bölgesi, söz konusu dönemde önemli sosyal, ekonomik ve politik dönüşümlerden geçmekte ve dolayısıyla büyük kargaşalar yaşanmaktaydı. Özellikle ulusal akımların ön plana çıkması ve bölgedeki ulusalcı grupların sayısının artması İngiliz ve Fransız sömürgeci güçlere sorun yaratıyordu. Jack Watson, bu durumu “Avrupalıların buradaki topraklarını yükselen Arap ulusalcılığı karşısında sonsuza kadar koruması imkânı kalmamıştı, 1946 yılında ellerinde sadece manda olarak yönetilen Filistin bölgesi kalmış olup, burada da önemli problemler bulunmaktaydı” şeklinde açıklamaktadır.⁴⁹⁷

Savaş sonrası düzende bölgede bir otorite boşluğunun belirmesi, buradaki çatışma potansiyelini güçlendirmişti. Filistin, İngiltere açısından İşçi Partisi hükümetinin yeni sömürge politikaları çerçevesinde tasfiye edilecek topraklar arasında bulunmaktaydı. İngiliz ekonomisi savaş sonrasında yıpranmış olup bölgedeki askeri varlığını sürdüremeyecek durumdaydı. Bu nedenle Yunanistan’da süren iç savaş sırasında bu ülkede bulundurduğu 40.000 askerini çekmeye hazırlanıyordu. Bu çerçevede İngiltere, 1947 yılında Washington Büyükelçisi aracılığıyla Amerikan hükümetine bir bildirimde bulunarak Yunanistan ve Türkiye’ye yardım edemeyeceğini açıklamıştı.⁴⁹⁸ SSCB’nin yayılmacı stratejisi ve buna karşı durulması konusunda ikna olan Harry Truman, Kongre liderlerinin

⁴⁹⁶ Noam Chomsky, “*Imperial Presidency*”, **Canadian Dimension**, Vol. 39, No: 1, s. 8, January-February 2005.

⁴⁹⁷ J. B. Watson, **Success in Twentieth Century World Affairs since 1919**, Norwich, John Murray Publishers Ltd, 1981, s. 295.

⁴⁹⁸ Stephen. E. Ambrose, Douglas G. Brinkley, **Rise to Globalism, American Foreign Policy Since 1938**, 9. B., London, Penguin Books, 2011, s. 79.

desteğini sağlamış, 12 Mart 1947 tarihinde Temsilciler Meclisindeki konuşmayla ABD`nin Yunanistan ve Türkiye`ye yardım edeceğini açıklayarak “silahlı azınlıklarla veya dıştan gelen baskılarla boyunduruk altına alınmaya çalışılan zgr insanları desteklemenin ABD`nin politikası olması gerektiğine inanıyorum” şeklinde kapsayıcı bir ifade kullanmıştır.⁴⁹⁹ Bu bildirim, Truman Doktrini olarak ortaya çıkan ve ABD`nin dünyadaki yeni rolünü belirleyen bir açıklama olmuştur. Bu bağlamda, Filistin bölgesindeki sorun ve yükümlülükler ABD dış politikası gündeminin önemli bir maddesi haline gelmiştir.

Savaş sonrası Filistin`deki durumu değerlendirmek ve otorite boşluğuna çözüm getirmek amacıyla 1945 Kasım ayında kurulan Anglo-Amerikan Araştırma Komitesi, ne Arap ne de Yahudi bir Filistin devleti üzerinde durmuş, onun yerine “iki-uluslu” bir devlet önererek tarafları memnun etmeyen bir çözüm önerisinde bulunarak uluslararası gözetimin sürmesini tavsiye etmiş ve uygulamada İngiliz manda yönetiminin sürmesiyle sonuçlanacak bir rapor oluşturmuştur.⁵⁰⁰

Bir tarafta Wilson`ın koyduğu ilkeler çerçevesinde Ortadoğu`da ezilen tarafın haklarının korunması, diğer tarafta da Nazi Almanyası`nda Yahudilerin uğradığı soykırımın İsrail devletinin kurulması konusunda Yahudi taleplerine haklılık kazandırması bu dönemde ABD politikasına yön veren cereyanları açıklamaktadır. Bu noktada SSCB`nin İsrail devletinin kurulması yönünde ABD ile işbirliğine yakın olması ve İsrail kurulduktan sonra bu ülkeyi resmen tanıyan ikinci ülke olması, ayrıca 1948 yılında birleşik Arap güçlerine karşı ABD ile birlikte hareket ederek

⁴⁹⁹ **Ibid.**, s. 82.

⁵⁰⁰ Tessler, s. 257.

İsrail'e destek vermesi savaş sonrası ABD'nin bölgedeki tercihlerini etkileyen başka bir faktör olmuştur.⁵⁰¹

Burada konu edilen zıt görünümlü baskı ve etkilerin bir de Suudi Arabistan Krallığı ile ilgili boyutu vardır: ABD'nin verdiği güvence, Krallığın varlığını korumasını sağlarken, Suudiler de Amerika'nın petrol talebinin karşılanmasını sağlıyorlardı. Bu şartlarda başlayan ve on yıllarca sürececek bir dönemin başında Franklin D. Roosevelt, Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasına ilişkin Siyonist hedefi onaylamıştır. Halefi olan Harry Truman, İsrail devletinin kurulmasına ahlaki bir zorunluluk olarak bakmakta ve daha önce belirtildiği gibi bir "Hıristiyan-Siyonist" ve demokrasi yanlısı batılı bir devlet adamı olarak bu çizgiyi benimsemektedir. Diğer yandan 1961 yılında David Ben Gurion'ın Truman'a İsrail'e olan destek şeklinin ona "Yahudi tarihinde olumsuz bir yer açtığını" söylediği ileri sürülmektedir.⁵⁰² Buna karşılık, Truman'ın da İncil'de nakledilen İsrail'in kuruluşu ile ilgili tarihi ve teolojik hikayelere önem verdiği ve bu bağlamda İsrailin kurulmasında bu kehanetlerin onaylanması anlamını taşıdığına inandığı ifade edilmektedir.⁵⁰³ Buna karşılık daha önceki başlıkta açıklandığı üzere Truman İsrail lobisinin İsrail devletinin kurulması aşamasındaki baskılarından şikayet etmekteydi, ancak sonuca bakıldığında bu "şikâyetleri" günlük politikaların alışılmış bir boyutu olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Bir iddiaya göre İsrail'in süratle tanınması üzerine, bir Yahudi bağışçı Truman'a Demokrat Ulusal Komite için 500.000 dolar tutarında bir fon sağlamıştır.⁵⁰⁴ Bu dönemde Truman'ın İsrail'in kurulmasına yönelik

⁵⁰¹ Ambrose-Brinkley, 2011, s. 100.

⁵⁰² Adam Garfinkle, "Zionism and 'Jewcentricity' in American History", Foreign Policy Research Institute, August 2009, Vol. 14, No: 12.

⁵⁰³ Allan Radosh ve Ronald Radosh, **A Safe Haven, Harry S. Truman and the Founding of Israel**, New York, London, Harper Perennial, 2009, s. 345.

⁵⁰⁴ Krieg, s. 92.

çalabalarda Yahudi gruplarının baskısı altında olduğu ve bu çalışmalardan etkilendiği kaydedilmektedir. Gruplar, Truman`ın görüşlerini etkilemek için birçok yolu denemişlerdir. Bir yandan NewYork eyaleti Temsilciler Meclisi (Demokrat) yesi Emanuel Celler Yahudi heyetleriyle Truman`la toplantı yaparak görüşlerini empoze etmeye çalışırken, Siyonist Organizasyon başkanı Dr. Israel Goldstein (B`nai Brith bağlantılı) Truman`ın geçmişte ticaret yaptığı ortaklarından arkadaşı Eddie Jacobson`ı Truman`la görüşme yapmaya ikna etmiş ve Truman Arap Lig`inin tepkisinden çekinmesine karşın heyetin amaçları doğrultusunda 100.000 Yahudi göçmenin (Filistin topraklarına) isknı konusunda harekete geçmiştir.⁵⁰⁵ Sonradan İsrail`in ilk devlet başkanı olan Chaim Weizmann (dönemin Siyonist Kongresi başkanı) Truman`ı ikna sürecinde önemli rol oynamış, bu görüşmelerde İsrail`in yönetimindeki Filistin topraklarında yeni sulama projeleriyle gelişecek tarımın bölgenin gelişmesine katkısı ve Akabe körfezinde kurulacak limanın Süveyş kanalıyla rekabet edebilecek konumunu vurgulayarak Truman`ı etkilemeye çalışmıştır.⁵⁰⁶

Bir yandan ABD yönetimi üzerinde bu baskılar sürerken 1947 yılında o zamana kadar Milletler Cemiyeti`nin aldığı kararla Filistin`de bir manda yönetimi kuran İngiltere, Arap ve Yahudiler arasındaki uyuşmazlığın zm için BM`ye başvurmuştur. BM tarafından kurulan komisyonun (UNSCOP) hazırladığı raporun (bölgede iki devletli bir zm öneren) onaylanması ve İsrail`in kurulmasına karar verilmesi sürecinde yukarıda belirtilen ortamda oluşan ABD`nin desteğinin önemli rol oynadığı görülmektedir. Her şeye karşın Amerikan tarafında Truman Yönetimi`nin bu destek konusunda mutabakatı oluşturmasının kolay olmadığına dair

⁵⁰⁵ Radosh ve Radosh, s. 165.

⁵⁰⁶ **Ibid.**, s. 264.

iddialar da bulunmaktadır. Özellikle ABD Dışışleri Bakanlığı'nın bölgede yeni kurulacak devlete bir Sovyet nüfuzu olacağı kuşkusunu İsrail'e verilen desteğin onaylanmasına yönelik kararın verilmesini zorlaştırdığı ileri sürülmektedir.⁵⁰⁷ Bu noktada ABD Dışışleri Bakanlığı'nın Yakındoğu İşleri Genel Müdürü Loy Henderson ve tarihçi George F. Kennan'a hazırlattığı ABD'nin Akdeniz ve Yakındoğu Bölgesinde Güvenlik Çıkarları adlı rapora değinmek gerekir: Rapor, ABD'nin Filistin'in bölünmesi konusundaki BM Kararı'na verdiği desteği eleştirerek kararın Arap dünyasında yarattığı hayal kırıklığı ve ABD'nin uğradığı prestij kaybını vurguluyor, petrol üreten Arap ülkelerinin üretimi kısarak Marshall Planı'nın başarısını tehlikeye atacağını ve SSCB'nin Ortadoğu'ya nüfuzuna yardımcı olacağını kaydediyordu.⁵⁰⁸

Raporun vurguladığı gibi, İsrail devletinin kurulmasına ilişkin süreç, Arap dünyasında tepkilere yol açmıştır. Bu çerçevede ABD'nin Wilson prensipleri gibi insanlık ve demokrasi adına önemli ilkeleri savunurken diğer yandan bu tutumla tezat teşkil eden müdahalelerde bulunması Arap dünyasında “ikiyüzlülük” olarak değerlendirilebilmektedir.⁵⁰⁹

Ancak bu değerlendirmenin sonuçları 1970'lerdeki petrol krizine kadar Batılı ülkeleri için somut bir risk ortaya çıkarmayacaktır. Arap tarafının bu kozu kullanmayı düşünmesi ilk defa İsrail'in kurulması öncesi döneminde görülmektedir: 1946 yılında, Filistin'de yeni bir düzen için ABD ve İngiltere'nin çalışmaları sürdüğü esnada, Arap Birliği, ABD ve İngiltere'yi uyararak Filistin halkının haklarının zarar görmesi halinde Arap dünyasının bu iki ülke ile olan dostane

⁵⁰⁷ Bard, “*The Arab Lobby*”, s. 34-35.

⁵⁰⁸ Radosh ve Ronald Radosh, s. 283.

⁵⁰⁹ Stephen Cohen, **Beyond America's Grasp**, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1. B., 2009.

ilişkilerinin riske edileceğini bildirmişti. Bu uyarı petrol satışı boykotunu da içermekle beraber, Arap ülkelerinin petrol kazançlarına olan ihtiyacı en az Batılı ülkelerin petrole olan ihtiyacı kadar önemliydi.⁵¹⁰

Ancak, Arap dünyasının birçok kesiminde ABD'nin "ikiyüzlü" olarak değerlendirilen bu politika ve yaklaşımları, 1948 yılında İsrail devletinin kurulmasıyla başlayan ve günümüze kadar devam eden dönemde ABD'nin bölgedeki çıkarlarını olumsuz yönde etkilemiş, bu bazen su yüzüne çıkan, bazen derinden seyreden gerilim, gerek Soğuk Savaş döneminde gerek sonrasında ABD yönetimlerinin birçok açmazla karşılaşmasına, iç ve dış politika açısından kötü sonuçları olan girişimlerde bulunmasına neden olmuştur. İsrail'in Doğu Akdeniz bölgesinde yeni bir devlet olarak varlığı, ABD için sadık bir müttefik olmasının sağladığı yararları fazla zarar verdiği gibi, Ortadoğu bölgesinde kalıcı bir barışın kurulmasını önleyen, siyasi bunalımlarının çıkış ve odak noktası olan bir faktör olmuştur.

Bu bağlamda İngiltere'nin manda yönetimini sürdüremeyeceğini açıklamasından sonra bölgede yeni bir düzeni getirecek çabalar sürmekteydi. ABD'nin İngiltere'yle birlikte yaptığı bir çalışmada (Grady-Morrison Planı) Filistin iki toplumun özerk yönetim hakkına sahip olduğu ve uluslararası gözetimle yönetilecek olan bir Filistin devleti projesi önerilmişti. Bu çerçevede Kongre seçimleri öncesi ABD Başkanı Harry Truman'ın 1946 Yom Kippur gününde Yahudi topluluğuna yaptığı konuşma, Siyonist planı destekler nitelikte kabul edilmiştir.

⁵¹⁰ Michael J. Cohen, **The Origins and Evolution of the Arab-Zionist**, Berkeley, Los Angeles, Londra, University of California Press, 1987, s. 119.

Böylece Siyonist çevreler uzlaşma ihtimallerini göz ardı ederken ABD'nin desteğinin güvenilir olduğuna kanaat getirmişlerdir.⁵¹¹

Sonuçta uzlaşma planlarının çözüm getirmemesi üzerine sorunun BM'de görüşülerek bu platformda bir uzlaşma aranması yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede kurulan Özel Filistin Komitesi, yeni bir devlette Yahudi ve Arap halklarının yerleşeceği bölgeleri belirleyecek haritalar üzerinde çalışmalar yapmış, sonuçta ülke topraklarının %56'sını Yahudi toplumuna bırakacak bir plan hazırlamıştı. Bu çerçevede hazırlanan planlar sonuçta Arap toplumu tarafından reddedilmiştir.⁵¹²

Yahudileri temsil eden Siyonist Organizasyon'un BM planını kabul etmesinden sonra, BM Genel Kurulu 29 Kasım 1947 tarihinde planı onaylamış ve ABD ile Sovyetler Birliği de planı onaylayan ülkeler arasında yer almıştır. Daha önceki bölümde belirtildiği üzere, Truman, İsrail lobisinin Başkanlık, Dışişleri Bakanlığı ve Kongre üzerindeki büyük baskısı üzerine dış politika açısından görülen çekincelere karşın plana BM'de destek vermeyi ve diğer üyeleri de bu konuda ikna etmeyi kabul etmişti. Truman, ABD'nin Arap dünyasındaki imajının zarar göreceğini kabul etmesine, bu şekilde SSCB'ye bir koz verecek olmasına ve Batı ülkelerinin savunma harcamalarına yeni bir yük getirecek olmasına karşın, Yahudi soykırımı kurbanlarına borçlu oldukları bir adalet duygusu ve kamuoyundaki Siyonizm sempatisi karşısında İsrail'in kuruluşunu onaylamak durumunda kaldığını bildirmişti.⁵¹³

Karar açıklandıktan sonra Filistin'in çeşitli bölgelerinde Arap ve Yahudi güçleri arasında çatışma başlamış, Mısır ve Ürdün'ün de desteklediği Arap birliklerinin dahil olduğu savaş, belli bir süre sonra Yahudi yönetiminin askeri

⁵¹¹ M. J. Cohen. s. 117.

⁵¹² Tessler, s. 258-259.

⁵¹³ Oren, s. 499.

egemenliği kurması ve daha sonra BM planının ötesinde toprakları ele geçirerek İsrailin bir devlet olarak mevcudiyetini pekiştirmesiyle sonuçlanmıştır. Böylece 1949 yılında İsrail BM'nin 59. üyesi olmuştur.

3- Soğuk Savaş Dönemi (1949-1990)

ABD, İkinci Dünya Savaşı'ndan bütün dünyada olduğu gibi bölgede de egemen bir güç olarak çıkmıştır. Bu dönemde ABD 1920 San Remo toplantısında olduğu gibi müzakerelerin bir seyircisi değil ekonomik ve stratejik yönden müdahaleci ve belirleyici bir güç haline gelmiştir. Bu çerçevede ABD'nin 1950'lerdeki Ortadoğu politikası daha önce belirtildiği şekilde SSCB'ne karşı yürütölen nüfuz mücadelesi ve petrol kaynaklarının güvence altında korunması ekseninde olmuştur. Bu dönemde ABD başkanı olan Dwight Eisenhower, 1952'de Mısır'daki darbe sonucu fiilen Mısır'ı yöneten Cemal Abdölnasır'ın önyak olduğu Arap milliyetçiliğine karşı antipati duymaktaydı; bu çerçevede İsrail'in bölgedeki önemi, SSCB'nin Arap tarafına açıkça yaklaşmasıyla Batı ile Doğu arasında açılan “bu yeni cephe” önem kazanmıştır. Daha önce Truman döneminde ABD, İngiltere ve Fransa Üçlü (Tripartite) Anlaşmayı imzalayarak SSCB'ne karşı Ortadoğu'da bir cephe oluşturmaya ve Arap ve İsrail taraflarını bu cephede yer almaya teşvik etmişlerdi. Ancak Truman yönetiminin bu çabaları fazla “iyimser” bir girişim olmanın ötesine geçememiş ve ABD yine İsrail ve Arap ölkeleri arasında zor durumda kalmıştır.

1953 yılında Joseph Stalin'in ölümünü izleyen yeni dönemde ABD'nin SSCB ile bir “detente” çabasına yönelik girişimleri, İsrail'in kurulmasıyla başlayan ve daha kurumsal bir görünüm alan lobi faaliyetlerinin gündemini oluşturmuştur. . Bu

dönemde özellikle Temmuz 1955’de Cenevre’de yapılan “Büyük Dörtler” görüşmesinde İsrail lobisinin ABD Dışişleri Bakanlığı’ndan talebi SSCB’deki Yahudi vatandaşlarından dini faaliyetlerden dolayı yaptırıma uğramaması, bunlara göç izni verilmesi suretiyle ailelerin birleştirilmesinin sağlanması, Yahudi dini ve kültürünün canlandırılması yönündeydi. Bu talepler konusunda ABD Dışişleri Bakanlığı destekleyici olmadığı gibi, genel yumuşama çabalarının da sonuçsuz kalmasıyla İsrail lobisinin girişimi de başarısız olmuştur. Esasen ABD yetkilileri SSCB yönetiminin bu konudaki yaklaşımının katı olduğunu ve İsrail’e karşı olan düşmanca tutumun Yahudi azınlıklar konusunda da herhangi bir ödün vermeyi kabul etmeyeceklerinin göstergesi olduğunu belirtmişti.⁵¹⁴ Diğer yandan Eisenhower yönetimi İsrail’in politikalarını kısıktıcı buluyor, İsrail’e silah satışında temkinli davranarak bu ülkenin kendi imkânlarıyla kendisini koruması gerektiğini düşünüyor, silah satışının SSCB’nin Arap ülkelerine silah satışını teşvik edeceğini ve bu nedenle bölgede bir silahlanma yarışının başlatılmaması gerektiğini öngörüyordu. Özetle, bu dönemde ABD politikası, İsrail’e karşı mesafeli durarak Arap ülkelerinin tepkisinin çekilmemesi, petrol tedarikinin riske edilmemesi ve SSCB’ne bölgede bir fırsat tanımama üzerine kurulmuştu.⁵¹⁵

Soğuk Savaş döneminde politikalarının odak noktasını SSCB nüfuzuna karşı oluşturan Eisenhower yönetimi, İsrail-Mısır çatışmasını bu yönden değerlendirmiştir. Soğuk Savaş çerçevesinde kazandığı popülarite, Eisenhower’in iç politikada İsrail lobisi desteğine gerek duymadan dış politika hedefleri doğrultusunda yürümesini sağlamıştır. Bu şekilde bölgedeki dengelerin tamamen Soğuk Savaş dengeleri

⁵¹⁴ Naomi Cohen, s. 501-502.

⁵¹⁵ Lawrence Freedman, **A Choice of Enemies**, New York, Public Affairs, 2008. s. 32.

açısından değerlendirildiği bu dönemde ABD-İsrail arasında uzun dönemli uzlaşmazlık konularına bir çözüm getirilememiştir.⁵¹⁶

Bu çerçevede 1956 Süveyş olayı, ABD'nin bölgedeki varlığını kabul ettirmesi açısından bir dönüm noktası olmuştur. ABD'nin ikilemi, Bağlantısızlar grubunda yer alan ve Moskova'ya yakın duran bir milliyetçi (Nasır) veya burada bir güç olma iddiasını sürdüren İngiltere ve Fransa ile işbirliği yapmaktı. Bu ikilem Assuan Barajı ihtilafı ile su yüzüne çıkmıştı. ABD tarafından baraj inşaatı için taahhüt edilen 70 milyon dolarlık yardım, Mısır lideri Cemal Abdül Nasır'ın Çin Halk Cumhuriyetini tanıması ve Tayvan'la ilişkilerini kesmesi gibi nedenlerle geri çekilmişti. Nasır'ın buna cevap olarak Süveyş kanalını millileştirerek gelirlerini baraj inşaatında kullanılacağını açıklamasıyla kriz çıkmıştır. İngiltere ve Fransa'nın son bir hamleyle Kanal'ı koruma gerekçesiyle başlattıkları askeri hareket fiyaskoyla sonuçlanınca bölgedeki birliklerini çekmişlerdir.⁵¹⁷ Böylece ABD ve SSCB bölgedeki baş oyuncular olarak İsrail ve Mısır ve diğer Arap devletlerine yönelik stratejileriyle karşı karşıya kalmış oldular.

Bu dönemde İsrail'in talepleri ve Arap dünyasıyla olan gerginliğin tırmanması, Süveyş krizi gibi kapsamlı ve çoktarafli bir çatışmanın ortaya çıkması, ABD'nin izlediği dış politikalar açısından problematik bir görünüm ortaya çıkarmıştır. Yukarıda belirtilen Eisenhower yönetiminin politika denkleminde belirlendiği gibi bir tarafta savaş sonrası güçlenen Amerikan ekonomisinin artan petrol ihtiyacı ve bu bağlamda Ortadoğu petrollerine olan bağımlılığın artışı ve bu nedenle bölgedeki Arap ülkeleriyle dostane ilişkileri sürdürmek zorunluluğu, diğer yandan SSCB'nin

⁵¹⁶ Naomi Cohen, s. 501-502.

⁵¹⁷ Andrew Glass, "Dulles Announces U. S. Withdrawal of Egypt Dam Offer, July 19, 1956", <http://www.politico.com/news/stories/0712/78678.html> 19 Temmuz 2012 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

başta Mısır olmak üzere bazı Arap ülkeleriyle yakınlaşması ve İsrail'e cephe alması ABD'nin bölgeye ilişkin politikalarını çok kısıtlı bir manevra alanında sürdürmesini gerektirmekteydi. Süveyş krizi ABD'nin bölgede karşılaştığı ve karşılaşıacağı ikilemleri açıkça ortaya koymuştur. ABD, Mısır ve birçok Arap ülkesinin gözünde İngiltere ve Fransa'nın yerini alan yeni bir emperyalist güç olmuştur. Bu tutum, bölgedeki Amerika ve Batı dünyası taraftarı ülkeleri de olumsuz etkileyecekti. Oluşan bu yeni tablonun 1950'lerin dünyasında ABD lehine bir görünüm verdiği pek söylenemez. Ancak, İngiltere ve Fransa'nın bölgeden tasfiyesi ile Ortadoğu'da tek batılı güç haline gelen ABD bu açıdan bakıldığında krizden karlı çıkan ülkeler arasında sayılabiliyordu.⁵¹⁸ Ancak Assuan Barajından kaynaklanan ihtilafın da Mısır ve Arap dünyası üzerindeki uzun yıllar sürecek etkisi de unutulmamalıdır.

Özetle, ABD'nin tek başına kalmasının sorumluluğu ve yükü de ağır olmuştur: Eisenhower yönetimi kendini bir taraftan müttefiklerinin yükünü taşır, bir taraftan da bu yükü taşıyabilecek desteklerden yoksun bir durumda bulmuştur. Armaoğlu, Süveyş Krizi sonrası çıkan tabloyu ABD açısından şöyle değerlendirmektedir:

Bir defa, Süveyş savaşı dolayısıyla Batının prestiji Arap dünyasında büyük bir darbe yemişti. Üstelik, Mısır kendisini Batı'ya bağlayan tek hukuki bağ olan 19 Ekim 1954 tarihli Süveyş Anlaşması'nı 1956 buhranı sırasında feshederek, Batı ile bağlarını koparmıştı. İkinci olarak, Amerika bu buhranda dürüst ve tarafsız davranmış ve İngiltere ve Fransa'nın savaşı ve Mısır'ın işgalini durdurmasında en az SSCB kadar rol oynamıştı. Fakat Arap dünyası bunu takdir ediyor muydu?⁵¹⁹

⁵¹⁸ Tayyar Arı, **Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset, Savaş ve Diplomasi**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2004, s. 276.

⁵¹⁹ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1987, s. 502.

Bu sorunun cevabı muhtemelen olumsuzdur. SSCB'nin savaş sonrasında bölgede yükselen önemi, Mısır ve Suriye gibi Arap ülkeleri nezdinde artan prestiji ABD için bir kayıp olarak kabul edilmelidir. Süveyş krizi, SSCB için Kruşçev döneminin çoğulcu "Komünizm'e giden birçok yol vardır" politikasının Doğu Blokunda yarattığı karışıklıktan doğan sorunları çözmek için bir fırsat olmuştur. Bu bağlamda, Batılı ülkelerin Süveyş krizi ile meşgul olmasından yararlanan SSCB, sosyalist ekonomilerden ve Varşova Paktından kopma sürecine giren Macaristan'a müdahale ederek hızlı ve kanlı biçimde ülkedeki muhalif hareketi bastırmıştır.⁵²⁰ Böylece, içinde İsrail'in yer aldığı fiyaskoyla sonuçlanan bir askeri girişim, ABD ve Batı bloku aleyhine ve SSCB lehine sonuçlar doğurmuştur. Kendi bloku içindeki sorunları çözen SSCB, Ortadoğu'daki Mısır ve aynı taraftaki Arap ülkelerinin hamisi olarak durumunu güçlendirmiş ve oldukça önemli bir stratejik avantaj sağlamıştır.

Bu gelişmeler karşısında Eisenhower Yönetimi için bölgenin stratejik önemi, ABD dış politikasını etkilemeye çalışan içerideki "baskılar"dan daha önemli hale gelmiştir. Eğer, SSCB bölgedeki nüfuzunu arttırırsa ve bölgedeki ülkelerde Batı aleyhtarı rejimler güçlenirse, ABD ve diğer Batılı ülkeler için hayati önemi olan bölgedeki petrol kaynaklarının kullanımı riske girecekti. "Eisenhower Doktrini" olarak bilinen ve "komünist" yönetim altında olduğu bilinen ülkelere karşı Ortadoğu'daki ülkelere parasal ve askeri yardımı öngören prensiplerinin uygulamaya konmasının temelinde yatan neden buydu.⁵²¹ Ancak Eisenhower yönetimi Süveyş krizi esnasında İsrail'in yarattığı oldu bittilere hoşgörülü davranmamıştır. Bu bağlamda Kasım 1956'da ABD Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, BM Genel

⁵²⁰ Thomas J. McCormick, *America's Half-Century*, 2. B, Baltimore, The John Hopkins University Press, 1995, s. 123.

⁵²¹ Oren, s. 517.

Kurulu`na bir karar tasarısı vererek ateşkes önermiş ve çatışmalar sürdüğü takdirde İsrail'e yaptırımlar uygulanacağını sert bir dille açıklamış ve sonuçta BM, ABD'nin ateşkes önerisini kabul etmiştir.⁵²² Bu çerçevede İsrail'in varlığı ve İsrail'in yarattığı sorunlar Arap ülkelerinin elinde bulunan petrol kaynakları açısından bakıldığında ABD için önemli bir rahatsızlık konusu olmuştur. ABD politikacıların karşılaştığı bu tarihsel ikilem, hemen her dönemde olduğu gibi bu krizde de sorun olarak belirmiştir. Başkanlar, kendi açılarından İsrail ve Arap taraflarına karşı mümkün olduğunca eşit mesafede yaklaşmaya çalışırken iki temel faktör her zaman etkili olmuştur: Arap petrolü ve Yahudilerin seçim kampanyası katkıları.⁵²³

Süveyş krizi sonrası Arap ve İsrail tarafları arasındaki sorunun kilitlendiği ve kısa vadede bir çözüm getirilemeyeceği yönünde oluşan ABD politikaları için bu sorun bir süre dondurulmuştu. Ancak, bu dönemde ve özellikle Kennedy döneminde ABD'nin Nasır konusunda reelpolitik esaslara yakın bir çizgi izlemeye başladığı gözlenmektedir. Kennedy yönetiminin ABD'nin Ortadoğu politikasında yeni bir sayfa açması ve bu çerçevede Mısır'a ekonomik yardım programları başlatması bu değişimin somut bir göstergesidir. Kennedy döneminde 1960-1962 yılları arasında Mısır'a sağlanan yardım 500 milyon doların üzerine çıkmıştır. (Oysa ki 1946-1960 yılları arası toplam yardım 254 milyon dolara ulaşabilmişti). Kennedy, Filistinli mültecilerin yurtlarına geri dönüşü ve tazminat verilmesi konusunda Kahire ile yazışmalarda bulunmuş, BM Uzlaştırma Komisyonunda bu konularda ABD'nin nüfuzunu kullanacağını kaydetmiştir. Kennedy yönetiminde, İsrail'e ilk somut askeri yardımı başlatılmıştır. Aralık 1962'de Kennedy Golda Meir'e "ABD'nin İsrail'le

⁵²² Jean Edward Smith, **Eisenhower in War and Peace**, New York, Random House Paperbacks, 2012, s. 698.

⁵²³ Ambrose-Brinkley, s. 254.

ilişkilerinin İngiltere ile olduğu gibi özel bir nitelik taşıdığını ve geniş bir yelpazedeki dünya sorunları üzerinde aynı görüşe sahip olunduğunu” belirtmiştir.⁵²⁴

Kennedy döneminde İsrail ilişkileri de sorunlu seyretmiş, ABD, Mısır, Suriye, Ürdün ve Suudi Arabistan’la kaygan bir zeminde gelişen siyasi ilişkileri sürdürürken İsrail’in askeri projelerindeki ısrarı nedeniyle bu ilişkiler daha da karmaşık bir hal almıştır. Özellikle bu dönemde İsrail’in nükleer silah üretmek amacıyla teknolojik süreci başlatması Amerika’yı rahatsız etmiştir. Kennedy’nin ABD’deki Yahudi diasporasıyla iyi ilişkileri, seçimlerde bu kesimden aldığı destek ve İsrail devletine olan olumlu bakış açısı, nükleer silah üretiminin Ortadoğu’da barışı ciddi surette riske atacağı ve bir silah yarışını başlatacağı kaygısını gidermemiş, dolayısıyla İsrail’in nükleer silahlanma yönündeki çabaları ABD’nin bölgeye yönelik dış politikasında yeni bir rahatsızlık yaratmıştır.⁵²⁵ Kennedy yönetiminin bütün çabalarına rağmen İsrail nükleer silah üretimi projesini sürdürmüş, Kennedy, 1963 yazında verdiği bir demeçte ABD–İsrail ilişkilerinin nükleer silah üretme çabası nedeniyle ciddi surette tehlikeye gireceği uyarısında bulunmuştur.⁵²⁶

Kennedy’nin suikast sonucu ölümüyle Başkan olan Lyndon Johnson’ın döneminde Mısır’la olan ilişkiler sertleşirken, Yahudi seçmen tabanının desteğini kazanan Johnson’ın İsrail’e olan yaklaşımları daha ılımlı bir seyir izlemiştir. Vietnam savaşına karşı oluşan Yahudi muhalefetine karşın bu yaklaşım sürmüştür. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile Johnson arasındaki görüş farklılıkları belirilmiş, Amerikan diplomasisinin bölgede izlediği dengeli yaklaşım çerçevesinde ana sorun olan petrol

⁵²⁴ Mearsheimer-Walt, s. 25.

⁵²⁵ Oren, s. 521.

⁵²⁶ Avner Cohen ve Israel Cohen, **Israel and the Bomb**, New York, Columbia University Press, 1998, s. 55.

kaynaklarına sahip Arap ülkelerinin İsrail'le yakınlaşan bağlar nedeniyle riske edilmesi, Dışişleri bürokrasisini bir kere daha tedirgin etmiştir.⁵²⁷

ABD yönetimi bu gerginlikte temkinli bir yaklaşım izleyerek, İsrail'in bölgedeki varlığı ve saldırgan potansiyelinden tedirginliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda dönemin Dışişleri Bakanı Dean Rusk 26 Mayıs 1967 günü yapılan bir toplantıda İsrail Dışişleri Bakanı Abba Eban'a "Eğer ilk ateşi açan İsrail olursa, ABD'yi unutun" şeklinde bir uyarıda bulunmuştu.⁵²⁸ Buna karşılık ABD tarafından alınan istihbarat çerçevesinde İsrail'in Arap güçlerini zorluk çekmeden yenilgiye uğratacağı beklenmekte olduğu için kaygıların çok fazla olmadığı anlaşılmaktadır.⁵²⁹ Bu noktada İsrail uçaklarının yanlışlıkla bir Amerikan uçak gemisini vurmasına ve zayıat verilmesine rağmen Johnson yönetiminin pro-İsrail tavrını koruduğu gözlenmektedir. SSCB'nin askeri müdahale tehdidi dahi bu yaklaşımı değiştirmemiştir.

Altı Gün Savaşı'nın sonuçları Amerikan Yahudi toplumunda coşkuyla karşılanmış, bu çerçevede yeni süreçte Arap tarafının taleplerinin kesinlikle reddine yönelik bir atmosfer oluşmuştu. Zaferle pekişen bu çizgi, İsrail'in ödün vermesini zorlaştırmış ve muhtemelen 1973 Yom Kippur savaşına giden yolu açmıştır. Bu çerçevede ABD-İsrail ilişkilerinin derinleşmesi Arap ve İslam Dünyasında anti-Amerikanizmin yükselmesine katkıda bulunmuştur.⁵³⁰ Diğer yandan önemli seküler yönleri olan Arap milliyetçiliği etkisinden bir daha kurtulamayacağı önemli bir darbe yemiş ve karşıtı olan radikal İslamcı akım mevzii kazanmıştır. Buna karşılık

⁵²⁷ Oren, s. 523.

⁵²⁸ Michael Oren, "Six Days of War", <http://www.fsmitha.com/review/r-oren.html> Oxford University Press, 2002 (book review), (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁵²⁹ Oren, s. 525.

⁵³⁰ Mearsheimer-Walt, s. 53.

Siyonizm İsrail'in zaferiyle güçlenmiş, yeni bir dini heyecan dalgası uyanırken milyonlarca Evanjelist Amerikalı savaşı İncil'de söz edilen Mesih çağının gelmesini hızlandıran ilahi bir müdahale olarak değerlendirmiştir.⁵³¹

Savaşın sonuçları, Arap-İsrail uyuşmazlığına yeni unsurlar getirmiş, bu unsurlar bundan sonraki çeyrek yüzyılda etkilerini duyurmuştur. ABD açısından bakıldığında Arap ülkeleri nezdinde ABD'nin bilfiil İsrail'in müttefiki olduğu algısı pekişmiştir. ABD ve İsrail'in barış konusundaki yaklaşımları Arap devletleri tarafından paylaşılmamaktaydı. Nitekim savaş sonrasında Arap Birliği'nin yapmış olduğu Hartum zirvesinde (29 Ağustos-1 Eylül 1967) liderler İsrail'in işgal edilmiş topraklardan çekilmesini ve Filistin halkının haklarını korurken "İsrail'le barışa, İsrail'i tanımaya ve İsrail'le müzakere etmeye hayır" şeklinde üç başlıkla özetlenen bir taahhüt ortaya koymuşlardır.⁵³² Bu zirveden çıkan sonuç, bir görüşe göre Mısır, Ürdün ve Suudi Arabistan'ın sonuna kadar askeri çatışma yerine siyasi eylemleri tercih etmesi ve militan çizgideki Arap ülkelerinin direncine karşın İsrail'le ikili müzakereler yolunu açık tutmasıdır.⁵³³ İsrail tarafında ise Arap tarafının konferans sonrasında uzlaşma kapılarını tamamen kapattığı görüşü hakim olmuştur. Ancak o dönem BM nezdinde görevli Hindistan Büyükelçisine göre İsrail, sınır garantisi verilse, düşmanca tutum sona erdirilse ve deniz ulaşımı serbestisi güvence altına alınsa bile savaşta elde ettiği topraklardan tümüyle geri çekilme konusunda isteksizdir.⁵³⁴

Savaş sonrası barış zemini aramak için SSCB Başbakanı Aleksei Kosigin ile NewJersey Glassboro College`da yapılan görüşmelerde dile getirilen ABD tarafının

⁵³¹ Oren, s. 527.

⁵³² Bernard Reich, **A Brief History of Israel**, NewYork, Checkmark Books, 2008, s. 89.

⁵³³ Tessler, s. 410.

⁵³⁴ **Ibid.**, s. 412.

vurgusu, İsrail desteğinin ne kadar güçlü olduğunu göstermesi açısından çarpıcıdır: Bu bağlamda Başkan Johnson, Mısır ve öteki Arap ülkelerinin İsrail'in bir ülke olarak varlığını tanımadıkları sürece kalıcı bir barış sağlanamayacağını belirtmiştir.⁵³⁵

Bu ortamda Kasım ayındaki BM Güvenlik Konseyi toplantısında oybirliğiyle alınan 242 No'lu Karar'la, özetle İsrail güçlerinin son savaşta elde ettikleri topraklardan geri çekilmesi, mülteci sorununun çözümlenmesi ve bölgedeki ülkelerin toprak bütünlüğünün çatışmanın bütün taraflarınca tanınması ve sınırlar içinde barış ve güvenliğin sağlanması öngörülmüştür. Yalnız İsrail ve Ürdün tarafından kabul edilen ve metin üzerindeki kelimeler üzerinde dahi değişik yorumlara yol açan bu plan, zımni olarak işgal edilen topraklardan geri çekilme karşılığında barış vaat etmekle birlikte barışın nasıl sağlanacağı konusunu belirsiz bırakmıştır.⁵³⁶ Sonuçta Kararın öngördüğü barış koşullarının müzakeresi 1973 yılına kadar sürmüştür.

Richard Nixon'ın Başkan seçildiği dönemde ABD'nin Ortadoğu bölgesindeki temel amaç ve çizgileri önceki dönemlere göre daha İsrail yanlısı olmasına karşın çok değişmemiştir: Bu dönemde de İngiltere'nin bıraktığı boşluğu dolduran ABD için yine en önemli tehdit unsuru SSCB'ydı. İsrail yakınlaşmaya rağmen ABD'nin dış politikasında manevra alanını kısıtlayan bir engel olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla ABD'nin temel politikası 1970'lerde de bölgedeki Sovyetler Birliği nüfuzunu azaltmak, petrol üreticisi ülkeleri hoşnut kılmak ve Arap-İsrail çatışmasını çözmek yönünde oluşmuştur. Cumhuriyetçi Parti'nin adayı Nixon'ın başkan seçilmesiyle kurduğu yönetim, Ortadoğu politikasını Johnson döneminde zımnen izlenen ve din faktörünün gözetildiği bir eksende olmaktan çok, Sovyetler Birliği'nin

⁵³⁵ **Ibid.**, s. 407.

⁵³⁶ Freedman, s. 33.

bölgede yarattığı tehdide karşı güçleri toparlamak şeklinde oluşmuştur. Cumhuriyetçi Parti genellikle ABD'deki Yahudi diasporasının daha az desteklediği taraf olmasına (Amerika'daki Yahudilerin sadece %8'i ondan yana oy kullanmıştı) karşın Nixon yönetiminin Yahudi asıllı Dışişleri Bakanı Henry A. Kissinger politikaların oluşmasında ve Ortadoğu dengelerinin en azından İsrail aleyhine değişmemesinde önemli rol oynamıştı. Nixon, bu tercihi teyit eden bir açıklamasında "İsrail, bölgede Sovyetler Birliği'nin gücüne karşı duran tek ülkedir, İsrail'i destekliyoruz, çünkü ABD'nin çıkarları öyle gerektiriyor" diyerek politikaların yönünü belirlemiştir.⁵³⁷

Bu ifadenin somut bir kanıtı olarak Nixon yönetiminin ilk üç yılında İsrail'e olan Amerikan askeri yardımı önceki yılların nerdeyse on katı artmıştır. Böylece İsrail'in işgal ettiği topraklarla ilgili ödün vermesi konusunda (yardım kozunu kullanarak yapılan) baskıların sona erdiğini kaydetmek gerekir.⁵³⁸ Örneğin, 1970'de 30 milyon\$ olan toplam askeri yardım, 1971'de 545 milyon dolara çıkmıştır.⁵³⁹

Söz konusu baskılarla ilgili olarak Nixon yönetiminin ilk Dışişleri Bakanı William P. Rogers'ın 9 Aralık 1969 tarihinde açıkladığı plana değinmek gerekir. Buna göre, İsrail savaşta işgal ettiği Mısır topraklarında çekilip eski sınırlarına geri dönecek, iki taraf savaşın resmen sona erdiğine dair bağlayıcı taahhütlerde bulunacaktı.⁵⁴⁰ Militan grup dışındaki Arap ülkeleri özellikle çekilme önerisinden başlayarak planı benimserken, İsrail bu planı derhal reddetmiş, ılımlı İşçi Partisi mensupları dahi planı kabul edilemez bulmuşlardı. Rogers önerileri, İsrail-ABD ilişkilerine geçici de olsa bir gerginlik getirmişti.⁵⁴¹ Sonuçta plan, İsrail'in geri adım

⁵³⁷ Oren, s. 529.

⁵³⁸ Oren, s. 529-530.

⁵³⁹ Samir Abed-Rabbo ve Mohamed El-Khawas, "U.S Aid to Israel", <http://www.ameu.org/The-Link/Archives/US-Aid-to-Israel.aspx> Vol. 16. No: 5, Aralık 1983 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁵⁴⁰ Tessler, s. 447-448.

⁵⁴¹ **Ibid.**, s. 448.

atmasını sağlamasa da, Mısır'ın Sovyetler Birliği'ne karşı denge kurmak amacıyla ABD'ye yaklaşmasına yardımcı olmuş ve Nasır'ın ölümünden sonra 1973 Yom Kippur savaşına kadar olan dönemde Enver Sedat'ın ABD ile ilişkilerini yakınlaştırması için bir zemin hazırlamıştır. Yom Kippur savaşı, Arap-İsrail savaşlarında önemli bir dönüm noktasıdır. Mısır ve Suriye ordularının sürpriz saldırısı İsrail'i hazırlıksız yakalamış ve yenilmenin eşiğine getirmiş, ancak İsrail toparlanmış ve bir hezimetini önleyerek Arap ülkelerinin bir araya getirebileceği herhangi bir ortak gücün görülebilir bir gelecekte İsrail'i işgale yetmeyeceğini göstermiştir. Ancak, bir o kadar önemli olan bir nokta da, ABD'nin savaşın en kritik zamanında müdahale ederek İsrail'in ezilmesine izin vermeyeceğini göstermesidir.⁵⁴² İsrail'in acil yardım çağrısına cevap veren ABD Yönetimi, SSCB'nin Arap kuvvetlerine yeni silah tedariki sağladığını bilgisini de dikkate alarak, bazı F-4 Phantom jetlerini İsrail'e gönderirken, Oceana Naval Üssü'nün El-Al uçaklarının malzeme taşıma amacıyla kullanılması iznini vermiştir. 14 Ekim 1973 tarihi itibarıyla kurulan hava köprüsü günde 1000 tonluk yükü gereken yerlere taşıma kapasitesine sahip olmuştur.⁵⁴³

Bu bağlamda önemli bir gelişme olarak Enver Sedat'ın Sovyetler Birliği ile ilişkileri soğutması ve Suriye'nin BM'nin 242 sayılı Kararını İsrail'in Altı Gün savaşında elde ettiği topraklardan çekilmesi karşılığında kabul edeceğini açıklamasına rağmen, ABD, İsrail'i barış çabalarını hızlandırma konusunda teşvik etmemiştir. Bu hareketsizliğin Nixon yönetiminin ilk yıllarında belki de yukarıda belirtilen dış politika kısıtları nedeniyle ve İsrail lobisinin İsrail yönetiminin politikasını destekleyen baskısından kaynaklanmış olacağı akla gelmektedir. Bu

⁵⁴² Mitchell G. Bard, **Will Israel Survive?**, New York, Palgrave Macmillan, 2007, s. 18.

⁵⁴³ Tessler, s. 476.

konuda ABD Dışişleri Bakanlığı arşivlerine dayanılarak yapılan bir araştırmada dönemin İsrail Washington Büyükelçisi Simcha Dinitz'in 12 Ekim 1973'de Henry Kissinger'la görüşerek İsrail'in saldırı imkânının silah yetersizliğinden dolayı kalmadığını ve hava yardımının başlatılması şeklinde talepte bulunduğu kaydedilmekte ve Kissinger'ın dönemin Savunma Bakanı olan James Schlesinger'la görüşükten sonra, on C-130 nakliye uçağının mühimmatla yüklenerken Amerikalı pilotlar tarafından sevk edileceğini bildirdiği ifade edilmektedir. Bu görüşmedeki yardım konusuna Dinitz'in Yahudi topluluğunun, basın ve işçi hareketlerinin reaksiyonlarını Kissinger'a aktararak baskı yaptığı bilgisi de eklenmektedir.⁵⁴⁴ Yom Kippur savaşının kaderini etkileyen ABD müdahalesinde ABD'deki yeni oluşmaya başlayan resmi İsrail lobisinin desteği ve rolü olması muhtemeldir. Bu rol ihtimal dışı tutulamamakla birlikte ABD'nin SSCB destekli Arap tarafının kazanması ve Ortadoğu'daki dengeleri değişmesi ile sonuçlanacak bir savaşa müdahalesi stratejik bir tercih gibi görünmektedir. Ancak neden stratejik kaygılar veya İsrail lobisinin baskısı da olsa, ABD'nin müdahalesi reaksiyonları değiştirmeyecek ve Arap dünyasının "anti-Amerikan" algıları güçlenecektir.

Bu bağlamda Yom Kippur Savaşı'nın patlamasından sonra ortaya çıkan ve bir dönüm noktası olarak nitelendirilebilecek bir gelişme de OPEC (Petrol İhraç eden Ülkeler Birliği) teşkilatının İsrail'e savaş sırasında gereğinden fazla yakınlık gösteren iki ülke olan ABD ve Hollanda'ya petrol ambargosu uygulama ve üretimi düşürme kararı almasıdır. 1967 yılında Arap tarafı benzeri bir girişimde bulunmuş, ancak Batı'nın sanayileşmiş ülkeleri o dönemde Ortadoğu petrolüne daha az ihtiyaç

⁵⁴⁴ Eric Grynawski, "The Israel Lobby' and the Nixon Administration", <http://www.whiteoliphaunt.com/duckofminerva/2013/07/the-israel-lobby-and-the-nixon-administration.html> 8 Temmuz 2013 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

duyduklarından bu eylem pek etkili olmamıştı. Ama bu kez ambargo etkilidir: Eylül 1973`de ABD`nin Arap ülkelerinden petrol ithali günde 1.2 milyon varilken Ocak 1974`te günde 20.000 varile kadar düşmüştür.⁵⁴⁵

Böylece Arap ülkeleri toplu bir reaksiyonla İsrail`e destek veren ABD`yi uyarmıştır. Özellikle Suudi Arabistan açısından bakıldığında Ekim 1973 Savaşı petrole ilişkin konuları siyasetten ayrı tutan geleneksel politikanın fiilen sonu olmuştur. Bundan böyle Ortadoğu politikaları, Filistin tarafının istediği ölçülerde olmasa da, petrol faktöründen bağımsız değerlendirilmeyecekti.⁵⁴⁶

Burada vurgulanmasında yarar olan konu, 1970`li yılların başında ABD iç petrol kaynakları kullanımının üst sınırına dayanmadır. 1925 yılında dünya petrol üretiminin %70`inden biraz fazlasını karşılayabilecek düzeyde olan ABD`nin petrol kaynakları, tüketim arttıkça yetersiz kalmaya başlamıştı. 1973 yılında ABD`nin toplam enerji tüketiminin %47`sini petrol oluşturuyordu ve iç üretim bu ihtiyacı karşılamaya yetmiyordu.⁵⁴⁷ 1950 yılında Eisenhower döneminden itibaren Amerikan ekonomisinin ithal petrol tüketimi ve bağımlılığı artmış, diğer yandan ülkenin petrol sektörü üretim kapasitesinin sınırlarına dayandığı ve petrol talebi de esnek bir yapıya sahip olmadığı için Ortadoğulu petrol üreticileri fiyat pazarlığında üstün duruma geçmişti.

OPEC açıkça bu önlemlerle İsrail`in işgal ettiği bölgelerden çekilmeden normal petrol üretim düzeylerine geri dönmeyeceğini belirtmekteydi. Ambargo kararı, ABD`nin İsrail`in ekonomik zararlarını karşılamak için 2.2 milyar dolarlık bir mali yardım paketini Kongre`ye sunulmasına duyulan bir reaksiyondur. Ancak petrol

⁵⁴⁵ **Ibid.**, s. 480.

⁵⁴⁶ Tillman, s. 76.

⁵⁴⁷ <http://www.americanforeignrelations.com/O-W/Oil-Oil-and-world-power.html> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

ambargosu, petrolden gelecek kaynaklara ihtiyaç duyan OPEC ülkelerinin de zaman içinde zararına işleyen bir sürece dönüşme potansiyelini taşıyordu. Buradaki kilit ülke Suriye'ydi. Suriye ile olan müzakerelerin hızlı işlemesi bütün tarafların yararına görünüyordu.⁵⁴⁸

Nixon'ın ikinci dönemi, bu koşullarda başlamıştı. Yeni dönemin Dışişleri Bakanı Henry Kissinger, stratejisini BM'nin 242 Sayılı Kararında belirtilen “toprağa karşılık barış” taahhüdü üzerine kurarak, İsrail'in Sina yarımadasında nispi bir geri çekilmesine karşılık Mısır ve Suriye'nin hasmane yaklaşımlarını belli ölçüde yumuşatmak üzerine kurmuştu. Sonuçta bu strateji başarıya ulaşmış, İsrail işgal ettiği bölgelerden kısmen geri çekilirken tampon bölgeler yaratılmıştır. Golan Tepeleri'nde de benzeri bir düzenlemeye gidilmiştir (Ocak 1974).⁵⁴⁹ Bu anlaşmanın yapılmasından sonra ambargo da kaldırılmıştır.⁵⁵⁰

Bu bağlamda, Henry Kissinger, Arap-İsrail savaşının hem tarafları destekleyenler, hem de dünya barışı için ne kadar tehlikeli olduğunu görmüştü. Kissinger, bu tarihlerdeki bir demecinde “Ortadoğu sorunları Ortadoğululara bırakılmayacak kadar önemlidir” açıklamasını yaparak, ABD yönetiminin politikasını anahatlarıyla ortaya koymuştur.⁵⁵¹ Ancak Kissinger'in “mekik diplomasisi” olarak tanımlanan temasları sırasında Ürdün tarafını ihmal etmesi, Ürdün'ün Batı Yaka'sındaki topraklarda Filistinlileri koruyacak bir tutamak noktasının kalmaması bu süreçte eksik kalan noktalar olmuş ve bu boşluk Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistin halkının tek temsilcisi olmasıyla sonuçlanmıştı.⁵⁵²

⁵⁴⁸ Stephen Cohen, s. 135-136.

⁵⁴⁹ Tessler, s. 481.

⁵⁵⁰ Stephen Cohen, s. 212.

⁵⁵¹ **Ibid.**, s. 212.

⁵⁵² **Ibid.**, s. 213.

Bu “mekik diplomasisinin” sonucunda Amerika için iki maliyet söz konusu olmaktadır: Anlaşma gereği Mısır ve İsrail kuvvetlerinin arasına 200 personelden müteşekkil Amerikan erken uyarı sistemi konmaktaydı. Böylece İsrail erken uyarı sistemine ABD’yi dahil etmekle, bir bakıma Amerika’yı İsrail’in güvenliğinden sorumlu bir hale getiriyordu. İkinci taviz ise, sırf anlaşma karşılığında Washington’un İsrail’e 2.1 milyar dolarlık askeri yardım ile 700 milyon dolarlık ekonomik yardım yapmayı kabul etmesiydi.⁵⁵³

Kongre, bu dönemde de İsrail lobisi’nin etkisindeydi: Kissinger’in İsrail tarafına olan sıkı taahhütleri, bu platformda da destekleniyordu. 21 Mayıs 1975 tarihinde Senato’nun 76 üyesi Başkan Ford’a bir mektup yazarak İsrail’in sınırlarının savunulabilirliğini desteklemesini istemişti. Mektup’ta “ABD kararlı bir şekilde İsrail’in arkasında durmaktadır” gibi ifadeler de rastlanıyordu. Bu girişim sonrasında Senato 1975 yazında Ürdün Krallığı’na Hawk füzelerinin satışına ilişkin anlaşmayı bloke etmiştir.⁵⁵⁴

İsrail’de ise 1977 seçimleri bir “deprem” etkisi yapmıştı: 1973 savaşının sonuçları belirsizlik getirmiş, savaşın maliyeti ekonomik dengeleri bozmuş, vergilerin arttırılması ve Batı Yakası’nda yeni yerleşimler kurulması konusundaki anlaşmazlıklar seçimlerde etkisini göstermiş ve seçimler İşçi Partisi’nin sağ kanat partisi Likud’a karşı kaybetmesiyle sonuçlanmıştı.⁵⁵⁵

Seçimi kazanan Likud’un işgal edilen topraklar üzerindeki “maksimalist” yaklaşımları nedeniyle bu değişim İsrail’in işgal edilmiş topraklara ilişkin

⁵⁵³ Armaoğlu, s. 723.

⁵⁵⁴ Ambrose-Brinkley, s. 268.

⁵⁵⁵ Reich, s. 116.

gelecekteki politikaların nasıl şekilleneceğine dair bir işaret olarak nitelendiriliyordu.⁵⁵⁶

Bu dönemde Nixon'ın yerine gelen Gerald Ford ve Meir'in yerine geçen Yiztzhak Rabin arasında çıkan ihtilaf, Ford'un İsrail'e olan desteğin "yeniden değerlendirilmesi" çıkışıyla krize dönüşmüştür. Bu dönemde AIPAC'ın İsrail lobisinin temsilcisi olarak ortaya çıkışı ve Kongre üzerinde yaptığı baskılar sonucu Ford'un geri adım atması ile 1953 yılından beri faaliyette olan AIPAC'ın Kongre görüşünü değiştirecek bir güce sahip olduğu gözlenmiştir.⁵⁵⁷ Bu dönemde İsrail'in uzlaşmaz tutumu, Ford ve Kissinger'i bezdirmişti: 1975 yılında Mısır'la sürdürülen barış görüşmelerinde Amerikan tarafının İsrail'e baskı için yardımı kısma tehdidi ve ABD dış politikasının uzun dönemi kapsayacak şekilde yeniden değerlendirme kararı, AIPAC'ın Kongre'de 77 senatörün imzasını içeren ve Ford'a İsrail'in ekonomik ve askeri taleplerine cevap vermesine ilişkin bir mektup gönderilmesini sağlayan girişimi sonucunda baltalanmış ve böylece ABD'nin İsrail aleyhine başlatacağı yeni politik süreci yönünden saptırılmıştı.⁵⁵⁸

Bu çerçevede bu dönem ABD dış politikasında Filistin sorunu değerlendirilirken ABD'nin bölgedeki Arap ülkeleri nezdindeki kredibilitésinin net olarak hesaplandığına ilişkin kuşklar vardı. Bu kuşklar çerçevesinde ABD, Ortadoğu'da Sedat'tan sonra ortaya çıkan ve İran devrimi, Hizbullah örgütünün ortaya çıkarak şiddet hareketlerini başlatması ve Mısır'da laik milliyetçilik akımının gerilemesi gibi gelişmelerin Ortadoğu barış sürecini nasıl etkileyeceği konusunda bir plan geliştirememiştir.

⁵⁵⁶ Tessler, s. 499.

⁵⁵⁷ Oren, s. 536.

⁵⁵⁸ Mearsheimer –Walt, s. 38.

Görünüm böyle olmakla beraber Nixon ve Ford dönemini kapsayan yedi yıl, Ortadoğu'da savaşlar, darbeler, boykot ve ambargoyla geçerken, her iki Başkan da ABD'nin bölgedeki statüsünü eski durumuna getirmek yönünde belli ölçülerde başarı sağlamışlardır: Önde gelen Arap ülkesi olan Mısır, Amerikan nüfuz alanına çekilmiş, Suriye, Irak ve Libya'daki SSCB etkisi kontrol altına alınmış, 1949 yılındaki mütarekeden bu yana ilk defa Arap tarafı ve İsrail diplomatik anlaşmaları parafeye etmişler ve savaş koşullarından uzaklaşmışlardır.⁵⁵⁹

Jimmy Carter seçimi kazandıktan ve Ocak 1977 itibariyle başkanlığı devraldıktan sonra Kissinger döneminde yürütülen ve "adım-adım" mesafe alınan stratejilerin yerini özünde moral değerlere ağırlık veren yaklaşımların oluşturulması amaçlanmıştı. Carter'ın Filistin konusundaki ilk mesajlarında, "dünya barışının gerçekleşmesi büyük ölçüde Filistin sorununun çözülmesinden geçmektedir" şeklinde vurguları vardı.⁵⁶⁰ Carter, Ortadoğu'da çeyrek yüzyıldır İsrail liderlerinin izlediği politikaların ABD'nin ve uluslararası toplumun çıkarlarıyla doğrudan ters düştüğü fikrindeydi ve İsrail lobisinin bu çerçevedeki rolünü ise şöyle ifade ediyordu:

"ABD'deki politik, dini ve ekonomik güçler İsrail hükümetlerinin kararlarının sorgulanmasını ve kınanmasını nadiren mümkün kılmış, Kudüs'ten çıkan sesler basınıma hâkim olmuş ve Amerikan vatandaşlarının çoğunluğu işgal edilmiş topraklardaki koşullara ilişkin bilgi sahibi olamamışlardır."⁵⁶¹

Bu bağlamda, Carter yönetiminin Ortadoğu barış sürecinin yürütülmesine ilişkin somut bir planı vardı ve anahatlarını Brookings Institution'un Aralık 1975

⁵⁵⁹ Oren, s. 537.

⁵⁶⁰ Bard, s. 115.

⁵⁶¹ Jimmy Carter, **Peace, No Apartheid**, New York, Simon and Schuster, 2008. s. 208.

yılında yayımladığı “Ortadoğu`da Barışa Doğru” başlıklı çalışmasından almıştı. Söz konusu çalışmada barış sürecine ilişkin özetle şu görüşlere yer veriliyordu.⁵⁶²

- ABD çıkarları: Ortadoğu`da istikrarlı bir barışın oluşturulmasında ABD`nin önemli moral, politik, ve ekonomik çıkarları bulunmaktadır. Bu çıkarlar İsrail ve bölgedeki Arap devletlerinin esenliği ve karşılıklı dostluk ilişkilerinin kurulmasıyla ilgilidir. Düşmanlıkların yeniden ortaya çıkması bu çıkarları tehdit edecek uzun vadeli ve tehlikeli sonuçlar doğuracaktır.

- Aciliyet: Sina üzerindeki geçici anlaşmanın getirileri ne olursa olsun Arap-İsrail anlaşmazlığının temel noktalarını kapsamamaktadır. Bunlar çözümlenmedikçe, bölgedeki gerginlik şiddet kullanma riskini arttırmaktadır, kapsamlı bir çözüm acilen gerekmektedir.

- Süreç: Genel bir konferans veya çoktarafli görüşmelerle süreç başlatılabilir.

- Anlaşma: Anlaşma paketinde şu unsurlar mutlaka yer almalıdır:

Taraflar yekdiğerinin bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne saygı göstermeli, tehdit ve güç kullanma yollarından kaçınmalıdır.

Aşamalar: Birbirini izleyen ve varılan mutabakatlara sadık kalınacak şekilde yıllara yayılan aşamalardan oluşacak bir süreç izlenmelidir.

Filistin: Filistin`in kendi kaderini tayin etmesine ilişkin bir koşul mutlaka olmalı ancak Filistin`in de İsrail`in toprak bütünlüğüne saygı göstermesi sağlanmalıdır.

Bu barış planı, BM Güvenlik Konseyinin benimsediği barış anlaşmaları çerçevesinde ikili veya çoktarafli garantilerle teminat altına alınacak ve bunu

⁵⁶² www.jstor.org/stable **Journal of Palestine Studies**, Brookings Institution, Washington DC. Toward Peace in the Middle East: Report of a Study Group. (Erişim tarihi: 1/8/2014).

ekonomik yardım ve silahlanma kontrolü çerçevesinde sağlanacak askeri yardımlar destekleyecekti.⁵⁶³

Carter yönetimi, raporda belirtildiği gibi uzun vadeli sonuçları olacak bir savaşın riskini azaltmak amacıyla çalışmaları başlattı.

İsrail tarafı, Kissinger'in adım-adım ikili görüşmelerle sürdürdüğü müzakere sürecinden sonra bu tur kapsamlı bir plan karşısında ödün vermek zorunda kalacağını anladı. Bu çerçevede Amerika'daki İsrail lobisinin reaksiyonları da önem taşıyordu. Beklenen, İsrail lobisinin yakın geçmişte olduğu gibi bu aşamada da her zaman destek verdikleri Demokrat Parti yönetimini planları İsrail'in istediği yönde şekillendirmesiydi. Ancak Carter, Filistin halkını "mazlum" statüsünde değerlendiriyor ve İsrail'le geçmişte yürütülen himaye edici çizgiden ayrılıyordu. Bu konuda ilk sorun İsrail'e "küme bombaları" (*cluster bombs*) olarak adlandırılan silah satışında çıkmıştı.

Carter yönetimi bunu engellerken "Kfir" uçaklarının İsrail tarafından Ekvador'a satılmasını da önlemiştir.⁵⁶⁴ 1978 ilkbaharında ABD yönetiminin Suudi Arabistan'a uçak satışıyla ilgili aldığı karar İsrail tarafından güvenliğine karşı bir tehdit olarak algılanmıştı. ABD'nin uçakların İsrail aleyhine bir eylemde kullanmayacağına ilişkin güvence vermesine karşılık İsrail lobisi burada devreye girerek bir kere daha İsrail tezlerinin lehinde Kongre'ye baskı yapmıştı. Lobi'nin baskıları sonucu uçak satışı kararı Senato'da 54-44 oyla kabul edilmemiştir.⁵⁶⁵ Başkan'ın danışmanı Zbigniew Brzezinski ABD'nin Suudi Arabistan'a ve Ürdün'e

⁵⁶³ **Ibid.**

⁵⁶⁴ Freedman, s. 48.

⁵⁶⁵ Reich, s. 122.

silah satışı sürecinde İsrail lobisinin ağır baskısı altında kaldıklarını kaydetmektedir.⁵⁶⁶

Bütün bunlar İsrail'in Carter yönetiminden fazla bir şey beklememesi gerektiğine ilişkin birer gösterge olmuştur. Bundan daha fazla rahatsız edici olansa, Carter'ın Şeria'nın Batı Yakasındaki İsrail yerleşimini gayrimeşru bulması ve işgal bölgelerinin yönetim şeklinin değişmesine ilişkin talepleridir. ABD'deki Yahudi topluluğu gelişmeleri hayal kırıklığı ile karşılamış, barış sürecine ilişkin olarak Arap tarafından herhangi bir taviz alınmadan Filistin toprakları üzerinde planın tartışılması Yahudi topluluğunda tepki doğurmuş ve planın yürütülmesine ilişkin İsrail desteğinin alınması riske edilmiştir.⁵⁶⁷ Bu koşullarda barış görüşmeleri için başlatılan Cenevre Konferansında Carter, İsrail ve Arap dünyasına kapsamlı bir barış anlaşması yapılacağını vaat etmiştir.⁵⁶⁸

Böylece 1975 yılına gelindiğinde ABD ve SSCB Cenevre'de bir toplantı girişimini birlikte başlatarak Ortadoğu'da sorunların çözülmesine yönelik konuları tartışmak üzere tüm oyuncuları bir araya getirmeyi amaçlamışlardı. Buna göre Arap-İsrail barış görüşmelerinden beklenen tüm sorunlara cevap verecek kapsamlı bir mutabakatın sağlanmasıydı. Ancak, daha önceki görüşmelerde olduğu gibi Filistin'in toplantılarda temsili, işgal edilen bölgelerin geleceği ile ilgili konulardaki uzlaşmazlık, toplantıların başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olacaktı.⁵⁶⁹ Ancak,

⁵⁶⁶ Scott McConnell, <http://mondoweiss.net/2011/03/the-history-of-the-camp-david-accords-reveals-that-the-president-is-incapable-of-standing-up-for-the-palestinians> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

⁵⁶⁷ Freedman, s. 51.

⁵⁶⁸ S. Cohen, s. 136.

⁵⁶⁹ Paolo Antonio Baladad, http://www.academia.edu/3632286/Conflict_and_Diplomacy_The_Arab-Israeli_War_up_to_the_Camp_David_Accords_Different_Diplomatic_Approaches_amidst_War_and_Conflict 2009 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

İsrail ve Mısır ikili girişimlerde bulunarak bir yıl sonra Camp David müzakerelerine gidecek yolu başlatmışlardır

Müzakereler, özetle, Sina Yarımadası'nın Mısır'a geri verilmesi Süveyş ve Akabe Körfezi'nden serbest geçiş güvencesi sağlanması ve ikili ilişkilerin normale dönüşüne ilişkin mutabakata varılması etrafında şekillenmiştir. Ayrıca Filistin ve Gazze'deki Filistinlilerin haklarına ilişkin bir görüş birliği belgesi de mutabakatın içinde yer almıştır.⁵⁷⁰ İsrail bu mutabakatlara onay vermenin karşılığı olarak ABD'den 3 milyar dolar tutarında ayrıcalıklı koşullarda kredi sağlamıştır. Ancak mutabakat koşullarında belirsizlik görülmektedir: Örneğin İsrail'in Yahudi yerleşimlerinin olduğu toprakları terk etmesi ve askeri yönetimin yerini sivil yetkili organlara devretmesi net olarak belirlenmemiştir.

Camp David sürecinde Amerikan Yahudi topluluğu ve İsrail lobisi varlığını duyurmuştur. Carter'ın danışmanı Brzezinski, görüşmelerde Amerikan Yahudi Topluluğu'nun hassas olduğu (Batı Şeria, FKÖ, Filistin gibi) konuları fazla tartışmamakta yarar gördüğünü ve İsrail'in seçimlerde Carter'ın kaybetmesinden memnun olacağını belirtmekteydi.⁵⁷¹ Bu çerçevede Carter görüşme sürecinde İsrail tarafının bir parçası olarak lobi'nin reaksiyonlarını ve baskısını dikkate almak zorunda kalmıştır.⁵⁷² İsrail lobisi gücünü ortaya koyarak bir ABD Başkanı'nın bu süreçte bu konularda erişebileceği sınırları göstermiştir. Yukarıda belirtilen Suudi Arabistan'a uçak satışı konusunda ABD Yönetimi İsrail lobisi'nin baskısı karşısında geri adım attığı gibi, Carter yönetimi de Ortadoğu politikaların uygulanması konusunda manevra alanını kısıtlayan, iç politikada çok etkili olduğunu kanıtlayan

⁵⁷⁰ Tessler, s. 512.

⁵⁷¹ Freedman, s. 58.

⁵⁷² William B. Quandt, **Camp David: Peacemaking and Politics**, Washington DC, The Brookings Institution, 1986. s. 174.

bir lobi engeli karşısında kalmış ve barış sürecini hedefleri yönünde yürütememiştir. Örneğin, Filistin Kurtuluş Örgütünü müzakerelere katma çabası, Lobi'nin tepkisiyle karşılaşmış, ABD'nin Birleşmiş Milletler nezdindeki Daimi Temsilcisi Andrew Young'ın FKÖ temsilcisiyle görüşmesi protesto edilince, Young kuruma zarar vermemek düşüncesiyle istifa etmek, zorunda kalmıştır. Young'ı eleştiren ve Lobi'nin önemli destekçilerinden olan Beyaz Saray danışmanlarından Ed Sanders, "Young'ın istifasında rol oynayan Amerika veya herhangi başka bir ülke değil, benim bu istifanın ABD'nin çıkarına olacağı konusundaki kararlılığımıdır" şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.⁵⁷³

Bütün bu engellemelere karşın Carter'ın çabaları Mısır-İsrail ilişkilerinin normalleşmesi yönünde atılmış önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Ancak bu sürecin Filistinlilerin sorunlarına çözüm getirmemesi bölgedeki çatışma potansiyelini arttırmıştır.

Carter, bu koşullar altında girdiği 1980 yılında Ronald Reagan'ın Cumhuriyetçi Parti'den Başkan adayı olduğu seçimi kaybetmiş, bu yenilgide ülkedeki ekonomik görünümün olumsuzluğu, İran'daki rejim değişikliği ve bu süreçte yaşanan rehine krizi gibi Carter yönetiminin başarısız kaldığı konuların yanı sıra Yahudi asıllı seçmenin Ortadoğu politikasındaki yaklaşımları nedeniyle desteğini azaltması da rol oynamıştır. Reagan, seçim kampanyasında bu eğilimi değerlendirerek pro-İsrail yaklaşımları vurgulamış, Yahudi asıllı seçmenin Reagan'a yönelmesine ve Demokrat Partiye verdikleri desteğin %80'den %60'a düşmesine neden olmuştur. Sonradan

⁵⁷³ Terry, s. 117.

Reagan yönetiminde Dışişleri Bakanlığı görevini yürütecek olan Alexandre Haig ve Cyrus Vance de pro-İsrail politikacılar olarak bilinmektedir.⁵⁷⁴

Camp David Antlaşmaları'nın ABD açısından ilginç ve olumsuz bir yönü de anlaşmanın imzası ile birlikte Mısır'ın Arap dünyası ile bağların tamamen kopmasına sebep olmasıdır. Nitekim, Arap Ligi'nin 19 üyesinin bakanlar toplantısına Mısır davet edilmemişti. İsrail-Mısır barışı bütün Arap dünyasında bir Amerikan aleyhtarlığının da şiddetlenmesine sebep olduğu için, SSCB bu gelişmeden karlı çıkmıştır. Çünkü Camp David anlaşmalarına ve bunun yol açtığı barışa karşı tepki bir bakıma SSCB'nin Ortadoğu'daki nüfuz imkânlarını arttırmaktaydı. SSCB, bu çerçevede Arap devletleri ile ve bilhassa Suriye ile olan münasebetlerini genişletmiş ve iki ülke arasında 8 Ekim 1980'de Dostluk ve İşbirliği Antlaşması imzalanmıştır.⁵⁷⁵

Dolayısıyla Carter dönemi, İsrail-Mısır Barış Antlaşmasıyla sonuçlanmasına karşın hem iç politikada hem de dış politikada maliyetli olmuş, içeride Demokrat Parti adayı seçimi kaybederken, dışarıda Amerika, Mısır'ın yaklaşımlarının Arap dünyası nezdinde soğuk karşılanması nedeniyle Arap ülkelerine karşı prestij kaybetmiştir.

Ortadoğu bölgesi odaklı politikalarda Carter döneminin insan hakları ve demokratik ölçütleri gözetilen yaklaşımları yerine daha pragmatik yaklaşımları benimseyen ve Soğuk Savaşı SSCB'yi kuşatarak dünyanın her bölgesinde durdurmaya hedefleyen Reagan için Ortadoğu'da Camp David mutabakatları ve İran devrimi sonrasındaki ABD'nin yetersiz müdahaleleri sonucu ABD ile ilişkileri soğuyan Suudi Arabistan'la yakınlaşmak önemliydi. Birincisi, Ortadoğu'da petrol

⁵⁷⁴ Freedman, s. 122.

⁵⁷⁵ Fahir Armaoğlu, Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları(1948-1988),2B,Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,Ankara,1991,s.449

kaynaklarının önemli kısmı buradaydı, ikincisi SSCB'nin Afganistan müdahalesi sonrasında ABD'nin Arap ülkelerini ve dini faktörleri de yanına alarak SSCB'yi kuşatma ve nihai olarak çökertme stratejisinde önemli bir ülkeydi. Ayrıca bu ülkenin İsrail'in tanınması konusunda daha ılımlı olduğu tahmin edilmekteydi. Son olarak, İran'daki rejim değişikliği sonrası İslam dünyasında İran'ın liderlik hedefleri ve Irak'la başlayan savaş Suudi Arabistan'ı tedirgin ediyordu.

Reagan Yönetimi'nin dış politika kurmayları İsrail konusunda tam bir görüş birliği içinde değillerdi. Dışişleri Bakanı Alexandre Haig ve halefi George Schulz pro-İsrail yaklaşımlarıyla biliniyorlardı. Bunlar İsrail'i güvenilir, askeri bakımdan güçlü, SSCB'ye geçit vermeyecek ve ABD çıkarlarını koruyabilecek bir müttefik olarak görüyorlardı. Daha geleneksel Cumhuriyetçi yaklaşıma sahip olan ve İsrail'le işbirliğine mesafeli duranlar ise Başkan Yardımcısı George H. W Bush ve Savunma Bakanı Caspar Weinberger'di. Bunların yaklaşımı, ABD'nin temel kaygıları petrol, ticaret ve anti komünizmden olup Suudi Arabistan ve Körfez monarşileriyle yakınlaşmanın daha isabetli olacağı yönündeydi. Buna göre komşu Arap ülkelerinin İsrail'e düşmanca baktığı ve Filistin sorununun henüz çözümlenmekten uzak olduğu bir dönemde İsrail'le daha yakın ilişkiler kurmak riskliydi.⁵⁷⁶

İsrail lobisinin bu dönemde ilk ortaya çıktığı konu bu alandaki bir gerginlikle ilgilidir: Reagan Yönetimi'nin daha ilk yılında ABD üretimi beş adet erken uyarı (AWACS) uçağını S. Arabistan'a satmak istemesi İsrail'i rahatsız etti. Bu satışın gerçekleşmesi için Kongre'nin onayı gerekiyordu, ancak Demokrat Parti üyeleri kadar Cumhuriyetçiler de bu satışın petrol kaynaklarına karşılık teknoloji satışını öngören bir takas olduğunu ve Ortadoğu'da istikrarı bozacağını ileri sürerek satışa

⁵⁷⁶Freedman, s. 122.

karşı çıktılar.⁵⁷⁷ Lobi'nin baskısı karşısında Reagan "Amerika'nın dış politikasını oluşturmak başka ülkelerin işi değildir" diyerek baskıdan duyduğu rahatsızlığı belirtmişti.⁵⁷⁸ Sonuçta İsrail'in ve lobisinin baskısına karşın, uçak satışı için Kongre'den onay çıktı. Bu onayın çıkmasını Arap lobisi'nin başarısına bağlayanlar olduğu kadar, Amerikan iş çevrelerinin Suudi Arabistan'la olan sözleşmelerinin bozulmaması ve iş imkânlarının kısıtlanmaması için gösterdikleri çabaya atfedener de bulunmaktaydı. Sonuçta AWACS satışlarının bu onayla gerçekleşmesi mümkün olmakla birlikte bunun karşılığında İsrail'e ilave askeri yardım ve uçak verilmiş, diğer yandan bu onayın küçük bir marjla onaylanması Reagan yönetiminin İsrail lobisini rahatsız edecek yeni girişimlerde bulunma konusunda cesaretini kırmıştır.⁵⁷⁹

Bu dönemde Reagan Yönetimi'nin İsrail'e ilişkin önemli bir kaygısı da İsrail'in Camp David'de varılan mutabakat gereği Sina yarımadasından tamamen çekilmesi konusuydu. Bu noktada İsrail, Golan tepelerini ilhak edeceğini bildirerek ABD stratejisine aykırı bir girişimde daha bulunmuş oldu. Ancak, İsrail buna karşın Sina'dan çekildi.⁵⁸⁰

Reagan Yönetimi'nin ilk yılında İsrail'le ilgili olarak uğraşmak zorunda kaldığı bir gelişme de Haziran 1981'de Irak'taki Osirak nükleer tesislerinin İsrail hava kuvvetlerinin baskın saldırıyla tahrip edilmesidir. Reagan, 1980'li yıllarda emsali görülmemiş bu cüretli ve tek taraflı eylemin gerekçelerine antipatik bakmıyordu, buna karşın BM'de onaylanan saldırının kınanması kararına katıldı.⁵⁸¹ Ancak İsrail'deki Begin hükümeti, bu saldırıyla ülke kamuoyunu etkileyerek seçim öncesi

⁵⁷⁷ **Boston Globe**, 18/9/1981.

⁵⁷⁸ **Boston Globe**, 1/10/1981.

⁵⁷⁹ Bard, s. 143.

⁵⁸⁰ Freedman, s. 125.

⁵⁸¹ **Ibid.**, s. 125.

destek sağladı ve ülke güvenliği konusunda sağlam duran bir partinin lideri olarak seçim öncesi favori gösterilen İşçi Partisi'ne karşı seçimi kazandı. Osirak baskını, ABD'nin bu bölgedeki politikalarında bir ikilemi temsil ediyordu: İsrail baskınının BM'de kınanması suretiyle bölgedeki milliyetçi laik (Irak) bir rejimin İslami radikalizme karşı bir cephe olarak desteklenmesi, buna karşılık İsrail'in SSCB'ne karşı bir direnç noktası olarak kabulü birbiriyle uyuşabilir iki politika çizgisi gibi görünmüyordu.⁵⁸²

Bu çizgilerin arasındaki uzlaşmazlığın daha açık görüldüğü ilk gelişme, İsrail'in Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarına olan müdahalesidir. FKÖ, güney Lübnan'dan Ürdün topraklarına kadar olan bölgeden İsrail'in Golan tepelerindeki yerleşimlerini vuruyordu.⁵⁸³ Bu dönemde Savunma Bakanı olan Ariel Sharon, Arafat ve Suriyelileri Lübnan'dan çıkartarak bu ülkede İsrail'e dost bir yönetimin kurulmasını amaçlıyordu. Bu şekilde planın nihai amacı bölgenin jeopolitik haritasını tamamen değiştirmek yönündeydi.⁵⁸⁴

Bu çerçevede İsrail Washington'un hoşgörüsünün kalıcı olacağını düşünerek Sharon'un planı çerçevesinde "Golan'a Barış" hareketi başlattı. Bu düşüncede Alexandre Haig'in SSCB'nin bölgedeki planlarının yardımcısı olarak suçladığı Suriye'ye karşı olumsuz görüşlerinin payı büyüktü. Haig, 26 Mayıs 1982'de Chicago'da yaptığı bir konuşmada, Lübnan'daki iç savaşın sona ermesi için "uluslararası bir hareket" gerektiğini ifade etmişti, bu ifade birçok gözlemciye göre İsrail'i Lübnan'ı işgale davet yönünde bir işaret olmuştur.⁵⁸⁵

⁵⁸² Reich, s. 139.

⁵⁸³ Oren, s. 553.

⁵⁸⁴ Freedman, s. 127.

⁵⁸⁵ Ambrose-Brinkley, s. 308.

İsrail ordusunun Lübnan`a saldırısı ve Suriye`nin buradaki güçlerinin kuşatma altına alınması uluslararası bir bunalım ortaya çıkmasına neden olmuştur. Haig`in teşvikçi tutumuna karşın ABD, İsrail`in bu sürpriz girişimi karşısında kendini aldatılmış hissetmiştir. Bununla beraber İsrail saldırısı BM`de ele alındığında ABD İsrail karşıtı kararlara karşı İsrail`i korumuş ve bu yöndeki tasarıyı veto etmiştir.⁵⁸⁶ İsrail saldırısına yeşil ışık yakmakla eleştirilen Haig, istifa etmek zorunda kalmıştır.⁵⁸⁷

SSCB`nin bu dönüm noktasındaki (gayri resmi) görüşünü daha sonra bir dönem Rusya Federasyonu Başbakanı da olan Yevgeni Primakov şöyle kaydetmiştir:

“İsrail 6 Haziran 1982 'de yapılan Lübnan işgalini Amerika ile mutabakata vararak mı gerçekleştirmişti? ABD`nin İsrail'i bu eyleme ittiğini sanmıyorum, ama karşı olmadığını da göstermek için nedenlerim var [...] Lübnan 'in işgali kararını Tel Aviv almıştı, Amerika ise eylem gerçekleşikten sonra, operasyondan ayrılmıştı. Bu durum İsrail'i engellemedi. Lübnan'da sınırları tanımadan hareket eden İsrail, Washington'un onu mecburen destekleyeceğini düşünüyordu. ABD Dışişleri Bakanı Haig görevden alınırken Amerikan basını da bu konuda bir dizi sebep saydı. Onlardan biri İsraililerle “oyuna dalmışlık” olarak nitelenmişti. Ama daha doğrusunu söylemek gerekirse, esasında İsrail yönetimi Beyaz Saray`ı oyuna getirmişti.”⁵⁸⁸

Reagan Yönetimi İsrail`in FKÖ`nün Lübnan`dan çıkması için ateşkes yapması konusunda baskı yaptı. İsrail Hükümeti`ni uyaran yazıda derhal ateşkes yapılmadığı

⁵⁸⁶ Freedman, s. 30.

⁵⁸⁷ Time “Alexandre Haig”, 9 Nisan 1984.

⁵⁸⁸ Yevgeni Primakov, **Rusların Gözüyle Ortadoğu**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2009. s. 251.

ve askeri saldırılar sürdüğü takdirde iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin geleceğinin tehlikeye gireceği uyarısı yapıyordu.⁵⁸⁹

Reagan'ın Lübnan'da barışı sağlamak yönünde uluslararası askeri güce Amerikan deniz piyadelerini dahil etmesi ve 1 Eylül 1982 günü verdiği demeçle Camp David Mutabakatı'ndan sonra bir adım olarak işgal altındaki topraklarda iki tarafı da memnun edebilecek bir çözüm önermesi sonuç alıcı girişimler olmamıştır.⁵⁹⁰ Bu dönemde Hristiyan Falanjistlerin Sabra ve Shatila'da yaptıkları katliamlar İsrail'e yönelik suçlamaları arttırırken, ABD'nin ateşkes ortamını korumakta başarısız olması ve İsrail'in Suriye topraklarına sızma konusundaki ısrarı Reagan yönetimini güç duruma düşürmüştür. Filistin tarihinin en dramatik olaylarından biri olan ve Ariel Sharon'un bilgisi dahilinde gerçekleşen katliamla ilgili araştırmalar sonucu olayda sorumluluğu ortaya çıkan Ariel Sharon istifa etmek zorunda kalmıştır.⁵⁹¹ Haig'den sonra Dışişleri Bakanlığı'na getirilen George Schulz, İsrail'in Lübnan'ı işgalinin İsrail ile Hristiyan Araplar arasındaki işbirliğini güçlendirecek yerde Hizbullah gibi militan bir grubun belirmesine yardımcı olduğunu belirlemiştir.⁵⁹² Amerikan güçlerinin Lübnan'da kontrolü sağlamakta yetersiz kalması, Beyrut'ta yerleşik Amerikalıların kaçırılması ve uluslararası ortamda Amerikalılara yönelik birçok eylem, Reagan yönetiminin askerlerini çekme kararı almasıyla sonuçlanmıştır.

Beyrut'ta yaşanan bu fiyasko, Amerika'nın konvansiyonel yöntemlerle anti-terörist bir uygulamayı başarıyla uygulayamayacağını göstermiştir.⁵⁹³ Bu şekilde

⁵⁸⁹ Freedman, s. 131.

⁵⁹⁰ **Ibid.**, s. 137.

⁵⁹¹ Arı, **Ortadoğu, Siyaset, Savaş ve Diplomasi**, s. 454.

⁵⁹² S. Cohen, s. 137-138.

⁵⁹³ Freedman, s. 45.

yaşanan başarısızlık, İsrail'in Amerikan yetkilileri ile danışmadan böyle kapsamlı ve çok yönlü etkileri olan bir saldırıyı başlatması, ABD dış politikası için bir hayal kırıklığı ve İsrail'in inisiyatifiyle “bulaşılan” bir girişimin fiyaskoyla sonuçlanması anlamına gelmiştir. Beyrut savaşından alınan ders, ABD'nin Üçüncü Dünya'nın karmaşık iç savaşlarına karışmasının akıllıca olmadığı yönünde olmuştur.⁵⁹⁴ Ancak bu savaş, artık ABD'nin Ortadoğu bölgesiyle kısıtlanmış çatışmalar değil bir “terörizme karşı savaş” olgusuyla karşı karşıya kaldığı ve bunun dünyayı kaygılandıran bir dönemin başladığına işaret ettiğiydi.⁵⁹⁵ Bu bağlamda, ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger, bu yeni düzenin demokrasiler için yeni zorluklarla dolu olduğuna işaret ederek, bu “gri alanda” müdahaleler için Amerikan halkını ve onların Kongre'deki temsilcilerini ikna edecek inandırıcı gerekçe ve güvencelerin olması gerektiğini kaydediyordu.⁵⁹⁶

İki ülke arasında Reagan döneminde yaşanan bütün gerilime karşın bu dönemde güvenlik konusundaki işbirliğinin giderek arttığı gözlenmektedir: İsrail, ABD'nin Yıldız Savaşları olarak bilinen “Stratejik Savunma Girişimi”ne dahil olan üç ülkeden biri olurken; 1988 yılında yapılan bir anlaşmayla işbirliğinin genişletilerek İsrail, Avustralya, Mısır, Japonya ve Güney Kore'yle birlikte “önemli NATO-dışı müttefikler” arasında gösterilmiştir.⁵⁹⁷ Reagan döneminde askeri ve ekonomik yardımın tutarı yılda 3 milyar dolara ulaşmış olup bu yardımlar esas itibariyle hibe niteliğindedir. Bu yardımlar İsrail'in ekonomik problemlerine çözüm

⁵⁹⁴ **Ibid.**, s. 145.

⁵⁹⁵ **Ibid.**, s. 145.

⁵⁹⁶ **Ibid.**, s. 149.

⁵⁹⁷ Mearsheimer –Walt, s. 33.

bulmasına destek olmuştur. Bunun yanı sıra İsrail “NATO dışı önemli müttefik” statüsünü de kazanmıştır.⁵⁹⁸

Özetle, Soğuk Savaş döneminde ve özellikle Altı Gün Savaşı’ndan sonra, İsrail lobisinin ABD’deki gücü pekişmiş, SSCB ile bölgede rekabet eden ABD, bir taraftan OPEC sorunlarıyla uğraşırken, Carter’ın barış planları tam bir başarıya ulaşamamış, İsrail’in 1980’lerdeki sürpriz niteliğindeki girişimleri ABD yönetimini zor durumda bırakmıştır.

4-Soğuk Savaş Sonrası Dönemi

SSCB’nin dağılmasıyla ve Rusya Federasyonu’nun yeni bir ülke olarak ortaya çıkmasıyla dünyadaki ABD ve SSCB yanlısı ittifaklara dayanan politik yapı da dağılmış, iklim değişiklikleri ve nükleer terörizm gibi yeni risk ve tehditler uluslararası gündeme yerleşmiş, bu “yeni dünya” düzeninde ABD süper güç olarak tek başına kalmıştır. Böylece Soğuk Savaşın sona ermesiyle ve onun yarattığı örneği görülmemiş disiplinin de ortadan kalkmasıyla dünya daha kaotik bir düzene doğru adım atmıştır.⁵⁹⁹ 1989 itibariyle 50 ülkeyle askeri ittifak halinde olan ABD’nin dünyada 326.000’i Avrupa’da ve yaklaşık 130.000’i Asya’da olmak üzere 526.000 askeri bulunmaktaydı.⁶⁰⁰ ABD Savunma eski Bakanı James Schlesinger’e göre ABD bu askeri varlığa karşın münferit sorunlarla başa çıkabilecek kapasitede olmakla birlikte sorunlara bütünüyle meydan okuyabilecek büyük bir güce sahip değildi. Bu

⁵⁹⁸ David W. Lesch, **The Middle East and the United States, A Historical and Political Assessment**, Colorado, Westview Press, 1999, s. 234.

⁵⁹⁹ James Schlesinger, “*Quest for a Post-Cold War Foreign Policy*”, **Foreign Affairs**, 1992 Amerika ve Dünya Sayısı.

⁶⁰⁰ “Post-Cold War Foreign Policy”, <https://www.boundless.com/political-science/textbooks/boundless-political-science-textbook/foreign-policy-18/history-of-american-foreign-policy-110/post-cold-war-foreign-policy-588-4256/> (Erişim tarihi: 21/10/2014).

sorunlar demokrasinin yaygınlaştırılmasından, insan hakları, kişi özgürlükleri, yasalar önünde eşitlik, azınlık haklarının korunması, ulusların kendi kaderini tayini, uluslararası hukukla ilgili düzenlemelere, ekonomik büyümeden serbest piyasa düzeni, çevrenin korunması, silah ticaretinin engellenmesi, gelişkin silahların yayılmasının önlenmesine kadar uzanan sonu olmayan bir liste gibi görünmekteydi.⁶⁰¹

Soğuk Savaş'ın bu şekilde Varşova Paktı'nın yıkılması ile sona ermesi G. H. W. Bush döneminin (1988-1992) gündemini belirlemiştir. ABD'nin "süper" güç olarak tek başına kaldığı ve beklentilerin yüksek olduğu yeni dünya düzeninde ABD Yönetimi Filistin sorunu dahil olmak üzere ciddi sorumluluklarla karşı karşıyaydı. Bush, iktidarının ilk yılında yukarıda sıralanan sorunları kapsayan ve Körfez Bunalımı çerçevesinde Kongre'ye yaptığı "State of Union" konuşmasında "Yeni Dünya Düzeni"ni (Birinci Körfez Savaşı öncesinde, 29 Ocak 1991) şöyle tanımlıyordu:

"Burada risk altında olan (Kuveyt) küçük bir ülke değil, yeni dünya düzenine ilişkin birçok ülkenin ortak bir amaçla insanlığın barış, güvenlik, özgürlük ve hukukun üstünlüğüne dair evrensel emellerine ulaşmak için etrafında birleştiği büyük fikirdir. Böyle bir çocuklarımızın geleceğini korumak için mücadeleye değer."⁶⁰²

Söz konusu "Yeni Dünya Düzeni"nin Ortadoğu bölgesindeki etkilerine ilişkin boyutu ile ABD-İsrail ilişkilerinde yeni bir döneme girildiği izlenimi veriliyordu.

⁶⁰¹ **Ibid.**, Schlezinger.

⁶⁰² George Bush, Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29644> 29 Ocak 2002 (Erişim tarihi: 24/10/2014).

ABD'nin SSCB ile bölgede rekabet ettiği yaklaşık kırk yıl zarfında sadık bir müttefik olarak görülen İsrail bu konumundan dolayı ABD nezdindeki ayrıcalıklı yerini korumuş ve bu konum bu dönemde lobi'nin elini güçlendiren bir koz olmuştu. Bu bağlamda bölgede 1990'lı yılların başında ortaya çıkan gelişmeleri SSCB'nin (ve Doğu Bloku'nun) dağılması çerçevesinde değerlendirmek ve İsrail'in ABD dış politikasındaki ayrıcalıklı yerinin bu gelişmeden nasıl etkilendiğini irdelemek gerekmektedir. Bu noktada, Birinci Körfez Savaşı (1991) koşullarının etkisi önemlidir. Bush döneminde Shamir hükümeti ile ilgili bir hoşnutsuzluk ve Peres'le daha ayrıcalıklı ilişkiler kurma eğilimi gözlenmekle birlikte Irak'ın 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgaliyle başlayan dönemde barış süreci sekteye uğramıştır. Körfez Krizi ve Irakla başlatılan savaş, İsrail'in stratejik bir değer olarak önemini azaltmış ve İsrail'in Arap Yarımadası'na ve Basra Körfezi'nde marjinal bir güç olarak algılanmasına neden olmuş ve savaşın başından itibaren İsrail'in kendini savaş koalisyonunun dışında görmesine neden olmuştur. Washington'un çabası Saddam'a karşı geniş tabanlı bir Arap koalisyonu oluşturmak amacını taşımakta ve bu amaç çerçevesinde İsrail'e karşı mesafeli bir tutum izlenmesi gerekmektedir. Belki de bu tutum nedeniyle bu dönemde İsrail'de "ABD'nin tamamen İsrail'in arkasında ve güvenilir bir müttefik olmadığına dair" geleneksel görüş kuvvetlenmiştir.⁶⁰³ Bu dönemde İsrail işgali altındaki bölgelerde huzursuzluk had safhaya çıkmış, yerleşimciler meşru müdafaa mazereti arkasına saklanarak şiddet uygulamaya ve kendi başlarına hareket etmeye, hatta Filistinlilerin kitle halinde topraklarından ihracı için baskı yapmaya başlamışlardı.⁶⁰⁴ İsrail'deki Likud hükümeti, bölgede şiddetin sona ermesi ve arkadan seçimlere gidilmesi şeklinde bir öneri hazırlamış, ABD'nin

⁶⁰³ Lesch, s. 236

⁶⁰⁴ Freedman, s. 264

yeni yönetiminin Dışişleri Bakanı James Baker, atılan bu adımı olumlu karşılamakla beraber, sembolik ödünlerin ötesine geçecek ve yeni yerleşim sorununu çözecek önerilerle ilgili beklentisini dile getirmiştir. Bu çerçevede Baker Mayıs 1989 `da yapılan AIPAC toplantısında yaptığı konuşmada, İsrail`in gerçekçi olmayan büyük İsrail hayalini bir kenara bırakarak ve İsrail`in güvenlik vb. gibi Batı Yakası ve Gazze ile ilgili çıkarlarını 242 Sayılı BM Kararı çerçevesinde korumasını, toprak ilavesinden vazgeçerek yerleşimleri durdurmasını telkin etmiştir.⁶⁰⁵ Bu telkin, Baker`ın Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Alt-Komitesi`nde uluslararası operasyonlara ilişkin verdiği ifade ile yinelenmiş, Baker, ”Barış sürecine ara vermeden ve hızlanarak süren yerleşim faaliyetlerinden daha büyük bir engelin olmadığını” vurgulamıştı. Aynı oturumda Komite Başkanı David R. Obey (Demokrat), “Bunun açıkça ABD politikalarının ihlali anlamına geldiğini ve kendisini en çok rahatsız eden durumun ise İsrail Hükümeti`nin bir taraftan Sovyet (SSCB) Yahudilerini İsrail`de yeniden iskan etmek dahil ümitsizce para aradıklarından yakınırken diğer taraftan paraları harcamamaları gereken şekilde sarf etmeleridir,” şeklinde bir ifadeyle bu konudaki agresif İsrail politikalarından duyduğu rahatsızlığı ortaya koymuştu.⁶⁰⁶

Bu gelişmeler George H. Bush döneminin ABD–İsrail ilişkileri açısından olumlu geçmeyeceğinin işareti olmuştur. Sorun, bu dönemde dağılan SSCB`den İsrail'e göç eden Yahudiler için yeni yerleşim yerleri kurmak isteyen İsrail hükümetinin ABD Yönetimi`nden 10 milyar dolar tutarında borç garantisi talep etmesiyle büyümüş, talebi değerlendiren Washington, bunu fonların ihtilafı Batı

⁶⁰⁵ **Ibid.**, s. 265.

⁶⁰⁶ Thomas I. Friedman, “*Baker Cites Israel For Settlements*”, **The New York Times**, 23 Mayıs 1991.

Yakası ve Gazze topraklarında kullanılmaması şartına bağlayınca, AIPAC Kongre’de yoğun bir lobicilik faaliyetine girişmiştir. Bu gelişme, İsrail lobisi ile ABD Yönetimi arasında bir “bilek güreşi”ne dönüşmesi açısından anlamlıdır. Bush, Kongre’ye garantiye ilişkin yasanın o yıl onay için kendisine gelirse veto edeceğini ifade ederek, açıkça “Şimdi de Kongre’de birileri Başkanı ülkenin güvenliğine esas teşkil edecek adımları atmaktan alıkoyuyor” diyerek Kongre’yi etkilemiştir. Nitekim, İsrail lobisinin 1000 Yahudi’yi ülkenin çeşitli bölgelerinden seferber edip Kongre üzerinde baskı uygulamasına karşın, Senato Bush’un isteği doğrultusunda borç garantisini dört ay ertelemeyi kabul etmiştir.⁶⁰⁷ Bush ve Baker Birinci Körfez Savaşı’nın kazanımlarının, Ortadoğu Barış Konferansı’nda yıllardır bir araya gelemeyen taraflar için örneğine rastlanmamış bir fırsat yarattığı kanaatindedir.⁶⁰⁸ Bush’un Lobi’ye tepkisini bu kapsamda değerlendirmek de mümkündür. Bu gelişme sonucunda AIPAC’ın kazanamayacağı bir savaşa girmemesi yönünde bir ders aldığı ileri sürülebilir. Öte yandan, İsrail hükümeti bu karar sonrası İsrail’in Madrid Barışı sürecine katılmasını onaylamıştır. Diğer taraftan, ABD ile ilişkilerin İsrail kamuoyunda taşıdığı önem, bu başarısızlık sonucunda Likud Partisi’nin ve Yzthak Şamir’in seçimleri kaybetmesinde büyük rol oynamıştır.⁶⁰⁹ Ancak, aradan bir yıl geçtikten sonra 1992 seçim kampanyası kötü giden Bush, işgal edilmiş topraklarda kısmi yerleşim hareketleri sürmesine karşın garantiye onay vermek zorunda kalmıştır.⁶¹⁰ Bu çekişme devam ederken barış sürecinin hızlandırılması için çaba

⁶⁰⁷ Donald Neff, “*Israel Requests \$10 Billion in U. S. Loan Guarantees for Soviet Immigrants*”, Washington Report On Middle East Affairs, Nisan/Mayıs 1995, s. 79-80.

⁶⁰⁸ William Nelkirk, Mitchell Locin, “*Bush Vows Veto of Israel Loan Deal*”, **Chicago Tribune**, 13 Eylül 1991.

⁶⁰⁹ Scott Lasensky, “*Underwriting Peace in the Middle East: US Foreign Policy and the Limits of Economic Inducements*”, Gloria Center, Global Research in International Affairs, 7 Mart 2002.

⁶¹⁰ Neff, “*Israel Requests \$10 Billion*”.

gösterilmiş, öngörülen barış planına göre İsrail'in güvenliği ve tanınması için garanti verilirken eşzamanlı olarak Filistinlilerin meşru politik haklarının da tanınması amaçlanmıştı. 1991 yılında Baker'in önderliğinde yapılan Madrid Barış Konferansı ve bu yöndeki diğer girişimlerde İsrail-Arap tarafları arasındaki büyük farklılık giderilememiş, sadece 1993 Eylül tarihinde İsrail-FKÖ arasında imzalanan ilkelere ilişkin Deklarasyon ortaya çıkabilmişti. Bu adım dahi önemli bir ilerlemeye işaret eden bir aşama olmadı.⁶¹¹ İkili ilişkilerde ortaya çıkan bu olumsuzlukların Bush'un ikinci bir dönem için başkan seçilmemesinin tek sebebi olmasa da etkili bir rol oynadığı ileri sürülmektedir.⁶¹² Bush, Carter gibi Ortadoğu'da barış sürecine yönelik lobi etkilerinden bağımsız olarak kendi planını uygulamış ve İsrail'e karşı durarak Arap-İsrail barışı için anlamlı hamleleri üretme doğrultusunda hareket etmiştir.⁶¹³ İç politika açısından bakıldığında bu hamlelerin riskli olduğu ve başkanların Ortadoğu bölgesinde izledikleri dış politika manevralarında İsrail ve lobisi ile karşı karşıya gelmesinin en azından seçimlerde bir risk almaları anlamına gelmektedir.

1992 seçimlerini kazanan Demokrat Parti adayı Bill Clinton döneminde, Filistin sorunu ile ilgili olarak ABD'nin barışı sağlayacak arabulucu rolü sürmüştü, bu kez İsrail-Ürdün ve İsrail-Suriye ilişkilerinin düzeltilmesi yönündeki çabalar ön plana çıkmıştır.⁶¹⁴

Clinton döneminin değerlendirmesini yapmadan önce, Ortadoğu barış sürecini yönetecek olan kadroda yer alan bazı kilit isimlere dikkat çekmek gerekir: AIPAC`da faal bir isim olan ve Madrid müzakerelerinde rol alan Martin Indyk Ulusal Güvenlik Konseyi'nde (NSA) Ortadoğu masasına atanmış, ABD eski İsrail

⁶¹¹ Lesch, s. 238.

⁶¹² Primakov, s. 269.

⁶¹³ Mearsheimer-Walt, s. 346.

⁶¹⁴ Lesch, s. 239.

büyükelçisi Samuel Lewis Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Bölümünde görevlendirilmiş, pro-İsrail bir düşünce kuruluşu olan ve AIPAC`la yakın bağlantısı olan Washington Yakındoğu Enstitüsü'nde (WINEP) görevli Dennis Ross, barış görüşmelerine koordinatör olarak atanmıştır.⁶¹⁵ Bu dönemde yapılan diğer atamalar da dikkat çekicidir. Bunlar, Yüksek Mahkeme'ye atanan Yahudi asıllı yargıçlar (Stephen Breyer ve Ruth Bader Ginsburg) ile 1996 yılında yeni dönemde kabineye atanan beş Yahudi asıllı üyedir.⁶¹⁶ Bu kadronun tarafsızlığı konusuna önyargıyla yaklaşmak doğru olmasa da İsrail lobisine ters gelen bir barış planının ABD yönetimi tarafından benimsenmesinin ve onaylanmasının kolay olmayacağı ileri sürülebilir.

Bu politikaların üretildiği Bush ve Clinton dönemlerinin ABD-Ortadoğu ilişkilerindeki ortak payda; ABD dış politikasının ve güvenliğinin odak noktasını, siyasal İslamın dünyadaki istikrarsızlığın ana etmeni haline geldiği bir dönemde, Ortadoğu bölgesine yönelmiş olmalarıdır. Ortadoğu'da Filistin sorununun çözülmesine doğru atılacak adımlar, ABD'nin Arap ve İslam Dünyası'ndaki itibarını artıracak gibi ülkenin petrol bölgesindeki çıkarları güvence altına alınacaktı. Ancak İsrail'in iç politikadan kaynaklanan güçlü direnişi ve bunun ABD'deki İsrail lobisindeki uzantıları, bu dönemde de İsrail'i tek taraflı politikalara itmiş, bütün çabalara karşın bu politikaların Arap ve İslam dünyasında yarattığı tepkilerden ABD ve ABD dış politikaları da olumsuz etkilenmiştir. Eisenhower ve Dulles`ın Arap dünyasının reaksiyonlarını komünizme karşı kullandıkları bir dönemden (cephe oluşturma başarısı) sonra Bin Laden ve benzeri isimlerin başını çektiği İslami

⁶¹⁵ Marrar, s. 67.

⁶¹⁶Zenife Umerova, "*Yahudi Lobisinin ABD İçindeki Konumu ve Ortadoğu Politikasındaki Rolü*", Yüksek Lisans Tezi, AÜSBF, s. 214.

radikalizm ve Amerikan aleyhtarlığına karşı çözüm üretecek cephe oluşturan bir formül üretilmesinde başarısız kalınmıştır.⁶¹⁷

1990'ların sonuna gelindiğinde Irak lideri Saddam Hüseyin'e karşı uygulanan baskı, İslami radikal akımlarda milliyetçilik ve dincilik unsurlarının kaynaştığı bir sentez stratejisi benimsenmesine neden olmuş ve böylece hareket (ABD aleyhinde) daha da güçlenmiştir.⁶¹⁸

Bu bağlamda Bill Clinton döneminde George H. W Bush dönemi politikalarına göre değişik bir çizgi izlendiğine dikkat çekmek gerekmektedir: ABD yardımının Doğu Kudüs ve diğer işgal altındaki topraklarda yeni Yahudi yerleşim birimleri için kullanılmasına itirazda bulunulmamış, Doğu Kudüs'te İsrail kontrolünün tartışılmaz olduğu kabul edilmiş, İsrail tarafından 1967 savaşında ele geçirilen Arap topraklarının ise tartışmalı topraklar olduğu kabul edilir görülmüş, İsrail'e ve bölgedeki pro-Amerikan rejimlere tehdit oluşturan İran ve Irak'ı uluslararası alanda yalnız bırakmaya yönelik diplomatik çabalar ve ABD askeri varlığı ve ekonomik ambargo ile zayıf tutulması politikasını hızlandırılmış, barış sürecinde ABD'nin rolünün İsrail karşıtı olarak değil onunla aktif işbirliği içerisinde olduğu şeklinde izlenim yaratılmıştır.⁶¹⁹

13 Eylül 1993'de imzalanan Oslo Anlaşması da Ortadoğu'da barış hedefleri olan Clinton yönetiminin desteklediği bir inisiyatif olmuştur: Prensiplerin Deklarasyonu diye de adlandırılan ve İsrail-Filistin ihtilafına çözüm getirmeyi amaçlayan Oslo Mutabakatı çerçevesinde İsrail'in Gazze ve Şeria'dan askeri birlikleri çekmesi, Filistinli polis güçlerinin buralara yerleştirilmesi, İsrail'in dışişleri

⁶¹⁷ Stephen P. Cohen, s. 237.

⁶¹⁸ **Ibid.**, s. 239.

⁶¹⁹ Umerova, s. 212-213.

hariç, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve turizm alanlarında yönetimi Filistin yetkililerine bırakması, kısacası İsrail'in belli bir süre içinde Batı Yakası ve Gazze'de yaşayan iki milyon Filistinli üzerindeki yönetiminin bu Prensipler çerçevesinde sona ermesi söz konusuydu.⁶²⁰ Ancak Clinton Yönetiminin iktidarda olduğu dönem zarfında Oslo ve Camp David'de ilk turda mutabakata varılan ilkelerin uygulanması için gösterilen çabalar, olumlu bir sonuca ulaşmamış ve "El-Aksa İntifadası" olarak bilinen ayaklanmayla Oslo süreci bilfiil sona ermiştir. Oslo sürecinin hayal kırıklığı ile sona ermesinin en önemli nedeni, iktidarı İşçi Partisinden devralan Likud Partisinin ilkeleri uygulamaktan kaçınması ve temel olarak İsrail'in Batı Yakasındaki yerleşimleri genişletme politikasının sürmesidir. Bu bağlamda tarafların uzlaşabilmesi için ABD'nin bu rolü başarıyla yerine getirmesi hayati bir öneme sahip olup ABD İsrail'i bu düzenlemeye zorlayabilirdi. Ancak ABD'nin bu baskıyı yeterince yapamaması Oslo barış sürecinin çökmesine katkıda bulunan bir faktör olmuştur.⁶²¹ Bu noktada İsrail lobisi'nin Likud Partisi gibi uzlaşma karşıtı bir yönetimi yüreklendiren katkılarını unutmamak gerekir.

Diğer yandan, yukarıda değinildiği üzere ABD karşıtı radikal cepheyi Arap milliyetçiliği anlamında güçlendiren bir unsur da, Saddam'ın bu dönemdeki İsrail aleyhtarı söylemleri ve Scud füzelerini İsrail'e karşı kullanması olmuş, Saddam'ın bu çıkışları sonucu Filistinliler İsrail'e karşı bir (Arap) askeri başarısının mümkün olduğuna inandırılmış, belki de bu inanç Clinton döneminin sonuna doğru barış çabalarını sonuçsuz bırakan önemli bir etken olarak süreci engellemiştir. Clinton yine de sekiz yıllık Başkanlık yönetiminin sonuna doğru son bir çaba göstererek "Clinton

⁶²⁰ Avi Shalim, "The Rise and Fall of the Oslo Peace Process", **International Relations of the Middle East** içinde, Oxford, Oxford University Press, 2005.

⁶²¹ **Ibid.**, s. 10-11.

Parametreleri” olarak bilinen barış planını kamuoyuna açıklamıştır. Bu plan içindeki parametreler, özetle, şu noktaları kapsamaktaydı:

- Bağımsız, yaşayabilir, İsrail’in güvenlik ihtiyaçlarına cevap verecek bir Filistin devletinin kurulması.

- Filistinli mültecilerin topraklarına dönebilmelerini sağlayacak bir çözüm önerisi.

- Sınır güvenliğini sağlayacak bir uluslararası gücün varlığı.

- Kudüs'ün bölünmez ve her dinin kutsal yerlerine karşılıklı saygıyı temin edecek şekilde açık bir şehir haline gelmesi.

-Anlaşma'nın ortaya çıkabilecek herhangi bir ihtilafa son vermesi.⁶²²

İntifada'nın yarattığı etkiler ve Camp David sürecinin başarısız olması sonucu Clinton'un barış ümidiyle önerdiği bu parametreler taraflarca ihtiyatla karşılanmıştır. Filistin tarafında Arafat'ın bu parametrelere birçok koşul ekleyerek mutabakat çabalarının sonuçsuz kalmasına neden olduğu ileri sürülürken, 2001 Ocak ayında yapılan Taba Zirvesi'nde uzlaşma için gösterilen çabalar da İsrail'le Filistinliler arasında başta Batı Yakasında geri verilecek toprakların oranı gibi sorunlarda anlaşma olmaması nedeniyle sonuç vermemiştir.⁶²³

Böylece Clinton döneminin barış konusunda yarattığı iyimserlik gölgelenirken, AIPAC'ın ve pro-İsrail lobisinin 1990'ların ortalarındaki barış sürecindeki koordinasyonu görkemli bir başarı olarak nitelendirilmiş, Filistinlilerin kendi “özerk”

⁶²² “President Clinton's 'Parameters' for a Comprehensive Agreement Between Israelis and Palestinians”, 7 Ocak 2001,

<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/D57AFCDD6EB1445585256E37006655E4>

Başkan Clinton, bu tarihte NewYork'ta İsrail Policy Forum tarafından düzenlenen toplantıda taraflar arasında kapsamlı bir anlaşmanın yapılmasını mümkün kılacak rehber ilkeleri açıklamıştır (erişim tarihi: 21/10/2014).

⁶²³ Esther Pan, <http://www.cfr.org/israel/middle-east-peace-plans-background/p7736>

Council on Foreign Relations, 7 Şubat 2005 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

yönetimleri tarafından varlıklarının İsrail devletine yarattığı sorunların giderilmesi amacıyla polisiye bir sistemle denetim altında tutulmalarının sağlanmış olması ve diğer yandan İsrail'in eski lobicilerinin ABD yönetiminde yer almak suretiyle Ortadoğu politikalarını domine etmeleri (lobi'nin istediği yönde) bu başarı kapsamında değerlendirilmektedir. İsrail'e yakın çevreler, 1996 seçimleri yaklaştığında "Beyaz Saray'da uzun zamandır Bill Clinton'dan daha yakın bir İsrail dostu görmediklerini" dile getirmiştir.⁶²⁴

Sonuçta, Bush döneminde Körfez Savaşı ile başlayan yeni süreç ABD açısından Arap dünyası ile yeni çatışma ve gerginlikleri doğuran bir ortam yaratmış, İsrail'in işgal altındaki topraklardaki tasarrufları Clinton dönemindeki barış çabalarını olumsuz yönde etkilemiş ve 21. yüzyıla girerken bölgede daha kaotik bir dönemin işaretlerini vermiştir.

Clinton döneminin bir gelişmesi de, İran'la ABD arasındaki ilişkilerde gerginliğin tırmanmasıdır. İran'ın nükleer silah geliştirme yönündeki çabaları ve niyeti ABD ve İsrail'i rahatsız etmiştir. Ayrıca İran'ın İkinci Dünya Savaşında Yahudi soykırımı olmadığına ile İsrail'in varlığını tanımama yönündeki söylemleri ve politik çizgisi İsrail'i rahatsız eden bir diğer husustur. Bunun yanı sıra İran, Ortadoğu'daki petrol kaynaklarını kontrol edebilecek güçte bir ülke olup Irak'ın zayıflamasından sonra bölgesel bir süper güç olarak tek başına kalmıştır.

Bu koşullar altında 1990'larda İsrail ve Amerika'daki destekçileri Clinton yönetimini İran'a karşı hasmane bir politika izlemeye zorlamış, İran'ın ilişkileri düzeltme yönündeki çabaları sonuçsuz kalmıştır.

⁶²⁴ Marrar, s. 67.

1993'de Clinton yönetiminin işbaşına geçmesiyle İsrail'in ABD'yi İran aleyhinde politika oluşturması yönündeki girişimleri başlatılmış, SSCB tehdidinin ortadan kalkmasıyla İsrail-ABD ilişkilerini hasım bir güç karşısında pekiştirecek yeni bir olgu olarak İran karşıtlığı gündeme getirilmiştir. The Washington Post Mart 1993'deki bir raporunda İsrail'in tüm politik yelpazesini kapsayan bir çerçevede Amerikan kamuoyu ve önde gelen politikacılarının İran'ın acilen dizginlenmesi ve bunu yapabilecek tek küresel gücün ABD olduğu konusunda daha fazla ikna edilmesi gerektiğine dair bir görüş birliği olduğu kaydedilmiştir.⁶²⁵

Clinton döneminin sonlarına doğru artan terörist tehditlere karşın ABD'nin proaktif önlemler aldığına dair ciddi bir işaret yoktur. Ortadoğu bölgesindeki jeopolitik açmaz, Arap ülkelerindeki hükümler elitleri teröristleri teşhis ve elimine etmeye yönelik girişimler konusunda cesaretsiz kılarken, Clinton'un ofisi bırakmasından kısa bir süre sonra Amerikan kamuoyu dehşet verici terörist saldırıyla uykudan uyanacaktır. Clinton, başkanlığı bıraktığı zaman arkasında göreve ilk başladığı zamana göre kötü durumda olan bir İsrail-Filistin ilişkisi ve istikrarsız bir Ortadoğu bırakmıştır.⁶²⁶

1990'larda izlenen ABD dış politikasıyla ilgili birçok eleştiri getirilmiştir. Zbigniew Brzezinski'nin başını çektiği bu eleştiriler, özetle, dış politika stratejilerinin vizyon yoksunu olup birçok fırsatın kaçmasıyla sonuçlandığını belirtirken, Soğuk Savaş döneminde kabaran dışişleri bütçesinin yeni dönemde savunma bütçesiyle birlikte kesintiye uğradığı ve Clinton döneminde ülkenin ekonomik öncelikler (ve refah) üzerinde odaklanılmasının sonucunda Clinton

⁶²⁵ David Hoffman, "Israel Seeking to Convince U. S That West Is Threatened by Iran", **The Washington Post**, 13 Mart 1993.

⁶²⁶ Zbigniew Brzezinski, **Second Chance, Three Presidents and the Crisis of American Super Power**, NewYork, Basic Books, 2007.

döneminin son yıllarında bütçede fazla verildiğine dikkat çekilmektedir.⁶²⁷ Burada “vizyon”dan kastedilen ABD`nin tek kutuplu bir dünyada daha müdahaleci, daha agresif ve dolayısıyla yeni bir fayda /maliyet analizi çerçevesinde üretilen stratejilerle bütçe açıkları verme pahasına da olsa yeni dünya düzeninde söz sahibi olacak veya kuracak egemen bir güce dönüşmesi olmalıdır.

Bu bağlamda yeni muhafazakâr düşünceyi temsil eden bir yapılaşma olan Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi (*The Project for the New American Century-PNAC*) kuruluş bildirisinde bu açılımı özetleyen önerilerini savunmaktadır:

“Amerikan gücü, yeni yüzyılda küresel sorumluluklarını yerine getirmesine yardımcı olacak şekilde savunma harcamalarını arttırmalı, demokrat müttefikleriyle bağlarını güçlendirmeli, ABD çıkar ve değerlerine düşman rejimlere meydan okumalı ve dünyada politik ve ekonomik özgürlüklerin gelişmesini teşvik etmelidir.”

Bu bildirinin arkasında duranlar arasında Paul Wolfowitz, Charles Kagan, Francis Fukuyama gibi “neo-con” olarak bilinen isimler olduğu gibi bir sonraki dönemin dış politika oluşumunda önemli rol oynayacak Dick Cheney ve Donald Rumsfeld de bulunmaktadır.⁶²⁸ Yeni muhafazakâr ideoloji, 2001`de başlayan G. W. Bush döneminde şikayet ettiği Clinton Yönetiminin içe dönük ve ekonomi güdümlü politikalarından sıyrılarak özellikle 11 Eylül sonrası dönemde ve ikinci Irak savaşında aradığı uygulama fırsatını bulacaktır. *Neo-con* ekolün bu bağlamda Ortadoğu`ya ve bölgeden kaynaklanan sorunlara bakış açısı şöyle özetlenmektedir:

11 Eylül sonrasında *Neo-con`lar* uygarlık mücadelesi olarak nitelendirdikleri demokrasiyi yayma planlarını küresel güçlerin liberal modernizasyon savaşına

⁶²⁷ **Ibid.**

⁶²⁸ Douglas Murray, **Neoconservatism: Why We Need It?**, NewYork, Encounter Books, 2006. s. 82-83.

karşı direnen Arap ve İslam kültürünün terörist potansiyellerini ortadan kaldırma doğrultusunda revize etmişlerdir. Buna göre planlanan yeni güvenlik ortamında demokrasinin geliştirilmesi artık ABD'nin bölgeye gelerek bir "Pan-Arap" reformunu gerçekleştirmesi ve Ortadoğu'nun kültürünü değiştirerek bu ülkelerin kapılarını demokrasi ve moderniteye açması anlamına gelecektir.⁶²⁹

Bu tür bir yaklaşım SSCB'den kaynaklanan tehditlerin yerini alan terörizm riskine karşı oluşan yeni cephede İsrail lobisinin çıkarlarıyla örtüşmesi yönünden değerlendirilmelidir. Öte yandan 1990'lı yıllarda iç politika hedefleri açısından bakıldığında Amerikan kamuoyunu birçok ankette Ortadoğu'ya barış getirebilecek "iki devletli" bir çözümden yana olduğu, ancak Amerikalıların dikkate değer bir kısmının sempatisinin İsrail'le beraber olduğu ortaya çıkmaktadır.⁶³⁰ Bu görünüm, Filistin davasında kamuoyunun tepkileri değişmekle birlikte anti-Sovyet stratejilerin sona erdiği bu dönemde de yönetimleri hala etkileyecek önemli bir gücü koruduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçta iç ve dış politik ortam G. W. Bush döneminde, İsrail lobisi'nin hedefleri açısından engel çıkarmayacak bir görünüm vermektedir.

George W. Bush dönemi, 11 Eylül 2001 saldırısı ve İkinci Körfez Savaşı sonrası Ortadoğu ve Filistin-İsrail ilişkilerinde 1990'lı yıllarda biriken sorunların mevcut uzlaşmazlıkları derinleştirdiği ve çıkmaza soktuğu bir zaman dilimi olmuştur. Bu ABD dış politikasındaki algıları değiştiren yeni bir sürecin başlangıcıdır. Afganistan'da SSCB'nin uğradığı yenilgi ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle o dönemde "komünist/antikomünist" olarak ikiye ayrılan dünyadaki

⁶²⁹ Jean-François Drolet, **American Neoconservatism**, Newyork, Oxford University Press, 2013. s. 148

⁶³⁰ Marran, s. 43.

alguların yeni dönemde belirsizleştiği ve dünyada iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle bir “otorite boşluğu” oluştuğu, 11 Eylül saldırısıyla netleşmiştir. Dünyada olup bitenle yeterince ilgilenilmediği ve ABD dış politikasının bir “kış uykusuna” yattığına dair söylemler saldırı sonrası şaşkınlık döneminde dile getirilmiş ve salt askeri gücün yeni ortaya çıkan karmaşık sorunları çözmeye yetmeyeceği, kolay kazanılan askeri başarıların uzun vadede Amerikan çıkarlarını tehdit edecek sonuçları olacağı yönünde değerlendirmeler yapılmaya başlanmıştır. Yeni savaş düzeninin değişkenleri, terörizm ile dış politika hedefleri arasında daha yakın ilişki kurmayı gerektiriyordu.⁶³¹ Terörizm sorununun çok boyutlu olarak algılandığı bu dönemde Ortadoğu barış sürecinin dinamikleri de önemli ölçüde değişmiş, bu düzenin parametreleri çerçevesinde Ariel Sharon, Arafat'ı açıkça Taliban benzeri bir oluşumu desteklemekle suçlamış, ve onu Filistin halkının meşru bir temsilcisi olarak görmediğini vurgulamıştır. ABD'nin bu yöndeki dış politikası da kısa sürede değişerek İsrail'e terörist saldırıları karşısında itidalli davranılması konusundaki kısıtlayıcı telkinler de sona ermiştir. Bu dönemde İsrail devleti İsrail lobisi aracılığıyla ülkelerinin ve ABD çıkarlarının bir birine çok yakın olduğunu kabul ettirmiştir. 11 Eylül sonrası İsrail Filistin aleyhine yaptığı uygulamalardan bu şekilde sıyrıılırken kutuplaşmanın derinleştiği ve Bush'un “ya bizden yanasınız ya da teröristlerden” diyerek cepheleştirdiği bir dünyada İsrail'i eleştirecek bir manevra alanı pek kalmamıştır.⁶³² Filistin sorununa bu pencereden bakıldığında ABD yönetiminin sert bir çizgiye kaydığı gözlenmektedir. Bu bağlamda George W. Bush,

⁶³¹ David Halberstam, **War in a Time of Peace**, New York, Simon & Schuster, 2001, s. 504-505.

⁶³² Marrar, s. 73.

Arafat'ın barışı engelleyecek hiçbir mazeretini kabul etmeyeceğini açıklamıştır.⁶³³ Burada Filistin örgütüne karşı baştan bir önyargı, İsrail'e karşı (Lobi'nin katkısıyla) bir sempati olduğu görülmektedir; esasen George W. Bush henüz başkanlık seçimi kampanyasında Demokrat aday Al Gore ile yapılan ikili tartışmada "herkesin bilmesi gerekir ki başkan olduğum takdirde İsrail'in dostu olacağız, İsrail'in yanında olacağım" diyerek Yahudi asıllı ve sempatican seçmen tabanına mesaj göndermişti.⁶³⁴ Sonradan bu ittifak sözünün gereğini yerine getiren Bush, Yönetimdeki kilit mevkilere İsrail politikalarını destekleyen isimleri getirmiştir.⁶³⁵

Bush Yönetimi, bu pro-İsrail yaklaşım çerçevesinde iktidarlarının ilk yılında İntifada'nın gerginliğini yaşayan bölgede (İsrail'in elini rahatlatabilecek) dönemin CIA Başkanı George Tenet'in hazırladığı bir ateşkes planını gündeme almıştır. Plan, kısaca terör konularında güvenlik işbirliğini, ateşkesi, İsrail'in birliklerini Eylül 2000 öncesi pozisyonlarına çekmesini ve kapatılan yolların, köprülerin, havaalanlarının ve sınır geçiş kapılarının açılmasını öngörmekteydi. Ancak, uygulama ateşkesin yükünü Filistin tarafına atarken, bölgeye bir rahatlama getirmedi.⁶³⁶

11 Eylül'deki trajik saldırının AIPAC ve diğer lobi kuruluşlarına amaçlarını yenilemek için bir fırsat verdiği ileri sürülebilir. Bu noktada Bush Yönetimi politikalarının İsrail'e yakın çizgisinin karşıt güçlerden tepki gördüğü ve ABD'nin popülaritesini etkilediği gözlenmektedir: 11 Eylül saldırısını değerlendiren ABD'ye Yapılan Terörist Saldırlara İlişkin Ulusal Komisyon'un nihai raporu, Bin Laden ve diğer Al Kaide üyelerinin İsrail'in Filistin'deki politikalarından ve ABD'nin İsrail'e

⁶³³ Dennis G. Stevens, **Challenges to Peace in the Middle East**, Boston, Longman, 2003. s. 116

⁶³⁴ <http://www.debates.org/index> October 11 debate (11 Ekim 2000, başkanlık seçimi TV tartışması) (erişim tarihi: 4/8/2014).

⁶³⁵ Terry, s. 126

⁶³⁶ Marrar. s. 72

olan desteğinden etkilendiğini ortaya koymuştur. Özetle, bin Laden ve çevresi Filistin sorununu gündemlerinin ana maddesi kabul etmiş, bu doğrultuda İkinci İntifada hareketinin gerçekleştiği 2000 yılından sonra İsrail'in işgal edilmiş topraklarda uyguladığı şiddet, gelişen internet ortamında dünyadaki Arap diasporasına yansımış ve Birinci İntifadaya göre çok daha sert tepkilere neden olmuştur. Arap dünyasında ABD'nin popülaritesi giderek düşmüş, örneğin 2004 yılında (çatışma bölgelerine nispeten uzak bir devlet olan) Fas'ta yapılan bir ankette Başkan Bush'un popülaritesi %8 görünürken, Usama Bin Laden'in popülaritesi %45'e çıkmıştır.⁶³⁷

Bu bağlamda 2004 yılında dönemin Mısır Başkanı Hüsnü Mübarek, bölgede ABD'ye olan nefretin benzeri görülmemiş şekilde arttığı yönünde bir uyarıda bulunmuştur. Irak savaşının da benzeri bir etkisinin olduğu Komisyon raporunda kaydedilmektedir: Komisyon ABD'nin Irak politikasının da İsrail-Filistin çatışması kadar Arap ve İslam dünyasının başlıca konusu olduğunu kabul etmektedir.⁶³⁸ Buna karşın Bush Yönetiminin politikası, İsrail'i desteklemek yönündeki çizgisini değiştirmemiştir. Bush'un 24 Haziran 2002'de yaptığı konuşmayla 2005 yılında bir Filistin devletinin kurulmasına yönelik açıkladığı barış planı nihai olarak İsrail'in 1967 savaşı sonrasında işgal ettiği topraklardan BM 242 sayılı karar çerçevesinde karşılıklı anlaşma yoluyla çekilmesini önermektedir. Ortadoğu sorunlarına ilişkin en kapsamlı açıklamalarını bu konuşmasında dile getiren Bush, bu çerçevede barış ve güvenlik içinde yan yana yaşayan iki devletli bir çözümden yana olduğunu ifade etmekle birlikte bir Filistin devleti kurulması için terörün durmasını ve Filistinlilerin demokrasi yolunda reform yapmasını bir önkoşul olarak belirtirken, barışın yeni ve

⁶³⁷ Mearsheimer-Walt, s. 68.

⁶³⁸ **Ibid.**, s. 69.

farklı bir Filistin liderliği gerektirdiğini vurgulamaktaydı.⁶³⁹ Bush'un açıkladığı yeni plan, aslında hiçbir yeni unsur taşımadığı gibi sorunu ele alış biçimiyle İsrail'i cesaretlendirmesi bakımından bu tarihe kadarki yaklaşımlarla karşılaştırılmayacak kadar kötü ve kışkırtıcı olarak değerlendirilmektedir.⁶⁴⁰ Örneğin Filistin Yasama Konseyi sözcüsü Ahmed Queri, plana “Bush koşulları Filistin sorununa adeta emir verircesine kibirli ve patronca bir yaklaşımdır” şeklinde bir tepki göstermekteydi.⁶⁴¹ Bu tepkiler sürerken AIPAC, Bush koşullarının İsrail lehine çalıştırılması ve nihai hedef olarak gösterilen bağımsız Filistin devletinin kurulmasını engellemeye çalışıyordu: Kongre`de dolaştırılan ve Bush`a iletilen lobinin inisiyatifindeki bir mektup, barış konusundaki tüm yükü Filistin tarafına atarken, kısaca Bush yönetiminin soruna objektif yaklaşmayacağına güvencesini istiyordu. Kongre, barış planını finanse edecek bütçeyi onaylayacak birim olduğundan Yönetim Kongre üyeleriyle ve dolayısıyla İsrail lobisiyle ilişkileri iyi tutmak için mektubun taleplerini dikkate almak durumundaydı.⁶⁴² AIPAC`ın Kongre nezdindeki girişimleri Filistin devleti projesini boğmak yönünde sürmüştür: Temsilciler Meclisi Uluslararası İlişkiler Komitesi bu dönemde onayladığı “Başkan Bush`un Ortadoğu konuşmasında belirttiği üzere Filistin Devletinin yeni bir lider seçip terörist altyapıyı dağıtarak toplumlarında reformları gerçekleştirmedikleri sürece ABD tarafından tanınmayacaktır” koşulunu vurguladığı tasarı, ayrıca (bir koşul olarak) 2004-5 Mali

⁶³⁹ “*President Bush Calls for New Palestinian Leadership*”,
<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html>
(Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁶⁴⁰ Lesch, s. 236.

⁶⁴¹ “*Arab Responses to George W. Bush`s June 24 Speech*”,
<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/arab-responses-to-george-w.-bushs-june-24-speech> 11 Temmuz 2002 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁶⁴² Marrar, s. 78.

Yılı İsrail'e yardımı içeren Dış İlişkiler Yetki Kanunu'na da eklenmiştir.⁶⁴³ Bu şekilde adım-adım Filistin üzerinde gerçekçi olmayan barış koşulları empoze edilerek bir nevi kuşatma oluşturulmuştur. Diğer yandan iki-devletli plan, ABD yönetiminin samimi olarak uygulanmasını istediği bir çözüm olsa dahi İsrail lobisinin gücü ve Amerikan çıkarları konusundaki söylemler üzerinde kurduğu hegemonya planın sonuçlanmasını engellemiştir.⁶⁴⁴ Bu ortamda Amerika'nın aldığı inisiyatifleri hala Arap-İsrail davasının prizmasından değerlendiren Arap dünyası için plan çerçevesinde doğan beklentiler ise 2003 sonbaharında ümitsizliğe dönüşmüştür.⁶⁴⁵ Bunun üstüne, Bush'un İsrail'den yana çıkan yaklaşımları, seçim yılı olan 2004'te AIPAC yıllık toplantısında yaptığı konuşma ile de vurgulamıştır. Bush, bu platformda, özetle AIPAC'ın çalışmalarına destek verirken, İsrail ve ABD'nin ortak değerlere sahip olduğunu, iki ülkenin halklarının da dini baskılardan kaçarak devlet kurduklarını, iki ulusun da dinin öngördüğü temel inançlara saygı duyduğunu, bu açıdan iki ülkenin “doğal müttefikler” olduğunu, İsrail'in farklı olarak hasım ülkelerle çevrili topraklarda yaşamak zorunda kaldığını ve Amerikan halkının saygısını uyandıracak cesaret ve beceriyle ülkesini savunduklarını kaydetmiştir.⁶⁴⁶ Seçim yıllarında başkan adaylarının AIPAC Genel Kurulunda bu tür mesajlar vermesi yadırganmasa da Bush'un bu sözleri aslında ABD dış politikasının desteğinin altındaki moral gerekçeleri açıklayan oldukça net bir özet sayılabilir. Bush döneminde Soğuk Savaş döneminde dahi görülmedik ölçülerde Amerikan askeri gücü Ortadoğu'ya konuşlandırılmış, bu gücün varlığı terörizm sorununu

⁶⁴³ **Ibid.**, s. 78.

⁶⁴⁴ **Ibid.**, s. 82.

⁶⁴⁵ Shibley Telhami, **The Stakes, America in the Middle East**, Colorado, Westview Press, 2002-2004. s. 187.

⁶⁴⁶ “*President Bush Address to the AIPAC Policy Conference*”, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bushaipac2004.html> 18/5/2004 (Erişim tarihi: 4/8/2014).

tırmandırırken, Irak'la ilgili politikaların fiyaskoyla sonuçlanmasına neden olmuştur. 2006 yılında Hamas'ın Filistin Yönetimini devralmasının, barış planlarına ilişkin çabaları akamete uğratma riskini yarattığı düşünülebilir. Ancak, ABD yönetimi içindeki Pro- İsrail güçler, ABD'nin o dönemde İsrail'de iktidarda olan Olmert hükümetini barışa zorlamak çabalarını sabote etmişlerdir.⁶⁴⁷ Kongre`de de durum farklı değildir: 18 Temmuz 2006`da Senato`dan geçen bir ve Hizbullah ve Hamas`ın Lübnan`ın bombalanmasına misilleme olarak yapılan İsrail'e yönelik saldırıları kınayan tasarı AIPAC`ın Kongre`yi ne kadar etkileyebildiğini göstermesi bakımından anlamlıdır.⁶⁴⁸ Bu kararın alınmasından iki yıl önce yapılan 2004 seçim döneminde İsrail yanlısı Politik Aksiyon Komitelerinin (PAC) adaylara 3.14 milyon dolar tutarında yardım sağladığı ileri sürülmektedir.⁶⁴⁹ Lobinin bu tür faaliyetlerinin ABD'nin İsrail'in tasarruflarına yönelik dış politikası kararlarında etkili olduğu bu dönemde de sıkça görülmektedir. Örneğin, İsrail'in 2006`da Lübnan`ı işgali konusunda ABD'nin tarafsız bir arabulucu rolünü oynamak bir yana, İsrail'e silah yardımı sağlaması ve bunun ötesinde bu saldırıyı kınama kararlarını reddetmesi bu eylemleri desteklediğinin bir kanıtı olarak gösterilmiştir.⁶⁵⁰

Özetle Bush yönetiminin elindeki imkânlarla İsrail'i barışa zorlayabileceği, ancak İsrail lobisinin (yukarıda verilen örnekteki gibi) her türlü yola başvurarak Bush yönetiminin İsrail'i barış yönünde zorlamasını önlediği ileri sürülmektedir.⁶⁵¹ Lübnan`a yönelik İsrail saldırısı karşısında Bush`un demeci yönetimin bu konudaki

⁶⁴⁷ Mearsheimer-Walt, s. 223.

⁶⁴⁸ Tom Ruys, **Armed Attack'and Article 51 of the UN Charter: Evolutions in Customary Law**, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, s. xxix (seçilmiş yasa, mevzuat ve belgeler).

⁶⁴⁹ Tariq Ali, "*Blinded by Israel, Visionless in Gaza*", <http://tariqali.org/archives/category/comment-debate/counterpunch> 22 Temmuz 2014 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

⁶⁵⁰ Marrar, s. 126.

⁶⁵¹ Mearsheimer-Walt, s. 227.

tutumunu özetlemektedir: “Bütün uluslar terörist saldırılara karşı kendisini korumak hakkına sahiptir, bu (hak) 21. yüzyılın bir gereğidir.”⁶⁵² Böyle tek taraflı yaklaşımların bölgede izlenen dış politikada barışçıl sonuçlar doğurmayacağı doğaldır.

Bu gelişmelere ilişkin genel bir değerlendirme yapan Jimmy Carter`ın danışmanı Zbigniew Brzezinskiye göre ne Amerika ne de İsrail tek başlarına veya birlikte Ortadoğu`yu kendi arzularına göre yeniden inşa edemeyeceklerdir. Bunu zorlayan yaklaşımlar paradoksal bir durumu da beraberinde getirmektedir: ABD`nin bu çerçevede taraflar arasında arabulucu rolünü bırakıp İsrail tarafına meyiletmesi barışı etkileme gücünü ve İsrail`in güvenliğini uzun dönemli sağlama kapasitesini azaltmıştır. Bu politika ters bir sonuç doğurarak ABD`yi giderek radikalleşen ve Amerika`nın askeri gücünün limitlerini ortaya çıkaran bir bölgenin içine çekmiş ve nefret, öfke ve çaresizlik içinde olan insanlar daha fazla direnç göstererek teröre angaje olmuşlar, ABD ve İsrail şiddete karşı şiddeti arttırdıkça genişleyen ve uzayan bir savaşın içine girmişlerdir.⁶⁵³ Bu dönemde *neo-con*’ların siyasi nomenklaturadaki yerleri dikkate alındığında bu grubun idealleri, hedefleri ve reel politik hamlelere olan inançları bu süreci daha da karmaşıklaştırmıştır. Bu grubun BM uygulamalarına karşı besledikleri inançsızlık ve bunların İsrail aleyhine olduğu düşüncesi, ABD hegemonyasının İsrail`in varlığının tek güvencesi olduğu görüşüyle örtüşürken, ABD`nin izolasyonist politikalar izlemesi halinde İsrail`deki Yahudilerin kaderlerine terkedileceği ve sonlarının Avrupalı soydaşlarınkine benzeyeceği vurgulanmıştır.⁶⁵⁴

Bu dış politikadaki yeni muhafazakâr vurgunun Ortadoğu ve Arap dünyasında yapıcı

⁶⁵² Peter Baker, “*U.S Urges Restraint By Israel*”, **The Washington Post**, 14 Temmuz 2006.

⁶⁵³ Brzezinski, s. 163-164.

⁶⁵⁴ Daniel Luban, “*Kristol Palace*”, <https://nplusonemag.com/online-only/book-review/kristol-palace/> 6 Ekim 2011 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

ve iki tarafı memnun edecek çözümlere ulaşılmasını önlediği, diğer yandan da “şahin” görüşlere yakın olan İsrail lobisinin sağ kanadına destek sağladığı düşünülmektedir.

Bu bölümde özetlenen ABD`nin Ortadoğu`ya yönelik politikalarının çıkmaza girmesinde İsrail ve İsrail lobisinin İsrail politikalarını destekleyici ve göstermelik dahi olsa mevcut barış planlarını yıpratıcı nitelikteki faaliyetleri önemli rol oynamıştır; bu rol ABD iç ve dış politik sürecinde problem ve açmazlar yaratmaya devam etmiştir. AIPAC ve diğer İsrail lobisi gruplarının başarısı, ABD`nin İsrail`i Üçüncü Dünya veya bağımsız milliyetçilik biçimlerine, yerel ideolojilere karşı ve terörizmi kökünden yok etmeye yönelik her eylemde, özetle istikrarı korumak adına her hâlükârda desteklemek zorunda olduğunu kabul ettirmesidir.⁶⁵⁵

⁶⁵⁵ Marrar. s. 82

SONUÇ

Kronolojik olarak ABD yönetimlerinin 20. yüzyıldan günümüze kadarki Ortadoğu politikalarının özellikle Filistin sorunu bağlamında değerlendirilmesi İsrail lobisinin Ortadoğu barış sürecini olduğu kadar ABD'nin dış politikasını da olumsuz yönde etkileyen formüller ürettiğini ve açmazlar yarattığını göstermektedir.

Öncelikle, Soğuk savaş döneminde gözlemlendiği üzere, İsrail'in varlığı SSCB'nin bölgedeki Arap ülkelerine nüfuzunu güçlendirmiş, ABD politikalarını karmaşık bir seyre sokmuştur. Aynı şekilde İsrail'in Filistin sorununun çözümü ve bu kapsamda FKÖ ile görüşme konusunu reddetmesi, Filistin topluluklarını da Moskova tarafına kaydırmıştır. Filistin ve Arap-İsrail çatışmalarının özü 1948 yılından bu yana değişmemiş, baskınlar ve misillemeler şeklinde özetlenebilecek bir çizgide seyretmiştir. Dolayısıyla ABD'nin temel çıkarları hemen her zaman bu çatışma odaklarından kaynaklanan risklere açık olmuş ve zarar görmüştür.

Bütün bu sıralanan risklere, Amerikan çıkarlarının bu ilişkiden zarar görmesine ve Soğuk Savaş dönemindeki SSCB ile rekabet sona ermesine karşın, ABD dış politikası oluşumunda İsrail politikalarının desteklenmesine devam edildiği gözlenmekte ve karar birimleri çeşitli platformlarda bu desteği telaffuza devam etmektedir.

Bu tercihin nedenlerine ilişkin bazı cevaplar şu şekilde sıralanabilir:

1. Amerika ve İsrail arasındaki tarihi ve kültürel bağlar:

Dinler arasındaki yakınlık ve bazı ortak mitlerin bu yakınlığı pekiştirmesi, Yahudi toplumunun ırk ve kültür olarak Anglosakson ve Avrupa kökenli diğer Amerikalılarla kaynaşma imkânı bulması, Yahudi topluluğunun Amerikan kültürüne, ekonomisine, sanatına somut katkılarda bulunması ve eğitime verdikleri önemle

çalışkanlık ve liyakatin öncelik taşıdığı bir ülkenin sistemini özümsemekte çok başarılı olmaları lobinin oluşması ve gücünü pekiştirmesi için gerekli zemini hazırlamıştır. Yahudi soykırımı ile ilgili vicdani sorunlar ve anti Semitist suçlamalara karşı duyulan korkular da bu tarih ve kültürün bir parçasıdır. Son yıllarda yapılan anketler, halkın önemli sayılabilecek bir bölümünün İsrail'e sempati duymaya devam ettiğini, Filistinlilerin popülaritesinin de hele 11 Eylül olaylarından sonra bir türlü yükselmediğine işaret etmektedir.

2. Filistin ve İsrail tezlerinin aynı topraklar üzerinde fazlasıyla uzlaşmaz bir nitelik göstermesi ve sonuçta Arap-İsrail düşmanlığının üçüncü bir tarafın arabuluculuğuna karşı esneklik tanımaması sorunun bir parçasıdır.

3. İsrail ve genelde Yahudi toplumunda var olan Holocaust sendromu ve bu nedenle İsrail'de kalıcı bir hal alan saldırıya maruz kalma korkusunun giderilememesi barış yolunu kapatan önemli bir faktördür.

4. ABD dış politikasını oluşturan Dışişleri Bakanlığı uzmanları, Beyaz Saray danışmanları, Pentagon, Kongre Uluslararası İlişkiler Komiteleri gibi etkili odaklar arasındaki zaman zaman görülen uyumsuzluk karar sürecinde zamanında ve yerinde sonuçlara ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu faktör yukarıda belirtilen (madde 1) Lobi nüfuzu ile birlikte ele alındığında iç politika ve seçim kazanma hesaplarının dış politika üzerinde etkili olabilmesi dış politika hedeflerinin istenilen ölçüde gerçekleştirilmesini sınırlamaktadır.

5. Bütün bu hususlarla bağlantılı olarak ABD Kongresi ve Yönetim üzerinde etkili olabilen, sistemin zaafalarını ve imkânlarını iyi kullanabilen, sağlam finans kaynaklarına sahip güçlü bir İsrail lobisi ortaya çıkmaktadır. Lobi, Amerikan çıkarlarının İsrail çıkarlarıyla özdeş olduğuna dair söylemleri ABD yasama ve

yürütme organlarında politika üretme ve karar alma konumundaki birimlere ve kişilere çoğu zaman kabul ettirmiş, onları organize gücüyle yönlendirebilmiştir. Bunun ötesinde medyayı kullanarak kamuoyunu etkilemiş ve ortak düşmanlar yaratma konusundaki stratejilerini toplumun birçok kesiminde ve katmanında çoğu zaman başarıyla yürütmüştür

Bu çerçevede İsrail'in ABD'nin desteğinden önemli çıkarlar sağladığı tartışmasızdır. Buna karşılık ABD'nin İsrail'den sağladığı çıkarlar bir ölçüde daha çok Soğuk Savaş döneminde olmak üzere, stratejik destek çerçevesinde kalmıştır. Buna karşılık, ABD'nin İsrail'e verdiği desteğin ABD'ye daha fazla refah ve güvenlik sağlamadığı düşünülmektedir. Aslında bunun belki de tam tersinin söz konusu olduğu 1948'den bu yana görülen gelişmeler bağlamında gözlemlenmektedir. Öncelikle, ABD ile özellikle Arap ve genelde İslam dünyası ile ilişkiler bozulmaktadır. Amerika'nın dünyadaki imajı, saygınlığı ve moral yönden bakışı zarar görmekte, sonuçta dünyada ABD'nin çıkar ve güvenliğine zarar verebilecek Amerika aleyhtarı kuşakların yetişmesine uygun bir zemin hazırlanmış olmaktadır.

Bu bağlamda İsrail'in, ABD'de fazlasıyla koşullanmış ve aktif bir Yahudi topluluğunun faaliyetlerinden önemli ölçülerde yararlandığı görülmektedir. Bu topluluk içinde yer alan aktif grupların Amerikan kamuoyunu tezleri lehine çevirmek için yaptığı yoğun propaganda politikacıların çok önem verdikleri seçmen tabanını etkilemekte ve son tahlilde İsrail lehine dış politika ile ilgili karar verme sürecini değiştirmektedir. Amerikan kamuoyu, Soykırım nedeniyle İsrail'i desteklemeyi bir vicdan borcu olarak görürken, Arapların tezlerine duyarsız kalmakta, İsrail'i yabancı "barbarlarla" çevrili kendilerine benzeyen "Batılı" bir ülke olarak algılamaktadır.

İsrail lobisinin bu temel üzerinde uyguladığı geçerliliği kanıtlanmış taktikler, kamuoyu üzerinde etkili olmaktadır. Bunlardan birincisi Holocaust üzerinden duygu sömürüsü yapmak, diğeri ise İsrail'i eleştirenleri anti Semitizmle suçlamaktır. Birkaç istisna dışında yazılı ve görsel basın ABD-İsrail ilişkilerine dair resmi dış politikayı destekler nitelikte yayın yapmakta, bunun sonucunda Amerikan kamuoyundaki olumsuz Arap imajı güçlenmekte, İsrail politikaları idealize edilmekte, askeri ve mali yardım ile Filistin sorununun kaynakları gibi eleştiriye açık konular sansürden geçmektedir.

Sonuçta İsrail lobisi çok az lobinin başarabileceği bir şekilde ABD dış politikasını etkilemeyi başarmış, Amerikan tarafını, en azından kritik kararlarda rol oynayacak çevrelere nüfuz ederek İsrail'le çıkarlarının özünde ABD'yle aynı olduğuna ikna etmiştir. Akademik çevrelerde, yazılı ve görsel medyada, Kongrede, bürokraside ve düşünce kuruluşlarında yoğun propaganda faaliyetleri lobi tarafından gerçekleştirilmiş, destek verenler ödüllendirilmiş ve karşı çıkanlar cezalandırılmış, anti Semitizm suçlamaları lobinin çalışmalarına güç veren bir silah olmuştur. Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Ortadoğu'da SSCB nüfuzuna karşı hassasiyeti lobinin önemli bir kozu olmuştur. Lobinin Amerikan dış politikasını etkileme gücü açısından daha karmaşık görünen bir boyut, bölgedeki petrol rezervleri ve ABD'nin buradaki ekonomik ve stratejik çıkarlarını kollamak için bölgede bir müttefik veya dayanağa ihtiyaç duymasıdır. Bölgede petrol üretiminde dünyada birinci, rezervler bakımından dünyada ikinci olan Suudi Arabistan (ABD'nin halen ikinci büyük petrol tedarikçisi) ve diğer Körfez ülkeleri, ayrıca İran, Irak ve Azerbaycan gibi petrol üreten ülkelerin varlığının bölgenin her dönemde stratejik bakımdan ve ABD petrol sektörü açısından yaşamsal bir önemi olduğunu ortaya koymak gerekir. Bütün alternatif enerji ve yakıt

arayışlarına karşın petrol tüketimi Amerikan ekonomisinin çok önemli ihtiyacı olmaya devam etmektedir. ABD'nin tüketimi günde 18.5 milyon varili bulmuştur. Bu çerçevede petrol lobisinin bölgede ABD politikalarını yönlendirme konusunda İsrail lobisinden daha etkin olduğu da ileri sürülmektedir. Bu noktada Kuzey ve Güney Amerika'da saptanan petrol rezervlerinin büyüklüğünün Ortadoğu rezervlerini geçmesi ve teknik güçlüklerle karşın gelecekte ABD'nin bölgeye olan petrol bağımlılığını ve bundan kaynaklanan politik ikilemlerini azaltması mümkündür. ABD'nin 2017 yılında net petrol üreticiliğinde ilk sırayı Suudi Arabistan'dan alacağı Uluslararası Enerji Ajansı (*International Energy Agency*) tarafından belirtilmiştir, kaya gazlarının çıkarılması ile birlikte enerjinin etkin kullanımının artışı ABD'nin dış dünyaya enerji bağımlılığını azaltması beklenmektedir.⁶⁵⁶

Parametrelerdeki enerji unsurunun etkisinin bu nedenle en azından kısa vadede esaslı bir şekilde değişmesi beklenmemekle birlikte olası bir enerji bağımsızlığının ABD dış politikasına manevra alanı sağlayacağı öngörülebilir. Enerji bağımlılığı unsuru kuşkusuz 1948'den günümüze kadar uzanan dönemde petrol bölgelerini kontrol altında tutma kaygısı, kültürel ve iç politikadaki dinamiklerle birleşerek İsrail'in ABD çıkarlarının korunması için önemli bir müttefiki haline gelmesinde pay sahibi olmuştur. Ancak buradaki kilit nokta, İsrail'in agresif ve zaman zaman özellikle de iç politikadan kaynaklanan nedenlerle izlediği tutumla Amerika'nın dış politikasına ve ülke imajına (Arap ve İslam dünyası nezdindeki) zarar vermesidir. Filistin'deki barış sürecinin gelişmesi, İslam dünyasındaki ABD'nin imajının

⁶⁵⁶ Elisabeth Rosenthal, "US to be World's Top Oil Producer in 5 Years, Report Says", **The New York Times**, 12 Kasım 2012.

iyileşmesi bölgedeki Amerika'nın ekonomik çıkarlarına katkılı olacaktır. İsrail lobisi ise bu süreci desteklemek yerine köstekleyici olmaktadır.

Cari durumda, SSCB gibi bir süper gücün dağılması ile rekabetin kalmadığı Soğuk Savaş Sonrası ortamında İran'ın nükleer silah üretimine yönelik çabaları ve radikal İslam'la bağdaşan terörist saldırılar ABD ve İsrail'in ortak bir kaygısı haline gelmiştir. Yeni dönemde İran'a karşı yürütülen politikaların ve İran Nükleer silahlanma ihtimalinin İsrail lobisinin ABD dış politikası üzerinde etkileme gücünde odak noktası olduğu düşünülmektedir. Başka bir deyişle, İsrail lobisi ABD'yi Ortadoğu politikalarında pro-İsrail çizgiyi sürdürmeye yarayacak yani bir dayanak noktası bulmuştur.

Bunun karşısında taraf olan Arap ülkelerinin Amerika içindeki karşı lobicilik faaliyetleri, organize olmakta ve siyasi ve kültürel sistemle bütünleşmek ve katılım konularında yetersiz olmalarından dolayı İsrail lobisine karşı dengeleyici olmaktan uzak kalmıştır. Esasen kültürel yakınlaşma açısından Yahudi topluluğuna göre hayli geride olan Arap lobisi, Arap cephesindeki koordinasyonsuzluk ve uzlaşmazlıklar nedeniyle dezavantajlı durumdadır.

Bu görünüm çerçevesinde Filistin'deki sorunların çözülmesi giderek ütopyik bir nitelik kazanırken, bu sorunun barışçıl biçimde çözümünün ABD 'ye kazandıracağı dış politikadaki manevra alanından yoksun kalmak ciddi bir maliyettir. Bu maliyetin farkında olan Jimmy Carter ve Bill Clinton gibi başkanlar çözüm için çaba harcamışlar, Carter'ın lobiyi karşısına alması iç politika alanında pahalıya mal olmuştur. George H. W. Bush için de benzeri bir düşünceyi ileri sürmek mümkündür.

Bu noktalara dikkat çektikten sonra söz konusu kitabın yazarlarından John Mearsheimer'in 1990 yılında yayımlanan bir makalesinde Soğuk Savaş sonrası

dönemde ABD dış politikasını sıkıntıya sokacak ve dünya barışını tehdit edecek gelişmelere değindiğine ve iki kutuplu dünya dengesinin bozulmasıyla istikrarın tehlikeye gireceğini savunduğuna dikkat çekmek gerekir.⁶⁵⁷ Bu görüş 11 Eylül 2001 sonrası değişen dünya düzeninde İsrail ve Ortadoğu kırılan fay hatlarının odak noktası olduğunu ve ABD'nin lobicilik faaliyetleriyle dış politikada yanlısamlara ve taraflı politikalar üretilmesindeki önemi artan sakıncalara dikkat çekmektedir. Bu konuda Robert Kaplan, dünyanın iki kısma ayrılacağı, bir tarafta yoksullaşan az gelişmiş ülkeler, diğer tarafta ise müreffeh ve sağlıklı endüstrileşmiş ülkelerin yer alacağını ve bu Kuzey-Güney kutuplaşmasından oluşan ana fay hattından kaynaklanan sorunların Kuzey bölgesi üzerinde oluşturacağı baskıların bu ülkelerin politikalarını şekillendireceğini kaydetmektedir.⁶⁵⁸

Bu genel tablo (ve gidişat) çerçevesinde, Ortadoğu'daki “fay hattı” konusunda ABD'nin üreteceği politikaların İsrail/Yahudi lobiciliğinin etkisinden kurtulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede ABD, bölgede (ve dünyanın birçok ülkesinde) yaratılan “anti-Amerikan” imajını değiştirmek ve kendilerine karşı duyulan öfkeyi yumuşatmak için İsrail-Filistin çatışmasında daha kesin ve yapıcı adımlar atmadığı takdirde Arap-İslam dünyasındaki hasmane tutumun sürmesi kaçınılmazdır. ABD, İslam ülkelerinde İsrail'in ve tezlerinin güçlü bir savunucusu olarak görülmektedir. Terörist gruplar bölgede yaygın hoşnutsuzluk ve gerginliğin tırmanmasından nemalanmaktadır. Bu gidişat, bölgedeki enerji kaynaklarına olan ihtiyaç açısından Amerika lehine olmadığı gibi, son tahlilde İsrail'in uzun vadeli çıkarlarını riske edecek niteliktedir. Amerika'nın Arap-İsrail politikasındaki ikilemi

⁶⁵⁷ Charles A. Kupchan, **The End of the American Era**, NewYork, Vintage Books, 2003, s. 42-43

⁶⁵⁸ Robert D. Kaplan, **The Coming Anarchy**, NewYork, Vintage Books, 2001. s. 24.

bir taraftan diğer ülkeleri karşısına almak pahasına İsrail'in güvenlik ve refahına sarsılmaz bir güvence sağlamak diğer taraftan barışa yönelik görüşmelere destek sağlama gücünün İsrail'le özdeşleştirilmesinden dolayı baltalanmasıdır.⁶⁵⁹

Bu ikilem çerçevesinde İsrail'e verilen desteğin her şeye rağmen ABD'nin çok da zararına olmadığını savunan görüşler de bulunmaktadır:

Bu savlarda genelde dile getirilen görüşler, ABD, İsrail'e yönelik politikanın maliyetine katlanmayı göze almakla birlikte, bu konuda ciddi bir bedel ödemeyeceğinin de farkında olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda, Arap cephesinin başta petrol olmak üzere hemen hiçbir konuda ortak hareket edememeleri ve bölgede SSCB tehdidinin ortadan kalkması sonucu ABD çıkarlarının İsrail'e destek yüzünden fazla zarar görmediğine işaret edilmektedir.⁶⁶⁰ Bu çerçevede ABD Ulusal Güvenlik Konseyinin Kıdemli Direktörü Dennis Ross İsrail ilişkilerinin ABD'ye olan maliyetini dönemsel olarak ayırarak, yakın tarihte bölge politikası ile ilgili yapılan yanlış varsayımlarla ilgili ödenen bedelin ikinci planda olduğunu ve bu dönemde SSCB'ye karşı petrol bölgelerinin korunması ve bu ülkenin Ortadoğu'nun stratejik kavşaklarındaki güçlenmesine karşı durulmasının önemli hale geldiğini ifade etmektedir. Ross, cari dönemde ise genel olarak Ortadoğu bölgesinin yine temel bir güvenlik kaygısının odağı olduğunu ve petrolün serbest akışının önemini korumakla birlikte, dış politika gündemini işgal eden bir dizi kaygı ve risklerin ortaya çıktığını, bunlar arasında Irak'taki çatışmalar, İran'dan kaynaklanan tehditler, genel olarak nükleer gücün yayılması ve en tehlikeli silahların en riskli kaynakların eline geçmesi, fanatik tedhişçi grupların varlığı ve bunları destekleyen köktendinciler

bulduğunu, sonuçta ABD`ye olan dünya`daki hasmane tutumun en fazla Ortadoğu`da yaygınlaştığını söylemektedir.⁶⁶¹

Böylece, potansiyel tehditlerin bu şekilde gözlemlendiği bölgede İsrail'in müttefik olarak önemini her zamankinden fazla koruduğu ve ABD politikalarının bölgedeki destekçisi ve gözcüsü olduğu savı ileri sürülmektedir. Ancak burada, tezimizin çeşitli bölümlerinde yer verilen ve 1948'den başlayarak, Süveyş Krizi, OPEC 'in tetiklediği enerji krizi, 1980'lerdeki Lübnan müdahalesi, Northgate krizi, Osirak Nükleer santralinin bombalanması ve 11 Eylül'e kadar uzanan süreç, İsrail'in sürpriz ve ABD'yi zor durumda bırakan ve Arap ülkeleriyle olan ilişkilerini karmaşıklaştıran emrivaki saldırılarının ABD ve ABD yönetimleri için yarattığı sorun ve açmazları dikkate almak gerekir. ABD içinde kazanan bir taraf varsa İsrail'i ve politikalarını karşısına almayarak seçimlerde lobiden destek sağlayan Amerikalı politikacılar, bu politikaları destekleyerek nemalanan gazeteci, akademisyen ve işadamlarıdır. ABD`nin Arap ve İslam ülkeleri dünyasında imajının bozulması ve 11 Eylül sonrası dünyada batı ve doğu kültürleri arasında oluşan fay hattının genişlemesinin ABD`ye de sirayet eden olumsuz etkileri ABD dış politikasının bütün dünyayı dolaylı veya dolaysız etkileyen başarısızlığı olarak nitelendirilebilir. Radikal İslam adına organize olan terörist gruplarsa İsrail'in yapıcı olmayan politikasından beslenmiş ve en önemlisi Filistin davasının yarattığı kutuplaşmadan yararlanmıştır. Başka bir deyişle, İsrail anti-Sovyet stratejinin bir ileri karakolu ve ABD`nin müttefikiyken Soğuk Savaş sonrasında dolaylı olarak terörizmi körükleyen bir odak noktası olmuştur, böylece bu ilişkinin verdiği zararın sağladığı yarardan çok fazla olduğu görülmektedir. Döneminde uyguladığı politikalarda İsrail çıkarlarına öncelik veren

⁶⁶¹ Dennis Ross ve David Makovski, **Myths Illusions, & Peace, Finding a New Direction for America in the Middle East**, NewYork, Penguin Books, 2009, s. 3.

George W. Bush bu bağlamdaki bir konuşmasında “Ortadoğu demokrasi, refah ve ümit içinde geliştikçe teröristler hamilerini, desteklerini ve bölgeyi Amerika`ya ve dünyadaki müttefiklerimize saldırmak için kullanacakları bir üs haline getirmek yönündeki ümitlerini kaybedeceklerdir” şeklinde bir ifade kullanmak zorunluluğunu hissederek bölgeye barış ve refahın gelmesinin ABD açısından stratejik önemini vurgulamıştır.⁶⁶² Diğer yandan petrol üreticisi Arap ülkelerinin petrol kozunu yeterince etkin kullanmamaları, Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleriyle diğer Arap ülkeleri arasındaki uzlaşmazlıklar, Saddam ve Kaddafi gibi tek adam yönetimine dayanan rejimlerin istikrarsız politikaları Filistin sorununda cepheyi zayıflatırken, ABD’de yerleşik Arap nüfusun Yahudi karşıtları kadar etkin olmayışı, Kongreyi etkileyecek siyasi birlik ve katılım potansiyellerinin zayıf oluşu, Yahudi topluluklarına göre Amerika'nın kültüründe varlıklarını duyurmamış olmaları, ve lobi stratejilerinin İsrail lobisi kadar güçlü olmaması ABD dış politikasında söz sahibi olamamalarına yol açmıştır.

İsrail'in direnci ve lobinin etkisi barışçı çözümün önünde duran çok önemli olmakla birlikte tek engel değildir. ABD'nin ve diğer önemli aktörlerin Filistin'i barış sürecine çekmek için Filistin ve kilit Arap ülkelerini ABD Yönetimlerinin barış için samimi bir çaba gösterdiğine ve “İsrail'in avukatı” gibi değil dürüst bir aracı olarak çalışacağına inandırmaları gerekmektedir. Bunlar barış yolunu açmak için gerekli adımlar olmakla birlikte lobinin kronik direnci nedeniyle, geçmişte olduğu gibi yine de yetersiz kalabilecektir. Sonuçta, barışı engelleyen Lobinin varlığının ABD için maliyetli hale geldiği görülmektedir; ABD ekonomisinde bütçe açıkları ve işsizlik

⁶⁶² “*Transcript of President Bush`s Speech*”, <http://www.nytimes.com/2005/06/28/politics/29TEXT-BUSH.html> 28 Haziran 2005 (Erişim tarihi: 21/10/2014).

gibi kronik hale gelen sorunların çözüm beklediği bir dönemde politikacılar lobinin etkisinden uzaklaşarak İsrail'i bölgede barışı sağlayacak adımlar konusunda cesaretlendirebilir. İsrail lobisi'nin etkili olduğu politikalar kendileri için olduğu kadar bölge ve dünya barışı için de risklerle doludur.

KAYNAKÇA

I-KİTAPLAR

Ambrose, Stephen ve D.G. Brinkley, **Rise to Globalism, American Foreign Policy since 1938**, London, Penguin Books, 9. Düzeltilmiş Basım, 2011.

Ambrosio, Thomas, **Ethnic Identity Groups and US Foreign Policy**, Connecticut, Praeger Pub. Text, Westport, 2000.

Anderson, Irvine, **Aramco, The United States, and Saudi Arabia**, Princeton, NewJersey, US: Princeton Press. 1981.

Arı, Tayyar, **Ortadoğu Siyaset, Savaş ve Diplomasi**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2004.

Arı, Tayyar, **Amerika'da Siyasal Yapı ve Dış Politika**, 3. B., İstanbul, Alfa Yayınları, 2000.

Armaoğlu, Fahir, **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, (1914-1980)**, Ankara, İş Bankası Kültür Yayınları, 1987.

Armaoğlu, Fahir, **Filistin Meselesi ve Arap - İsrail Savaşları (1948-1988)**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1991.

Aydın, Mustafa ve Erhan Çağrı, **Turkish American Relations, Past, Present and Future**, London, NewYork, Routledge, Taylor&Francis Group, 2003.

Baker, Ross, **House&Senate**, NewYork, W. W. Norton&Company Inc., 2008.

Bard, Mitchell, **Arab Lobby**, NewYork, Harper-Collins Publishers, 2010.

Bard, Mitchell, **Will Israel Survive?**, NewYork, Palgrave MacMillan, 2000.

Barkan, Elliot Robert, **Immigrants in American History: Arrival, Adaptation and Integration**, CA, ABCLIO, 2013.

Black, Conrad, Franklin Delano Roosevelt, **Champion of Freedom**, NewYork, Public Affairs, 2003.

Ben-Ami, Jeremy, **A New Voice For Israel**, NewYork, Palgrave MacMillan, 2011.

- Benson, Michael, **Harry S. Truman and the Founding of Israel**, Santa Barbara, CA, Greenwood Publication Group, 1997.
- Brecher, Frank, **Reluctant Ally: United States Foreign Policy Toward the Jews from Wilson to Roosevelt**, Westwood CT, Greenwood Press, 1991.
- Breitman Richard, Lichtman, Allan J., **FDR and the Jews**, London, The Belknap Press of Harvard University Press, 2013.
- Brown, Seyom, **The Illusion of Control, Force and Foreign Policy in the 21st Century**, Washington DC, Brookings Institution Press, 2003.
- Brzezinski, Zbigniew, **Second Chance, Three Presidents and the Crisis of American Süperpower**, NewYork, Basic Books, 2007.
- Carter, Jimmy, **Peace, Not Apartheid**, NewYork, Simon&Schuster, 2008.
- Chomsky, Noam ve G. Achar, **Perilious Power, The Middle East and US Foreign Policy**, CO, Paradigm Publishers, 2008.
- Cohen, Amer ve I. Cohen, **Israel and the Bomb**, NewYork, Columbia University Press, 1998.
- Cohen, Michael J., **The Origins and Evolution of the Arab-Zionist Conflict**, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1987.
- Cohen, Naomi W., **Not Free to Desist, A History of the American Jewish Committee**, NewYork, The Jewish Publication Society of the America, 1972.
- Cohen, Stephen, **Beyond America`s Grasp, A Century of Failed Diplomacy in the Middle East**, London, Picador, 2010.
- Cohen, Avner ve I. Cohen, **Israel and the Bomb**, NewYork, Columbia University Press, 1998.
- Conkin, Paul K., **Puritans and Pragmatists**, NewYork, Toronto, Dodds, Mead and Company, 1968.

- Christian, Kathleen, *“The Bush Administration’s Dual Loyalties”*, **The Politics of Anti-Semitism** içinde, der. Cockburn, Alexandre-St. Clair, Jeffrey, Petrolia (CA) , CounterPunch and AK Press, 2003.
- Damrosch, Leo, **Tocqueville’s Discovery of America**, NewYork, Farrar, Strauss and Giroux, 2010.
- Davidson, Roger. H, Olezsek, Walter J. Ve Lee, Frances E., **Congress and its Members**, Washington DC, Sage CQ Press, 2012.
- De Kieffer ve E. Donald, **The Citizens Guide to Lobbying Congress**, Chicago, Chicago Review Press, 2007.
- De Tocqueville, Alexis, **Democracy in America**, (İngilizceye çeviren: Bevan, Gerald E.) London, Penguin Books, 2003.
- Dinçer, Müjde Ker, **Lobicilik**, İstanbul, Alfa Yayınları, 1999.
- Douglas, Roy, **World Crisis and British Decline, 1926-1956**, London, MacMillan Press, 1986.
- Drolet, Jean Françoise, **American Neoconservatism**, NewYork, Oxford University Press, 2013.
- Engin, Vahdettin, **Pazarlık**, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, Araştırma-Inceleme Dizisi, 2010.
- Falk, Richard, **Unlocking the Middle East, The Writings of Richard Falk**, der. Allain, J., Gloucestershire, Arris Books, 2003.
- Fawcett, Louis, **The International Relations of the Middle East**, 2. B., NewYork, Oxford University Press, 2005.
- Findley, Paul, **They Dare to Speak Out**, 3. B, Illinois, Lawrence Hill Books, 2003.
- Fiorina, Morris, Abrams, Samuel J. ve J.C. Pope, **Culture War, The Myth of a Polarized America**, NewYork, Pearson, 2006.
- Freedman, Lawrence, **A Choice of Enemies**, NewYork, Public Affairs, 2008.

- Fromkin, David, **A Peace to End All Peace**, New York, Avon Books, 1990. F
- Fukuyama, Francis, **Neo-Conların Sonu, Yol Ayırımındaki Amerika**, Çev. Hasan Kaya, İstanbul, Profil Yayıncılık, 2010.
- George, Alexander L., **On Foreign Policy**, London, Paradigm Publishers, 2006.
- Glock, Charles ve H.E. Quinley, **Antisemitism in America**, New Jersey, Transaction Publishers, 1983.
- Goldberg, Jonathan Jeremy, **Jewish Power Inside the American Jewish Establishment**, New York, Basic Books, 1996.
- Gore, Al, **The Future: Six Drivers of Global Challenge**, New York, Random House, 2013.
- Gurock, Jeffrey S., **American Jewish Life: 1920-1990**, New York, Taylor & Francis Group, 1998.
- Halberstam, David, **War in a Time of Peace**, New York, Simon & Schuster, 2001.
- Herrnson, Paul, Shaiko, Ronald G. ve C. Wilcox (der.), **On the Interest Group Connection**, Washington D.C, CQ Press, 2. B., 2005.
- Hersman, Rebecca K.C, **Friends and Foes, How Congress and the President Really Make Foreign Policy**, Washington DC, Brookings Institution Press, 2000.
- Isaacs, Stephen D., **Jews and American Politics**, New York, Doubleday, 1974.
- Johnson, Paul, **A History of Jews**, New York, Perennial Library, 1998.
- Kaplan, Robert D., **The Coming Anarchy**, New York, Vintage Books, 2001.
- Kesler, Charles R., **The Federalist Papers**, New York, Signet Classics, 2003.
- Judis, John B., **Genesis, Truman, American Jews and the Origins of the Arab/Israeli Conflict**, New York, Farrar, Straus and Giroux, 2014.
- Krieg, Adrian, **Our Political Systems**, Oakland, CA, Elderberry Press, 2004.

- Krikorian, Robert-Masih Joseph, **Armenia at the Crossroads**, London, Routledge, 1999.
- Kupchan, Charles. A, **The End of the American Era**, New York, Vintage Books, Random House, 2003.
- Lesch, David W., **The Middle East and the United States, A Historical and Political Reassessment**, Boulder, CO, Westview Press, 2006.
- Lessig, Lawrence, **Republic, Lost**, New York, Hachette Books Group, 2012.
- Lipset, Seymour Martin, **American Exceptionalism**, New York, London, W.W. Norton & Company, 1996.
- Mansfield, Peter, **A History of the Middle East**, 1. B, New York, Viking, 1991.
- Marrar, Khalil, **The Arab Lobby and US Foreign Policy, Two State Solution**, London, New York, Routledge, 2009.
- McCohen, Stephen, **American Modernity and Jewish Identity**, New York, London, Tavistock Publications, 1998.
- McCormick, Thomas J., **America's Half Century**, 2. B. Baltimore, The John Hopkins University Press, 1995.
- Mearsheimer John J. ve S.M. Walt, **The Israel Lobby and U. S Foreign Policy**, New York, Farrar, Straus and Giroux, 2007.
- Medvetz, Thomas, **Think Tanks in America**, Chicago, The University of Chicago, 2012.
- Meyer, Michael, **Response to Modernity: A History of the Reform Movement in Judaism**, New York, Oxford University Press, 1988.
- Mooney, Annabelle ve B. Evan, **Globalisation: The Key Concepts**, London, Routledge, 2007.
- Murray, Douglas, **Neoconservatism: Why We Need It?**, New York, Encounter Books, 2006.

- Niebuhr, Reinhold, **The Irony of American History**, Chicago, University of Chicago Press, 1952.
- Oakman, Jonathan, **The Camp David Accords, WWS 547-Final Project**, January 8, 2002.
- Obama, Barack, **Change We Can Believe**, Edinburgh, London, New York, Cannongate, 2008.
- Oren, Michael B., **Power, Faith and Fantasy**, New York, London, W.W. Norton & Company, 2007.
- Quant, William B., **Camp David: Peacemaking and Politics**, Washington D.C, Brookings Institution, 1986.
- Peukert, Detlev, **The Weimar Republic**, Çev: Richard Deveson, New York, Hill and Wang, 1987.
- Primakov, Yevgeni, **Rusların Gözüyle Ortadoğu**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2009.
- Radosh, Allan ve R. Radosh, **A Safe Haven, Harry S. Truman and the Founding of Israel**, New York, Londra, Harper Perennial, 2009.
- Rossiter, Clinton, **The American Presidency**, New York, Toronto, A Mentor Book, 1960.
- Rosenthal, Alan, **The Third House, Lobbyists and Lobbying in the States**, Washington D.C, CQ Press, 1993.
- Rosenthal, Alan, **The Decline of Representative Democracy**, Washington D.C, CQ Press, 1998.
- Ross Dennis ve D. Makovsky, **Myths, Illusions&Peace, Finding a New Direction in the Middle East**, New York, Penguin Books, 2009.
- Reich, Bernard, **A Brief History of Israel**, New York, Checkmark Books, 2008.
- Rubenberg, Cheryl, **Israel and American National Interests**, Champaign, University of Illinois Press, 1986.

- Sachar, Howard M, **Dreamland, Europeans and Jews in the Aftermath of the Great War**, New York, Vintage Books, 2002.
- Sarna, Jonathan, **When General Grant Expelled the Jews**, New York, Nextbook Schoken, 2012.
- Schneer, Jonathan, **The Balfour Declaration**, New York, Random House Trade Paperbacks, 2010.
- Shapiro, Edward S., **A Time for Healing: American Jewry since World War II, Volume 5**, Baltimore, John Hopkins University Press, 1995.
- Sowell, Thomas, **Ethnic America, A History**, New York, Basic Books, 1981.
- Sowell, Thomas, **Migrations and Cultures, A World View**, New York, Basic Books, 1996.
- Stevens, Dennis G., **Challenges to Peace in the Middle East**, Boston, Longman, NYSF, 2003.
- Terry, Janice J., **U.S Foreign Policy in the Middle East, The Role of Lobbyists and Special Interest Groups**, Ann Arbor Michigan, Pluto Press, 2005.
- Tessler, Mark, **A History of the Israel-Palestinian Conflict**, Bloomington, Indiana, Indiana University Press, 1994.
- Thelami, Shibley, **The Stakes, America in the Middle East**, Boulder, CO, Westview Press, 2002.
- Unger, Irwin, **These United States**, 3. B. , New Jersey, Prentice Hall, 2006.
- Walker J. ve L. Jack, **Mobilizing Interest Groups in America**, Michigan, University of Michigan Press, 1991.
- Ware, Timothy, **The Ortodox Church**, gözden geçirilmiş basım, London, Penguin 1983.
- Watson, Jack Brierley, **Success in Twentieth Century, World Affairs since 1919**, Norwich, John Murray Publishers Ltd, 1974.

Weaver, Gary ve R. Mendelson Adam, **America's Midlife Crisis**, Boston, Intercultural Press, 2008.

Weber, Eugen, **The Hollow Years**, NewYork, W.W Norton & Company, 1994.

Wolpe, Bruce C., **Lobbying Congress, How the System Works, With Case Studies by the Editors of Congressional Quarterly**, Washington DC., CQ Press, 1990.

Wyman, David, **The Abandonment of Jews: America and the Holocaust, 1941-1945**, NewYork, Pantheon, 1984.

Yergin, Daniel, **The Prize, Epic Quest for Oil**, NewYork, Free Press, 1993.

Zinn, Howard, **A People's History of the United States**, NewYork, Harper-Collins Publishers, 1999.

II-ARAŞTIRMALAR

Anup Shah, "*Media Conglomerate Mergers, Concentration of Ownership*", **Global Issues**, Ocak, 2008.

Akgün, Birol, "*The Turkish Diaspora in the United States and Its Role in Promoting Turkish_American Relations*", www.politics.ankara.edu.tr/yearbook.dizin/dosyalar

Brooking Institution, "*Toward Peace in the Middle East: Report of a Study Group*", Washington, DC, 1975.

Eckstein, Susan, "*On Deconstructing Immigrant Generations: Cohorts and the Cuban Emigrant Experience*", Araştırma Raporu, University of California, San Diego, 2004.

Green, John C., "*The American Religious Landscape and Political Attitudes: A Baseline for 2004*", Araştırma Raporu, Ohio, University of Akron, 2004.

Israel Lobby in the United States Handbook: Volume 1 Strategic Information, Organization, Operations, International Business Publications, Washington DC, 2011.

Oakman, Jonathan, “*The Camp David Accords, WWW 547-Final Project*”, 8 Ocak 2002.

Sharp, Jeremy M., “*US Foreign Aid to Israel*”, Congressional Research Service, 11 Nisan 2011.

Windmueller, Steven, “*Reflections on the Jewish Vote*”, Research Policy Archive, no: 44, 15 Mayıs 2009.

III-MAKALELER

Alterman, Eric, “*Intractable Foes, Warning Narratives: Measuring the Unmeasurable*”, **Washington Report on Middle East Affairs**, Mayıs 2002.

Astor, Maggie, “*A Fordham University Professor Analyzes the Movement*”, **International Business Times US**, 4 Ekim 2011.

Baser Bahar, Swain Ashok, “*Diaspora Design versus Homeland Realities: Case Study of Armenian Diaspora*”, **Caucasian Review of International Affairs**, Vol. 3 (1), Kış 2009.

Ballantyne, Coco, “*The Lobbying Landscape and Beyond, 15 Groups to Know*”, **Nature Medicine**, 1002-1003, 2008.

Berett, Dan, “*Intellectual Roots of Wall St. Protest Lie in Academie*”, **The Chronicle**, 16 Ekim 2011.

Boltz, Martha, “*Blame Ulysses S. Grant for ‘lobbyists’*”, **The Washington Times**, 13 Şubat 2010.

- Brzezinsky, Zbigniew, “*From Hope to Audacity*”, **Foreign Affairs**, New York, Ocak-Şubat 2010.
- Chomsky, Noam, “*Imperial Presidency*”, **Canadian Dimension**, Vol: 39, No: 1, January-February 2005.
- Christison, Kathleen, “*The Bush Administration’s Dual Loyalties*”, **The Politics of Anti-Semitism** içinde, der. Cockburn, Alexander ve J. St. Clair, Punch and AK Press, 2003.
- Chriss, Cordesman ve H. Anthony, “*Israel as a Strategic Liability?*”, **CSIS**, 2/6/2012.
- Dionne, E.J., “*The Miracle on Guns*”, **Washington Post**, 25 Şubat 2013.
- Dionne, E.J., “*The Corporate States of America*”, **Washington Post**, 25 Ocak 2010.
- Evans, Diana, “*PAC Contributions and Roll-Call Votings, Conditional Power*”, **Interest Group Politics** içinde, der. Allan J. Cigler ve B.A. Loomis, Washington DC, CQ Press, 1986.
- Farnam, T.W., “*Is Lobbying in Decline, or Just Redefining Itself?*”, **Washington Post**, 7 Şubat 2013.
- Farnam, T.W., “*Spending on Lobbying Hits Plateau for First Time in Decade*”, **The Washington Post**, 2 Şubat 2011.
- Frankel, Glenn, “*A Beautiful Friendship*”, **Washington Post**, 16 Temmuz 2006.
- Garfinkle, Adam, “*Zionism and Jewcentricity in American History*”, **Foreign Policy Research Institute**, Vol. 14, No: 12, Ağustos 2009.
- Garofoli, Joe, “*Obama’s Speech Echoes Occupy Movement Themes*”, **San Francisco Chronicle**, 26 Ocak 2012.

- Glass, Andrew, “*Dulles Announces U. S Withdrawal of Egypt Dam Offer*”, **Politico**, 19 Temmuz 2012.
- Green, John C. ve N. Bigelow, “*The Christian Right Goes to Washington: Social Movement, Resources and the Legislative Process*”, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, 2. B., Washington D.C, CQ Press, 2005.
- Guyénot, Laurent, “*Kennedy, the Lobby and the Bomb*”, **Voltaire Network**, 2 Mayıs 2013.
- Heather S., Gregg, “*Divided They Conquer: The Success of Armenian Ethnic Lobbies in the US*”, **The Rosemary Rogers Working Paper Series**, Ağustos 2002.
- Hoffman, David, “*Israel Seeking to Convince U. S that West is Threatened by Iran*”, **Washington Post**, 13 Mart 1993.
- Jones, J.R., “*The Two Jacks*”, **Chicago Reader**, 30 Aralık 2010.
- Joseph, Andrew, “Poll: Americans Divided on Companies That Hire Lobbyists”, **National Journal**, 15 Kasım 2011.
- Kantarıcı, Şenol, “*Armenian Lobby: The Formation of the Armenian Lobby in the United States and Lobby Activities*”, **Armenian Studies**, No: 1, Mart-Nisan-Mayıs 2001.
- Kent, Marian, “*Agent of Empire? The National Bank of Turkey and British Foreign Policy*”, **The Historical Journal**, Vol. 18, No: 02, Haziran 1975.

- Kitroeff, Alexander, *“The Limits of Transnationalism”*, **Greek Diaspora and Migration since 1700: Society, Politics and Culture** içinde, der. Dimitris Tziovas, London, Ashgate Publishing, 2009.
- Klein, Ezra, *“Our Corrupt Politics: It’s Not All Money”*, **The New York Review of Books**, 22 Mart 2012.
- Knott, Alex, *“Foreign Lobbying Data Base, Up and Running”*, **The New York Times**, 30 Mayıs 2007.
- Krugman, Paul, *“Phosphorus and Freedom, the Libertarian Phantasy”*, **New York Times**, 10 Ağustos 2014.
- Kupperweiser Yosef ve S. Lipner, *“Israel Under Siege”*, **Foreign Affairs**, Kasım-Aralık 2011.
- Lander, Mark, *“A ‘Battered’ Mideast Envoy Steps Down, but Keeps a Bag Packed”*, **The New York Times**, 3 Temmuz 2014.
- Lasensky, Scott, *“Underwriting Peace in the Middle East: US Foreign Policy and the Limits of Economic Inducements”*, Gloria Center, **Global Research in International Affairs**, 7 Mart 2002.
- Law, Yuk K., *“The Foreign Agents Registration Act: A New Standard for Determining Agency”*, **Fordham International Law Journal**, Vol. 6, No: 2, 1982.
- Layten, Charles, *“Lobbying Juggernaut”*, **American Journalism Review**, Ekim-Kasım 2004.
- Lerman, Antony, *“The end of liberal Zionism”*, **International New York Times**, 23-24 Ağustos 2014.

- Lichtblau, Eric “*Arab Unrest Puts Their Lobbyists in Uneasy Spot*”, **The New York Times**, 1 Mart 2011.
- Lind, Michael, “*Distorting U.S Policy: The Israel Lobby and American Power*”, **Washington Report on Middle East Affairs**, Mayıs 2002.
- Lizza, Ryan, “*As the World Burns How the Senate and White House Missed Their Best Chance to Deal with Climate change*”, **The New Yorker**, 11 Ekim 2010.
- Luban, Daniel, “*Kristol Palace*”, **NIBR** No: 11 (nplusonemag.com/kristol-palace) 6 Ekim 2011.
- McConnell, Scott, “*The History of Camp David Accords*”, **Mondoweiss**, 6.
- McGann, James C., “*ThinkTanks and the Transnationalism of Foreign Policy*”, Foreign Policy Research Institute, University of Pennsylvania, 16 Aralık 2002.
- McQuiston, John, “*Fatal Crash Starts Melee with Police in Brooklyn*”, **The New York Times**, 20 Ağustos 1991.
- Mearscheimer, John ve S. Walt, “*The Israel Lobby*”, **London Review of Books**, Vol. 28, No: 9, 11 Mayıs 2006.
- Meyer, Jane, “*Covert Operations*”, **The New Yorker**, 30 Ağustos 2010.
- Neff, Donald, “*Israel Requests \$10 billion Loan Guarantee for Soviet Immigrants*”, **Washington Report on Middle East Affairs**, Nisan-Mayıs 1995.
- Newhouse, John, “*Diplomacy. Inc. The Influence of Lobbies on U. S Foreign Policy*”, **Foreign Affairs**, Mayıs-Haziran 2009.
- O'Connor, Karen, “*Judicial Connection*”, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, 2. B., Washington D.C, CQ Press, 2005.

- O’Keefe, Ed ve P. Rucker, “*Assault Weapons Ban Unlikely to be in Senate Gun Measure*”, **The Washington Post**, 20 Mart 2013.
- Orwell, George, “*Antisemitism in Britain*”, Contemporary Jewish Record, Nisan 1945, **The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell, As I Please, 1943-1945**, Londra, Penguin Books, 1968.
- Quandt, William B., “*Camp David: Peacemaking and Politics*”, The Brookings Institution, 1986.
- Pear, Robert, “*Making old Constituency a new one for Reagan*”, **The New York Times**, 14 Mart 1984.
- Pear, Robert ve L.B. Richard, “*Pro-Israel Group Exerts Quiet Might as it Rallies supporters in Congress*”, **The New York Times**, 7 Temmuz 1987.
- Roberts, Dan, “*Gun Lobbyists Raised Record Funds after Newtown Shooting, Figures Show*”, **The Guardian**, 15 Nisan 2013.
- Roberts, Dan, “*Gun Control Reform, all but Three ‘No’ Senators Received Pro-gun Cash*”, **The Guardian**, 19 Nisan 2013.
- Russel, Alec, “*American Evangelists see God at work in Israel?*”, **The Age**, 10 Ağustos 2006.
- Rühl, Christof, “*An Energy Revolution Takes Hold*”, **International Herald Tribune**, 6 Şubat 2013.
- Salisbury, Robert H., “*Washington Lobbyists, a Collective Portrait*”, **Interest Group Politics** içinde, der. Allan J. Cigler ve Burdett A. Loomis, 2.B., Washington DC, CQ Press, 1986.

- Semiatin, Richard J. ve M.J. Rosell, “*Interest Groups in Congressional Elections*”,
**The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and
Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox,
Washington D.C, CQ Press, 2004.
- Sheran, Ian, “*Whose side is the AFB on?*”, **The Nation**, 16 Temmuz 2012.
- Schlezingler, James, “*Quest for a Post-Cold War ‘Foreign Policy’*”, **Foreign
Affairs**, ABD ve Dünya sayısı, 1992.
- Shalim, Avi, “*The Rise and the Fall of the Oslo Peace process*”, **International
Relations of the Middle East** içinde, Oxford, Oxford University Press, 2005.
- Sorkin, Andrew Ross, “*Schlepping to Moguldom*”, **The NewYork Times**, 5 Eylül
2004.
- Thompson, Marilyn, “*An Ex-leader in Congress is now Turkey`s Man in the Lobbies
of Capitol Hill*”, **The NewYork Times**, 17 Ekim 2007.
- Tillma, Seth, “*United States Middle East Policy; Theory&Practice*”, **American-
Arab Affairs**, Bahar 1983.
- Titus, Elizabeth ve A. Palmer, “*Why Republicans Still Run (keep grip on) K Street*”,
Politico Pro, 22 Mart 2013.
- Verbeeten, David, “*How Important is the Israel Lobby?*”, **The Middle East
Quarterly**, Vol. XIII, No: 4, Kış 2006.
- Wacker, Grant, “*The Christian Right*”, Duke University, Divinity School, National
Humanities Center, 2000.

Wayne, J., “*Presidential Elections, Travelling the Hard and Soft Roads to the White House*”, **The Interest Group Connection: Electioneering, Lobbying, and Policymaking in Washington** içinde, der. Herrnson, Shaiko, Wilcox, Washington DC, CQ Press, 2004.

Willetts, Peter, “*What is a Non Governmental Organization?*”, Civil Society Networks in Global Governance Araştırma Projesi Raporu, **UNESCO Encyclopaedia of Life Support Systems**, London, City University, 15 Ağustos 2006.

William, Chris, “*Pro-Israel Lobby Targets BBC Online Poll*”, **The Register**, 6 Eylül 2006.

Wilson, Scott ve W. Branigen, “*Obama Tells No Easy Peace at Palestine*”, **The Washington Post**, 21 Eylül 2012.

Wood, Daniel B. ve G. Goodale, “*Does `OccupyWall Street` have leaders? Does it need any?*” **The Christian Science Monitor**, 10 Ekim 2011.

Zemike, Kate, “*Tea Party Set to Win Enough Races for Wide İnfluence*”, **The New York Times**, 14 Ekim 2010.

IV-TEZLER

Umerova, Zenife, “*Yahudi Lobisinin ABD İçindeki Konumu ve Ortadoğu Politikasındaki Rolü*”, Yüksek Lisans Tezi, AUSBF, 2006.

V-MEDYA

BM Basın Bildirisi, "BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Seminer Konuşması,
NewYork, 27 Ağustos 2004.

BBC News, 4/6/2009.

Boston Globe, 18/9/1981.

Boston Globe, 1/10/1981.

Global Connections: The Middle East, PBS.

Greek USA Reporter, "*US Vice President Joe Biden meets with Archbishop of America, Demetrios*", Stella Tsolakidou, 17 Kasım 2011.

Hürriyet Daily News, "*New Lobby Era in Washington Begins for Turkey under Livingston Leadership*", 22 Şubat 2000.

Hürriyet, "*Patrik'le Bir Saat*", 4 Aralık 2011.

Hürriyet Daily News, "*Obama Avoids Using 'Genocide' in Remarks of Ottoman Era Armenian Deaths*", 24 Nisan 2013.

International Herald Tribune, "*Litmus Tests*", 6 Şubat 2013.

International NewYork Times, "*New Israel Lobby*", 9 Eylül 2009.

London Review of Books, Vol. 28, No: 9. 11/5/2006.

The Economist, "*Meritocracy in America: Ever Higher in the Society, Ever Harder to Ascend*", 29 Aralık 2004.

The NewYork Sun, "*Pro-Israel Group Puts Emissaries on Campus*", 10 Aralık 2007.

The NewYork Times, "*Baker Cites Israel for Settlements*", 23 Mayıs1991.

The Newyork Times, "*Letter of Resignation by Bush to Rifle Association*", 11 Mayıs 1995.

The New York Times, “*Transcript of President Bush’s Speech*”, 28 Haziran 2005.

The New York Times, “*National Survey of Tea Party Supports*”, 5 Nisan 2010.

Time, “*Alexandre Haig*”, 9/4/1984.

The Washington Post, 7/3/2012.

VI- İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.oxforddictionaries.com/>

<http://economyincrisis.org/content>

<http://imej.wfu.edu/articles/> Interest Groups

<http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/cs-ntwks/NGO-ART.HTM> “*What is a Non-Governmental Organization?*”, Civil Society Networks in Global Governance Araştırma Projesi Raporu, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

www.answers.com/lobbying

<http://www.reuters.com/article/2009/09/13/obama-lobbying-idUSN1348032520090913>

“*Factbox-How many lobbyists are there in Washington?*”, 13 Eylül 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.opensecrets.org/revolving/>

<http://www.businessdictionary.com/definition/opinion-leaders.html>

<http://corporateeurope.org/financial-lobby/2014/04/fire-power-financial-lobby>

<http://www.gallup.com/poll/151460/record-rate-honesty-ethics-members-congress-low.aspx> 12 Aralık 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.chicagoreader.com/chicago/casino-jack-movie-review-kevin-spacey-jack-abramoff/Content?oid=2972126> “*The Two Jacks*”, 30 Aralık 2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.nationaljournal.com/blogs/influencealley/2011/11/poll-americans-divided-on-companies-that-hire-lobbyists-15> “*Poll: Americans Divided on Companies That Hire Lobbyists*,” Andrew Joseph, 15 Kasım 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.clpi.org/why-advocacy/by-the-numbers> Center for Lobbying in the Public Interest, 2012, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.instituteforpr.org/change-continuity-values/> “*Change and Continuity in American Values in the Nineties*,” 13 Ekim 1993, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://ejournals.library.vanderbilt.edu/index.php/vurj/article/viewFile/3489/1751> “*William James’s Pragmatism: The Practical Value of Personal Truth and Liberation from Truth*”, Sam Fogarty (Erişim tarihi: 20/4/2014).

http://cdclv.unlv.edu/pragmatism/wiley_pragma_demo.html Norbert Wiley, American Sociological Association Meetings, Atlanta, Georgia, Ağustos 2003, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://americanhistory.about.com/usconstitution/checks-balances> Martin Kelly, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution.html> Constitution of United States, (Erişim tarihi: 21/10/2014).

<http://www.fara.gov/>

<http://definitions.uslegal.com/f/federal-regulation-of-lobbying-act-of-1946/>

(Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.citizen.org/documents/ldaorigins.pdf> Craig Holman, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.gao.gov/products/T-GGD-91-56>

http://www.sourcewatch.org/index.php/Political_action_committee 19 Şubat 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/558/08-205/opinion.html#opinion-pdf>

<http://thehill.com/business-a-lobbying/80917-report-five-percent-jump-in-lobbying-expenditures-last-year> “Lobbying Spending Jumps 5 Percent Last Year,” 12/2/2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://campaignmoney.org/reports/teaparty> “Wall Street Money or Tea Party Energy?” (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.aaup.org/article/when-billionaires-become-educational-experts#.VEoAKIuUdwc>

“When Billionaires Become Educational Experts”, K.K. Kumashiro, Mayıs-Haziran 2012, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.npr.org/2011/05/25/136646070/time-for-associations-to-trade-in-their-past>

“Time for Associations to Trade in Their Past?”, Linton Weeks, 25 Mayıs 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

[http://www.nam.org/Communications/Articles/2009/08/NAMNFIBLaunchMediaCa](http://www.nam.org/Communications/Articles/2009/08/NAMNFIBLaunchMediaCampaignOpposingWaxmanMarkey.aspx)

[mpaignOpposingWaxmanMarkey.aspx](http://www.nam.org/Communications/Articles/2009/08/NAMNFIBLaunchMediaCampaignOpposingWaxmanMarkey.aspx) “NAM Launch Media Campaign Opposing Waxman-Markey Climate Change Bill”, 3 Aralık 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

[http://www.americanprogress.org/issues/green/news/2010/10/12/8569/anatomy-of-a-](http://www.americanprogress.org/issues/green/news/2010/10/12/8569/anatomy-of-a-senate-climate-bill-death/)

[senate-climate-bill-death/](http://www.americanprogress.org/issues/green/news/2010/10/12/8569/anatomy-of-a-senate-climate-bill-death/) “Anatomy of a Senate climate Bill Death”, Daniel J.Weiss, 12 Ekim 2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.zerohedge.com/news/2013-03-11/who-spends-most-dollars-lobbying-washington-dc> “*Who Spends the Most Dollars Lobbying Washington DC?*” Tylor Durden, 11 Mart 2013, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://thehill.com/blogs/ballot-box/house-races/116813-afl-cio-to-launch-huge-effort-to-turn-out-the-midterm-vote> “*AFL-Cio to Launch Huge Effort to Turn out the Midterm Vote*”, Kevin Bogardus, 1 Eylül 2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.opensecrets.org/news/2011/09/labor-lobbying-union-pac-money/> “*Labor Lobbying, Union PAC Contributions and More in Capital Eye Opener*”, Michael Beckel ve S. Cline, 5 Eylül 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.referenceforbusiness.com/> Professional and Trade Organizations

<http://www.usatoday.com/story/news/nation/2013/01/12/rural-decline-congress/1827407/> “*As More Move to the City, Does Rural America Still Matter?*”, Christopher Doering ve G. Washington, 13 Ocak 2013, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.fb.org/> The Voice of Agriculture, American Farm Bureau Federation

<http://www.rtcc.org/2013/02/12/in-focus-usas-climate-laws/> “*Climate Change Laws in the USA*”, 19 şubat 2013, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.medicarenewsgroup.com/news/medicare-faqs/individual-faq?faqId=d7a04b02-28b7-47dd-a838-88561f629624> “*What is the American Medical Association’s (AMA) Position on the Affordable Care Act (ACA)?*” (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.managedcaremag.com/archives/0208/0208.lobbying.html>

“*Lobbyists that the Founders Just Never Dreamed of*”, Maureen Glabman, Ağustos 2002, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://thehill.com/business-a-lobbying/197316-big-guns-spen-709-million-in-2013>

“*Big Guns Spent \$709 Million in 2013*”, Megan Wilson (Erişim tarihi: 24/10/2014).

www.newspapers.com/newspage “*Not a Member of Rifle Association*”, Ogden Standard Examiner, 23 Şubat 1969, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://america.com/articles/2014/6/3/nra-gun-texas.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://civilliberty.about.com/od/guncontrol/i/2ndamendment.htm> “*Amendment Protects the Right to Bear Arms?*”, Tom Head (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.infoplease.com/spot/guntime1.html> “*Milestones in Federal Gun Control Legislation*”, John Gettings ve C. McNiff (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.timewarner.com/newsroom/press-releases/1999> “*AARP Ranked No: 1, for 3rd Consecutive Year in Fortune Survey: NRA Deemed Most Powerful Lobbyists by Lawmakers and Staffers*”, 15 Kasım 1999, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.usconstitution.net/xconst_Am1.html US Constitution –Amendment, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.christianity-revealed.com/cr/files/puritansweremorejewishthanprotestants.html> “*Puritans Were More Jewish than Protestants*”, Hugh Fogelman, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/quinn-coffey/palestinian-christians-address-christian-zionism> “*Palestinians Christians Address Christian Zionism*”, Quinn Coffey, 11 Mart 2014, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.theatlantic.com/politics/archive/2009/04/the-tea-party-movement-whos-in-charge/13041/> “*The Tea Party Movement, Who’s in Charge?*”, Chris Good, 13 Nisan 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Americans_for_Prosperty “*Americans for Prosperity*” (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://fair.org/extra-issues/extra-november-december-1997/> “*The Global Media Giants*”, Robert McChesney, 1/11/1997, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.timewarnercable.com/en/residential.html> 31 Ocak 2013, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://fortune.com/fortune500/2013/the-walt-disney-company-66/>

<http://www.fcc.gov/what-we-do>

<http://www.pbs.org/now/politics/mediacampaign.html>

<http://dc.about.com/od/communities/a/Think-Tanks.htm> “*‘Think Tanks’ What is a Think Tank?*” Rachel Cooper (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.sourcewatch.org/index.php/Brookings_Institution

<http://www.encyclopedia.com/searchresults.aspx?q=Brookings+Report> “*Brookings Report*”, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.rand.org/about/history.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.nature.com/nm/journal/v14/n10/full/nm1008-1002.html>

“*The Lobbying Landscape and Beyond, 15 Groups to Know*”, Coco Ballantyne, **Nature Medicine**, 14, 1002-1003, 2008, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.ibtimes.com/election-2012-sierra-club-endorses-obama-president-along-other-environmental-groups-439008> Ryan Villareal, 18 Nisan 2012, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.greenpeace.org/international/en/>

<http://www.npr.org/blogs/itsallpolitics/2012/09/17/161295588/the-end-of-wasp-dominated-politics> “*The End of WASP-Dominated Politics*”, Alan Greenblatt, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.census.gov/prod/2004pubs/c2kbr-35.pdf> “*Ancestry 2000, Census 2000 Brief*”, Angela Brittingham ve Patricia de La Cruz, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

definitions.uslegal.com Foreign Agents Registration Act of 1938, Law&Legal definition (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.voltairenet.org/article178401.html> “*Kennedy, The Lobby and the Bomb*”, Laurent Guyénot, 2 Mayıs 2013, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Foreign_Agents_Registration_Act Foreign Agents Registration Act, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://abcnews.go.com/Politics/Vote2004/story?id=178683&page=1> “*Cubans Push for Kerry Win in Florida*” Marc Frank, 19 Ekim 2004, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.aaiusa.org/pages/not-quite-white-race-classification-and-the-arab-american-experience> “*Not Quite White: Race Classification and the Arab American Experience*”, 4 Nisan 1997, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.aaiusa.org/dr-zogby/entry/w121800/> “*How Arab Americans Voted and Why*”, 18 Aralık 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.rightweb.irc-online.org/articles/display/the_real_middle_east_lobby “*The Real Middle East Lobby*”, Sameer Arabi, 24 Kasım 2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.everyculture.com/multi/> Armenian Americans

<http://www.tc-america.org/files/news/pdf/lobby.pdf> “*Money Spent by the Armenian Lobby in America*” şenol Kantarcı ve F. Sarıkaya (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://fpc.state.gov/documents/organization/70320.pdf> “CRS Report for Congress”, Jim Nichol, 24 Temmuz 2006, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.mfa.gr/usa/en/greece/greece-and-the-usa/cultural-relations-and-greek-community.html?page=2> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.hri.org/hri/dukakis.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.infoplease.com/biography/var/spiroagnew.html> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.goarch.org/> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://blogs.ancientfaith.com/orthodoxyandheterodoxy/2014/04/08/losing-our-religion-on-retaining-young-people-in-the-orthodox-church/> “*Losing Our Religion: On Retaining Young People in the Orthodox Church*”, Seraphim Danckaert, 8 Nisan 2014, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.historyofmacedonia.org/> Macedonia Greek Conflict (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/3958/> “*The Turkish Diaspora in the United States and Its Role in Promoting Turkish-American Relations*”, Birol Akgün (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.tc.america.org/> Turkish Coalition of America (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.ataa.org/> Assembly of Turkish American Associations (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.the-atc.org/> American Turkish Council (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.turkishstudies.org/about/index.shtml> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/03/03/AR2010030303786.html>

“Armenian-Turkey Dispute Over Genocide Label Sets off Lobbying Frenzy”, Dan Eggen, 4 Mart 2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.jsonline.com/news/statepolitics/81110482.html> *“Foreign Interests Spend \$87 Million Lobbying in US”*, Diana Marrero, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.preteristarchive.com/dEmEnTiA/2000_north_reason-support-israel.html
“The Unannounced Reason Behind American Fundamentalism’s Support for the State of Israel”, Gary North, 19 Temmuz 2000, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/pittsburgh_program.html

The Pittsburgh Platform, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.georgiaencyclopedia.org/articles/history-archaeology/leo-frank-case>

The Leo Frank Case, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://northamericanimmigration.org/95-emergency-quota-act-united-states-1921.html> Legislations and Regulations, United States, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.gallup.com/poll/126155/Support-Israel-Near-Record-High.aspx>

24 şubat 2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://archive.adl.org/presrele/asus_12/4680_12.html#.VEzOjouUdwc

“Anti-Semitism Declines Slightly in America: 14 per cent of Americans Hold ‘Strong’ Anti-Semitic Beliefs”, 4 Nisan 2005, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://mondoweiss.net/2010/09/american-public-opinion-and-the-special-relationship-with-israel> *“American Public Opinion and the Special Relationship with Israel”*, John Mearsheimer, 20 Eylül 2010, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://sicsa.huji.ac.il/klug.html> *“Correspondence on the Role of Anti-Semitism in the Middle East Conflict”*, Brian Klug ve R. Wistrich, 2005, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://dissentvoice.org/2009/09/is-it-anti-semitic-to-defend-palestinian-human-rights/> Is it Anti-semitic to Defend Palestinian Human Rights Edward C. Corrigan,1 Eylül 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.law.louisville.edu/library/collections/brandeis/node/234> “*The Jewish Problem: How To Solve It*”, Reform Hahamları Doğu Konseyi Konferansı Konuşması, Louis Brandeis, 25 Nisan1915, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/style/longterm/books/chap1/fallenpillars.htm> “*Fallen Pillars: U.S Policy towards Palestine and Israel since 1945*”, Donald Neff, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://supremecourthistory.org/> History of the Court, Associate Justices, Frankfurter, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.ajc.org/site/c.7oJILSPwFfJSG/b.8466673/k.24E9/Who_We_Are.htm “*Who We Are*”, Global Jewish Advocacy, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://abcnews.go.com/Politics/OTUS/fullpage/top-10-us-foreign-aid-recipients-17534761> “*10 US Foreign Aid Recipients*”, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.brookings.edu/events/> 2006/2007/2009, Saban Forum (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://dailycaller.com/> 9/1/2013 Jamie Weinstein, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://web.stanford.edu/group/peace/docs/march5th/BeninSanJose.doc> “*Israeli-Palestinian Peace-What`s Iraq got to Do with it?*”, South Bay JVP (Jewish for Peace) 27 Şubat 2003, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.cfr.org/staff/b1586> Council on Foreign Relations, Martin S. Indyk, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://rightweb.irc-online.org/profile/kristol-william> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<https://zcomm.org/znetarticle/the-israel-lobby-how-powerful-is-it-really-by-stephen-zunes/> Stephen Zunes, 25 Mayıs 2006, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/lobby.html> “*Congress and the Middle East: The Pro-Israel and Pro-Arab Lobbies*”, Mitchell Bard, 2012, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.mythsandfacts.org/article_view.asp?articleID=100 “*The U.S Congress in 1922*”, Eli Hertz, 23 Aralık 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.moellerhaus.com/Misc/balfour.htm> No: 73, 67. Kongre Dönemi, İkinci Oturum, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.academia.edu/2239141/Between_Spirit_and_Science_The_Emergence_of_Italian_Fascist_Antisemitism_through_the_1920s_and_1930s “*Between Spirit and Science; The Emergence of Italian Fascist anti-Semitism through the 1920’s and 1930’s*”, Salvatore Garau, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.fsmitha.com/review/r-oren.html> “*Six Days of War*”, Michael Oren, Oxford University Press, 2002, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.ameu.org/The-Link/Archives/US-Aid-to-Israel.aspx> “*The U.S Aid to Israel*”, Samer Abed-Rabbo, El-Khawas, Mohamed, The Lind, Vol 16, No: 5, Aralık 1983, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.whiteoliphant.com/duckofminerva/2013/07/the-israel-lobby-and-the-nixon-administration.html> “*The Israel Lobby and the Nixon Administration*”, Eric Grynviski, 8 Temmuz 2013, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.americanforeignrelations.com/O-W/Oil-Oil-and-world-power.html>
(Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://mondoweiss.net/2011/03/the-history-of-the-camp-david-accords-reveals-that-the-president-is-incapable-of-standing-up-for-the-palestinians> (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.academia.edu/3632286/Conflict_and_Diplomacy_The_Arab-Israeli_War_up_to_the_Camp_David_Accords_Different_Diplomatic_Approaches_amidst_War_and_Conflict “*War Up to the Camp David Accords Different Diplomatic Approaches Amidst War and Conflict*”, Paolo Antonio Baladad, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<https://www.boundless.com/political-science/textbooks/boundless-political-science-textbook/foreign-policy-18/> “*Post-Cold War Foreign Policy*”, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29644> “*Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union*”, George W. Bush, 29 Ocak 2009, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.cfr.org/israel/middle-east-peace-plans-background/p7736> Council on Foreign Relations, Esther Pan, 7 şubat 2005, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.debates.org/index> October Debate, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html> “*President Bush Calls for New Palestinian Leadership*”, The White House, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/arab-responses-to-george-w.-bushs-june-24-speech> Arab Responses to George W. Bush’s June 24 Speech, 11 Temmuz 2002, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/bushaipac2004.html> President Bush's Address to the AIPAC Policy Conference, 18 Mayıs 2004, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<https://nplusonemag.com/online-only/book-review/kristol-palace/> "Kristol Palace", Daniel Luban, 6 Ekim 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.eia.gov/countries/index.cfm> US Energy Information Administration (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.nytimes.com/2012/03/07/opinion/friedman-israels-best-friend.html> "Israel's Best Friend", Thomas Friedman, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

www.talk2action.org/special/religious-right-orgs

<http://www.foodandwaterwatch.org/pressreleases/local-and-national-groups-defend-clean-water-act-against-agricultural-pollution/> "Local and National Groups Defend Clean Water Act Against Agricultural Pollution", Ağustos 2013, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=UN_DEN "Trade Union Density" 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/evaluation-of-agricultural-policy-reforms-in-the-united-states_9789264096721-en "Evaluation of Agricultural Policy Reform in the United States" (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.rasmussenreports.com/public_content/politics/general_politics/april_2011/53_of_republicans_see_tea_party_as_political_plus_32_of_democrats_say_same_of Occupy "53% of Republicans See Tea Party as Political Plus 32% of Democrats Say Same of Occupy", 4 Nisan 2011, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.aussiemuslims.com> 10 Ağustos 2006, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.pewforum.org/> The Pew Forum on religion &Public Life, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<http://www.census.gov/census2000/demoprofiles.html> US Census Bureau, 2000 yılı nfus sayımı

<http://www.bls.gov/> US Department of Labor, Union Members Summary, 27 Ocak 2012, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

<https://www.boundless.com/political-science/textbooks/boundless-political-science-textbook/foreign-policy-18/history-of-american-foreign-policy-110/post-cold-war-foreign-policy-588-4256/> “*Post-Cold War Foreign Policy*”, (Erişim tarihi: 24/10/2014).

http://www.huffingtonpost.com/2012/11/07/jewish-voter-exit-polls_n_2084008.html (Erişim tarihi: 24/10/2014).

ÖZET

Lobicilik, günümüz dünyasında siyasal karar vericileri etkileyerek toplumların kısa ve uzun vadeli çıkarlarını istedikleri doğrultuda yönlendirebilme potansiyeline sahip bir kesimdir. Ancak, lobiciliğin başta ABD olmak üzere günümüzde kazandığı karmaşık yapı, yeterince şeffaflığın olmadığı siyasal sistemlerde genel toplum çıkarları aleyhine sonuçlar verebilmektedir.

ABD siyasal sistemi, sisteme yön veren tarihi gelişmeler, güçler ayrılığının önemi ve adem-i merkeziyetçi yapısıyla dünya'da özgün bir oluşumu temsil etmektedir: Bu bağlamda, bu sistemde karar verici organlar lobi gruplarının etkisine açık birimler haline gelmektedir. Diğer yandan, lobilerin varlığı toplumu oluşturan tüm grupların tezlerini kanun yapıcılara anlatabilmeleri ve etki yapabilmeleri açısından önemli olsa da finans ve organizasyon açılarından güçlü lobiler iç politika'da etnik grupların siyasi katılımını yüksek tutarak, politikaların kendi hedefleri doğrultusunda yönlendirmesini sağlamaktadır.

İsrail lobisi, bu yapıyı iyi değerlendirerek ve ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan Amerikan toplumu ile diğer gruplara göre daha iyi bütünleşerek politik süreçteki etkinliğini güçlendirmiş, tezlerinde Amerikan toplumunun önemli desteğini almayı başarmıştır.

Bu çerçevede, İsrail lobisi amacını İsrail'in yaşaması ve varlığı için kayıtsız şartsız destek olarak koyduğu için nadiren başarısız olsa da süreç içinde ABD dış politikaların yönünü İsrail yönetimlerinin istediği doğrultuya çevrilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Bu bağlamda, kronik hale gelen Ortadoğu sorunu büyük ölçüde lobinin desteklediği İsrail hükümetlerinin politikalarıyla çözümsüz kalmakta, bölgede petrol

üreticisi Arap ülkeleriyle ekonomik ilişkileri bulunan Amerika bu alandaki potansiyellerini tümüyle kullanamadığı gibi Arap ülkeleri ve birçok gelişmekte olan ülke nezdindeki imajını düzeltememekte, bu sorun giderek terörizmin yaygınlaşmasına yolaçarak ABD'ye tehdit oluşturduğu gibi dünya barışını da riske atmaktadır. ABD'nin bölgede İsraille yaptığı ittifak'dan sağladığı stratejik yararlar gözardı edilmemekle birlikte, kalıcı barış ortamının sağlanamamasının verdiği zararlar çok daha önemli görünmektedir.

Sonuçta, İsrail lobisinin savunduğu ve benimsediği politikalar çözümsüzlüğe neden olarak hem ABD ve bizatihi İsrail için ve hem de uluslararası barış süreci açısından maliyeti yüksek riskler ortaya çıkarmaktadır.

ABSTRACT

In today's world, lobbying has become a powerful activity, influential over the decision makers to achieve their goals, thus has effects over the numerous interests of the public in many aspects of the life. Considering these positive/negative effects over the public life, lobbying should be evaluated in a wide spectrum, ranging from its varieties and how it can be influential in a democratic system. The current complicated structure of lobbying sector mostly observed in USA, may lead to adverse consequences in the decision making process, particularly in the political systems lacking transparency.

In this respect, USA political system has a sui generis structure in the world with its peculiar historical background, the balance and checks system, decentralized regime: Political decision making process is quite open to the influence of lobbies based on constitutional rights and philosophy founding the country. In a two-party system, the lobbies have a key role to provide a way to the groups and people who are not represented in ideal terms at the Congress. However, the lobby groups with high organizational capacity and financial power have advantages over the other groups at the starting point.

Israel lobby has used this advantageous environment favoured by the exceptional ability of US Jewish community that has integrated better with the American society relative to other groups in social, economic and cultural aspects, thus fortified its efficiency in the political process, and can take considerable support of public when advocating its cases. When it comes to domestic political climate, the major concern of the politicians to win the elections has prepared a fertile environment for the ethnic lobbies. Israel lobby successfully can take results in this

system while facing failure in rare instances, thus can be effective on changing the course of USA foreign policies.

The longstanding disputes of Middle East lead to a deadlock while the stakes of USA particularly related to the oil and economic natured relationships with Arab countries remain under risk. In sum, the failure of the peace attempts distorts the image of America particularly with the Arab and Islam countries, thus increasing the potentials of risks for world peace. The role of the lobby should be emphasized in this juncture.